PĂRINȚI ȘI SCRIITORI BISERICEȘTI

1

SCRIERILE PĂRINȚILOR APOSTOLICI

SCRIERILE PĂRINȚILOR APOSTOLICI

PĂRINŢI ŞI SCRIITORI BISERICEŞTI

1

SCRIERILE PĂRINŢILOR APOSTOLICI

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVÎNTAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE
IUSTIN
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

TRADUCERE, NOTE ŞI INDICI DE
Pr. D. FECIORU

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREŞTI — 1979

COLECŢIA

«PĂRINŢI ŞI SCRIITORI BISERICEŞTI»

APARE
DIN INIŢIATIVA ŞI SUB ÎNDRUMAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE

IUSTIN

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

CUPRINSUL

LISTA PRESCURTĂRILOR

AAB Abhandlungen, Berlin Academy. Phil.-hist. Klasse.
AC F. J. Dölger, Antike und Christentum, Münster i.W.
ACW Ancient Christian Writers, Westminster (Maryland).
Aev Aevum, Rassegna di scienze storiche-linguistiche-filologiche, Milano.
Ant Antonianum, Roma.
AnThR Anglican Theological Review, Evanston (III.).
Bibl Biblica, Roma.
BM Benediktinische Monatsschrift, Beuron.
BOR Biserica Ortodoxă Română, București.
Byz Byzantion, Bruxelles.
C Catholicisme, Paris.
ChQ The Church Quarterly Review, London.
CM Classica et Mediaevalia, Kopenhagen.
DAL Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de Liturgie, Paris.
DHG Dictionnaire d'Histoire et de Géographie ecclésiastiques, Paris.
DPCR Dictionnaire pratique des connaissances religieuses, Paris.
DSp Dictionnaire de Spiritualité, Paris.
DT Divus Thomas, Freiburg, Elveția.
DThC Dictionnaire de Théologie catholique, Paris.
EL Ephemerides liturgicae, Roma.
EO Echos d'Orient, Paris.
EPh Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος, Alexandria.
ETL Ephemerides teologicae Lovanienses.
ETR Etudes théologiques et religieuses.
ExpT The Expository Times, Edinburg.
FP Florilegium Patristicum, Bonn.
FZPT Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie, Freiburg (Elveția).
Greg Gregorianum, Roma.
GOThR Greek Orthod. Theol. Review.
HJ Heythrop journal.
HJG Historisches Jahrbuch der Görres-Gesellschaft, Köln-München.
HThR The Harvard Theological Review, Cambridge.
HZ Historische Zeitschrift, München.
IKZ Internationale kirchliche Zeitschrift, Bern.
JBL Journal of Biblical Literature, Boston-New Haven.
JEA Journal of Egyptian Archaeology.
JEH The Journal of Ecclesiastical History, London.
JL Jahrbuch für Liturgiewissenschaft, Münster i.W.
JQR Jewish Quarterly Review, Philadelfia.
JR The Journal of Religion, Chicago.
JThSt The Journal of Theological Studies, London.
MO Mitropolia Olteniei, Craiova.
Mu Le Muséon, Louvain.

NGWG Nachrichten der Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen Phil.-hist., Klasse, Göttingen.
NRTh Nouvelle Revue Théologique, Tournai.
NTS New Testament Studies.
NTT Nieuw Theologisch Tijdschrift, Haarlem.
Ort Ortodoxia, Bucureşti.
OS 'Ορθόδοξος Σκέψις.
PhW Philologische Wochenschrift. Leipzig.
PhJB Philosophisches Jahrbuch der Görres-Gesellschaft, München.
PL Migne, Patrologia Latină, Paris.
PG Migne, Patrologia greacă, Paris.
PWK Pauly-Wissowa-Kroll, Realencyklopädie der klassischen Altertumswissenschaft, Stuttgart.
RAC Rivista di Archeologia Cristiana, Roma.
RAM Revue d'ascétique et de mystique, Toulouse.
RAp Revue d'apologétique, Paris.
Rbibl Revue biblique, Paris.
RDC Revue de droit canonique, Strasbourg.
REJ Revue des Etudes Juives.
RHE Revue d'histoire Ecclésiastique, Louvain.
RHL Revue d'Histoire et de Littérature religieuses, Paris.
RHPR Revue d'Histoire et de Philosophie religieuses, Strasbourg.
RHR Revue de l'Histoire des religions, Paris.
RQ Römische Quartalschrift, Freiburg i. Br.
RQH Revue des Questions Historiques, Paris.
RR Ricerche religiose, Roma.
RSR Recherches de science religieuse, Paris.
RTAM Recherches de théologie ancienne et médiévale, Abbay du Mont-César, Louvain.
SAH Sitzungsberichte der Heidelberger Akademie der Wissenschaften. Phil.-hist. Klasse, Heidelberg.
SAB Sitzungsberichte der Preussischen Akademie der Wissenschaften, Phil.-hist. Klasse, Berlin.
SAM Sitzungsberichte der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, Philos.-philol.-hist. Klasse, München.
SC Scuola Cattolica, Milano.
SCA Studies in Christian Antiquity, ed. by J. Quasten, Washington.
SO Symbolae Osloenses, Oslo.
ST Studii Teologice, Seria II, Bucureşti.
Th Θεολογία, Atena.
ThEE Θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ ἐγκυκλοπαιδεία, Atena.
ThGl Theologie und Glaube, Paderborn.
ThJ Theologische Jahrbücher, Leipzig.
ThLZ Theologische Literaturzeitung.
ThQ Theologische Quartalschrift, Stuttgart.
ThSt Theological Studies, Woodstock. (Md.).
ThZ Theologische Zeitschrift, Basel.
TJHC Theology. Journal of Historic Christianity, London.
TU Texte und Untersuchungen, Leipzig-Berlin.
VC Vigiliae Christianae, Amsterdam.
VS Vie spirituelle, Juvisy.
ZKG Zeitschrift für Kirchengeschichte, Stuttgart.
ZkTh Zeitschrift für katholische Theologie, Innsbruck.
ZNW Zeitschrift für ntl. Wissenschaft und die Kunde der älteren Kirche, Giessen-Berlin.

INTRODUCERE GENERALĂ

Sînt numiţi P ă r i n ţ i a p o s t o l i c i *scriitorii creştini din a doua jumătate a secolului întîi şi din prima jumătate a secolului al doilea, care au fost ucenici ai Sfinţilor Apostoli sau au cunoscut pe apostoli. Antichitatea creştină nu cunoaşte termenul de* Părinţi apostolici *; acest termen a fost pus în circulaţie, tîrziu de tot, în secolul XVII, de primul editor al acestor scriitori, de* J. B. Cotelier *în lucrarea sa :* Patres aevi apostolici, *2 volume, 1672. În această operă, Cotelier publică epistolele sfinţilor Barnaba, Clement Romanul, Ignatie al Antiohiei, Policarp şi Păstorul lui Herma. Mai tîrziu, în secolul XVIII (1765—1767) la aceşti cinci Părinţi apostolici, Gallandi, în o nouă ediţie a lucrării lui Cotelier, adaugă alţi doi, pe Papia, cu fragmentele din scrierile lui şi pe autorul Epistolei către Diognet ; astfel numărul Părinţilor apostolici s-a ridicat la şapte. În secolul XIX, prin senzaţionala descoperire din 1873 a «Didahiei celor doisprezece apostoli» de către mitropolitul Nicomidiei Filotei Vrieniu, numărul Părinţilor apostolici a crescut la opt.*

Negreşit nici titlul de «părinte», *nici titlul de* «apostolic» *nu se poate da exclusiv tuturor acestor scriitori, pentru că nu sînt nici toţi «părinţi», nici toţi «apostolici», dar uzul, printr-un pogorămînt, i-a înglobat pe toţi sub titlul de «Părinţi apostolici». Şi poate că nu s-a greşit.*

Scrierile Părinţilor apostolici fac tranziţie între scrierile revelate ale Noului Testament şi literatura patristică. S-au bucurat de o atît de mare preţuire, încît unele din ele au căpătat autoritate canonică, fiind incluse în codicii Bibliei. Astfel, în Codicele Sinaitic, după cărţile Noului Testament se află Epistola lui Barnaba şi o parte din Păstorul lui Herma, iar în Codicele Alexandrin, tot după textul Noului Testament, sînt adăugate cele două epistole ale lui Clement Romanul.

Cu toate că scrierile Părinţilor apostolici sînt creaţii ale unor împrejurări speciale ale epocii în care au apărut, ele sînt totuşi de o importanţă deosebită ; sînt oglinda, transmisă peste veacuri, a vieţuirii creştine din primele două secole ; sînt mărturii ale dragostei pînă la jertfa supremă pentru Hristos ; sînt dovezi ale învăţăturii predate

de Hristos şi de Apostoli; sînt mărturii ale adevărului creştin faţă de tendinţele de infiltrare ale iudaismului şi ale ereziilor. Nu găsim în ele o teologie înaltă, dar descoperim în fiecare cuvînt din aceste scrieri un suflet arzător pentru credinţa în Hristos, pentru «nume» cum se exprimă mai toţi aceşti Părinţi apostolici; descoperim o inimă plină de înflăcărare pentru adevărul pe care l-au acceptat şi în care cred; pentru ei Hristos este totul. Rar întîlnim în literatura posterioară creştină cuvinte cu atîta conţinut de dragoste şi de jertfă pentru Hristos ca cele din epistolele Sfîntului Ignatie; iar cuvintele lui Ignatie sînt cuvintele generaţiei sale, a vieţuirii creştine din vremea sa, aşa de minunat zugrăvită de autorul Epistolei către Diognet.

Privite din alt punct de vedere, scrierile Părinţilor apostolici ne dau, în Didahia celor doisprezece apostoli, primul catehism creştin, cu secţiile sale teologice, morale şi liturgice; în Epistola lui Barnaba este pus faţă în faţă creştinismul cu iudaismul, demonstrîndu-se pe temeiul Legii vechi superioritatea şi adevărul Legii noi; în Epistola I a lui Clement avem o frumoasă pledoarie creştină pentru pace şi ordine în societate; în Epistola a doua, zisă a lui Clement, avem cea dintîi omilie creştină; în epistolele lui Ignatie găsim mărturia apostolică a ierarhiei bisericeşti, a ecumenismului creştin, găsim pe mucenicul — multiplicat în mii şi zeci de mii de exemplare — ale vremii sale; în Epistola lui Policarp ni se dau îndrumări pentru membrii familiei şi pentru raporturile dintre Biserică şi Stat; în Păstor avem pe maestrul pocăinţei; în sfîrşit în Epistola către Diognet, vieţuirea creştină a epocii postapostolice.

În privinţa locului lor de origine, autorii acestor scrieri nu aparţin numai unei regiuni a imperiului roman; în ele avem reprezentată gîndirea şi viaţa creştină din întreaga împărăţie romană, din Siria, Asia Mică, Palestina, Alexandria şi Roma; în ele vorbeşte ecumenicitatea creştină a celor două secole primare.

Aceasta e pricina că antichitatea creştină le-a păstrat şi le-a transmis. Pe Papia l-a respins; n-au rămas din scrierile lui decît fragmente disparate, care ilustrează tocmai fenomenul de respingere.

Pe urmele acestei atitudini a antichităţii creştine am mers şi noi în această nouă traducere în româneşte a Scrierilor Părinţilor apostolici.

LITERATURA

Ediţii: *Migne*, Patrologia Greacă, vol. I, II (1857 şi 1886), vol. V (1857 şi 1889). — *O. Gebhardt, A. Harnack şi Th. Zahn*, Patrum Apostolicorum Opera 1—3, Leipzig, 1875—1877; Vol. 1, ed. 2, 1876—1878; ed. minor, ed. 2, 1920. — *J. B. Lightfoot*, The

Apostolic Fathers, Pt. I, vol. 1 şi 2: Sf. Clement al Romei, London, 1890; Pt. II, col. 1—3; Sf. Ignatie, Policarp, ed. 2, London, 1889. — *J. B. Lightfoot* şi *J. R. Harmer*, The Apostolic Fathers, London — New York, 1893. — *F. X. Funk*, Patres Apostolici, 1—2, Tübingen, 1901; ed. 3 a volumului 2 editată de F. Diekamp, Tübingen, 1913. Ed. minor, ed. 2, 1906. — *K. Bihlmeyer*, Die apostolischen Väter, Tübingen, 1924. — *H. Hemmer, G. Oger, A. Laurent, A. Lelong*, Les Pères Apostoliques, 4 volume, Paris, 1907—1912; vol. 1 şi 2, ed. 2, 1926. — *K. Lake*, The Apostolic Fathers, London — New York, 1930. — *S. Colombo*, Patrum Apostolicorum opera, Turin, 1934. — *D. Ruiz Bueno*, Padres Apostolicos, Madrid, 1950. — *L. T. Lefort*, Les Pères apostoliques en copte. Text, Version, Paris, 1952. — *Mustachi*, Οἱ ἀποστολικοὶ πατέρες. Text şi traducere, Atena 1953. — *J. A. Fischer*, Die apostolischen Väter, München, 1959. —

E. J. Goodspeed, în: Index patristicus sive clavis Patrum apostolicorum, Leipzig, 1907, a dat un dicţionar al limbii folosite de părinţii apostolici, iar *H. Kraft* o concordanţă la părinţii apostolici în: Clavis Patrum apostolicorum. Konkordanz zu den Ap. Vätern, 1964. —

Traduceri:

a) în engleză: *A. Roberts, J. Donaldson and F. Crombie*, The Writings of the Apostolic Fathers, Edinburg, 1870. — *J. B. Lightfoot*, l. c. la ediţii. — *A. C. Coxe*, The Apostolic Fathers with Justin Martyr and Irenaeus, New York, 1903. — *J. B. Lightfoot* şi *J. R. Harmer*, l. c. la ediţii. — *K. Lake*, l. c. la ediţii. — *F. X. Glimm, G. G. Walsh, J. M. F. Marique*, The Apostolic Fathers, New York, 1947. — *J. A. Kleist*, ACW, 1, (1946), ACW, 6 (1948). — *E. J. Goodspeed*, The apostolic Fathers, New York, 1950. — *C. C. Richardson*, Early Christian Fathers, London, 1953. —

b) în germană: *F. Zeller*, Die apostolischen Väter, Kempten-München, 1918. — *H. Lietzmann*, Handbuch zum Neuen Testament. Ergänzungsband, Tübingen, 1920—1923. — *R. Knopf, W. Bauer, H. Windisch, M. Dibelius*, Die Apostolischen Väter, Tübingen, 1920—1923. — *E. Hennecke*, Neutestamentliche Apokryphen, Tübingen, ed. 2, 1924, p. 480—540; 588—595. — *Fischer*, l. c. la ediţii. —

c) în franceză: *H. Hemmer, G. Oger, A. Laurent, A. Lelong*, l. c. la ediţii. — *L. Bouyer, C. Mondésert, F. Louvel*, Les écrits des Pères apostoliques, Paris, 1963.

d) în italiană: *G. Bosio*, I Padri apostolici, Vol. 1, Turin, 1940; vol. 2, 1942.

e) în română: *Dr. Iuliu Olariu*, Scrierile Părinţilor apostolesci, Caransebeş, 1892. — *Pr. Ioan Mihălcescu, Pr. Matei Pîslaru* şi *Pr. G. N. Niţu*, Scrierile Părinţilor Apostolici dimpreună cu aşezămintele şi canoanele apostolice, Vol. I, Chişinău, 1927. — *Pr. Ioan Mihălcescu* şi *Pr. Matei Pîslaru*, Scrierile Părinţilor Apostolici, Vol. I, Rîmnicu-Vîlcea, 1936. — *Pr. Matei Pîslaru*, Scrierile Părinţilor Apostolici, Vol. II, Rîmnicu-Vîlcea, 1936.

Studii: *S. Aguridis*, Οἱ ἀποστολικοὶ πατέρεσ. Περὶ προβλημάτων τινων τῆς ἐποχῆς των, Atena, 1959. — G. *André*, La vertu de simplicité chez les Pères apostoliques, în: R.S.R., 11 (1921), p. 306—327. — G. *Bardy*, Le sacerdoce chrétien d'après les Pères apostoliques, în: VS, 53 (1937), p. 1—28. — *Acelaşi*, La spiritualité des Pères Apostoliques, în: VS, (1935), p. 140—161; 251—260; 43 (1935), p. 40—60. — *Acelaşi*, La Théologie de l'Eglise de saint Clément de Rome à saint Irénée, Paris, 1945. — *Acelaşi*, La vie spirituelle d'apres les Pères des trois premiers siècles, Paris, 1935. — *J. Bauer*, Untersuchungen über die Vergöttlichungslehre in der Theologie der griechischen Väter, în: ThQ, 98 (1916), p. 467—491; 99 (1918), p. 225—252. — *Benoit*, Le baptême au II-e siècle, 1953. — *J. Brosch*, Das Wesen der Heresie, Bonn, 1936. — *H.v.Campenhausen*, Kirchliches Amt und geistliche Vollmacht in den ersten drei Jahrhunderten, Tübingen, 1953. — *A. Casamassa*, I padri apostolici. Studio introduttivo, Roma, 1938. — *F. Cavallera*, Les plus anciens textes ascétiques chrétiens, în: RAM, 1 (1920), p. 155—160; p. 351—360. — *L. Choppin*, La Trinité chez les Pères apostoliques, Paris, 1925. — *J. Deblavy*, Les idées eschatologiques de S. Paul et des Pères apostoliques, Alençon, 1924. — *I Giordani*, Il messagio sociale dei primi padri della chiesa, Turin, 1939. — *F. X. Gokey*, The terminology for the devil and evil spirits in the Apostolic Fathers, Washington, 1961. — *A. Harnack*, Die Terminologie der Wiedergeburt und verwandter Erlebnisse in der ältesten Kirche (TU, 42, 3), Leipzig, 1918. — *Heitmann*, Imitatio Dei. Die ethische Nachahmung Gottes nach der

Väterlehre der 2. ersten Jhh., Roma, 1940. — *K. Hoermann*, Leben in Christus. Zusammenhänge zwischen Dogma und Sitte bei den apostolischen Väter, Viena, 1952. — *P.C. Hristu*, 'Ἀποστολικοί πατέρες ThEE, II, col. 1172—1175. — *Jentsch*, Urchristliches Erziehungsgedanken, 1951. — *Kaiser*, Die Einheit der Kirchengewalt nach dem Zeugnis des N.T. und der apostol. Väter, 1956. — *G. Kittel*, Der Jakobusbrief und die apostolischen Väter, în: ZNW, 43 (1950), p. 54—112. — *Klevinghaus*, Die theol. Stellung der apost. Väter zur alt. Offenbarung, Gütersloh 1948. — *H. Korn*, Die Nachwirkungen der Christusmystik des Paulus in den apostolischen Väter Berna-Leipzig, 1928. — *Köster*, Synoptische Ueberlieferung bei den apost. Väter, (TU, 65) 1957. — *J. Lebreton*, Pères apostoliques, în DSp, I, col. 790—796. — *W.v. Loewenich*, Das Johannesverständnis des 2. Jahrhunderts, 1932, p. 4—38. — *J. Marty*, Etude des textes cultuels de prière conservés par les Pères apostoliques, în: RHPR, 10 (1930), p. 90—98. — *E. Massaux*, Influence de l'Ev. de s. Matth sur la littér. chrét. avant s. Irénée, Louvain, 1950. — *E. Mersch*, Le Corps mystique du Christ, Louvain, 1933, p. 230—234. — *Miller*, An Anthology of the apost. Fathers, 1948. — *Palazzini*, Il monoteismo nei padri apostolici e negli apologisti del II s., 1946. — *K. Rahner*, Sünde als Gnadenverlust in der frühchristlichen Literatur, în: ZkTh, 60 (1936), p. 471—491. — *H. Schumacher*, Kraft der Urkirche. Das «neue Leben» nach den Dokumenten der ersten zwei Jahrhunderte, Freiburg i. Br., 1934. — *H. D. Simonin*, Le «doute» (διψυχία) d'après les Pères apostoliques, în: VS, 51 (1937), p. 165—178. — *J. Stark*, L'Eglise de Pâque sur la Croix. La foi à la résurrection de Jésus-Christ d'apres les écrits des Pères apostolique, în: NRTh, 75 (1953), p. 337—364. — *A. Strucker*, Die Gottebenbildlichkeit des Menschen in der christlichen Literatur der ersten zwei Jahrhunderte, Münster, 1913. — *J. Tixeront*, Pères apostoliques, DPCR, V, col. 509—511. — *G. del Ton*, L'azione cattolica negli scritti dei Padri apostolici, în: SC, (1940), p. 358—372; p. 465—480. — *T. F. Torrance*, The Doctrine of Grace in the Apostolic Fathers, Edinburgh, 1948. — *E. Underhill*, The Mystic Way, a Psychological Study in Christian Origins, London, 1914. — *W. C. van Unnik*, Zur Bedeutung von ταπεινοῦν τὴν ψυχὴν bei den Apostolischen Vätern, în: ZNW, 44 (1952—1953), p. 250—255. — *S. C. Walke*, The Use of Ecclesia in the Apostolic Fathers, în: AThR, 32 (1950), p. 39—53. —

*

* *

Ştefan C. Alexe, Eclesiologia Părinţilor Apostolici, în: ST, 7, (1955), p. 368—381. — *Acelaşi*, Viaţa creştină după bărbaţii apostolici, în: ST, 7 (1955), p. 223—235. — *Ghenadie Enăceanu*, Despre bărbaţii apostolici, BOR, 4, (1878), p. 385—399; 449—457. — *Magistr. Vasile Prescură*, Doctrina morală a Părinţilor Apostolici, în: ST, 15 (1963), p. 541—554. — *Pr. N. Timuş*, Doctrina Bărbaţilor Apostolici, Studiu apologetico-polemic, Teză de doctorat, Chişinău, 1929. — *C. Voicu*, Hristologia Părinţilor Apostolici, Ort., 13 (1961), p. 405—418.

*

* *

Traducerea scrierilor Părinţilor apostolici, pe care o prezentăm în lucrarea de faţă, s-a făcut după următoarele ediţii:

a) Pentru *Didahia celor doisprezece apostoli*:

Hippolyte Hemmer, Gabriel Oger et A. Laurent, Les Pères Apostolique, I. Doctrine des apôtres, Epître de Barnabé, Texte grec, traduction française, introduction et index, Paris, 1926 (Textes et documents). — *Jean-Paul Audet*, La Didaché. Instructions des Apôtres, Paris, 1958.

b) Pentru *Epistola I către Corinteni a sfîntului Clement Romanul*:

Hippolyte Hemmer, Les Pères Apostoliques, II. Clément de Rome, Epître aux Corinthiens, Homélie du II-e siècle, Texte grec, traduction française, introduction et index, Paris, 1909, (Textes et documents). — *Annie Jaubert*, Clément de Rome, Epître aux Corinthiens, Introduction, texte, traduction, notes et index, Paris, 1971 (Sources Chrétiennes, 167).

c) Pentru *Omilia numită Epistola II către Corinteni:*

Hippolyte Hemmer, Les Pères Apostoliques, II. Clément de Rome, Epître aux Corinthiens. Homélie du II-e siécle, Texte grec, traduction française, introduction et index, Paris, 1909, (Textes et documents).

d) Pentru *Epistola zisă a lui Barnaba:*

Hippolyte Hemmer, Gabriel Oger et A. Laurent, Les Pères Apostoliques, I. Doctrine des apôtres, Epître de Barnabé, Texte grec, traduction française, introduction et index, Paris, 1926 (Textes et documents). — *Robert A. Kraft,* Epître de Barnabé. Introduction, traduction et notes par Pierre Pringent, texte grec établi et présenté par Robert A. Kraft, Paris, 1971 (Sources chrétiennes, 172).

e) Pentru *Epistolele sfîntului Ignatie Teoforul și epistola sfîntului Policarp al Smirnei:*

Auguste Lelong, Les Pères Apostolique, III. Ignace d'Antioche et Polycarpe de Smyrne, Epitres... Texte grec, traduction française, introduction et index, Paris 1910 (Textes et documents). — *P. Th. Camelot,* Ignace d'Antioche, Polycarpe de Smyrne, Lettres... Texte grec, introduction, traduction et notes, 3-e édition revue et augmentée, Paris, 1958 (Sources chrétiennes, 10).

f) Pentru *Păstorul lui Herma:*

Auguste Lelong, Les Pères Apostoliques. IV. Le Pasteur D'Hermas, Texte grec, traduction française, introduction et index, Paris, 1912, (Textes et documents). — *Robert Joly,* Hermas, Le Pasteur. Introduction, texte critique, traduction et notes, Paris, 1958 (Sources chrétiennes, 53).

g) Pentru *Epistola către Diognet:*

Henri Irénée Marrou, A Diognète. Introduction, édition critique, traduction et commentaire, 2-e édition revue et augmentée, Paris, 1965 (Sources chrétiennes, 33bis).

Pentru alcătuirea introducerilor am folosit introducerile edițiilor mai sus menționate, articolele respective din dicționarele teologice, arătate în bibliografia fiecărui părinte apostolic și următoarele lucrări (în ordinea alfabetică a autorilor):

B. Altaner, A. Stuiber, Patrologie. Leben, Schriften und Lehre der Kirchenväter, VII Aufl., Freiburg-Basel-Wien, 1966. — *D. S. Balanos,* Πατρολογία. (Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ Πατὲρες καὶ συγγραφεῖς τῶν ὀκτὼ πρώτων αἰώνων, Atena 1930. — *O. Bardenhewer,* Geschichte der Altkirchlichen Literatur, Erster Band, Freiburg i. Br., 1902. — G. Bardy, Litérature grecque chrétienne, Paris, 1927. — *P. Batiffol,* Anciennes littératures chrétiennes, I. La littérature grecque, 3-e éd., Paris, 1901. — *F. Cayré,* Précis de Patrologie et d'Histoire de la théologie, Tome I, 2-e éd., Paris, 1931. — *I. G. Coman,* Patrologie. Manual pentru uzul studenților Institutelor Teologice, București, 1956. — *Cicerone Iordăchescu,* Istoria vechii literaturi creștine (Primele trei veacuri pînă la 325), Partea I, Iași, 1934. — *Aimé Puech,* Histoire de la littérature grecque chrétienne, Depuis les origines jusqu'à la fin du IV-e siècle, tome II, Paris, 1928. — *J. Quasten,* Patrology, vol. I, Utrecht-Antwerp, 1962; traducere franceză de *J. Laporte,* cu titlul: Initiation aux Pères de l'Eglise, vol. I, Paris, 1956. — *J. Tixeront,* Précis de Patrologie, Paris, 1923.

ÎNVĂȚĂTURĂ

A

CELOR DOISPREZECE APOSTOLI

INTRODUCERE

Această mică lucrare, de numai 210 rînduri de text tipărit după cea mai nouă ediție a ei, ediția lui Jean-Paul Audet[1], *a dat naștere la o întreagă literatură și la controverse neterminate între teologi. Poate nici o scriere creștină n-a fost discutată atît de mult, într-un timp atît de scurt, ca Didahia*[2]. *La apariția ei, Harnack a exclamat : «Didahia ne-a adus în sfîrșit lumină», ca apoi să urmeze și un șir întreg de ipoteze, de contestări, de respingeri, de tăgăduiri ale autenticității, de dependență de alte scrieri creștine, eretice sau chiar iudaice, unele mai apropiate de epoca apostolică, altele mult depărtate. Dar, în ciuda tuturor acestor ipoteze, Didahia rămîne, așa cum foarte bine o definește J. Tixeront, un* Vade mecum *al credinciosului și, așa cum o caracterizează J. Quasten, documentul cel mai important al perioadei din imediata apropiere a Apostolilor și izvorul cel mai vechi al legislației bisericești, pe care îl avem.*

Didahia a fost descoperită în 1873 de mitropolitul Filotei Vrieniu în manuscrisul-pergament nr. 446 din Biblioteca Sfîntului Mormînt din Constantinopol, format mic, 19 × 15,5 cm. Fiind proprietatea Patriarhiei de Ierusalim, a fost dus în 1887 la Ierusalim și depus în Biblioteca Patriarhiei, unde a fost înregistrat în catalog cu numărul 54, fiind cunoscut azi sub sigla H 54.

Manuscrisul a fost întocmit în 1056 de Leon «notarul și păcătosul»; are 120 foi și cuprinde :

f. 1 a—32 b, Sinopsa Vechiului și Noului Testament de Sfîntul Ioan Gură de Aur ;

f. 33a—51b, Epistola lui Barnaba ;

f. 51b—70a, Epistola I a lui Clement către Corinteni ;

1. Colecția «Sources Chrétiennes» are sub tipar o nouă ediție, îngrijită de W. Rordorf și A. Tuilier.

2. Bibliografia dintre 1883 și 1913, dată de H. Leclercq, pe cinci coloane mari ale Dicționarului de arheologie creștină și de liturghie, precum și bibliografia ultimilor 50 de ani, pe care o dăm mai jos — și nu e toată — ilustrează avalanșa de lucrări și studii care sufocă frumusețea și simplitatea apostolicului text al Didahiei.

f. 70a—76a, Epistola II a lui Clement către Corinteni ;

f. 76a, o listă a cărților canonice ale Vechiului Testament ;

f. 76a—80b, Didahia ;

f. 81a—120a, recenzia lungă a Epistolelor Sfîntului Ignatie al Antiohiei cu corespondența dintre el și Maria de Cassobola.

Mitropolitul Filotei Vrieniu publică epocala sa descoperire la Constantinopol în 1883 : Διδαχὴ τῶν δώδεκα ἀποστόλων ἐκ τοῦ ἱεροσολυμιτικοῦ Χειρογράφου, νῦν πρῶτον ἐκδιδομένη μετὰ προλεγομένων καὶ σημειώσεων..... ὑπὸ Φιλοθέου Βρυεννίου μιτροπολίτου Νικομηδείας, Ἐν Κωνσταντινουπόλει. *Mitropolitul Filotei Vrieniu, după detaliile date de Jean-Paul Audet, a trimis înainte de difuzare, în ianuarie 1884, lui Harnack un exemplar al ediției sale. În luna iunie, același an, a apărut în colecția «Texte und Untersuchungen», II, 1—2, ediția lui Harnack, Leipzig, 1884. Și astfel, lumea teologică a cunoscut descoperirea lui Vrieniu, nu prin ediția acestuia din 1883, ci prin ediția lui Harnack din 1884.*

Odată cu descoperirea textului Didahiei, teologii au mai descoperit că antichitatea creștină a cunoscut Didahia, a prețuit-o, socotind-o chiar inspirată, a citit-o și a folosit-o, fără să-i spună numele, textual sau prelucrat.

Pseudo-Ciprian *(Adversus aleatores, 4) o citează ;* Eusebiu al Cezareii *(I. B., III, 25, 1—7) n-o socotește între cărțile canonice, ci o trece între apocrife ;* Sfîntul Atanasie cel Mare, *în Epistola 39 pascală (PG, 26, col. 1437—1440), o socoate folositoare de suflet alături de Înțelepciunea lui Solomon, Înțelepciunea lui Sirah, Cartea Esterei și Cartea lui Tobit, iar în lucrarea* Despre feciorie *o folosește direct ; mai tîrziu,* Sinopsa Sfintei Scripturi, *atribuită Sfîntului Atanasie, o trece între antilegomena, nu între cărțile canonice, punînd-o alături de* Călătoriile lui Petru, Călătoriile lui Ioan, Călătoriile lui Toma *și* Clementine. *Existența ei este cunoscută și mai tîrziu — fiind clasată fie după scrierile canonice, fie între apocrife — de :* Lista celor 60 de cărți canonice *(pe la anul 600) ;* Nichifor al Constantinopolului *(† 826) în Stihometria (PG, 100, col. 1060),* Ioan Zonara *(† c 1120), în Comentar la Epistola 39 pascală a Sfîntului Atanasie cel Mare.*

Epistola lui Barnaba, Păstorul lui Herma, Tradiția apostolică a lui Hipolit, Cartea VII a Constituțiilor apostolice, viața lui Șenute folosesc, textual sau prelucrat, Didahia, fără să-i dea numele.

Tot datorită textului descoperit de Filotei Vrieniu cercetătorii au găsit urme ale Didahiei în Epistolele Sfîntului Ignatie (C. H. Turner și H. Streeter), în scrierile Sfîntului Iustin Martirul (Rendel Harris), în scrierile lui Clement Alexandrinul (F.R.M. Hitchcock), în Oracolele

Sibiline (Rendel Harris), în Didascalia Apostolilor (R. H. Connolly). S-au identificat apoi texte ale Didahiei în papirusurile de la Oxyrhync (un fragment mic în grecește și un altul lung în coptă), într-o versiune etiopiană, înglobată în recenziunea etiopiană a Canoanelor apostolice, într-o versiune georgiană, care transmite textul întregii Didahii.

Există și o traducere latină a primelor șase capitole, cele două căi. Traducerea aceasta a fost descoperită de J. Schlecht într-un manuscris din secolul XI din Biblioteca din München și publicată în 1900. Altaner-Stuiber își însușesc ipoteza că traducătorul latin n-a avut înainte textul creștin al Didahiei, ci textul grec al doctrinei iudaice despre cele două căi, ale căror gînduri se găsesc în scrierile rabinilor și ale sectei de la Qumram. Această ipoteză, însă, este considerată de unii teologi o pură ipoteză contrazisă de fapte.

Textul Didahiei, publicat de Filotei Vrieniu, poartă un titlu dublu : «Învățătură a celor doisprezece apostoli» *și* «Învățătură a Domnului prin cei doisprezece apostoli către neamuri». *Filotei Vrieniu, în Prolegomenele sale, se întreabă care dintre aceste două titluri este cel autentic : cel scurt sau cel lung și răspunde că titlul cel lung este autentic, iar titlul scurt o prescurtare a titlului celui lung, datorită unei mîini străine.*

Jean-Paul Audet, dînd o nouă ediție Didahiei, își pune aceeași întrebare și răspunsul îl dă examinînd toate titlurile pe care antichitatea creștină le-a dat Didahiei.

Antichitatea creștină transmite titlul Didahiei sub două forme :

1) «Învățătură a apostolilor» *(Sf. Atanasie cel Mare, Pseudo-Atanasie, Nichifor al Constantinopolului) ;*

2) «Învățături ale apostolilor» *(Pseudo-Ciprian, Eusebie al Cezareii, Lista celor 60 de cărți canonice).*

Pe temeiul acestor mărturii, Audet conchide că nici titlul scurt nici titlul lung nu sînt titlurile autentice ale Didahiei și acceptă ca titlu autentic al Didahiei lectura transmisă de Pseudo-Ciprian, Eusebie al Cezareii și Lista celor 60 de cărți canonice, adică : «Învățături ale apostolilor». *Nu renunță, însă, nici la titlul lung ; îl prescurtează :* «Învățătură a Domnului către neamuri» *și-l dă ca titlu particular al instrucțiunii morale : cele două căi.*

Problema titlurilor sau a titlului Didahiei rămîne încă deschisă. Este interesant de văzut ce soluție au găsit W. Rordorf și A. Tuilier, editorii noii ediții, care apare în colecția «Sources chrétiennes». După

părerea mea, trebuie să se rămînă la titlurile transmise de manuscrisul 54. Șirul de copiști, care au zăbovit la copierea Didahiei, au fost legați de manuscrisul după care copiau; și se știe că de cele mai multe ori copiștii erau buni caligrafi, nu «mari teologi», care să-și ia libertăți asupra textelor pe care le copiau. Apoi, scriitorii vechi, care ne-au transmis titlurile Didahiei, au citat titlul din memorie — de aici și cele două forme: forma singulară și forma plurală —; ei l-au dat mai prescurtat, eliminînd din titlul scurt numărul apostolilor: «celor doisprezece».

Autorul este necunoscut. Acesta, în afară de mica scriere creștină intitulată «Cele două căi», care a inspirat și pe alți autori creștini, a folosit pentru alcătuirea acestei minunate lucrări practica creștină a vremii sale, descriind cele mai de seamă momente din viața unui creștin: botezul, mărturisirea, euharistia, postul, rugăciunea, ierarhia, parusia.

Timpul compunerii Didahiei este mijlocul secolului întîi, deși unii critici o văd compusă cu mult mai tîrziu, chiar în preajma anilor 160 sau 180. Ultimul editor, J.-P. Audet, propune anii 50—70, pentru că în Didahie ne găsim în timpul slujirii apostolilor, profeților și învățătorilor, așa cum se vede și în Faptele Apostolilor și în Epistolele pauline și pentru că Didahia este contemporană cu Evangheliile lui Matei și Luca, pe care le folosește din plin.

Locul în care a apărut Didahia este Orientul, dar nu se poate spune precis unde anume: Siria, Palestina sau Egipt. J.-P Audet o fixează în Antiohia.

Didahia are 16 capitole și se poate împărți în patru părți distincte:

Partea întîia — capitolele I—VI — dă instrucțiuni morale cu privire la cele două căi: calea vieții și calea morții.

Partea a doua — capitolele VII—X, — cuprinde instrucțiuni liturgice despre botez, post, rugăciune, euharistie și mărturisire.

Botezul *se face prin cufundare, în numele Sfintei Treimi, în apă rece, proaspătă; în lipsa acesteia, în apă caldă; botezul se poate face și prin turnare, tot cu aceeași formulă de botez, numai în caz de nevoie, cînd nu este destulă apă; cel care se botează trebuie să postească înainte o zi sau două; trebuie să postească și cel ce botează; iar dacă pot și alții din cei care asistă la botez. După botez urmează împărtășirea.*

Postul *să nu fie ca al fățarnicilor, ca al iudeilor adică, lunea și joia, ci miercurea și vinerea.*

Rugăciunea *să se facă altfel de cum o fac iudeii; creştinul să rostească de trei ori pe zi rugăciunea Tatăl nostru.*

Euharistia *este jertfă; este mîncare şi băutără duhovnicească; este viaţă veşnică; se săvîrşeşte duminica, «în duminica Domnului». Euharistia este precedată de două rugăciuni de invocare: una pentru potir, alta la frîngerea pîinii; după împărtăşire, urmează rugăciunea de mulţumire. Numai cei botezaţi se pot împărtăşi.*

Mărturisirea *păcatelor trebuie făcută în biserică şi înainte de împărtăşire.*

Partea a treia, — capitolele XI—XV, — vorbeşte despre ierarhia bisericească: ierarhia itinerantă şi ierarhia stabilă.

Ierarhia itinerantă *este alcătuită din apostoli, profeţi şi învăţători. Aceştia trebuie să fie respectaţi şi primiţi ca Domnul; nu trebuie să rămînă într-un loc mai mult de două zile; cînd pleacă să nu ia decît pîine; profeţilor li se îngăduie să aducă la Euharistie rugăciuni de mulţumire cîte vor, pentru că sînt arhiereii credincioşilor; profeţii împreună cu învăţătorii au dreptul la pîrgă.*

Ierarhia stabilă *— episcopii şi diaconii — este aleasă de comunitatea creştinilor. Didahia hotărăşte precis: «Hirotoniţi-vă episcopi şi diaconi vrednici de Domnul». Aceştia trebuie să fie respectaţi ca profeţii şi învăţătorii, pentru că îndeplinesc slujirea profeţilor şi învăţătorilor. Despre preoţi nu se face menţiune; dar negreşit prin episcop se înţelege atît episcopul cît şi preotul, ca în textele noutestamentare.*

Partea a patra, eshatologică — capitolul XVI — vorbeşte de «zilele cele din urmă». Venirea Domnului e iminentă, deşi nu se ştie cînd va fi. De aceea creştinii trebuie să se ducă des la biserică şi să fie totdeauna pregătiţi, pentru că «nu vă va fi de folos tot timpul credinţei voastre, dacă nu veţi fi desăvîrşiţi în timpul cel din urmă». În zilele cele din urmă se vor înmulţi profeţii falşi, va spori fărădelegea, vor fi vînzări şi prigoane, se va arăta înşelătorul lumii, ca fiu al lui Dumnezeu, care va face semne şi minuni. Atunci se vor arăta semnele adevărului: deschiderea cerului, glasul trîmbiţei şi învierea morţilor; atunci lumea va vedea pe Domnul, venind pe norii cerului.

Didahia, acest document creştin cu mărturii ale vieţii creştine a anilor 50—70, confirmă pentru întreaga Biserică serbarea duminicii, iar pentru Biserica Ortodoxă botezul prin cufundare, împărtăşirea creştinilor sub cele două forme şi folosirea pîinii dospite pentru Sfînta Euharistie.

LITERATURA

E d i ţ i i :

Mitropolitul Nicomidiei Filotei Vrieniu, Διδαχὴ τῶν δώδεκα ἀποστόλων ἐκ τοῦ ἱεροσολυμιτικοῦ χειρογράφου, νῦν πρῶτον ἐκδιδομένη μετὰ προλεγομένων καὶ σημειώσεων, Constantinopol, 1883. — *A. Harnack,* Die Lehre der zwölf Apostel nebst Untersuchungen zur ältesten Geschichte der Kirchenverfassung und des Kirchenrechts, (TU, II, 1—2), Leipzig, 1884; ed. II în 1893. — *J. Rendel Harris,* The Teaching of the Twelve Apostles (cu facsimile ale manuscrisului), Baltimore-London, 1887. — *J. B. Lightfoot şi J. R. Harmer,* The Apostolic Fathers, London — New York, 1893, p. 215—235. — *J. Schlecht,* Doctrina XII apostolorum, Freiburg i.Br. 1900 — *F. X. Funk,* Patres Apostolici, I, 2, Tübingen, 1901, p. 2—37. — G. *Rauschen,* Monumenta aevi apostolici, Bonn, 1904; ed. II, 1914, p. 9—29. — *Hemmer, Oger, Laurent,* Les Pères Apostoliques, I, Paris, 1907, p. 2—28. — O. *Gebhardt, A. Harnack, Th. Zahn,* Patrum apostolicorum opera, editio sexta minor, Leipzig, 1920, p. 216—222. — *K. Bihlmeyer,* Die apostolischen Väter, Tübingen, 1924, p. 1—9. — *K. Lake,* The Apostolic Fathers, London — New York, 1930, p. 303—333. — *H. Lietzmann,* Die Didache, mit kritischen Apparat, Berlin, 1936. — *Th. Klauser,* Doctrina duodecim Apostolorum, Bonn, 1940. — *Jean-Paul Audet,* La Didaché, Instructions des Apôtres, Paris, 1958, p. 226—242. —

T r a d u c e r i :

a) în engleză: *C. Bigg,* The Doctrine of the Twelve Apostles, London, 1898; revăzută de *A. J. MacLean,* London — New York, 1922. — *K. Lake,* l.c. la ediţii. — *J. B. Lightfoot-J. R. Harmer,* l.c. la ediţii.

b) în franceză: *J. P. Audet,* l.c. la ediţii. — *E. Besson,* La Didaché ou l'enseignement des douze apôtres, Bihorel-lés-Rouen, 1948. — *Hemmer, Oger, Laurent,* l.c. la ediţii. —

c) în germană: *Harnak,* l.c. la ediţii. — *E. Hennecke,* Neutestamentliche Apokryphen, Tübingen, ed. II, 1924, p. 560—565. — *R. Knopf,* Handbuch zum Neuen Testament, Ergänzungsband, Tübingen, 1920, p. 1—40. — *H. Lilje,* Die Lehre der 12 Apostel, Berlin, 1938. — *A. M. Schneider,* Stimmen aus der Frühzeit der Kirche, Köln, 1948, p. 11—23. — *F. Zeller,* Die Apostolischen Väter, Kempten-München, 1918, p. 6—16. —

d) în italiană: *A. Agnoletto,* La Didache, Milano, 1959. — G. *Bosio,* I Padri Apostolici, Turin, 1940, p. 1—59. — *M. dal Prada,* La Didache, Vicenza, 1938.

e) în română: *St. Berechet,* Învăţătura celor 12 apostoli (Διδαχὴ τῶν δώδεκα ἀποστόλων) în: BOR, 40 (1921—1922), p. 777—782. — *Pr. D. Fecioru,* Duh de viaţă nouă, Bucureşti, 1943 (Pagini alese din Sfinţii Părinţi, 5). — *Pr. I. Mihălcescu, Ec. Matei Pîslaru, Ec. G. N. Niţu,* Scrierile părinţilor apostolici dimpreună cu Aşezămintele şi canoanele apostolice, Chişinău, 1927, vol. I, p. 81—93. — *Pr. I. Mihălcescu* şi *Pr. Matei Pîslaru,* Scrierile părinţilor apostolici, Rîmnicu-Vîlcea, 1936, vol. 1, p. 85—99.

S t u d i i : *A. Adam,* Erwägungen zur Herkunft der Didache, în: ThLZ, 81 (1956), p. 353—356; şi ZKG, 68 (1957), p. 1—47. — *B. Altaner,* Zum Problem der lateinischen Doctrina Apostolorum, VC, 6 (1952), p. 160—167. — *B. Amèlineau,* Monuments pour servir à l'histoire de l'Egypte chrétienne au IV-e et V-e siècles, Paris, 1888, p. 289—296. — *A. Arnold,* Der Ursprung der christlichen Abendmahles, II Aufl., Freiburg i.Br., 1939. — *Athenagoras,* Νεώτεραι ἀπόψεις ἐπὶ Διδασκαλίας, Διδαχῆς κὰι Ἀποστολικῶν διαταγῶν, în: EPh, 32 (1933), p. 481—510. — *J. P. Audet,* Affinités littéraires et doctrinales du «Manuel de discipline», în: RBibl, 59 (1952), p. 219—238. — G. *Bardy,* Didaché ou Doctrine des apôtres, C, III, col. 747—749. — *E. Barnikol,* Der triadische Taufformel: Ihr Fehlen in der Didache und im Matthäusevangelium und ihr altkatholischer Ursprung, în: ThJ, 4—5 (1936—1937), p. 144—152, — *J. V. Bartlet,* The

Didache Reconsidered, în: JThSt, 22 (1921), p. 239—249. — *A. Benoit*, Le baptême chrétien au second siècle, Paris, 1953. — *St. Berechet*, Învăţătura celor 12 apostoli (Διδαχὴ τῶν δώδεκα ἀποστόλων), în: BOR, 40, (1921—1922), p. 767—777. — *W. Bieder*, Judas 22 f. (Didache 2.7). în: ThZ, 6 (1950), p. 75—77. — *C. Bigg*, Notes om the Didache, în: JThSt, 5 (1904), p. 579—589; 6 (1905), p. 411—415. — *A. Broekutne*, Eine schwierige Stelle in einer alten Gemeindeordnung (Did. 11, 11), în: ZKG, 54 (1935), p. 576—582. — *F. C. Burkitt*, Barnabas and the Didache, în: JThSt, 33 (1932), p. 25—27. — *H. J. Cadbury*, The Epistle of Barnabas and the Didache, în: JQR, 26 (1936), p. 403—406. — *R. H. Connolly*, Agape and Eucharist in the Didache, în: Downside Review, 55 (1937), p. 477—489. — *Acelaşi*, Barnabas and the Didache, în: JThSt, 38 (1937), p. 165—167. — *Acelaşi*, Canon Streeter on the Didache, în: JThSt, 38 (1937), p. 364—378. — *Acelaşi*, The Didache and Montanismus, în: Downside Review, 55 (1937), p. 339—347. — *Acelaşi*, The Didache in Relation to the Epistle of Barnabas, în: JThSt, 33 (1932), p. 237—253. — *Acelaşi*, New Fragments of the Didache, în: JThSt, 25 (1924), p. 151—153. — *Acelaşi*, The Use of the Didache in the Didascalia, în: JThSt, 24 (1923), p. 147—157. — *J. M. Creed*, The Didache, în: JThSt, 39 (1938), p. 370—387. — *M. Dibelius*, Die Mahlgebete in der Didache, în: ZNW, 37 (1938), p. 32—41. — *A. Dièpart*, L'archaïsme de la liturgie de la Didaché, Louvain. — *G. Dix*, Didache and Diatessaron, în: JThSt, 34 (1933), p. 242—250. — *Acelaşi*, Primitive Consecration Prayers, în: TJHC, 37 (1938), p. 261—283. — *A. T. Geoghegan*, The Attitude Towards Labor in Early Christianity and Ancient Culture, Washington, 1945, p. 122—133. — *H. J. Gibbins*, The Problem of the Liturgical Section of the Didache, în: JThSt, 36 (1935), p. 373—387. — *St. Giet*, L'énigme de la Didaché, Paris, 1970, 283 p. — *Acelaşi*, L'énigme de la Didaché (Studia Patristica, 10), Berlin, 1970, p. 84—94. — *E. J. Goodspeed*, The Didache, Barnabas and the Doctrina, în: AThR, 27 (1945), p. 228—247. — *A. Greiff*, Die älteste Pascharitual der Kirche, Didache 1—10 und das Johannesevangelium, Paderborn, 1929. — *F. R. M. Hitchcock*, Did Clement of Alexandria know the Didache?, în: JThSt, 24 (1923), p. 297—301. — *J. Hoh*, Die kirchliche Busse im zweiten Jahrhundert, Breslau, 1932, p. 103—111. — G. *Horner*, A New Papyrus Fragment of the Didache in Coptic, în: JThSt, 25 (1924), p. 225—231. — *P. C. Hristu*, Διδαχὴ ἀποστόλων în: ThEE, IV, col. 1200—1204, — *U. Hüntemann*, Ad cap. I Doctrinae XII apostolorum, în: Ant, 6 (1931), p. 195—196. — *E. Jacquier*, La doctrine des douze apôtres, în: DThC, I, 2, col. 1680—1687. — *J. A. Jungmann*, Missarum Solemnia, Viena, 1948, I, p. 17—19. — *H. Katzenmayer*, Zur Frage des Primats und der kirchlichen Verlassungszustände in der Didache, în: IKZ, 55 (1947), p. 31—43. — G. *Kittel*, Der Jakobusbrief und die Apostolischen Väter, în: ZNW, 43 (1950—1951), p. 54—112. — *Th. Klauser*, Taufet in lebendigem Wasser (Zum religions-und kulturgeschichtl. Verständnis von Didache 7, 1—3), în: Pisciculi, Münster, 1939, p. 157—164. — W. *L. Knox*, Περικαθαίρων (Didache, 3, 4), în: JThSt, 40 (1939), p. 146—149. — G. *E. Ladd*, The Eschatology of the Didache, 1949. — *B. Layton*, The sources, date and transmission of Didache I, 36—II, 1, în: HThR, 61 (1968), p. 343—383. — *H. Leclercq*, Didaché, în: DAL, IV, 1, col. 772—798. — *H. Lietzmann*, The Beginnings of the Christian Church, New York, 1937, p. 270—273. — *Acelaşi*, Messe und Herrenmahl, Bonn, 1926, p. 230—238. — *A. Loisy*, La Didaché et les lettres des Pères Apostoliques, în: RHL, 7 (1921), p. 433—481. — *R. D. Middleton*, The Eucharistic Prayers of the Didache, în: JThSt, 37 (1935), p. 259—267. — *I. Mihălcescu*, Didahia celor doisprezece apostoli, în: BOR, 39 (1915—1916), p. 281—298. — *C. F. D. Moule*, A note on Didache IX, 4, în: JThSt. 6 (1955), p. 240—243. — *J. Muilenburg*, The Literary Relations of the Epistle of Barnabas and the Teaching of the Twelve Apostles, Marburg, 1929. — *M. J. Oreb*, Notio peccati in Didaché, Roma, 1946. — *J. E. L. Oulton*, Clement of Alexandria and the Didache, în: JThSt, 41 (1940), p. 177—179. — G. *Peradze*, Die Lehre der zwölf Apostel in den georginischen Ueberlieferungen, în: ZNW, 31 (1932), p. 111—116. — *E. Peterson*, Didache cap. 9-e 10, în: EL, 58 (1944), p. 3—13. — *Acelaşi*, Ueber einige Probleme der Didache-Ueberliefe-

rung, în: RAC, 27 (1952), p. 37—68. — *O. A. Pieper*, St. John and the Didache of the Primitive Church, în: JBL, 66 (1947), 437—451. — *B. Poschmann*, Paenitentia secunda, Bonn, 1940, p. 88—97. — *J. Quasten*, Monumenta eucharistica et liturgica vetustissima (Enchiridion Patristicum, 7), Bonn, 1935—1937, p. 8—13. — *C. C. Richardson*, The Teaching of the Twelve Apostles, Commonly Called the Didache, Filadelfia, 1953. — *J. A. Robinson*, Barnabas, Hermas and the Didache, London, 1920. — *Același*, The Didache, with Additional Notes by R. H. Connolly, în: JThSt, 35 (1934), p. 113—146; p. 225—247. — *Același*, The Problem of the Didache, în: JThSt, 13 (1912), p. 339—356. — *W. Rordorf*, Les prières eucharistiques de la Didaché, în: Eucharisties d'Orient et d'Occident, Paris, 1 (1970), p. 65—82. — *J. Ruwet*, Le canon alexandrin des Ecritures, în: Bibl, 33 (1952), p. 1—29, — *G. Sass*, Die Apostel in der Didache, în: In memoriam E. Lohmeyer, Stuttgart, 1951, p. 233—239. — *G. Schmidt*, Das koptische Didache — Fragment des Britisch Museum, în: ZNW, 24 (1925), p. 81—99. — *J. Schuster*, La Dottrina dei dodeci Apostoli e la Regula monasteriorum di S. Benedetto, în: SC, (1942), p. 265—270. — *E. Stommel*, Σημεῖον ἐκπετάσεως, (Didache 16, 16), în: RQ, 48 (1935), p. 21—42. — *H. Streeter*, The Much-belaboured Didache, în: JThSt, 37 (1936), p. 369—374. — *W. Telfer*, The Didache and the apostolic Synod of Antioch, în: JThSt, 40 (1939), p. 133—146, p. 258—271. — *Același*, The Plot of the Didache, în: JThSt, 45 (1944), p. 141—151. — *J. Tixeront*, Didaché, în: DPCR, II, col. 810—813. — *R. Torzeli*, Didaché e S. Scrittura. Un esame litterario, în: SC, 100 (1972), p. 437—457. — *C. H. Turner*, Studies in Early Church History, Oxford, 1912. — *Vasilescu Constantin*, Raportul dintre virtute și păcat după doctrina morală a Didahiei, în: ST 14 (1962), p. 72—91. — *F. E. Vokes*, The Riddle of the Didache: Fact or Fiction, Heresy or Catholicism? London, 1938.

ÎNVĂȚĂTURĂ A CELOR DOISPREZECE APOSTOLI

ÎNVĂȚĂTURA DOMNULUI PRIN CEI DOISPREZECE APOSTOLI CĂTRE NEAMURI

CAPITOLUL I

1. Sînt două căi: una a vieții și alta a morții;[1] și este mare deosebirea între cele două căi.

2. Calea vieții este aceasta:

Mai întîi, să iubești pe Dumnezeu, Creatorul tău; al doilea, pe aproapele tău ca pe tine însuți[2] și toate cîte voiești să nu ți se facă ție, nu le face și tu altora[3].

3. Iar învățătura acestor cuvinte este aceasta:

«Binecuvîntați pe cei ce vă blestemă și rugați-vă pentru dușmanii voștri; postiți pentru cei ce vă prigonesc; că ce mulțumită aveți, dacă iubiți pe cei ce vă iubesc? Nu și păgînii fac același lucru? Voi, însă, iubiți pe cei ce vă urăsc»,[4] și nu veți avea dușman. **4.** *«Depărtează-te de poftele trupești și lumești*[5]*. Dacă-ți dă cineva o palmă pe obrazul drept, întoarce-i lui și pe celălalt*[6] *și vei fi desăvîrșit*[7]*. Dacă te silește cineva să mergi o milă, mergi cu el două; dacă-ți ia haina, dă-i și cămașa»*[8]; dacă cineva ia de la tine ce-i al tău, nu cere, că nici nu poți. **5.** *«Oricărui cere de la tine, dă-i și nu cere înapoi»*[9], că Tatăl vrea să dea tuturor din darurile Sale. Fericit este cel ce dă potrivit poruncii, că este nevinovat. Vai de cel ce ia! Dacă ia, avînd nevoie, va fi nevinovat; dar cel care ia neavînd nevoie, va da socoteală de ce a luat și pentru ce; dus la închisoare, va fi cercetat de cele ce

1. *Ier.* 21, 8; *Deut.* 30, 15—19.
2. *Mt.* 22, 37—39; *Mc.* 12, 30—31; *Înț. Sir.* 7, 30; *Deut.* 6, 5; *Lev.* 19, 18.
3. *Mt.* 7, 12; *Lc.* 6, 31; *Tob.* 4, 15.
4. *Mt.* 5, 44. 46. 47; *Lc.* 6, 27. 28. 32. 35.
5. *1 Pt.* 2, 11.
6. *Mt.* 5, 39; *Lc.* 6, 29.
7. *Mt.* 5, 48.
8. *Mt.* 5, 41. 40; *Lc.* 6, 29.
9. *Lc.* 6, 30; *Mt.* 5, 42.

a făcut și *«nu va ieși de acolo pînă ce nu va da și cel din urmă ban»* [10]. Dar și despre acestea s-a zis: *«Să asude milostenia ta în mîinile tale pînă cunoști cui dai!»* [11].

CAPITOLUL II

1. A doua poruncă a învățăturii: *«Să nu ucizi, să nu săvîrșești adulter;* [12] să nu strici băieți, să nu fii desfrînat, *«să nu furi»,* [13] să nu vrăjești, să nu faci otrăvuri, să nu ucizi copil în pîntece, nici pe cel născut să nu-l ucizi, *«să nu poftești cele ale aproapelui»* [14]. **2.** *Să nu juri strîmb* [15], *să nu dai mărturie mincinoasă* [16], să nu vorbești de rău, să nu ții minte răul. **3.** Să nu fii cu două gînduri, nici cu două feluri de vorbă, pentru că două feluri de vorbă este cursa morții. **4.** Să nu fie cuvîntul tău mincinos, nici în deșert, ci plin de faptă. **5.** Să nu fii lacom, nici răpitor, nici fățarnic, nici rău, nici mîndru. Să nu ai gînd rău împotriva semenului tău. **7.** Să nu urăști pe nici un om, ci pe unii să-i mustri, pe alții să-i miluiești, pentru alții să te rogi, iar pe alții să-i iubești mai mult decît sufletul tău.

CAPITOLUL III

1. Fiul meu, fugi de orice rău și de tot ce este asemenea lui. **2.** Să nu fii mînios, că mînia duce la ucidere; nici invidios, nici certăreț, nici mînios, că din toate acestea se nasc ucideri. **3.** Fiul meu, să nu fii poftitor, că pofta duce la desfrîu; să nu spui cuvinte de rușine, și nici să te uiți cu ochi pofticioși, că din toate aceste se nasc adulterele. **4.** Fiul meu, să nu ghicești viitorul după sborul păsărilor, pentru că aceasta duce la închinare de idoli; să nu descînți, să nu citești în stele, să nu faci vrăji, să nu vrei să auzi de ele, nici să le vezi, că din toate acestea se naște închinarea la idoli. **5.** Fiul meu, să nu fii mincinos, pentru că minciuna duce la hoție; nici iubitor de argint, nici iubitor de slavă deșartă, că din toate acestea se nasc hoțiile. **6.** Fiul meu, să nu fii cîrtitor, pentru că te duce la hulă, nici obraznic, nici cu gînd rău, că din toate acestea se nasc hulele. **7.** Să fii blînd, pentru că

10. *Mt.* 5, 26.
11. Text necunoscut. Dictonul acesta se găsește în: Fericitul *Augustin*, La Psalmul 102, n. 12; La Psalmul 146, n. 17; *Sfîntul Grigore cel Mare*, Liber regulae pastoralis, III, 20; *Casiodor*, La Psalmul 50; și la alții (la: *H. Hemmer*, op. cit., p. XCI).
12. *Ieș.* 20, 13—14; *Deut.* 5, 17—18; *Mt.* 19, 18.
13. *Ieș.* 20, 15; *Deut.* 5, 19; *Mt.* 19, 18.
14. *Ieș.* 20, 17.
15. *Mt.* 5, 33.
16. *Mt.* 19, 18; *Ieș.* 20, 16.

«cei blînzi vor moşteni pămîntul» [17]. **18.** Să fii îndelung răbdător, milostiv, fără răutate, paşnic şi bun, tremurînd totdeauna pentru cuvintele pe care le-ai auzit. **9.** Să nu te înalţi pe tine însuţi, nici să ai sufletul tău obraznic. Să nu se lipească sufletul tău de cei mîndri, ci să ai legături cu cei drepţi şi cu cei smeriţi [18]. **10.** Cele ce ţi se întîmplă să le primeşti ca bune, ştiind că nimic nu se face fără Dumnezeu.

CAPITOLUL IV

1. Fiul meu, să-ţi aduci aminte, ziua şi noaptea, de cel ce-ţi grăieşte cuvîntul lui Dumnezeu şi să-l cinsteşti ca pe Domnul, că unde se vorbeşte de domnie, acolo este şi Domnul. **2.** Să cercetezi în fiecare zi chipurile sfinţilor, ca să afli odihnă în cuvintele lor. **3.** Să nu faci desbinare şi să împaci pe cei ce se ceartă. *«Să judeci cu dreptate»* [19], să nu te uiţi la faţa omului, cînd ai să mustri pentru păcat. **4.** Să nu te îndoieşti dacă un lucru va fi sau nu. **5.** *«Să nu fii cu mîinile întinse la luat şi cu ele strînse la dat»* [20]. **6.** Dacă ai dobîndit ceva prin lucrul mîinilor tale, să dai ca răscumpărare pentru păcatele tale. **7.** Să nu stai la îndoială cînd dai şi nici să murmuri cînd dai, că vei cunoaşte cine este Bunul Răsplătitor al plăţii. **8.** Să nu întorci spatele celui lipsit; să faci parte din toate ale tale fratelui tău şi să nu zici că sînt ale tale. Dacă sîntem părtaşi la cele nemuritoare, cu atît mai mult la cele muritoare [21]. **9.** Să nu iei mîna ta de pe fiul tău sau de pe fiica ta, ci să-i înveţi din tinereţe frica de Dumnezeu. **10.** Să nu porunceşti slugii tale sau slujnicii tale, cînd eşti amărît şi supărat, că şi ei nădăjduiesc în Acelaşi Dumnezeu, ca nu cumva să nu se mai teamă de Dumnezeu, Care este şi Dumnezeul tău şi al lor [22]. Că Dumnezeu n-a venit la noi, ca să ne cheme după faţă, ci la aceia pe care i-a pregătit Duhul. **11.** Iar voi, cei care sînteţi robi, să vă supuneţi, cu ruşine şi cu teamă, stăpînilor voştri, ca unor chipuri ale lui Dumnezeu. **12.** Să urăşti orice făţărnicie şi tot ce nu este plăcut Domnului. **13.** Să nu părăseşti *«poruncile Domnului şi să păstrezi ceea ce ai primit, fără să adaugi şi fără să scoţi»* [23]. **14.** În Biserică să-ţi mărturiseşti păcatele tale şi să nu te duci la rugăciune cu conştiinţa rea. Aceasta este calea vieţii.

---

17. *Mt.* 5, 5; *Ps.* 36, 11.
18. *Rom.* 12, 16.
19. *Deut.* 1, 16; *Pilde* 31, 9; *In.* 7, 24.
20. *Înţ. Sir.* 4, 33.
21. *Rom.* 15, 27.
22. *Efes.* 6, 9.
23. *Deut.* 12, 32; 4, 2.

CAPITOLUL V

1. Calea morții este aceasta :

Mai întîi de toate este rea și plină de blestem : ucideri, adultere, pofte, desfrînări, hoții, idololatrii, vrăji, farmece, răpiri, mărturii mincinoase, fățărnicii, inimă vicleană, vicleșug, mîndrie, răutate, obrăznicie, lăcomie, cuvinte de rușine, invidie, nerușinare, îngîmfare, fudulie, lipsă de teamă, 2. prigonitori ai celor buni, urîtori de adevăr, iubitori de minciună ; nu cunosc răsplata dreptății, nu se lipesc de bine, nici de dreapta judecată ; nu priveghează spre bine, ci spre rău ; bunătatea și răbdarea este departe de ei ; *«iubesc cele deșarte»* [24], *«umblă după mită»* [25], nu miluiesc pe sărac, nu sufăr pe cei necăjiți, nu cunosc pe Creatorul lor, *«ucigași de copii»* [26], stricători ai făpturii lui Dumnezeu, întorc spatele celui lipsit, asupresc pe cel în strîmtorare ; apărători ai bogaților, judecători nelegiuiți ai săracilor, plini de tot păcatul. Izbăviți-vă, fiilor, de toate acestea !

CAPITOLUL VI

1. Vezi să nu te abată cineva de la această cale a învățăturii, că acela te învață cele ce sînt în afară de Dumnezeu. 2. Dacă poți purta tot jugul Domnului, desăvîrșit vei fi ; dar dacă nu poți, fă ce poți. 3. Cu privire la mîncări, ține ce poți, dar ferește-te tare de cele jertfite idolilor, că este slujire a unor zei morți.

CAPITOLUL VII

1. Cu privire la botez, așa să botezați :

După ce ați spus mai înainte toate cele de mai sus *«botezați în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh»* [27] în apă proaspătă. 2. Iar dacă n-ai apă proaspătă, botează în altă apă ; iar dacă nu poți în apă rece, în apă caldă. 3. Dacă nu ai de ajuns nici una nici alta, toarnă pe cap de trei ori apă *«în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh»* [28]. 4. Înainte de botez să postească cel ce botează și cel botezat și alții cîțiva, dacă pot. Poruncește, însă, ca cel ce are să se boteze să postească o zi sau două înainte.

---

24. *Ps.* 4, 2.
25. *Is.* 1, 23.
26. *Înț. Sol.* 12, 5
27. *Mt.* 28, 19.
28. *Mt.* 28, 19.

CAPITOLUL VIII

1. *«Posturile voastre să nu fie ca cele ale făţarnicilor»* [29], că ei postesc lunea şi joia ; voi, însă, să postiţi miercurea şi vinerea ; 2. *«Nu vă rugaţi ca fariseii»* [30]», ci cum a poruncit Domnul în Evanghelia Sa ! Aşa să vă rugaţi :

«Tatăl nostru, Care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău, vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta precum în cer şi pe pămînt. Pîinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri. Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău. Că a Ta este puterea şi slava în veci» [31]. 3. De trei ori pe zi să vă rugaţi aşa.

CAPITOLUL IX

1. Iar cu privire la euharistie, aşa să faceţi euharistia :

2. Mai întîi cu privire la potir : «Îţi mulţumim Ţie, Părintele nostru, pentru sfînta vie a lui David, sluga Ta, pe care ne-ai făcut-o nouă cunoscută prin Iisus, Fiul Tău. Ţie slava în veci». 3. Cu privire la frîngerea pîinii : «Îţi mulţumim Ţie, Părintele nostru, pentru viaţa şi cunoştinţa, pe care ne-ai făcut-o cunoscută nouă prin Iisus, Fiul Tău. Ţie slava în veci. 4. După cum această pîine frîntă era împrăştiată pe munţi şi fiind adunată a ajuns una, tot aşa să se adune Biserica Ta de la marginile lumii în împărăţia Ta. Că a Ta este slava şi puterea, prin Iisus Hristos în veci». 5. Nimeni să nu mănînce, nici să bea din euharistia voastră, ci acei care au fost botezaţi în numele Domnului. Căci cu privire la aceasta, a spus Domnul : *«Nu daţi ceea ce este sfînt cîinilor»* [32].

CAPITOLUL X

1. După ce v-aţi împărtăşit, mulţumiţi aşa :

«Îţi mulţumim Ţie, Părinte Sfinte, pentru sfînt numele Tău, pe care l-ai sălăşluit în inimile noastre şi pentru cunoştinţa, credinţa şi nemurirea, pe care ne-ai făcut-o nouă cunoscută prin Iisus, Fiul Tău. Ţie slava în veci. 2. Tu, Stăpîne atotputernice, *«ai zidit toate»* [33] pentru numele Tău. Mîncare şi băutură ai dat oamenilor spre desfătare, ca să-Ţi mulţumească Ţie, iar nouă ne-ai dăruit, prin Fiul Tău, mîncare

29. *Mt.* 6, 16.
30. *Mt.* 6, 5.
31. *Mt.* 6, 9—13.
32. *Mt.* 7, 6.
33. *Înţ. Sol.* 1, 14; *Înţ. Sir.* 18, 1; 24, 8; *Efes.* 3, 9; *Evr.* 3, 4; *Apoc.* 4, 11.

şi băutură duhovnicească şi viaţă veşnică. **3.** Înainte de toate, Îţi mulţumim, că eşti puternic. Ţie slava în veci. **4.** Adu-ţi aminte, Doamne, de Biserica Ta, ca s-o izbăveşti de tot răul şi s-o desăvîrşeşti în dragostea Ta şi *«adună din cele patru vînturi»*[34] această Biserică sfinţită în împărăţia Ta, pe care ai pregătit-o. Că Ţie este puterea şi slava în veci. **5.** Să vină harul şi să treacă lumea aceasta! *«Osana Dumnezeului lui David!»*[35]. Dacă este cineva sfînt, să vină! Dacă nu este, să se pocăiască! *«Maran atha»*[36] Amin». **6.** Profeţilor, însă, îngăduiţi-le să mulţumească atît cît vor.

CAPITOLUL XI

1. Dacă vine cineva la voi să vă înveţe acestea toate, pe care le-am spus mai înainte, primiţi-l. **2.** Dar dacă învăţătorul însuşi se schimbă şi învaţă altă învăţătură, ca să o distrugă pe aceasta, să nu-l ascultaţi; iar dacă învaţă pentru sporirea dreptăţii şi cunoştinţei Domnului, primiţi-l ca pe Domnul. **3.** Cu privire la apostoli şi profeţi, potrivit dogmei Evangheliei, să faceţi aşa: **4.** Orice apostol, care vine la voi, să fie primit ca Domnul; **5.** dar să nu rămînă decît o zi; iar dacă e nevoie şi a doua zi; dar dacă rămîne trei zile, este profet fals. **6.** Apostolul, cînd pleacă, să nu ia nimic decît pîine, pînă ce găseşte alt sălaş; dar dacă cere bani, este profet fals. **7.** Nu ispitiţi şi nici nu criticaţi pe orice profet, care vorbeşte în duh, că *«orice păcat se va ierta, dar păcatul acesta nu se va ierta»*[37]. **8.** Dar nu oricine grăieşte în duh este profet, ci numai dacă are purtările Domnului. Deci după purtări se va cunoaşte profetul fals şi profetul. **9.** Orice profet, care rînduieşte, în duh, masa, nu mănîncă din ea, decît dacă este profet fals. **10.** *Orice profet, care învaţă adevărul, dacă nu face ce învaţă este profet fals.* **11.** Orice profet încercat şi adevărat, care lucrează în taina lumească a Bisericii[38], dar nu învaţă pe alţii să facă ceea ce el însuşi face, să nu fie judecat de voi, că el cu Dumnezeu are judecata; aşa au făcut şi vechii profeţi. **12.** Dacă, însă, unul spune în duh: «Daţi-mi bani sau altceva», pe acela să nu-l ascultaţi; dar dacă spune să i se dea pentru alţii, care-s lipsiţi, nimeni să nu-l judece.

---

34. *Mt.* 24, 31.
35. *Mt.* 21, 9. 15.
36. *1 Cor.* 16, 22.
37. *Mt.* 12, 31.
38. Text obscur. *Zahn* şi *Hilgenfeld* au propus corecturi ale textului grec spre a-i da o interpretare, dar ele sînt arbitrare şi nu satisfac. Probabil că aceste cuvinte: «*taina lumească a Bisericii*» să cuprindă o aluzie, care era clară pentru contemporani, dar care ne scapă nouă. (la: *H. Hemmer,* Op. cit., p. XCIX, n. XI, 11).

CAPITOLUL XII

1. Tot *«cel ce vine în numele Domnului»* [39] să fie primit; iar apoi, după ce îl cercetați, îl veți cunoaște, că veți avea pricepere să deosebiți dreapta de stînga. **2.** Dacă cel ce vine este un drumeț, ajutați-l cît puteți; dar să nu rămînă la voi decît două sau trei zile, dacă e nevoie. **3.** Dacă vrea să se stabilească la voi ca meseriaș, să lucreze și să mănînce; **4.** dar dacă nu are o meserie, socotiți-vă după priceperea voastră, ca să nu trăiască împreună cu voi un creștin trîndav. **5.** Iar dacă nu vrea să facă așa, atunci face negutătorie cu Hristos. Fiți cu luare aminte cu unii ca aceștia.

CAPITOLUL XIII

1. Orice profet adevărat, care vrea să se stabilească la voi, *«este vrednic de hrana lui»* [40]. **2.** La fel dascălul adevărat *«este vrednic și el* ca lucrătorul *de hrana lui»* [41]. **3.** Luați dar toată pîrga produselor linului, a ariei, a boilor și oilor și dați profeților pîrga, că ei sînt arhiereii voștri. **4.** Iar dacă nu aveți profet, dați-o săracilor. **5.** Dacă faci pîine, ia pîrga și dă-o potrivit poruncii. **6.** La fel dacă deschizi un vas cu vin sau cu untdelemn, ia pîrga și dă-o profeților. **7.** Ia, după socotința ta, pîrga din argintul, din hainele și din toată averea ta și o dă potrivit poruncii.

CAPITOLUL XIV

1. Cînd vă adunați în duminica Domnului, frîngeți pîinea și mulțumiți, după ce mai întîi v-ați mărturisit păcatele voastre, ca jertfa voastră să fie curată. **2.** Tot cel care e certat cu tovarășul său să nu vină împreună cu voi pînă nu se împacă, pentru ca să nu se pîngărească jertfa voastră [42]. **3.** Că aceasta este ceea ce s-a zis de Domnul: *«În orice loc și timp să-Mi aduceți jertfă curată; că Împărat mare sînt,* zice Domnul, *și numele Meu este minunat între neamuri»* [43].

CAPITOLUL XV

1. Hirotoniți-vă vouă episcopi și diaconi, vrednici de Domnul, bărbați blînzi, neiubitori de argint, adevărați și încercați; că și ei îndeplinesc slujirea profeților și dascălilor. **2.** Nu-i disprețuiți, că ei sînt

---

39. *Mt.* 21, 9; *Ps.* 117, 24; *In.* 5, 43.
40. *Mt.* 10, 10; *1. Cor.* 9, 7—14.
41. *Mt.* 10, 10.
42. *Mt.* 5, 23—24; 15, 11—20.
43. *Mal.* 1, 11. 14.

cinstiţi între voi împreună cu profeţii şi dascălii. **3.** Mustraţi-vă unul pe altul, nu cu mînie, ci în pace, cum este scris în Evanghelie [44]; cu cel care greşeşte împotriva altuia, nimeni din voi să nu vorbească, nici să-l asculte, pînă nu se pocăieşte. **4.** Rugăciunile voastre, milosteniile şi toate faptele voastre aşa să le faceţi, cum este scris în Evanghelia Domnului nostru.

CAPITOLUL XVI

1. Privegheaţi pentru viaţa voastră; candelele voastre să nu se stingă, coapsele voastre să nu vi le descingeţi, ci fiţi gata, că nu ştiţi ceasul, în care Domnul nostru va veni [45]. **2.** Adunaţi-vă des [46], pentru a căuta cele de folos sufletelor voastre. *Că nu vă va fi de folos tot timpul credinţei voastre, dacă nu veţi fi desăvîrşiţi în timpul cel din urmă.* **3.** Că în zilele cele din urmă se vor înmulţi profeţii falşi [47] şi cei ce strică; şi se vor schimba oile în lupi şi dragostea se va schimba în ură [48]. **4.** Sporind fărădelegea, se vor urî unii pe alţii şi se vor prigoni şi se vor vinde şi atunci se va arăta înşelătorul lumii, ca fiu al lui Dumnezeu, şi va face semne şi minuni [49]; şi pămîntul va fi dat în mîinile lui şi va face lucruri nelegiuite, care nu s-au făcut niciodată din veac. **5.** Atunci va merge făptura oamenilor în focul cercării şi se vor sminti mulţi [50] şi vor pieri, iar cei care vor stărui în credinţa lor vor fi mîntuiţi [51] de Însuşi Cel ce a fost supus blestemului [52]. **6.** Şi atunci se vor arăta semnele adevărului [53]; mai întîi semnul deschiderii cerului, apoi semnul glasului trîmbiţei [54] şi al treilea, învierea morţilor [55]; **7.** dar nu a tuturora, ci după cum s-a zis: *«Va veni Domnul şi toţi sfinţii cu El»* [56]. **8.** Atunci lumea va vedea pe Domnul, venind pe norii cerului [57].

---

44. *Mt.* 5, 22—26; 18, 15—35.
45. *Mt.* 24, 42. 44; 25, 13; *Lc.* 12, 35.
46. Adică: Veniţi des la biserică.
47. *Mt.* 24, 11.
48. *Mt.* 24, 12.
49. *Mt.* 24, 24; *2 Tes.* 2, 9; *Apoc.* 13, 13.
50. *Mt.* 24, 10.
51. *Mt.* 24, 13.
52. *Gal.* 3, 13.
53. *Mt.* 24, 30.
54. *Mt.* 24, 31. *1 Cor.* 15, 52; *1 Tes.* 4, 16.
55. *1 Cor.* 15, 42.
56. *Zah.* 14, 5.
57. *Mt.* 24, 30; 26, 64; *Mc.* 13, 26; 14, 62; *Fapte* 1, 11; *Apoc.* 1, 7.

INDICE SCRIPTURISTIC

INDICE REAL ŞI ONOMASTIC

A

B

C

SFÎNTUL CLEMENT ROMANUL

EPISTOLA CĂTRE CORINTENI

INTRODUCERE

Sub numele lui Clement, episcopul Romei, ni s-au transmis mai multe lucrări : Epistola I și II către Corinteni, Două epistole către fecioare, Cinci epistole decretale *și* Clementinele. *Dintre aceste scrieri, numai Epistola I către Corinteni aparține episcopului Romei, deși nu poartă numele episcopului Romei. Autenticitatea ei, însă, este atestată de Dionisie, episcopul Corintului, care pe la 170, în scrisoarea sa de răspuns către Sotir, episcopul Romei (166—175), vorbește de epistola lui Clement în acești termeni : «Astăzi am sărbătorit sfînta zi de duminică, cînd am citit scrisoarea voastră ; vom continua să o citim mereu pentru zidire sufletească, așa cum de altfel o facem și cu prima epistolă pe care ne-a scris-o Clement» (la Eusebiu, T. B, IV, 23, 11). Hegesip, contemporan cu Dionisie al Corintului, vorbește de asemenea de Epistola lui Clement către Corinteni (la Eusebiu, I. B.,IV, 22, 1). Irineu la fel, fără să spună expres că epistola a fost redactată de Clement : «In timpul lui Clement s-au petrecut turburări foarte grave printre frații care erau în Corint ; și Biserica, care este în Roma, a scris corintenilor o epistolă energică pentru a-i aduce la pace, pentru a le reînnoi credința, pe care o primiseră recent de la Apostoli» (Adv. Haer., III, 3, 3). O amintesc apoi : Clement Alexandrinul (Stromate, I, 3, 6 ; IV, 17 ; VI, 8, 65), Origen (De princip., II, 3, 6 ; Selecta in Ezechiel, 38, 1), iar Eusebiu al Cezareii (I. B., III, 16) relatează că se citea într-un foarte mare număr de biserici chiar pe vremea sa. Epistola a fost socotită inspirată și se bucura de mare autoritate ; de aceea a și fost înglobată în codicii Bibliei.*

Cel mai vechi manuscris grec, care conține Epistola lui Clement Romanul, este Codicele Alexandrin, secolul V ; în acest celebru codice, Epistola se află la sfîrșitul Noului Testament, imediat după Apocalipsa Sfîntului Ioan. Din nefericire, Epistola are o mare lacună, care se întinde de la capitolul 57, 6 pînă la începutul capitolului 64, 1. — Al doilea manuscris grec este Manuscrisul Ierusalimitean 54, scris în 1056

de notarul Leon şi descoperit în 1873 de mitropolitul Nicomidiei Filotei Vrieniu în Biblioteca Sfîntului Mormînt din Constantinopol. Acest manuscris (f. 51 b—70 a) are textul întreg al epistolei.

În afară de textul original, Epistola lui Clement a mai fost transmisă şi de alte versiuni :

a) o versiune latină *foarte veche, descoperită în 1894 de Germain Morin într-un manuscris din secolul XI din Biblioteca Seminarului din Namur şi publicată în acelaşi an. Versiunea aceasta este considerată foarte utilă, pentru că, fiind o traducere literală, se apropie foarte mult de original.*

b) o versiune siriacă, *descoperită în 1876 de R. L. Bensly, într-un manuscris, copiat la Edesa în 1481, din Biblioteca Universităţii din Cambridge şi publicată în 1899. În acest manuscris Epistola lui Clement se găseşte între epistolele soborniceşti şi epistolele pauline.*

c) două versiuni copte : *prima, într-un manuscris, scris la sfîrşitul secolului IV, provenit din mănăstirea lui Şenute şi achiziţionat de C. Schmidt pentru Biblioteca din Berlin ; versiunea, cu o lacună de mai multe capitole (34, 5—42, 2), a fost publicată de C. Schmidt în 1908 ; a doua, scrisă pe un papirus din secolul VII—VIII, foarte fragmentată, aparţine Bibliotecii din Strasbourg şi a fost publicată în 1910 de F. Rösch.*

Sfîntul Clement a fost al treilea episcop al Romei, după Lin şi Anaclet, între anii 92—101. Irineu (Adv. Haer., III, 3, 3) relatează că Clement a văzut pe «fericiţii apostoli şi a stat de vorbă cu ei». Origen (Comentar la Ioan, 6, 36) şi Eusebiu (I. B., III, 15) îl identifică cu Clement, de care vorbeşte Pavel în Epistola către Filipeni, 4, 3 ; dar această identificare e lipsită de probe. Nu poate fi acceptată nici ştirea dată de Pseudo-Clementine, că Clement ar fi fost un membru al familiei imperiale a Flavienilor, precum nici opinia lui Dion Cassius (Hist. Rom. 67, 14), care-l confundă pe Clement cu consulul Flavius Clemens, vărul împăratului Domiţian, executat în 95 sau 96, acuzat de «ateism», adică de creştinism. Cunoaşterea perfectă a Vechiului Testament — folosirea din plin a Legii, Psalmilor, Profeţilor şi a cărţilor de înţelepciune, întrebuinţarea apocrifelor iudaice — de care ne dă mărturie Epistola I către Corinteni, îndreptăţeşte ipoteza că Clement era un iudeu elenist convertit la creştinism. Alte ştiri despre viaţa Sfîntului Clement nu avem. Nu cunoaştem nici împrejurările morţii sale. Scriitorii din apropierea vremii sale nu ne vorbesc de moartea sa martirică. Irineu (Adv. Haer., III, 3, 3), în catalogul episcopilor Romei, de la Lin la Elevterus (174—189) dă ca mucenic numai pe episcopul Telesphorus (127—137), iar Eusebiu (I. B., III, 34) spune că a murit de moarte bună. E drept, există

și actele martirice ale Sfîntului Clement, dar sînt de proveniență tîrzie. După aceste acte, Clement ar fi fost prins și aruncat în închisoare, pentru că făcuse numeroase convertiri printre membrii aristocrației romane. Refuzînd să sacrifice zeilor, împăratul Traian l-a exilat în Chersonul Tauric. Acolo se aflau mulți creștini care erau folosiți în mine ; Clement și-a continuat printre ei predica evanghelică însoțită de minuni. Auzind Traian de aceasta, a poruncit să fie aruncat în mare cu o ancoră de gît. După ce acest ordin a fost executat, marea s-a retras la o distanță de trei mile și creștinii găsiră în locul unde murise Clement un templu de marmoră, în interiorul căruia era un sarcofag, în care se afla trupul sfîntului. În fiecare an, de ziua morții lui, marea se retrăgea timp de șapte zile și creștinii mergeau să se închine Sfîntului Clement. O altă istorisire adaugă că în 867, Sfîntul Chiril, apostolul slavilor, a descoperit în Cherson moaștele Sfîntului Clement, pe care le-a dus la Roma, unde se găsesc și acum. După aducerea moaștelor la Roma, minunea anuală nu s-a mai repetat. La sfîrșitul secolului IV s-a ridicat în Roma o biserică în cinstea Sfîntului Clement. Biserica Romano-Catolică îi prăznuiește pomenirea la 23 noiembrie, iar Biserica Ortodoxă la 24 noiembrie.

Epistola către Corinteni a fost scrisă la sfîrșitul unei persecuții (cap. VII), persecuția lui Domițian, între 96 și 98.

Sfîntul Clement a scris corintenilor provocat de răscoala și certurile din Biserica Corintului : «E rușinos, iubiților, spune el, foarte mare rușine și nevrednic de viețuirea în Hristos, să se audă că prea tarea și vechea Biserică a corintenilor s-a răsculat împotriva preoților din pricina unei persoane sau două. Și vestea aceasta a ajuns nu numai la noi, ci și la cei care au altă credință decît noi, încît, din pricina nebuniei voastre, se aduce hulă numelui Domnului, iar vouă primejdie» (cap. XLVII). Răscoala de la Corint, deci, a ajuns la Roma pe căile firești de răspîndire a veștilor, nu cum s-a susținut că ar fi făcut corintenii apel la episcopul Romei pentru a acționa împotriva rebelilor. Cînd Biserica din Roma a luat cunoștință de aceasta, Clement a trimis corintenilor prin Claudie Efebul, Valerian Biton și Fortunat (cap. LXV) o scrisoare, nu cu alt scop decît acela de a restabili pacea și ordinea în Biserica Corintului, pentru ca să nu se aducă, după cum spune Clement, de cei de altă credință «hulă numelui Domnului».

Epistola cuprinde : o introducere (cap. I—III), două părți (partea întîia cap. IV—XXXVI, partea a doua cap. XXXVII—LXI) și o concluzie (cap. LXII—LXV).

În introducere, Clement descrie starea înfloritoare de dinainte a Bisericii Corintului, cînd domnea pacea, dragostea, credința și virtutea și starea nenorocită pe care a adus-o «între aleșii lui Dumnezeu răscoala necurată și nelegiuită, străină și nemaiauzită» (cap. I).

În partea întîia dă o serie de îndemnuri pentru practicarea virtuților creștine: dragostea, pocăința, ascultarea, evlavia, smerenia, toate în stare să îndepărteze din suflete invidia, care a dat naștere tulburărilor și să aducă pacea, liniștea și ordinea. Ilustrează apoi binefacerile acestor virtuți cu exemple din Vechiul Testament, din viața Mîntuitorului și a sfinților și dă ca pildă armonia din natură, bunătatea lui Dumnezeu, învierea și făgăduințele viitoare.

În partea a doua revine la dezordinele provocate în Corint și cere celor răzvrătiți să revină la ordine și ascultare. Dumnezeu a stabilit ordinea ierarhiei bisericești. Dumnezeu a trimis pe Iisus Hristos; Hristos a numit pe apostoli, apostolii pe episcopi, cărora le-au dat în grijă ca la moartea lor să le continue slujirea lor alți bărbați încercați. «Socotim, scrie Clement, că nu e drept să fie izgoniți din slujirea lor cei care au fost puși episcopi de apostoli sau între timp de alți bărbați vrednici, cu aprobarea întregii Biserici și care au slujit turmei lui Hristos fără prihană, cu smerenie, în liniște, cu grijă, de care dau mărturie toți, de multă vreme. Că nu mic ne va fi păcatul, dacă îndepărtăm din dregătoria de episcop pe cei care au adus lui Dumnezeu, fără prihană și cu cuvioșie, darurile. Fericiți sînt preoții, care au plecat mai înainte și au avut un sfîrșit plin de roade și desăvîrșit; ei n-au a se mai teme că-i va mai scoate cineva din locul rînduit lor» (cap. XLIV). Vinovații trebuie să-și mărturisească greșeala, să se pocăiască, să se îndepărteze pentru un timp din Corint, pentru ca să revină pacea. Partea a doua se termină cu o lungă și inspirată rugăciune (cap. LIX—LXI); cea mai veche și una din cele mai frumoase rugăciuni creștine, cu laude lui Dumnezeu și cereri pentru pace.

În concluzie, Clement rezumă scrisoarea, recomandă corintenilor pe cei care le duc scrisoarea și-și exprimă nădejdea că va reveni curînd pacea în Biserica Corintului.

Și după cele ce scrie Eusebiu în Istoria sa (IV, 22), nădejdea lui Clement n-a fost desmințită.

Epistola Sfîntului Clement ne dă mărturie: despre sfinții apostoli Petru și Pavel, despre mucenicia lor la Roma și despre călătoria în Spania a sfîntului apostol Pavel: «Să luăm pilde de vitejie din generația noastră, scrie Clement. Din invidie și pizmă au fost prigoniți cei mai mari și mai drepți stîlpi ai Bisericii, luptînd pînă la moarte. Să

punem înaintea ochilor noştri pe bunii apostoli: pe Petru, care, din pricina invidiei nedrepte, n-a suferit una, nici două, ci mai multe munci; şi, îndurînd aşa mucenicia, a plecat la locul de slavă cuvenit lui. Din pricina invidiei şi a duşmăniei, Pavel a primit premiul răbdării, purtînd de şapte ori lanţuri, fiind izgonit şi lovit cu pietre; fiind propovăduitor atît în răsărit cît şi în apus, a primit slava strălucită a credinţei lui; învăţînd dreptatea în toată lumea şi ajungînd pînă la marginile apusului, a suferit mucenicia sub împăraţi. Şi aşa, s-a despărţit de lumea aceasta şi s-a dus în locul cel sfînt, fiind cea mai mare pildă de răbdare» (cap. V).

Epistola vorbeşte apoi de persecuţia lui Neron, cînd pe lîngă sfinţii apostoli Petru şi Pavel au suferit mucenicia «o mare mulţime de oameni aleşi» şi «femei, care au îndurat chinuri groaznice şi nelegiuite, deghizîndu-le în Danaide şi Dirce» (cap. VI).

Dar mai presus de toate, epistola lui Clement este cel mai vechi text patristic cu privire la doctrina succesiunii apostolice. Iată textul: «Apostolii ne-au vestit Evanghelia primită de la Domnul Iisus Hristos; iar Iisus Hristos a fost trimis de Dumnezeu. Hristos, dar, a fost trimis de Dumnezeu, iar apostolii de Hristos. Amîndouă s-au făcut în bună rînduială din voinţa lui Dumnezeu. Predicînd, dar, în ţări şi în cetăţi, au pus episcopi şi diaconi pentru cei ce aveau să creadă, pe cei care au crezut întîi în propoveduirea lor, după ce au fost probaţi de Duhul» (cap. XLII).

În sfîrşit, teologia romano-catolică vrea să facă din Epistola către Corinteni cel mai vechi document al primatului papal; epistola marchează epifania primatului roman.

Intervenţia Bisericii Romane, respectiv a episcopului Clement, pentru curmarea dezordinelor din Biserica Corintului n-a fost dictată de altceva decît de sentimentul frăţietăţii creştine. Nu mult după Clement, un alt episcop, al Antiohiei, sfîntul Ignatie Teoforul scrie Bisericilor din Efes, din Magnezia, din Tralles, din Roma chiar, din Filadelfia, din Smirna şi unui episcop, lui Policarp al Smirnei; le dă sfaturi, îi îndeamnă să se ferească de erezii, să se supună ierarhiei stabilite, lucru pe care îl face şi Clement în epistola sa, dar nimeni nu s-a gîndit să facă din aceste intervenţii un act de autoritate, ci au fost socotite manifestări ale simţămîntului de frăţietate creştină, de comuniune în aceeaşi credinţă, credinţa în Hristos, pentru care Ignatie mergea la Roma ca să moară. Aceste epistole, ca şi epistola lui Clement, sînt izvorîte din marele zel al autorilor lor, nu din conştiinţa unei supremaţii, pe care ar fi avut-o asupra Bisericilor cărora li se adresează.

LITERATURA

E d i ţ i i : Să se vadă la Părinţii apostolici. — Ediţii separate: Mitropolitul *Filotei Vrieniu* Κλήμεντος ἐπισκόπου Ῥώμης αἱ δύο πρὸς Κορινθίους ἐπιστολαί, Constantinopol, 1875. — *Th. Schaefer*, S. Clementis Epistola ad Corinthios, Bonn, 1941.

T r a d u c e r i : Să se vadă Părinţii apostolici, — Traduceri separate: *W. K. L. Clarke*, First Epistle of Clement to the Corinthians, London, 1937. — *J. A. Kleist*, The Epistles of Clement of Rome and Ignatius of Antioch, Westminster, 1946.

S t u d i i : *J. A. de Aldama*, I-a Clementis, în: Greg. 18 (1937), p. 107—110. — *B. Altaner*, Neues zum Verständnis von I Klemens, 5, 1—6, 2, în: HJG, 62 (1950), p. 25—30. — *C. Bardy*, Clément I-er, în: C, II, col. 1183—1185. — *Acelaşi*, Clément de Rome, în: DHG, XII, col. 1089—1093. — *Acelaşi*: Expressions stoiciennes dans la Prima Clementis, în: RSR, 12 (1922), p. 73—85. — *Acelaşi*, La théologie de l'Eglise de saint Clément de Rome à saint Irénée, Paris, 1945, p. 108—109; 110—113; 128—129. — *A. S. Barnes*, The martyrdom of St. Peter and St. Paul, New York, 1933. — *E. Barnikol*, Die Marcionitische Deutung und Datierung des I. Clemensbriefes durch Turmel (Delafosse), în: ThJB 6 (1938), p. 10—14. — *Acelaşi*, Die Nichtkenntnis des Markusevangeliums in der römischen Clemensgemeinde um 100, în: ThJB 4 (1938), p. 142—143. — *Acelaşi*, Die präexistenziöze Christologie des I Clemensbriefes, în: ThJB, 4 (1936), p. 61—67; — *Acelaşi*, Spanienreise und Römerbrief, Halle, 1934. — *Acelaşi*, Die vorsynoptische Auffassung von Taufe und Abendmahl im I. Clemensbriefe, în: ThJB, 4 (1936), p. 77—80. — *P. Batiffol*, L'Eglise naissante et le catholicisme, ed. 2, Paris, 1927, p. 146—156. — *W. Bauer*, Rechtgläubigkeit und Ketzerei im ältesten Christentum, Tübingen, 1934, p. 99—109. — *A. Baumstark*, Trishagion und Qeduscha, în: JL, 3 (1923), p. 18—32. — *K. G. Bonis*, 'Επιστολὴ Α' πρὸς Κορινθίους, introducere, text şi comentar, Atena, 1973, 274 p. — *J. Brinktrine*, Der Messopferbegriff in den ersten zwei Jahrhunderten, Freibung i. Br., 1918, p. 68—76. — *H. Bruders*, Die Verfassung der Kirche bis zum Jahre 175 n. Chr., Mainz, 1904. — *H. von Campenhausen*, Kirchliches Amt und geistl. Vollmacht in den ersten drei Jahrhunderten, Tübingen, 1953, p. 93—103. — *F. R. van Cauwelaert*, L'intervention de l'Eglise de Rome à Corinthe vers l'an 96; în: RHE, 31 (1935), p. 267—306; 765 f. — *J. Colson*, Clément de Rome, Paris, 1960. — O. Cullmann, *Les causes de la mort de Pierre et de Paul d'après le témoignage de Clément Romain*, în: RHPR, 10 (1930), p. 294—300. — *Acelaşi*, Saint Pierre, disciple, apôtre, Neuchâtel, 1952. — *A. Dain*, Note sur le texte grec de l'Epître de saint Clément de Rome, în: RSR, 39 (1951), Mél. Lebreton, I, p. 353—361; — *H. Dannenbauer*, Nochmals die römische Petruslegenden, în: HZ, 159 (1938), p. 81—88. — *Acelaşi*, *Die römische* Papstlegende în: HZ, 146 (1932), p. 239—262. — *A. Davids*, Irrtum und Häresie. 1, Clem., Ignatius v. Ant., Justinus, în: Kairos, N. S. 15 (1973), p. 163—187. — *H. Delafosse (J. Turmel)*, La Lettre de Clément Romain aux Corinthiens, în: RHR, 97 (1928), 53—89. — *M. Dibelius*, Rom und die Christen in ersten Jahrhundert, în: SAH, (1942), p. 18—29. — *C. Eggenberger*, Die Quellen der politischen Ethik des I. Klemensbriefes, Zürich, 1951. — *A. Ehrhardt*, The Apostolic Succession in the First Two Centuries of the Church, London, 1953. — *E. Fascher*, PWK, 19 (1938), p. 1345—1361. — V. *Feida*, 'Η 'Εκκλησία τῆς Κορίνθου κατὰ τὴν Α' Κλήμεντος, Atena, 1959. — *F. Gerke*, Die Stellung des ersten Clemensbriefes innerhalb der Entwicklung der altchristlichen Gemeindeverfassung und des Kirchenrechts, Leipzig, 1931. — *I. Giordani*, S. Clemente Romano e la sua lettera ai Corinti, Turin, 1925. — *P. Godet*, Clément I-er. Vie et lettre autentique, în: DThC, *III*, 1, col. 48—54. — *A. Hall*, I Clement as a document of transition, în: La ciudad de Dios, Escurial Madrid, 181 (1968), p. 682—692. — *A. Harnack*, Einführung in die alte Kirchengeschichte. Das Schreiben der römischen Gemeinde an die korinthische aus der Zeit Domitianus (Erster Clemensbrief), Leipzig, 1921. — *Acelaşi*, Der erste Klemensbrief, eine Studie zur Bestimmung des Charakters des ältesten Christentums în: SAB, (1909), p. 38—63. — *L. Herrmann*, La mort de S. Paul et de S. Pierre, 811 U. C. = 58 ap. J. Ch., în: Revue de l'Université de Bruxelles, 41 (1936), p. 189—199. — *L. Hertling*, I Kor. 15, 15 und I Clem. 42, în: Bibl, 20 (1939), p. 276—283. — *K. Heussi*, Die Entstehung der römi-

schen Petrustradition, în: Wissenschaftl. Zeitschrift der Friedrich Schiller-Universität Jena (1952—1953) p. 74sq. — *Acelaşi,* Neues zur Petrusfrage, 1939. — *Acelaşi,* Die römische Petrustradition in kritischen Sicht, Tübingen, 1955. — *Acelaşi,* War Petrus in Rom? Gotha, 1936. — *Acelaşi,* War Petrus wirklich römischer Märtyrer? în: Die Christl. Welt, 51, (1937), — *P. C. Hristu,* Κλήμης Α', în: ThEE, VII, col. 625—636. — *H. Katzenmayer,* Das Todesjahr des Petrus, în: IKZ, 29, (1939), p. 85—93. — *Acelaşi,* Zur Frage ob Petrus in Rom war, I Klemensbrief, Kap. 5 bis 6, în: IKZ, 28 (1938), p. 129—140. — *O. Knoch,* Eigenart und Bedeutung der Eschatologie im theol. Aufriss des ersten Clemensbriefes, Bonn, 1964. — *J. Lebreton,* La Trinité chez Saint Clément de Rome, în: Greg, 6 (1925), p. 369—404. — *L. Lemarchand,* La composition de l'épître de saint Clément aux Corinthiens, în: RSR, 18 (1938), p. 448—457. — *H. Lietzmann,* Petrus römischer Märtyrer, în: (SAB 29) Berlin, 1936. — *Acelaşi,* Petrus und Paulus in Rom. ed. 2, Berlin, 1927, p. 226—236. — *St. Loesch,* Der Brief des Clemens Romanus. Die Probleme und ihre Beurteilung in der Gegenwart, în: Studi dedicati alla memoria di Paolo Ubaldi, Milan, 1937, p. 177—188. — *Acelaşi,* Epistula Claudiana, Rottenburg, 1930, p. 33—44. — *W. L. Lorimer,* Clement of Rome, ep. I, 6, 2: Δαναΐδες καὶ Δίρκαι, în: JThSt, 42 (1941), p. 70. — *W. L. Lorimer,* Clement of Rome, Epistle I, 44, în: JThSt, 25 (1924), p. 404. — *J. Madoz,* El primado romano, Madrid, 1936. — *O. Marrucchi,* Pietro e Paulo a Roma, ed. 2, Turin, 1934. — *J. Marty,* Etude des textes cultuels de prière conservés par les Pères apostoliques, în: RHPR, 10 (1930), p. 99 ff. — *P. Meinhold,* Geschehen und Deutung im I. Clemensbrief, în: ZKG, 58 (1939), p. 82—129. — *E. Metzner,* Die Petrustradition und ihre neuesten Gegner, Schwerin (Warthe), 1937. — *Acelaşi,* Die Verfassung der Kirche in den ersten zwei Jahrhunderten (mit besonderer Berücksichtigung der Schriften Harnacks) Danzig, 1920. — *P. Mikat,* Zur Fürbitte der Christen für Kaiser und Reich in Gebet des I. Clemensbriefes, în: Festschrift f. Ulrich Scheuner, Berlin, 1973, p. 455—471. — *E. Molland,* Le développement de l'idée de succession apostolique, în: RHPR, (1954), p. 1—29. — *H. Oikonomou,* Τὸ κείμενον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης κατὰ Α' Κλήμεντος, in: Th, 33 (1962), p. 600—626. — *E. Peterson,* Das Praescriptum des I. Clemensbriefes, în: Pro regno. Pro sanctuario, Mélanges, G.v.d. Leew, Nijkerk, 1950, p. 255—257. — *B. Poschmann,* Paenitentia secunda, Bonn, 1939, p. 112 ff. — *J. Quasten,* Monumenta eucharistica et liturgica vetustissima, Bonn, 1937, p. 327—334. — *H. Rahner,* Abendländische Kirchenfreiheit, Documente über Kirche und Staat in frühen Christentum, Einsiedeln-Cologna, 1943. — *B. Rocco,* S. Clement Romano e Qumram, în: Rivista Biblica, 20, (1972), p. 277—290. — *J. Rohde,* Häresie und Schisma im ersten Clemensbrief und den Ignatius-Briefen, în: Novum Testamentum, Leyde, 10 (1968), p. 217—233. — *J. Ruysschart,* Réflesions sur les fouilles vaticanes. Le rapport officiel et la critique, în: RHE, 48 (1953), p. 573—631; 49 (1954), p. 5—58. — *L. Sanders,* L'Hellénisme dei saint Clément de Rome et le Paulinisme, Louvain, 1943. — *W. Scherer,* Der erste Klemensbrief an die Korinther nach seiner Bedeutung für die Glaubenslehre der Katholischen Kirche untersucht, Regensburg, 1902. — *T. H. Schermann,* Griechische Zauberpapyri und das Gemeinde- und Dankgebet im I. Klemensbrief, Leipzig, 1909. — *C. Schmidt,* Der erste Clemensbrief in altkoptischer Uebersetzung, Leipzig, 1908. — *St. Schmutz,* Petrus war dennoch in Rom, în: BM, 22 (1946), p. 128—241. — *M. Schuler,* Klemens von Rom und Petrus in Rom, în: Trierer Theologische Studien, 1 (1941), p. 94—116. — *J. Shotwell şi L. Ropes Loomis,* The See of Peter, New York, 1927, p. 66—69. — *E. Staufer,* Zur Vor- und Frühgeschichte des Primatus Petri, în: ZKG, 62 (1943—1944), p. 3—34. — *F. Tailliez,* Un vulgarisme du Clemens Latinus et la langue vulgaire de Rome, în: Neophilologus, 35 (1951), p. 46—50. — *J. Tixeront,* Clement, în: DPCR, II, col. 193—194. — *W. C. van Unnik,* I Clement 34 and the Sanctus, în: VC, 5 (1951), p. 204—248. — *Acelaşi,* Is I Clement 20 purely stoic? în: VC, 4 (1950), p. 181—189. — *U. Wilcken,* Mitteilungen aus der Würzburger Papyrussammlung. Nr. 3: Ein Liturgisches Fragment (3 Jahrh.) în: AAB, phil.-hist. Klasse Nr. 6, Berlin, 1934, p. 31—36. — *D. W. F. Wong,* Natural and divine order in I Clement, în: VC, 31 (1977), p. 81—87. — *F. W. Young,* The relation of I Clement to the Epistle of James, în: *JBL,* (1948), p. 339—345. — *A. W. Ziegler,* Neue Studien zum I. Klemensbrief, München, 1958.

EPISTOLA
CĂTRE CORINTENI

Biserica lui Dumnezeu, care locuieşte vremelnic în Roma, către Biserica lui Dumnezeu, care locuieşte vremelnic în Corint, către cei chemaţi, sfinţiţi în voia lui Dumnezeu, prin Domnul nostru Iisus Hristos.

Har vouă şi pacea să se înmulţească de la atotputernicul Dumnezeu prin Iisus Hristos.

CAPITOLUL I

1. Din pricina neaşteptatelor nenorociri şi necazuri, care au venit unele după altele peste noi, socotim, iubiţilor, că ne-am întors tîrziu spre lucrurile asupra cărora vă certaţi, anume despre răscoala necurată şi nelegiuită, străină şi nemaiauzită între aleşii lui Dumnezeu, pe care cîteva persoane obraznice şi îndrăzneţe au dus-o pînă la atîta nebunie, încît a ajuns să fie hulit mult numele vostru cel cinstit, vestit şi iubit de toţi oamenii.

2. Cine dintre cei care au trecut pe la voi n-a lăudat virtutea şi credinţa voastră tare? Cine n-a admirat evlavia voastră în Hristos, înţeleaptă şi plină de bunătate? Cine n-a propovăduit chipul de mare cuviinţă al iubirii voastre de străini? Cine n-a fericit cunoştinţa voastră desăvîrşită şi sigură? **3.** Făceaţi totul fără să vă uitaţi la faţa omului; umblaţi în poruncile lui Dumnezeu, supunîndu-vă conducătorilor voştri şi dînd cinstea cuvenită preoţilor voştri; celor tineri le dădeaţi sfatul să trăiască cumpătat şi curat; femeilor le porunceaţi să săvîrşească totul cu conştiinţa nepătată, curată şi sfîntă, iubindu-şi după cuviinţă bărbaţii lor; le învăţaţi să-şi gospodărească aşa cum se cuvine casa, în buna rînduială a ascultării, păstrîndu-se curate la suflet şi la trup.

CAPITOLUL II

1. Vă smereați cu toții, fără să vă mîndriți; doreați mai mult să vă supuneți decît să comandați; doreați mai mult să dați decît să primiți; vă erau îndestulătoare mijloacele de trai cele date vouă de Hristos și căutați cu luare aminte la ele; primeați cu rîvnă în inimile voastre cuvintele lui Hristos, iar patimile Lui erau înaintea ochilor voștri. 2. Trăind așa, pace adîncă și minunată vi se dădea tuturora și dor nesăturat pentru facerea de bine, iar revărsarea Duhului Sfînt [1] era deplină peste voi toți. 3. Plini de o sfîntă hotărîre și cu bună rîvnă, întindeați mîinile voastre către atotputernicul Dumnezeu cu evlavioasă convingere, rugîndu-L să vă fie îndurător, dacă ați păcătuit cumva fără de voie. 4. Vă străduiați, zi și noapte, pentru toți frații, ca datorită milei și conștiinței voastre, numărul aleșilor Lui să se mîntuiască. 5. Erați sinceri, neprihăniți și fără dușmănie unul față de altul. 6. Vă era urîtă orice răscoală și orice dezbinare. Plîngeați pentru păcatele semenilor voștri și socoteați ca ale voastre slăbiciunile lor. 7. Nu vă părea rău de binele pe care îl făceați și *«erați gata pentru orice lucru bun»* [2]. 8. Împodobiți cu o viețuire virtuoasă și sfîntă, săvîrșeați totul în frică de Dumnezeu; erau scrise pe latul inimii voastre poruncile și îndreptările Domnului [3].

CAPITOLUL III

1. Toată slava și belșugul vi s-a dat vouă, dar s-a împlinit ceea ce este scris: *«Cel iubit a mîncat și a băut, s-a îngroșat și s-a îngrășat și a dat cu piciorul»* [4]. 2. De aici gelozie și invidie, ceartă și răscoală, prigoană și neorînduială, război și robie. 3. *Și* așa, s-au răsculat *«cei necinstiți împotriva celor cinstiți»* [5], cei fără slavă împotriva celor cu slavă, cei neînțelepți împotriva celor înțelepți, cei tineri împotriva celor bătrîni. 4. De aceea s-a depărtat dreptatea [6] și pacea; fiecare a părăsit frica de Dumnezeu și i s-a slăbit vederea credinței; nu mai umblă în poruncile cele legiuite de Dumnezeu [7], *nici nu mai viețuiește* în Hristos potrivit îndatoririlor sale, ci fiecare merge după poftele

1. *Rom.* 5, 5.
2. 2 *Tim.* 2, 21; *Tit* 3, 1; 2 *Cor.* 9, 8; *Col.* 1, 10; 2 *Tim.* 3, 17; *Tit* 1, 16.
3. *Pilde* 7, 3; 22, 20.
4. *Deut.* 32, 15.
5. *Is.* 3, 4.
6. *Is.* 59, 14.
7. *Lev.* 18, 3; 20, 23.

inimii sale rele, purtînd în suflet invidie nedreaptă şi necuvioasă, prin care şi *«moartea a intrat în lume»* [8].

CAPITOLUL IV

1. Că aşa este scris: *«Şi a fost după cîteva zile a adus Cain din rodurile pămîntului jertfă lui Dumnezeu; şi a adus şi Avel din cele întîi născute ale oilor sale şi din grăsimea lor.* **2.** *Şi a căutat Dumnezeu spre Avel şi spre darurile sale; iar spre Cain şi jertfele lui n-a privit.* **3.** *Şi s-a întristat Cain foarte şi s-a mîhnit faţa lui.* **4.** *Şi a zis Dumnezeu lui Cain: «De ce te-ai întristat şi de ce s-a mîhnit faţa ta? Dacă ai fi adus drept şi ai fi împărţit drept, n-ai fi păcătuit.* **5.** *Taci! Spre tine întoarcerea jertfei şi tu îl vei stăpîni».* **6.** *Şi a zis Cain către Avel, fratele lui: «Să mergem la cîmp». Şi a fost cînd ei erau la cîmp, s-a sculat Cain asupra lui Avel, fratele lui, şi l-a omorît»* [9]. **7.** Vedeţi, fraţilor? Invidia şi pizma au săvîrşit ucidere de frate. **8.** Din pricina invidiei, părintele nostru Iacov a fugit din faţa lui Isav, fratele lui [10]. **9.** Invidia a făcut ca Iosif să fie prigonit pînă la moarte şi dus în robie [11]. **10.** Invidia l-a silit pe Moisi să fugă din faţa lui Faraon, împăratul Egiptului, cînd a auzit de la cel de acelaşi neam cu el: *«Cine te-a pus pe tine judecător peste noi? Nu cumva vrei să mă omori şi pe mine, cum ai ucis ieri pe egiptean?»* [12]. **11.** Din pricina invidiei Aaron şi Mariam au locuit în afara taberii [13]. **12.** Invidia a coborît în iad de vii pe Datan şi Aviron, pentru că se răsculaseră împotriva robului lui Dumnezeu Moisi [14]. **13.** Din pricina invidiei David a fost pizmuit nu numai de cei de alt neam, ci a fost prigonit şi de Saul, împăratul lui Israil.

CAPITOLUL V

1. Dar să punem capăt exemplelor vechi şi să venim la atleţii credinţei, care sînt aproape de noi. Să luăm pilda de vitejie din generaţia noastră. **2.** Din invidie şi pizmă au fost prigoniţi cei mai mari şi mai drepţi stîlpi ai Bisericii [15], luptînd pînă la moarte. **3.** Să punem înaintea ochilor noştri pe bunii Apostoli: **4.** pe Petru, care, din pri-

8. *Înţ. Sol.* 2, 24; *Rom.* 5, 12.
9. *Fac.* 4, 3—8.
10. *Fac.* 27, 41 sq.
11. *Fac.* 37, 1—36.
12. *Ieş.* 2, 14; *Fapte* 7, 27.
13. *Num.* 12, 14—15.
14. *Num.* 16, 1—35.
15. *Gal.* 2, 9.

cina invidiei nedrepte, n-a suferit una, nici două, ci mai multe munci; și îndurînd așa mucenicia, a plecat la locul de slavă cuvenit lui. **5.** Din pricina invidiei și a dușmăniei, Pavel a primit premiul răbdării, **6.** purtînd de șapte ori lanțuri, fiind izgonit și lovit cu pietre[16]; fiind propoveduitor atît în răsărit cît și în apus, a primit slava strălucită a credinței lui; **7.** învățînd dreptatea în toată lumea și ajungînd pînă la marginile apusului, a suferit mucenicia sub împărați[17]. Și așa, s-a despărțit de lumea aceasta și s-a dus în locul cel sfînt, fiind cea mai mare pildă de răbdare.

CAPITOLUL VI

1. Acestor bărbați, care au viețuit cu cuvioșie, li s-a adăugat o mare mulțime de oameni aleși, care, suferind, din pricina invidiei, multe munci și chinuri, au fost între noi minunată pildă. **2.** Din pricina invidiei, au fost prigonite femei, deghizîndu-le în Danaide[18] și Dirce[19]; au îndurat chinuri groaznice și nelegiuite, dar au mers pe calea cea sigură a credinței; și cele slabe cu trupul au primit strălucit premiu. **3.** Invidia a înstrăinat pe soții de soți și a schimbat cuvîntul spus de părintele nostru Adam: *Acesta este acum os din oasele mele și trup din trupul meu*[20]. Invidia și dușmănia au dărîmat cetăți mari și au nimicit din rădăcină popoare mari.

CAPITOLUL VII

1. Acestea vi le scriem, iubiților, nu sfătuindu-vă pe voi, ci amintindu-ni-le și nouă; că și noi sîntem în același loc de luptă și aceeași luptă ne stă în față. **2.** De aceea să părăsim grijile deșarte și zadarnice și să venim la îndreptarul cel slăvit și sfînt al tradiției noastre; **3.** Să vedem ce este bun, ce este plăcut și ce este primit înaintea Celui ce ne-a făcut pe noi[21]. **4.** Să privim cu ochii deschiși la sîngele

16. 2 *Cor.* 11, 24—25.
17. *Fapte*, capitolele 24—26.
18. Cele 50 fiice ale lui Danaos, regele legendar al Argosului; acestea, din porunca tatălui lor, au sugrumat în noaptea nunții pe soții lor; numai Hiperminstra și-a cruțat soțul, pe Linceu. Danaidele au fost purificate de Hermes și Atena, s-au recăsătorit cu pelasgi și au dat naștere rasei danaenilor. Mai tîrziu au fost ucise, ca și tatăl lor, de Linceu. În infern au fost osîndite să toarne necontenit apă într-un butoi fără fund.
19. Dirce, soția lui Licos, regele Tebei, de gelozie a băgat la închisoare pe Antiopa, celebră în toată Grecia pentru frumusețea ei. Fiii Antiopei au reușit să o scoată din închisoare și pentru a-și răzbuna mama au prins-o pe Dirce, au legat-o de coarnele unui taur, care a sfîșiat-o.
20. *Fac.* 2, 23.
21. *1 Tim.* 2, 3; 5, 4.

lui Hristos şi să cunoaştem cît este de scump [22] lui Dumnezeu şi Tatălui Lui, că, vărsîndu-se pentru mîntuirea noastră, a adus har de pocăinţă întregii lumi. **5.** Să străbatem cu mintea toate generaţiile şi să vedem că, din generaţie în generaţie, Stăpînul a dat loc de pocăinţă [23] celor ce vor să se întoarcă la El. **6.** Noe a predicat pocăinţa, iar cei care l-au ascultat s-au mîntuit. **7.** Iona a predicat ninivitenilor pieirea cetăţii lor, iar cei care s-au căit de păcatele lor au făcut îndurător pe Dumnezeu cu rugăciunile lor şi au dobîndit mîntuire [24], deşi erau străini de Dumnezeu.

CAPITOLUL VIII

1. Slujitorii harului lui Dumnezeu, prin Duhul Sfînt, au vorbit despre pocăinţă. **2.** Însuşi Stăpînul tuturora a grăit cu jurămînt despre pocăinţă : *«Eu grăiesc, zice Domnul ; nu voiesc moartea păcătosului, ci pocăinţa lui»* [25] ; adăugînd şi voinţa Lui cea bună, spune : **3.** *«Pocăiţi-vă, casa lui Israil, de nelegiuirile voastre ! Spus-am fiilor poporului Meu : «Dacă vor fi păcatele voastre de la pămînt pînă la cer, şi dacă vor fi mai roşii decît cîrmîzul şi mai negre decît sacul de pocăinţă şi dacă vă veţi întoarce la Mine din toată inima voastră şi veţi spune : «Tată !» vă voi asculta ca pe un popor sfînt»* [26]. **4.** Iar în alt loc spune aşa : *«Spălaţi-vă şi curăţaţi-vă ; îndepărtaţi vicleniile din sufletele voastre înaintea ochilor Mei ; încetaţi cu răutăţile voastre ; învăţaţi să faceţi bine, căutaţi dreptatea, izbăviţi pe cel nedreptăţit, faceţi dreptate orfanului, daţi dreptate văduvei şi veniţi apoi să vorbim, zice Domnul. Şi dacă vor fi păcatele voastre ca purpura, ca zăpada le voi albi şi dacă vor fi ca cîrmîzul, ca lîna le voi albi ; dacă veţi voi şi Mă veţi asculta, bunătăţile pămîntului veţi mînca ; iar dacă nu veţi voi şi nu Mă veţi asculta, sabia vă va mînca, că gura Domnului a grăit acestea»* [27]. **5.** Voind dar, ca toţi cei care-L iubesc pe El să aibă parte de pocăinţă, i-a întărit prin voinţa Lui cea atotputernică.

CAPITOLUL IX

1. De aceea să ne supunem măreţei şi slăvitei Lui voinţe ; rugînd mila şi bunătatea Lui, să cădem înaintea Lui, să ne îndreptăm spre

22. *1 Pt.* 1, 19.
23. *Înţ. Sol.* 12, 10.
24. *Iona* 3, 4—10 ; *Mt.* 12, 41 ; *Lc.* 11, 32.
25. *Iez.* 18, 23 ; 33, 11.
26. Text necunoscut, aminteşte de : *Iez.* 18, 30 ; *Ps.* 102, 12 ; *Ier.* 3, 19, 22 ; *Is.* 1, 18.
27. *Is.* 1, 16—20.

îndurările Lui, părăsind ostenelile zadarnice, cearta şi invidia, care duc la moarte. **2.** Să ne aţintim privirile la cei care slujesc în chip desăvîrşit măreţei Lui slave [28]. **3.** Să luăm pildă pe Enoh, care, prin ascultarea sa, fiind găsit drept, a fost mutat de pe pămînt şi nu s-a găsit moartea lui [29]. **4.** Să luăm pildă pe Noe, care, prin slujirea lui, fiind găsit credincios, a predicat lumii naşterea din nou, iar Stăpînul, prin el, a mîntuit animalele, care au intrat în corabie în înţelegere unele cu altele [30].

CAPITOLUL X

1. Avraam, care a fost numit prieten, a fost găsit credincios, pentru că a ascultat de cuvintele lui Dumnezeu. **2.** Acesta, prin ascultare, a ieşit din pămîntul lui şi din rudenia lui şi din casa părintelui său, pentru ca părăsind pămînt puţin, rude sărace şi casă mică, să moştenească făgăduinţele lui Dumnezeu. Că Dumnezeu i-a spus lui: **3.** *«Ieşi din pămîntul tău şi din rudenia ta şi din casa părintelui tău şi vino în pămîntul pe care ţi-l voi arăta şi te voi face neam mare şi te voi binecuvînta şi voi mări numele tău şi vei fi binecuvîntat; şi voi binecuvînta pe cei ce te binecuvîntează şi voi blestema pe cei ce te blestemă; şi voi binecuvînta în tine toate neamurile pămîntului»* [31]. **4.** Şi iarăşi, cînd s-a despărţit de Lot, Dumnezeu i-a spus lui Avraam: *«Ridică ochii tăi şi caută din locul în care eşti acum, spre miazănoapte şi spre miazăzi şi spre răsărit şi spre mare; că tot pămîntul, pe care-l vezi, ţi-l voi da ţie şi sămînţei tale pînă în veac.* **5.** *Şi voi face sămînţa ta ca nisipul pămîntului; dacă poate cineva număra nisipul pămîntului şi sămînţa ta o va număra»* [32]. **6.** Şi iarăşi spune: *«L-a scos Dumnezeu pe Avraam afară şi i-a zis: «Caută la cer şi numără stelele, dacă le vei putea număra; aşa va fi sămînţa ta. Şi a crezut Avraam în Dumnezeu şi i s-a socotit lui spre dreptate»* [33]. **7.** Pentru credinţa şi iubirea lui de străini, i s-a dat lui fiu la bătrîneţe [34]; iar prin ascultare, l-a adus lui Dumnezeu jertfă pe unul din munţii pe care i l-a arătat [35].

---

28. 2 *Pt.* 1, 17.
29. *Fac.* 5, 24.
30. *Fac.* 6, 8—9. 17; 2 *Pt.* 2, 5.
31. *Fac.* 12, 1—3.
32. *Fac.* 13, 15—17.
33. *Fac.* 15, 5—6.
34. *Fac.* 18, 2—14; 21, 2.
35. *Fac.* 22, 1—18.

CAPITOLUL XI

1. Pentru iubirea de străini și pentru evlavia sa, Lot a scăpat din Sodoma, în timp ce toată împrejurimea a fost pedepsită cu foc și pucioasă [36]. Stăpînul a făcut cu asta cunoscut că nu părăsește pe cei ce nădăjduiesc în El, iar pe cei ce înclină în altă parte îi pedepsește și-i chinuie. 2. Femeia lui a ieșit împreună cu el; dar pentru că a fost de altă părere și nu s-a unit cu el, i s-a dat semn, să fie stîlp de piatră pînă în ziua de azi, ca să cunoască toți, că cei care șovăiesc și se îndoiesc de puterea lui Dumnezeu ajung judecată și semn pentru toate generațiile.

CAPITOLUL XII

1. Pentru credința și iubirea ei de străini a fost mîntuită Raav desfrînata. Isus al lui Navi a trimis iscoade în Ierihon; 2. regele cetății a aflat că au venit oameni să iscodească țara sa și a trimis bărbați ca să-i prindă, ca, fiind prinși, să-i omoare. 3. Raav cea iubitoare de străini i-a primit în casa ei și i-a ascuns în foișor sub snopi de in. 4. Cînd au venit oamenii regelui și i-au spus: «La tine au intrat iscoadele țării noastre; scoate-i că așa poruncește regele!» Raav a răspuns: «Da, au intrat la mine bărbații pe care-i căutați, dar au plecat îndată și sînt pe drum», și le-a arătat încotro s-au dus. 5. Raav a spus apoi bărbaților, pe care-i ascunsese: «Știu bine că Dumnezeu vă dă vouă pămîntul acesta; că frică și groază de voi i-a cuprins pe cei ce-l locuiesc; deci cînd veți lua cetatea, scăpați-mă pe mine și casa tatălui meu». 6. Și aceia i-au zis: «Va fi așa, cum ne-ai grăit nouă. Cînd vei afla că am venit, adună pe toți ai tăi sub acoperișul tău și se vor mîntui, dar toți care vor fi găsiți în afara casei tale vor pieri». 7. Și au mai spus să pună semn: «să atîrne de casa ei ceva roșu» [37]. Prin aceasta au făcut cunoscut mai dinainte că prin sîngele Domnului se vor mîntui toți cei ce cred și nădăjduiesc în Dumnezeu. 8. Vedeți, iubiților, că în femeia aceasta avem nu numai credință, ci și profeție.

CAPITOLUL XIII

1. Să ne smerim, așadar, fraților, lepădînd orice mîndrie, îngîmfare, neînțelepciune și furie și să facem ceea ce este scris. Că zice Duhul cel Sfînt: *«Să nu se laude cel înțelept cu înțelepciunea lui,*

36. *Fac.* cap. 19; 2 *Pt.* 2, 6—7.
37. *Ios.* cap. 2.

nici cel tare cu tăria lui, nici cel bogat cu bogăția lui; ci cel ce se laudă în Domnul să se laude, să-L caute pe El și să facă judecată și dreptate» [38]. Mai ales să ne aducem aminte de cuvintele Domnului Iisus, pe care le-a grăit, învățînd blîndețea și îndelunga răbdare. **2.** Că așa a zis: *«Miluiți, ca să fiți miluiți; iertați, ca să vi se ierte; precum faceți, așa vi se va face; precum dați, așa vi se va da; precum judecați, așa veți fi judecați; precum vă purtați cu blîndețe, așa se vor purta și alții cu blîndețe cu voi; cu ce măsură veți măsura, cu aceea vi se va măsura»* [39]. **3.** Cu această poruncă și cu aceste îndemnuri să ne întărim pe noi înșine, ca să ne purtăm cu smerenie, supunîndu-ne sfintelor Lui cuvinte. Că zice cuvîntul cel sfînt: **4.** *«Spre cine voi privi, dacă nu spre cel blînd și liniștit, care tremură de cuvintele Mele?»* [40].

CAPITOLUL XIV

1. Este, dar, drept și cuvios, bărbați frați, să ne supunem mai degrabă lui Dumnezeu decît să urmăm acelora care din mîndrie și din dorință de răzvrătire s-au făcut conducători ai ticăloasei invidii. **2.** Că vom suferi nu mică pagubă, ci mai degrabă mare primejdie, dacă ne vom pleca orbește oamenilor, care ațîță la ceartă și răscoală, ca să ne înstrăineze de ceea ce este bine. **3.** Să fim buni cu noi înșine, potrivit milostivirii și dulceții Creatorului nostru. **4.** Că este scris: *«Cei buni vor moșteni pămîntul și cei fără răutate vor rămînea pe el»* [41]. **5.** Și iarăși zice: *«Văzut-am pe cel necredincios înălțîndu-se și ridicîndu-se ca cedrii Libanului; și am trecut și iată nu era și am căutat locul lui și nu l-am găsit. Păzește nerăutatea și caută dreptatea, că are urmași omul făcător de pace»* [42].

CAPITOLUL XV

1. Să ne lipim, așadar, de cei care cu evlavie fac pace, nu de cei care voiesc pace cu fățărnicie. **2.** Că spune Scriptura undeva: *«Poporul acesta cu buzele Mă cinstește, dar inima lui este departe de Mine»* [43]. **3.** Și iarăși: *«Cu gura lor binecuvîntau, iar cu inima lor bles-*

38. *Ier.* 9, 22—23; *1 Regi* 2, 10; *1 Cor.* 1, 31; 2 *Cor.* 10, 17.
39. Text necunoscut; amintește de: *Mt.* 5, 7; 6, 12. 14; *Mc.* 11, 25; *Mt.* 7, 1—2. 12; *Lc.* 6, 37—38. 31; *Mc.* 4, 24.
40. *Is.* 66, 2.
41. *Pilde* 2, 21; *Ps.* 36, 9. 38.
42. *Ps.* 36, 35—37.
43. *Is.* 29, 13; *Mt.* 15, 8; *Mc.* 7, 6.

temau» [44]. **4.** Şi iarăşi zice: *«L-au iubit cu gura lor, dar cu limba lor L-au minţit; inima lor nu era dreaptă cu El şi nici nu s-au încrezut în testamentul Lui»* [45]. **5.** De aceea *«mute să fie buzele cele viclene, care grăiesc împotriva dreptului fărădelege»* [46]. Şi iarăşi: *«Pierde-va Domnul toate buzele cele viclene, limba cea lăudăroasă, pe cei ce spun: «Limba noastră o vom mări, buzele noastre la noi sînt. Cine este Domnul nostru?».* **6.** *Pentru necazul săracilor şi pentru suspinul săracilor, acum Mă voi scula, zice Domnul, şi le voi aduce mîntuire.* **7.** *Şi le voi vorbi pe faţă»* [47].

CAPITOLUL XVI

1. Hristos este al celor smeriţi, nu al acelora care se ridică mai presus de turma lui. **2.** Sceptrul măreţiei lui Dumnezeu, Domnul Iisus Hristos, n-a venit cu zgomotul mîndriei, nici al îngîmfării, deşi putea, ci smerindu-se, precum a spus despre El Duhul cel Sfînt. Că zice: **3.** *«Doamne, cine a crezut auzului nostru? Şi braţul Domnului cui s-a descoperit? Vestit-am ca un prunc înaintea Lui şi ca o rădăcină în pămînt însetat; n-are chip, nici slavă; şi L-am văzut pe El şi nu avea chip, nici frumuseţe, ci chipul Lui era necinstit, mai prejos decît chipul oamenilor; fiind om întru bătaie şi durere, ştiind să îndure slăbiciunea; că s-a schimbat faţa Lui, a fost defăimat şi nesocotit.* **4.** *Acesta păcatele noastre le poartă şi pentru noi rabdă durerea şi noi am socotit că El este în durere, în bătaie şi în chin.* **5.** *Dar El a fost rănit pentru păcatele noastre şi a pătimit pentru fărădelegile noastre; pedeapsa păcii noastre este asupra Lui; cu rana Lui noi ne-am vindecat.* **6.** *Toţi ca nişte oi am rătăcit; omul din calea Lui s-a abătut.* **7.** *Şi Domnul L-a luat pe El pentru păcatele noastre, iar El, pentru ce suferе, nu-Şi deschide gura Sa. Ca o oaie la junghiere s-a dus şi ca un miel fără de glas înaintea celui ce-l tunde pe El, aşa nu-Şi deschide gura Sa. Întru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat.* **8.** *Iar neamul Lui cine-l va spune, că s-a luat de pe pămînt viaţa Lui.* **9.** *Pentru fărădelegile poporului Meu vine la moarte.* **10.** *Şi voi da pe cei răi pentru mormîntul Lui şi pe cei bogaţi pentru moartea Lui; că fărădelege n-a făcut, nici nu s-a găsit vicleşug în gura Lui. Şi Domnul vrea să-L curăţească pe El de rană.* **11.** *Dacă veţi aduce jertfă pentru păcate, sufletul vostru va vedea multă vreme urmaşi.* **12.** *Şi Domnul vrea să*

44. *Ps.* 61, 4.
45. *Ps.* 77, 40—41.
46. *Ps.* 30, 18.
47. *Ps.* 11, 3—5.

scoată din durere sufletul Lui, să-I arate lumină, să-L plăsmuiască cu pricepere, să îndrepteze pe cel drept, bine slujind celor mulţi şi păcatele lor El le va purta. **13.** *Pentru aceasta El va moşteni pe mulţi şi va împărţi prăzile celor puternici, pentru că s-a dat spre moarte sufletul Lui şi cu cei fărădelege a fost socotit.* **14.** *Şi El a purtat păcatele multora şi pentru fărădelegile lor a fost dat»* [48]. **15.** Şi iarăşi zice : *«Iar Eu sînt vierme şi nu om ; ocară oamenilor şi defăimare poporului.* **16.** *Toţi cei ce M-au văzut M-au batjocorit, grăit-au cu buzele, clătinat-au din cap : «Nădăjduit-a în Domnul, izbăvească-L pe El, mîntuiască-L, că-L voieşte»* [49]. **17.** Vedeţi, bărbaţi iubiţi, cine este Cel ce ne-a fost dat pildă ! Dacă Domnul s-a smerit atîta, ce trebuie să facem noi, care, prin El, am venit sub jugul harului Lui ?

CAPITOLUL XVII

1. Să imităm pe aceia care au umblat în piei de oaie şi cojoace [50], predicînd venirea lui Hristos, adică pe Ilie, Elisei, încă şi pe Iezechiil, pe profeţi şi pe lîngă aceştia şi pe cei care au primit o bună mărturie de la Dumnezeu [51]. **2.** Mare mărturie a primit Avraam şi a fost numit prieten al lui Dumnezeu ; Avraam, privind la slava lui Dumnezeu, a spus, cu smerenie : *«Eu sînt pămînt şi cenuşă»* [52]. **3.** Încă şi despre Iov s-a scris aşa : *«Iar Iov era om drept, fără de prihană, adevărat, cinstitor de Dumnezeu, ferindu-se de orice rău»* [53]. **4.** Dar el se învinuia, zicînd : *«Nimeni nu este lipsit de întinăciune, de-ar fi o zi viaţa lui»* [54]. **5.** Moisi a fost numit *«credincios în toată casa lui»* [55], şi datorită slujirii lui, Dumnezeu a pedepsit Egiptul cu plăgi şi nenorociri ; dar şi el, cu toate că a fost foarte slăvit, nu s-a mîndrit, ci a spus cînd a primit prin rug însărcinarea aceea : *«Cine sînt eu, ca să mă trimiţi pe mine ?»* [56] ; *«eu sînt slab la glas şi zăbavnic la limbă»* [57]. Şi iarăşi spune : **6.** *«Eu sînt aburul unei oale ce fierbe»* [58].

48. *Is.* 53, 1—12 ; *Fapte* 8, 32—33.
49. *Ps.* 21, 6—8 ; *Mc.* 15, 29 ; *Mt.* 27, 43.
50. *Evr.* 11, 37.
51. *Evr.* 11, 37—40 ; *4 Regi* 1, 8 ; 2, 14.
52. *Fac.* 18, 27.
53. *Iov* 1, 1.
54. *Iov* 14, 4—5.
55. *Num.* 12, 7 ; *Evr.* 3, 2. 5.
56. *Ieş.* 3, 11.
57. *Ieş.* 4, 10.
58. Text necunoscut.

CAPITOLUL XVIII

1. Ce să spunem apoi de David, despre care Dumnezeu a dat mărturie? Dumnezeu a spus despre el: *«Aflat-am bărbat după inima mea, pe David, fiul lui Iesei; cu milostivire veșnică l-am uns»* [59]. **2.** Dar și David a spus lui Dumnezeu: *«Miluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta și după mulțimea îndurărilor Tale, șterge fărădelegea mea;* **3.** *mai vîrtos mă spală de fărădelegea mea și de păcatul meu mă curățește; că fărădelegea mea eu o cunosc și păcatul meu înaintea mea este pururea.* **4.** *Ție unuia am greșit și rău înaintea Ta am făcut, ca să Te îndreptezi întru cuvintele Tale și să biruiești cînd vei judeca Tu.* **5.** *Că iată întru fărădelegi m-am zămislit și întru păcate m-a născut maica mea.* **6.** *Că iată adevărul ai iubit; cele nearătate și cele ascunse ale înțelepciunii Tale mi-ai arătat mie.* **7.** *Stropi-mă-vei cu isop și mă voi curăți; spăla-mă-vei și mai vîrtos decît zăpada mă voi albi.* **8.** *Auzului meu vei da bucurie și veselie; bucura-se-vor oasele mele cele smerite.* **9.** *Întoarce fața Ta de către păcatele mele și toate fărădelegile mele șterge-le.* **10.** *Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele.* **11.** *Nu mă lepăda pe mine de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfînt nu-L lua de la mine.* **12.** *Dă-mi mie bucuria mîntuirii Tale și cu duh stăpînitor mă întărește.* **13.** *Învăța-voi pe cei fără de lege căile Tale și cei necredincioși la Tine se vor întoarce.* **14.** *Izbăvește-mă de sîngiuiri, Dumnezeule, Dumnezeul mîntuirii mele.* **15.** *Bucura-se-va limba mea de dreptatea Ta. Doamne, gura mea vei deschide și buzele mele vor vesti lauda Ta.* **16.** *Că de-ai fi voit jertfă, ți-aș fi dat; arderile de tot nu le vei binevoi.* **17.** *Jertfă lui Dumnezeu: duh umilit; inima înfrîntă și smerită, Dumnezeu nu o va urgisi»* [60].

CAPITOLUL XIX

1. Smerenia și modestia unor atît de mulți și unor astfel de bărbați, care, pentru ascultarea lor, au primit mărturie de la Dumnezeu, ne-a făcut mai buni, nu numai pe noi, ci și pe cei din generațiile de dinaintea noastră, care au primit cuvintele lui Dumnezeu întru frică și întru adevăr.

2. Așadar, după ce am participat la multe fapte mari și slăvite, să ne întoarcem la scopul pe care l-am urmărit de la început, acela al păcii. Să ne ațintim privirile spre Tatăl și Creatorul întregii lumi și

59. *Ps.* 88, 20; *1 Regi* 13, 14; *Fapte* 12, 22.
60. *Ps.* 50, 1—18.

să ne alipim de măreţele şi covîrşitoarele Lui daruri şi de binefacerile păcii. **3.** Să-L privim cu mintea şi să ne uităm cu ochii sufletului la voia Lui cea îndelung răbdătoare. Să ne gîndim că nu se mînie pe nici una din creaturile Sale.

CAPITOLUL XX

1. Cerurile, puse în mişcare prin conducerea Lui, se supun Lui în pace. **2.** Ziua şi noaptea îşi continuă drumul poruncit de El[61], neîmpiedecîndu-se una cu alta. **3.** Soarele, luna şi ceata de stele, potrivit poruncii Lui, îşi desfăşoară în unire fără vreo abatere hotarele ce li s-au pus. **4.** Pămîntul, rodind potrivit voinţei Lui, dă, la timpuri potrivite, tot felul de hrană oamenilor, animalelor şi tuturor vieţuitoarelor de pe el, fără să se împotrivească sau să schimbe ceva din legile puse de El. **5.** Regiunile cele nedescoperite ale abisurilor şi cele nepovestite ale adîncurilor se ţin prin aceleaşi porunci. **6.** Întinderea cea nesfîrşită a apelor mării, alcătuită la creare în adunări de mări, nu depăşeşte hotarele ce i s-au pus, ci face aşa precum i s-a poruncit. **7.** Că a spus Dumnezeu : *«Pînă aici să vii şi valurile tale în tine se vor sfărîma»* [62]. **8.** Oceanul cel fără de sfîrşit pentru mintea oamenilor şi lumile, care se află dincolo de el, se conduc de aceleaşi legi ale Stăpînului. **9.** Anotimpurile : primăvara, vara, toamna şi iarna, vin în pace unele după altele. **10.** Locurile vînturilor îşi împlinesc la timpul lor, fără tulburare, slujirea. Izvoarele cele pururea curgătoare, create pentru desfătarea şi sănătatea noastră, dau fără întrerupere oamenilor sînurile lor, ca să vieţuiască. Cele mai mici vieţuitoare se adună unele cu altele în unire şi pace. **11.** Marele Creator şi Stăpînul tuturora a poruncit ca toate acestea să fie în pace şi unire. A făcut bine tuturor creaturilor Lui, dar mai presus de toate nouă, care căutăm scăpare la îndurările Lui, prin Domnul nostru Iisus Hristos, **12.** Căruia slava şi măreţia în vecii vecilor. Amin.

CAPITOLUL XXI

1. Vedeţi, iubiţilor, să nu ne fie nouă tuturor spre pedeapsă binefacerile cele multe ale lui Dumnezeu, dacă nu vieţuim în chip vrednic de El şi dacă nu facem, în unire unii cu alţii, cele bune şi plăcute înaintea Lui. **2.** Că spune undeva Scriptura : *«Duhul Domnului este lumină,*

61. *Fac.* 1, 5 sq.
62. *Iov* 38, 11.

care cercetează comorile inimii» [63]. **3.** Să ştim bine că Domnul este aproape [64], că nici unul din gîndurile noastre nu-I este ascuns şi nici ceva din planurile pe care le facem. **4.** Aşadar, este drept să nu ne abatem de la voinţa Lui. **5.** Mai bine să supărăm pe oamenii nesocotiţi şi nepricepuţi, pe cei mîndri şi îngîmfaţi cu lăudăroşenia cuvîntului lor decît pe Dumnezeu. **6.** Să ne temem de Domnul Iisus, al Cărui sînge s-a dat pentru noi; să respectăm pe conducătorii noştri; să cinstim pe preoţi; să învăţăm pe tineri învăţătura fricii de Dumnezeu, iar pe soţiile noastre să le îndreptăm spre ce este bun. **7.** Să arate purtarea cea vrednică de iubire a castităţii, să vădească voinţa cea curată a blîndeţei lor, să facă, prin tăcere, cunoscută bunătatea limbii lor şi să-şi arate dragostea lor, nu după simpatii, ci să o ofere tuturora cu cuvioşie, în chip egal, tuturor celor ce se tem de Dumnezeu. **8.** Copiii noştri să aibă parte de creşterea cea întru Hristos; să înveţe ce putere are smerenia înaintea lui Dumnezeu şi ce poate dragostea curată în faţa lui Dumnezeu; să înveţe că bună şi mare este frica de Dumnezeu şi că mîntuie pe toţi cei care trăiesc cu cuvioşie în Dumnezeu, cu cuget curat. **9.** Că El cercetează gîndurile şi simţămintele noastre; suflarea Lui este în noi şi o ia cînd voieşte [65].

CAPITOLUL XXII

1. Toate acestea întăresc credinţa în Hristos. Că şi El prin Duhul cel Sfînt aşa ne cheamă: *«Veniţi, fiilor, ascultaţi-Mă pe Mine! Frica de Domnul vă voi învăţa.* **2.** *Cine este omul cel ce voieşte viaţa, care iubeşte să vadă zile bune?* **3.** *Opreşte-ţi limba de la rău şi buzele tale să nu grăiască vicleşug.* **4.** *Fereşte-te de rău şi fă bine.* **5.** *Caută pacea şi o urmează.* **6.** *Ochiul Domnului spre cei drepţi şi urechile Lui spre rugăciunea lor, iar faţa Domnului spre cei ce fac rele, ca să piardă de pe pămînt pomenirea lor.* **7.** *Strigat-a dreptul şi Domnul l-a auzit pe el şi din toate necazurile lui l-a izbăvit pe el* [66]. **8.** *Multe sînt biciuirile păcătosului, dar pe cei ce nădăjduiesc în Domnul mila Lui îi va înconjura»* [67].

CAPITOLUL XXIII

1. Părintele cel întru toate milostiv şi binefăcător, iubeşte pe cei ce se tem de El şi dă cu blîndeţe şi bunăvoinţă harurile Lui celor ce

63. *Pilde* 20, 27.
64. *Ps.* 33, 17; 118, 151; 144, 19.
65. *Ps.* 103, 30—31; *Eccl.* 12, 7.
66. *Ps.* 33, 11—16.
67. *Ps.* 31, 11.

se apropie de El cu cuget curat. 2. De aceea să nu ne îndoim, dar nici să se îngîmfe sufletul nostru din pricina covîrşitoarelor şi slăvitelor Lui daruri. 3. Departe să fie de noi Scriptura aceasta, care zice: *«Nenorociţi sînt cei îndoielnici, cei care se îndoiesc în sufletul lor şi zic: «Acestea le-am auzit şi pe vremea părinţilor noştri şi iată am îmbătrînit şi nimic din acestea nu ni s-a întîmplat. 4. O, nepricepuţilor! Comparaţi-vă cu un pom! Luaţi ca pildă viţa de vie; mai întîi îi cad frunzele cele vechi; apoi lăstăreşte, apoi îi dă frunza, apoi floarea; şi după acestea agurida şi în sfîrşit strugurele copt»* [68]. Vedeţi că în scurtă vreme ajunge la coacere fructul pomului? 5. Într-adevăr iute şi pe neaşteptate se va împlini voinţa lui Dumnezeu. Despre aceasta dă mărturie şi Scriptura, zicînd: *«Va veni iute şi nu va zăbovi»* [69]; şi *«Fără de veste va veni Domnul în templul Lui şi Sfîntul pe Care voi îl aşteptaţi»* [70].

CAPITOLUL XXIV

1. Să înţelegem, iubiţilor, cum Stăpînul ne arată necontenit că va fi învierea viitoare, a cărei pîrgă L-a făcut pe Domnul Iisus Hristos, înviindu-L din morţi. 2. Să vedem, iubiţilor, învierea, care se săvîrşeşte în viaţa cea de toate zilele. 3. Ziua şi noaptea ne arată învierea; noaptea adoarme, ziua înviază; ziua pleacă, noaptea vine. 4. Să luăm fructele! Cum şi în ce chip creşte sămînţa? 5. A ieşit semănătorul şi a aruncat în pămînt pe fiecare din seminţe; acestea, căzînd în pămînt, uscate şi goale, putrezesc; apoi măreţia purtării de grijă a Stăuînului le înviază din stricăciune; şi dintr-o sămînţă cresc mai multe şi fac rod.

CAPITOLUL XXV

1. Să vedem semnul minunat, care se petrece în ţinuturile din răsărit, adică în acelea din Arabia. 2. Este acolo o pasăre, care se numeşte *fenix* [71]; această pasăre este una singură şi trăieşte cam cinci sute de

---

68. Text necunoscut.
69. *Is.* 14, 1; *Evr.* 10, 37.
70. *Mal.* 3, 1.
71. Despre pasărea Fenix vorbesc şi alţi scriitori din epoca clasică şi din epoca creştină veche: *Herodot* (Istoria, II, 73), *Pomponius Mela* (De situ orbis, III, 8, 10), *Pliniu cel Bătrîn* (Istoria naturală, 10, 2), *Tacit* (Anale, VI, 28), *Tertulian* (Despre învierea trupului, XIII), *Origen* (Contra lui Cels, IV, 98), *Sfîntul Chiril al Ierusalimului* (Cateheze, VIII, 8), *Sfîntul Ambrozie* (Exaimeron, V, 23, 79, Interpretare la psalmul 118; Cuvîntări, XIX, 13), *Rufin* (Simbolul apostolilor, XI), *Sfîntul Epifaniu* (Ancora, LXXXIV), *Eusebiu al Cesareii* (Viaţa lui Constantin, IV, 72), *Sfîntul Grigore din Nazianz* (Cuvîntări, XXXI, 10), *Fericitul Augustin* (Despre suflet, IV, 33), *Fotie* (Biblioteca, 126). Dintre aceşti scriitori, Tacit, Origen, Sfîntul Grigore din Nazianz, Fericitul Augustin au rezerve; Pliniu cel Bătrîn refuză să se pronunţe; Eusebiu istoriseşte simplu legenda: Fotie blamează cu severitate pe Sfîntul Clement pentru această menţiune (la: *H. Hemmer*, op. cit., p. 56—57, în note).

ani; cînd se apropie de moarte își face un cuib din tămîie, smirnă și din alte aromate; cînd se împlinește timpul, intră în cuib și moare. **3.** Din trupul putrezit se naște un vierme; acesta se hrănește din cadavrul animalului mort și-i cresc penele și aripile; apoi cînd ajunge puternic, ia cuibul acela în care sînt oasele premergătorului ei și, purtîndu-le pe acestea, zboară din Arabia pînă în Egipt, în orașul numit Heliopolis. **4.** Și ziua, nămiaza mare, în văzul tuturora, zboară la altarul soarelui și pune cuibul cu oasele acolo și apoi se întoarce înapoi. **5.** Preoții cercetează cronicile și găsesc că pasărea a venit la plinirea a cinci sute de ani.

CAPITOLUL XXVI

1. Mai putem socoti oare mare și minunat lucru dacă Creatorul lumii va învia pe toți aceia care I-au slujit cu cuvioșie în încrederea bunei credințe, cînd chiar printr-o pasăre ne arată măreția făgăduinței Lui? **2.** Că spune undeva Scriptura: *«Și mă vei scula și mă voi mărturisi Ție»* [72]; și: *«M-am culcat și am adormit; sculatu-m-am, că Tu cu mine ești»* [73]. **3.** Și iarăși Iov spune: *«Și va învia trupul acesta al meu, care a îndurat toate acestea»* [74].

CAPITOLUL XXVI

1. Așadar, să ne fie legate sufletele noastre prin această nădejde de Cel Care-i credincios în făgăduințele Sale și drept în judecățile Sale. **2.** Cel Care a poruncit să nu mințim, cu mult mai mult El nu va minți. Că la Dumnezeu totul e cu putință [75], afară de minciună [76]. **3.** Să se aprindă, dar, în noi credința în El și să socotim că toate sînt aproape de El. **4.** Cu cuvîntul măreției Lui s-au întemeiat toate [77] și tot cu cuvîntul Lui poate să le piardă. **5.** *«Cine-i va zice Lui: «pentru ce ai făcut?» Sau cine va sta împotriva puterii tăriei Lui?»* [78] Dumnezeu le face pe toate cînd vrea și cum vrea și nimic nu piere din cele hotărîte de El [79]. **6.** Toate sînt înaintea Lui și nimic nu este ascuns voinței Lui, **7.** că *«cerurile spun slava lui Dumnezeu, iar facerea mîinilor Lui o ves-*

72. Text necunoscut, amintește de: *Ps.* 27, 7; 87, 11.
73. *Ps.* 3, 5; 22, 4.
74. *Iov* 19, 25.
75. *Mt.* 19, 26; *Mc.* 10, 27.
76. *Evr.* 6, 18; *Tit* 1, 2.
77. *Înț. Sol.* 9, 1; *Evr.* 3, 1.
78. *Înț. Sol.* 12, 12; 11, 21.
79. *Mt.* 5, 18.

teşte tăria ; ziua spune cuvînt zilei, iar noaptea vesteşte nopţii ştiinţă ; şi nu sînt graiuri, nici cuvinte, ale căror glasuri să nu se audă» [80].

CAPITOLUL XXVIII

1. Aşadar, pentru că Dumnezeu le vede şi le aude pe toate, să ne temem de El şi să părăsim poftele urîte ale faptelor rele, ca mila Lui să ne acopere la judecata ce va să fie. 2. Că cine dintre noi poate scăpa de mîna Lui cea puternică ? Care lume va primi pe vreunul din cei care fug de El ? Că spune undeva Scriptura : 3. *«Unde mă voi duce şi unde mă voi ascunde de la faţa Ta ? De mă voi sui în cer, Tu acolo eşti ; dacă mă voi duce la marginile pămîntului, acolo este dreapta Ta ; dacă mă voi pogorî în adîncuri, acolo este Duhul Tău»* [81]. 4. Unde poţi, dar, fugi sau unde poţi scăpa de Cel ce cuprinde toate ?

CAPITOLUL XXIX

1. Să ne apropiem, dar, de El cu cuvioşia sufletului, înălţînd către El mîini curate şi fără de prihană, iubind pe Părintele nostru cel bun şi milostiv, Care ne-a făcut pe noi Luişi partea alegerii Sale. 2. Că aşa este scris : *«Cînd a împărţit Cel Preaînalt neamurile, cînd a împrăştiat pe fiii lui Adam, a pus hotare neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu. Parte a Domnului a fost Iacov, poporul Lui, Israil, partea Lui de moştenire»* [82]. 3. Şi în alt loc zice : *«Iată Domnul Îşi ia Luişi neam din mijlocul neamurilor, după cum omul ia pîrga ariei sale ;* şi vor ieşi din neamul acela sfintele sfinţilor» [83].

CAPITOLUL XXX

1. Aşadar, pentru că sîntem parte sfîntă, să facem fapte de sfinţenie, fugind de clevetiri, de legături spurcate şi necurate, de beţii, de răzvrătiri, de pofte urîte, de adulterul cel necurat şi de ticăloasa mîndrie. 2. Că spune Scriptura : *«Dumnezeu le stă mîndrilor împotrivă, iar celor smeriţi le dă har»* [84]. 3. Să ne alipim, dar, de aceia cărora li s-a dat de la Dumnezeu harul. Să ne îmbrăcăm cu unirea, smerindu-ne, în-

80. *Ps.* 18, 1—3.
81. *Ps.* 138, 6—7.
82. *Deut.* 32, 8—9.
83. Text necunoscut. *H. Hemmer*, (Op. cit. p. 73, în note) şi *A. Jaubert* (Op. cit., p. 148—149, în note) socot că este scos dintr-o apocrifă necunoscută, în care se găseşte ecoul mai multor texte biblice : *Deut.* 4, 34 ; *Num.* 18, 27 ; 2 *Par.* 31, 14 ; *Ier.* 2, 3 ; *Iez.* 48, 12 ; *Deut.* 14, 2.
84. *Pilde* 3, 34 ; *Iac.* 4, 6 ; *1 Pt.* 5, 5.

frînîndu-ne, depărtîndu-ne de vorbire de rău şi clevetire, fiind drepţi prin fapte, nu prin cuvinte[85]. **4.** Că spune Scriptura: «*Cel ce spune multe va trebui, la rîndul său, să şi audă. Socoteşte oare vorbăreţul că este drept?* **5.** *Binecuvîntat este cel născut din femeie, dacă trăieşte puţin. Nu vorbi multe*»[86]. **6.** Lauda noastră să ne fie în Dumnezeu[87] şi nu de la noi; Dumnezeu urăşte pe cel ce se laudă singur. **7.** Mărturia faptei noastre bune să ne fie dată de alţii[88], precum a fost dată părinţilor noştri celor drepţi. **8.** Obrăznicia, îndrăzneala şi cutezanţa sînt la cei blestemaţi de Dumnezeu; bunătatea, smerenia şi blîndeţea la cei binecuvîntaţi de Dumnezeu.

CAPITOLUL XXXI

1. Să ne alipim, dar, de binecuvîntarea Lui şi să vedem care sînt căile binecuvîntării. Să desfăşurăm înaintea minţii noastre cele petrecute la început. **2.** Pentru ce a fost binecuvîntat părintele nostru Avraam[89]? Nu pentru că prin credinţă a făcut dreptate[90] şi adevăr? **3.** Isaac, cunoscînd viitorul, cu deplină încredere s-a adus cu plăcere jertfă[91] **4.** Iacov, cu smerenie, a plecat din pămîntul lui din pricina fratelui său şi s-a dus la Laban; i-a slujit lui[92] şi i s-a dat sceptrul celor douăsprezece seminţii ale lui Israil[93].

CAPITOLUL XXXII

1. Dacă judeci cu sinceritate fiecare lucru în parte, vei cunoaşte măreţia darurilor date de Dumnezeu. **2.** Din Iacov se trag preoţii şi leviţii, toţi cei ce slujesc jertfelnicului lui Dumnezeu; din Iacov, după trup, Domnul Iisus[94]; din Iacov, împăraţii, conducătorii şi povăţuitorii poporului iudeu; celelalte sceptre ale lui sînt în mai mică slavă, după cum a făgăduit Dumnezeu că «*va fi sămînţa ta ca stelele cerului*»[95]. **3.** Toţi au fost slăviţi şi măriţi nu prin ei înşişi sau prin faptele lor sau prin dreptatea, pe care au săvîrşit-o, ci prin voinţa lui Dumnezeu. **4.** Şi noi dar, fiind chemaţi prin voinţa lui Hristos Iisus, nu ajungem drepţi

---

85. *Mt.* 7, 21; *Rom.* 2, 13; *1 Cor.* 4, 20; *Iac.* 1, 22; 2, 14—26.
86. *Iov* 11, 2—3.
87. *Rom.* 2, 29; *1 Cor.* 4, 5; *2 Cor.* 10, 17.
88. *Pilde* 27, 2.
89. *Fac.* 12, 1—3; *Gal.* 3, 6—9.
90. *Rom.* 4, 1—25; *Iac.* 2, 21—26.
91. *Fac.* 22, 1—18.
92. *Fac.* 27, 42—45.
93. *3 Regi* 11, 31—32.
94. *Rom.* 9, 5.
95. *Fac.* 15, 5; 22, 17; 26, 4.

prin noi înşine, nici prin înţelepciunea noastră sau prin priceperea noastră sau prin evlavia noastră sau prin faptele, pe care le-am săvîrşit în cuvioşia inimii, ci prin credinţa [96], prin care Dumnezeu cel atotputernic i-a îndreptat din veac pe toţi. Căruia fie slava în vecii vecilor, Amin.

CAPITOLUL XXXIII

1. Ce să facem dar, fraţilor? Să zăbovim a face binele şi să părăsim dreptatea? Stăpînul nu va îngădui nicidecum să facem asta. Dimpotrivă, să ne silim să săvîrşim cu stăruinţă şi cu tragere de inimă tot lucrul bun [97]. **2.** Că Însuşi Creatorul şi Stăpînul lumii se bucură de lucrurile Lui [98]. **3.** Prin puterea Lui cea foarte mare, a întărit cerurile, iar prin înţelepciunea Sa cea neînţeleasă le-a împodobit; a despărţit pămîntul de apa ce-l înconjura şi l-a întemeiat pe temelia tare a voinţei Lui, iar cu rînduiala Lui a poruncit să fie pe pămînt vieţuitoarele, care să-l locuiască; creînd mai dinainte marea şi animalele din ea, a pus, cu puterea Lui, hotare mării. **4.** Peste toate a plăsmuit, cu sfintele şi neprihănitele Sale mîini, pe om, fiinţa cea mai aleasă şi mai măreaţă, chip al icoanei Lui. **5.** Că aşa a spus Dumnezeu: *«Să facem pe om după chipul şi asemănarea noastră». Şi a făcut Dumnezeu pe om; bărbat şi femeie i-a făcut pe ei»* [99]. **6.** După ce a terminat toate acestea, le-a lăudat, le-a binecuvîntat şi a zis: *«Creşteţi şi vă înmulţiţi»* [100]. **7.** Să luăm aminte, dar, că toţi drepţii s-au împodobit cu fapte bune [101] şi Însuşi Domnul, împodobindu-Se cu fapte bune, s-a bucurat. **8.** Avînd, dar, această pildă să ne apropiem fără zăbavă de voinţa Lui şi să facem din toată puterea noastră fapte de dreptate.

CAPITOLUL XXXIV

1. Lucrătorul cel bun primeşte cu îndrăznire pîinea muncii lui; dar cel leneş şi trîndav [102] nu se uită în ochii celui care i-a dat de lucru. **2.** Trebuie deci să fim rîvnitori spre facere de bine, că de la Dumnezeu sînt toate [103]. **3.** Ne-a spus doar mai dinainte: *«Iată Domnul şi plata Lui înaintea feţei Lui, ca să dea fiecăruia după fapta lui»* [104]. **4.** Ne în-

96. *Rom.* 3, 28. 30; *Gal.* 2, 16; 3, 8—11; *Efes.* 2, 8.
97. 2 *Cor.* 9, 8; 2 *Tim.* 2, 21; 3, 17; *Tit* 1, 16; 3, 1.
98. *Fac.* 1, 8 sq.
99. *Fac.* 1, 26, 27.
100. *Fac.* 1, 22, 28.
101. *3 Mac.* 6, 1.
102. *Înţ. Sir.* 4, 29.
103. *Rom.* 11, 36; *1 Cor.* 8, 6.
104. *Is.* 40, 10; 62, 11; *Pilde* 24, 12; *Ps.* 61, 11; *Rom.* 2, 6; *Apoc.* 22, 12.

deamnă, dar, să credem în El din toată inima și să nu fim leneși, nici trîndavi spre tot lucrul bun. **5.** Lauda și îndrăznirea noastră să fie în El. Să ne supunem voinței Lui. Să ne gîndim la toată mulțimea îngerilor Lui, cum slujesc voinței Lui, stînd înaintea Lui. **6.** Că spune Scriptura: *«Miriade de miriade stăteau înaintea Lui și mii de mii slujeau Lui*[105] *și strigau: Sfînt, Sfînt, Sfînt Domnul Savaot, plină este toată zidirea de slava Lui»*[106]. **7.** Și noi, dar, adunîndu-ne în unire și într-un cuget în același loc, să strigăm ca dintr-o gură, cu stăruință către El, ca să ne facem părtași marilor și slăvitelor Lui făgăduințe. **8.** Că spune Scriptura: «*Ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit cîte a pregătit Domnul celor ce-L așteaptă pe El*»[107].

CAPITOLUL XXXV

1. Cît de fericite și minunate sînt darurile lui Dumnezeu, iubiților! **2.** Viață în nemurire, strălucire în dreptate, adevăr în îndrăznire, credință în încredere, înfrînare în sfințenie. Și acestea cad sub înțelegerea noastră. **3.** Dar, oare acelea, care sînt pregătite celor ce-L așteaptă pe El? Pe acelea le cunoaște Însuși Creatorul și Părintele Cel Preasfînt[108] al veacurilor[109]; El cunoaște mărimea și frumusețea lor. **4.** Noi să ne luptăm, deci, să fim găsiți în numărul celor care-L așteaptă, ca să avem parte de darurile cele făgăduite.

5. Dar cum va fi asta, iubiților?

Dacă va fi întărită mintea noastră cu credința în Dumnezeu, dacă vom căuta cele bine plăcute Lui și bine primite de El, dacă vom săvîrși cele potrivite voinței Lui celei neprihănite și dacă vom merge pe calea adevărului, aruncînd de pe noi toată nedreptatea și răutatea, lăcomia, certurile, purtările rele, vicleniile, clevetirile, vorbitul de rău, ura de Dumnezeu, mîndria, îngîmfarea, slava deșartă, și neiubirea de străini. **6.** Cei care fac acestea sînt urîți înaintea lui Dumnezeu; și «*nu numai cei care le fac, ci și cei care îi laudă*»[110]. **7.** Că spune Scriptura: *«Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu: «Pentru ce povestești dreptățile Mele și iei legămîntul Meu în gura ta?* **8.** *Tu ai urît învățătura și ai lepădat cuvintele Mele înapoia ta. Dacă vedeai hoț alergai cu el și cu cei desfrînați partea ta o puneai. Gura ta a înmulțit răutate, iar limba ta a împletit vicleșuguri. Șezînd, împotriva fratelui tău cleveteai și împo-*

105. *Dan.* 7, 10.
106. *Is.* 6, 3.
107. *Is.* 64, 4; *1 Cor.* 2, 9
108. *4 Mac.* 7, 4; 14, 7.
109. *1 Tim.* 1, 17.
110. *Rom.* 1, 32.

triva fiului maicii tale puneai sminteală. **9.** *Acestea ai făcut şi am tăcut. Socoteai, nelegiuitule, că voi fi asemenea ţie?* **10.** *Mustra-te-voi şi te voi pune în faţa ta!* **11.** *Înţelegeţi, dar, acestea cei care uitaţi pe Dumnezeu, ca nu cumva să vă răpească ca un leu şi să nu mai fie cel ce izbăveşte.* **12.** *Jertfă de laudă Mă va slăvi şi acolo este calea în care voi arăta lui mîntuirea lui Dumnezeu»* [111].

CAPITOLUL XXXVI

1. Aceasta este, iubiţilor, calea în care am găsit mîntuirea noastră, pe Iisus Hristos, arhiereul [112] jertfelor noastre, ocrotitorul şi ajutorul slăbiciunii noastre. **2.** Prin El căutăm la înălţimile cerurilor; prin El vedem, ca într-o oglindă, nepătata şi prea înalta Lui faţă; prin El s-au deschis ochii inimii noastre, prin El nepriceputa şi întunecata noastră minte înfloreşte la lumina Lui, prin El Stăpînul a voit să gustăm cunoştinţa cea nemuritoare. El, *«fiind strălucirea măreţiei Lui, este cu atît mai mare decît îngerii cu cît a moştenit nume mai deosebite decît ei»* [113]. **3.** Că este scris aşa: *«Cel ce face pe îngerii Săi duhuri şi pe slugile Sale pară de foc»* [114]. **4.** Iar despre Fiul Lui, Stăpînul a zis aşa: *«Fiul Meu eşti Tu. Eu astăzi Te-am născut* [115]. *Cere de la Mine şi-Ţi voi da Ţie moştenirea Ta şi stăpînirea Ta marginile pămîntului»* [116]; **5.** Şi iarăşi Îi spune Lui: *«Şezi de-a dreapta Mea, pînă ce voi pune pe duşmanii Tăi aşternut picioarelor Tale»* [117].

— Dar cine sînt duşmanii?

— Cei răi şi cei care se împotrivesc voinţei Lui.

CAPITOLUL XXXVII

1. Să luptăm dar, bărbaţi fraţi, cu toată stăruinţa sub poruncile Lui cele fără de prihană. **2.** Să ne gîndim la cei ce luptă sub conducătorii noştri, cu cîtă bună rînduială, cu cîtă ascultare, cu cîtă supunere îndeplinesc poruncile. **3.** Nu sînt toţi comandanţi, nici căpetenii peste o mie de ostaşi, nici peste o sută, nici peste cincizeci şi aşa mai departe, ci fiecare în grupa sa îndeplineşte cele poruncite de împărat şi de conducători. **4.** Cei mari nu pot fi fără cei mici şi nici cei mici fără cei mari; este o legătură între toţi şi sînt de folos unul altuia. **5.** Să

111. *Ps.* 49, 17—24.
112. *Evr.* 2, 17; 3, 1; 4, 4. 15; 5, 5; 7, 26; 8, 1; 9, 11.
113. *Evr.* 1, 3. 4.
114. *Ps.* 105, 5; *Evr.* 1, 7.
115. *Ps.* 2, 5; *Evr.* 1, 5.
116. *Ps.* 2, 6.
117. *Ps.* 109, 1—2; *Evr.* 1, 13.

luăm ca pildă trupul nostru; capul fără picioare nu este nimic, la fel nici picioarele fără cap; iar cele mai mici mădulare ale trupului nostru sînt de neapărată trebuinţă şi folositoare întregului trup; dar toate mădularele se înţeleg şi au nevoie de o unică supunere pentru buna starea întregului trup [118].

CAPITOLUL XXXVIII

1. Să se mîntuie, dar, întreg trupul nostru în Hristos Iisus şi fiecare să se supună semenului său [119], aşa precum a fost rînduit în harisma lui [120]. **2.** Cel tare să se îngrijească de cel slab, iar cel slab să respecte pe cel tare; bogatul să ajute pe sărac, iar săracul să mulţumească lui Dumnezeu, că i-a dat să-şi împlinească prin cel bogat lipsa lui. Înţeleptul să-şi arate înţelepciunea lui, nu în vorbe, ci în fapte bune. Cel smerit să nu dea mărturie el despre el însuşi, ci să lase ca altul să dea mărturie despre el. Cel curat cu trupul să nu se mîndrească, ştiind că altul este cel ce i-a dat înfrînarea. **3.** Să ne gîndim, dar, fraţilor, din ce materie am fost făcuţi, cum eram şi ce eram cînd am venit pe lume; din ce mormînt şi întuneric ne-a adus în lumea Lui Cel ce ne-a plăsmuit şi ne-a creat, gătindu-ne nouă binefacerile Lui, înainte de a ne naşte. **4**. Avînd, dar, toate acestea de la El, se cuvine, să-I mulţumim Lui pentru toate, Căruia este slava în vecii vecilor, Amin.

CAPITOLUL XXXIX

1. Nişte oameni nebuni, nepricepuţi, proşti şi neînvăţaţi rîd de noi şi ne batjocoresc, vrînd să se laude cu ideile lor. **2.** Dar ce poate un muritor sau care este tăria unuia făcut din ţărînă? **3.** Că este scris: «*Nu au chip înaintea ochilor mei, ci numai vînt şi glas auzeam.* **4.** *Ce? Va fi oare curat muritorul înaintea Domnului? Sau este bărbat fără prihană în faptele lui, cînd nu se încrede în slugile sale şi a văzut ceva strîmb la trimişii săi?* [121]. **5.** *Cerul nu este curat înaintea Lui* [122]. *Cu atît mai mult cei ce locuiesc case de lut, din care şi noi din acelaşi lut sîntem. I-a strivit ca pe un vierme şi de dimineaţa pînă seara nu mai sînt; pentru că n-au putut să-şi ajute loruşi, au pierit.* **6.** *A suflat asupra lor şi s-au sfîrşit pentru că nu aveau înţelepciune.* **7.** *Strigă, dacă te va auzi cineva sau dacă vreunul din sfinţii îngeri te va vedea; că pe cel fără de minte îl ucide mînia, iar pe cel rătăcit îl*

---

118. *Rom.* 12, 4—5; *1 Cor.* 12, 12—31.
119. *Efes.* 5, 21.
120. *Rom.* 12, 6; *1 Cor.* 7, 7; *1 Pt.* 4, 10.
121. *Iov* 4, 16—18.
122. *Iov* 15, 5.

omoară invidia. **8.** *Eu am văzut pe cei fără de minte prinzînd rădăcini, dar îndată a fost mistuită viața lor.* **9.** *Departe de mîntuire să fie fiii lor, ocărîți să fie la ușile celor mai mici și să nu fie cel ce izbăvește. Că cele ce au fost pregătite acelora, drepții le vor mînca, iar ei nu vor fi izbăviți de rele»* [123].

CAPITOLUL XL

1. Așadar, pentru că acestea ne sînt cunoscute și am pătruns în adîncurile dumnezeieștei cunoștințe, se cuvine să facem în rînduială [124] pe toate cîte a poruncit Stăpînul; să le facem la vremile rînduite. **2.** A poruncit ca darurile de jertfă și liturghiile să nu se săvîrșească la întîmplare și fără rînduială, ci la anumite timpuri și ceasuri. **3.** El a rînduit, cu voința Lui cea preaînaltă, unde și prin cine vrea să se săvîrșească acestea, pentru ca, fiind săvîrșite toate cu cuvioșie și cu încuviințarea Lui, să fie bine primite de voința Sa. **4.** Așadar, cei ce aduc la vremile rînduite darurile lor de jertfă sînt bine primiți și fericiți; că nu păcătuiesc cei ce urmează poruncile Stăpînului. **5.** Arhiereului îi sînt date slujiri proprii, preoților li s-a rînduit loc propriu, leviților le sînt puse diaconii proprii, iar laicului îi sînt date porunci pentru laici.

CAPITOLUL XLI

1. Fiecare dintre noi, fraților, să caute, cu cucernicie, ca în propriul său rang să fie bineplăcut lui Dumnezeu, avînd conștiință curată și nedepășind canonul rînduit slujirii lui. **2.** Nu se aduc, fraților, pretutindeni jertfe continui sau jertfe de rugăciune sau jertfe pentru păcat sau jertfe pentru greșeli [125], ci numai în Ierusalim; iar acolo nu se aduc jertfele în orice loc, ci înaintea templului la jertfelnic, după ce darul de jertfă a fost cercetat mai întîi de arhiereu și de slujitorii amintiți mai sus. **3.** Cei care fac ceva împotriva voinței lui Dumnezeu au ca pedeapsă moartea. **4.** Vedeți, fraților, cu cît am fost învredniciți de mai multă cunoștință, cu atît mai mult sîntem supuși unei mai mari primejdii.

CAPITOLUL XLII

1. Apostolii ne-au vestit Evanghelia primită de la Domnul Iisus Hristos; iar Iisus Hristos a fost trimis de Dumnezeu [126]. **2.** Hristos, dar, a fost trimis de Dumnezeu, iar apostolii de Hristos. Amîndouă s-au făcut

---

123. *Iov* 4, 19—5, 5.
124. *1 Cor.* 14, 40.
125. *Ieș.* 29, 42; *Num.* 28, 3—8; *Lev.* 4, 3.
126. *1 Cor.* 3, 23; *In.* 17, 18; 20, 21.

în bună rînduială din voinţa lui Dumnezeu. **3.** Apostolii primind, deci, poruncă, încredinţaţi fiind prin învierea Domnului Iisus Hristos şi avînd încredere în cuvîntul lui Dumnezeu, au ieşit cu adeverirea Duhului lui Dumnezeu, binevestind că are să vină împărăţia lui Dumnezeu. **4.** Predicînd, dar, în ţări şi în cetăţi, au pus episcopi şi diaconi pentru cei ce aveau să creadă, pe cei care au crezut întîi, după ce au fost probaţi de Domnul. **5.** Şi acest lucru n-a fost o noutate, că de multă vreme era scris despre episcopi şi diaconi ; astfel Scriptura zice undeva : *«Şi voi pune pe episcopii lor întru dreptate şi pe diaconii lor întru credinţă»* [127].

CAPITOLUL XLIII

1. Şi ce e de mirare, dacă cei încredinţaţi de Dumnezeu în Hristos cu o lucrare ca aceasta au pus în aceste slujbe pe cei de care am vorbit mai înainte ? Că şi fericitul Moisi, *«credinciosul slujitor în toată casa»* [128] a însemnat în sfintele cărţi toate cele poruncite lui, iar pe el l-au urmat şi ceilalţi profeţi, care au dat mărturie de cele ce s-au poruncit de Dumnezeu. **2.** Că atunci cînd din pricina preoţiei s-a născut invidie şi seminţiile lui Israil s-au răsculat, care din ele să fie împodobită cu acest nume slăvit, Moisi a poruncit căpeteniilor celor douăsprezece seminţii să-i aducă toiege scrise cu numele fiecărei seminţii. Moisi a luat toiegele, le-a legat, le-a pecetluit cu inelele căpeteniilor seminţiilor şi le-a pus în cortul mărturiei pe masa lui Dumnezeu. **3.** Şi închizînd cortul, a pecetluit lacătele aşa cum pecetluise toiegele. **4.** Şi le-a spus : «Bărbaţi fraţi, al cărei seminţii va odrăsli toiagul, pe aceea a ales-o Dumnezeu, ca să săvîrşească cele ale preoţiei şi să-I slujească Lui !». **5.** Cînd s-a făcut ziuă, Moisi a adunat tot poporul lui Israil, cele şase sute de mii de bărbaţi, a arătat peceţile căpeteniilor seminţiilor, a deschis cortul mărturiei şi a scos toiegele ; şi a fost găsit toiagul lui Aaron, nu numai odrăslit, ci avînd şi rod [129]. **6.** Ce socotiţi iubiţilor ? Nu ştia oare mai dinainte Moisi, că are să se întîmple aceasta ? Negreşit, ştia ! Dar, ca să nu se facă tulburare în poporul lui Israil, a făcut aşa, spre a fi slăvit numele adevăratului şi singurului Dumnezeu, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

CAPITOLUL XLIV

1. Şi Apostolii noştri au cunoscut, prin Domnul nostru Iisus Hristos, că va fi ceartă pentru dregătoria de episcop. **2.** Din această pricină,

127. *Is.* 60, 17.
128. *Num.* 12, 7; *Evr.* 3, 2. 5.
129. *Num.* 17, 16—26.

luînd mai dinainte desăvîrşită cunoştinţă, au pus episcopi pe cei de care am vorbit mai înainte şi le-au dat lor în grijă, ca la moartea lor, să le continue slujirea lor alţi bărbaţi încercaţi. **3.** Socotim, deci, că nu e drept să fie izgoniţi din slujirea lor cei care au fost puşi episcopi de Apostoli sau între timp de alţi bărbaţi vrednici, cu aprobarea întregii Biserici şi care au slujit turmei lui Hristos fără prihană, cu smerenie, în linişte, cu grijă, de care dau mărturie toţi de multă vreme. **4.** Că nu mic ne va fi păcatul, dacă îndepărtăm din dregătoria de episcop pe cei care au adus lui Dumnezeu fără prihană şi cu cuvioşie darurile. **5.** Fericiţi sînt preoţii, care au plecat mai înainte şi au avut un sfîrşit plin dé roade şi desăvîrşit; ei n-au a se mai teme, că-i va mai scoate cineva din locul rînduit lor. **6.** Căci vedem că pe unii, care au o viaţă îmbunătăţită, i-aţi izgonit din slujirea, pe care au cinstit-o fără de prihană.

CAPITOLUL XLV

1. Fiţi, fraţilor, ambiţioşi şi zeloşi în cele ce privesc mîntuirea. **2.** Cercetaţi Sfintele Scripturi, cele adevărate, cele date prin Duhul cel Sfînt. **3.** Ştiţi că nimic nedrept, nici neadevărat nu este scris în ele; nu veţi găsi în ele că cei drepţi au fost alungaţi de bărbaţii cei cuvioşi. **4.** Au fost prigoniţi drepţii, dar de nelegiuiţi; au fost închişi în temniţă, dar de necuvioşi; au fost ucişi cu pietre, dar de cei fără de lege; au fost omorîţi, dar de cei cuprinşi de invidie spurcată şi nedreaptă. **5.** Suferind acestea, în chip slăvit le-au îndurat. **6.** Ce să spunem, fraţilor? Daniil a fost oare aruncat în groapa cu lei de cei care se temeau de Dumnezeu [130]? **7.** Sau Anania, Azaria şi Misail au fost oare închişi în cuptorul cel de foc de cei care slujeau religiei celei măreţe şi slăvite a Celui Prea Înalt [131]? Nu! Să nu fie asta! Cine erau, dar, cei ce făcuseră acestea? Oameni răi şi plini de toată răutatea, care au ajuns la atîta mînie, încît au chinuit pe cei care slujeau lui Dumnezeu cu gînd cuvios şi neprihănit, neştiind că Cel Prea Înalt este apărătorul şi sprijinitorul celor ce slujesc Prea Sfîntului Său nume cu cuget curat, Căruia slava în vecii vecilor, Amin. **8.** Iar cei care au îndurat cu încredere au moştenit slavă şi cinste, au fost înălţaţi şi au fost scrişi de Dumnezeu în cartea Lui, în vecii vecilor, Amin.

CAPITOLUL XLVI

1. *De* nişte exemple ca acestea trebuie să ne alăturăm şi noi, fraţilor. **2.** Că este scris: *«Alăturaţi-vă de sfinţi, că cei ce se alătură lor*

130. *Dan.* 6, 16—23.
131. *Dan.* 3, 19—23.

se vor sfinţi[132]. **3.** Şi iarăşi, în alt loc, zice: «*Cu bărbatul nevinovat, nevinovat vei fi; cu cel ales, ales vei fi; şi cu cel îndărătnic, te vei îndărătnici*»[133]. **4.** Să ne alăturăm, deci, de cei nevinovaţi şi drepţi că ei sînt aleşii lui Dumnezeu. **5.** Pentru ce sînt între voi certuri, mînii, desbinări, schisme şi războì? **6.** Nu avem oare un singur Dumnezeu şi un singur Hristos şi un singur Duh al harului, revărsat peste noi şi o singură chemare în Hristos?[134]. **7.** Pentru ce să despărţim şi să sfîşiem mădularele lui Hristos, pentru ce să ne răzvrătim împotriva propriului nostru trup şi să ajungem la o atît de mare nebunie, încît să uităm că sîntem mădulare unii altora?[135]. Aduceţi-vă aminte de cuvintele lui Iisus, Domnul nostru! **8.** Că a spus: «*Vai de omul acela! Mai bine i-ar fi fost lui de nu s-ar fi născut, decît să smintească pe unul din aleşii Mei; mai bine i-ar fi fost lui să-şi fi pus împrejurul lui o piatră de moară şi să se fi aruncat în mare decît să smintească pe unul din aleşii Mei*»[136]. **9.** Dezbinarea voastră a smintit pe mulţi; pe mulţi i-a descurajat, pe mulţi i-a pus la îndoială, pe noi toţi ne-a întristat; iar dezbinarea voastră se prelungeşte.

CAPITOLUL XLVII

1. Luaţi epistola fericitului Pavel apostolul! **2.** Ce v-a scris el la începutul evanghelizării sale? **3.** Cu adevărat, inspirat de Duhul, v-a scris despre el şi despre Chifa şi despre Apolo[137], pentru că şi atunci aţi făcut partide. **4.** Dar partidele acelea v-au adus un păcat mai mic, că le-aţi făcut avînd alături pe apostoli recunoscuţi şi pe un bărbat apropiat de apostoli. **5.** Dar acum gîndiţi-vă cine sînt oamenii care v-au dezbinat şi au micşorat sfinţenia faimoasei voastre iubiri de fraţi! **6.** E ruşinos, iubiţilor, foarte mare ruşine şi nevrednic de vieţuire în Hristos, să se audă că prea tarea şi vechea Biserică a Corintenilor s-a răsculat împotriva preoţilor din pricina unei persoane sau două persoane. **7.** Şi vestea aceasta a ajuns nu numai la noi, ci şi la cei care au altă credinţă decît noi, încît din pricina nebuniei voastre se aduce hulă numelui Domnului, iar vouă primejdie.

CAPITOLUL XLVIII

1. Să înlăturăm, dar, în grabă dezbinarea, să cădem la picioarele Stăpînului şi să plîngem rugîndu-L, ca milostivindu-se să se împace

132. Text necunoscut.
133. *Ps.* 17, 28—29.
134. *Ef.* 4, 4—6; *1 Cor.* 8, 6.
135. *Rom.* 12, 5; *1 Cor.* 12, 12—27.
136. *Mt.* 26, 24; 18, 6; *Mc.* 14, 21; 9, 42; *Lc.* 22, 22; 17, 1—2.
137. *1 Cor.* 1, 10—12.

cu noi şi să ne aducă din nou la vieţuirea noastră curată şi sfîntă a iubirii de fraţi. **2.** Că iubirea de fraţi este poarta dreptăţii deschisă spre viaţă, precum este scris: *«Deschideţi-mi mie porţile dreptăţii şi intrînd prin ele, voi lăuda pe Domnul;* **3.** *aceasta este poarta Domnului; drepţii vor intra prin ea»* [138]. **4.** Dintre multele porţi deschise, numai poarta dreptăţii este poarta lui Hristos [139]; toţi care intră prin ea sînt fericiţi şi-şi îndreaptă mersul lor în cuvioşie, în dreptate, săvîrşind toate fără tulburare. **5.** Să fie cineva credincios, să fie puternic în a-şi spune ştiinţa, să fie înţelept în deosebirea cuvintelor, să fie curat în fapte; **6.** dar, cu mult mai mult se cuvine să fie smerit cu cît pare a fi mai mare! Să caute folosul de obşte al tuturora şi nu al său [140].

CAPITOLUL XLIX

1. Cel ce iubeşte pe Hristos să facă poruncile lui Hristos [141]. **2.** Cine poate tălmăci legătura dragostei [142] lui Dumnezeu? **3.** Cine poate spune îndeajuns măreţia frumuseţii Lui? **4.** Înălţimea la care ne ridică dragostea e de nepovestit. **5.** Dragostea ne lipeşte de Dumnezeu, *«dragostea acopere mulţime de păcate»* [143], dragostea pe toate le sufere, pe toate le rabdă îndelung [144]; nimic rău în dragoste, nimic cu mîndrie; dragostea nu face desbinare; dragostea nu se răscoală, dragostea le face pe toate în înţelegere; în dragoste s-au desăvîrşit toţi aleşii lui Dumnezeu; fără dragoste nimic nu este bineplăcut lui Dumnezeu. **6.** Cu dragoste ne-a primit Stăpînul; pentru dragostea, pe care o avea pentru noi, Iisus Hristos, Domnul nostru, şi-a dat, cu voia lui Dumnezeu, sîngele Său pentru noi, trupul Său pentru trupul nostru şi sufletul Său pentru sufletele noastre [145].

CAPITOLUL L

1. Vedeţi, iubiţilor, cît de mare şi minunată este dragostea! desăvîrşirea ei nu se poate tălmăci. **2.** Cine este în stare a se găsi în dragoste decît numai aceia pe care-i învredniceşte Dumnezeu? Să ne rugăm, dar, şi să cerem îndurării Lui, să fim găsiţi în dragoste, fără părtinire omenească şi fără prihană. **3.** Toate generaţiile de la Adam

138. *Ps.* 117, 19.
139. *In.* 10, 7—9.
140. *1 Cor.* 10, 24. 33; 13, 5; *Fil.* 2, 21.
141. *In.* 14, 15. 21. 23; 15, 10; *1 In.* 2, 5; 4, 18; 5, 1—3.
142. *Col.* 3, 14.
143. *1 Pt.* 4, 8.
144. *1 Cor.* 13, 4. 7.
145. *In.* 3, 16; *1 In.* 4, 9. 10; *Gal.* 1, 4; 2, 20; *Efes.* 5, 2.

şi pînă astăzi s-au dus; dar cei care au fost desăvîrşiţi în dragoste, potrivit harului lui Dumnezeu, au loc între binecredincioşii, care se vor arăta la venirea împărăţiei lui Hristos. **4.** Că scris este: *«Intraţi în cămări pentru foarte puţină vreme, pînă va trece urgia şi mînia Mea; şi-Mi voi aduce aminte de o zi bună şi vă voi scula din mormintele voastre»* [146]. **5.** Fericiţi sîntem, iubiţilor, dacă facem poruncile lui Dumnezeu în unirea dragostei, ca pentru dragoste să ni se ierte păcatele noastre. **6.** Că este scris: *«Fericiţi cărora li s-au iertat fărădelegile şi cărora li s-au acoperit păcatele! Fericit bărbatul, căruia nu-i va socoti Domnul păcatul şi nici nu este în gura lui vicleşug»* [147]. **7.** Fericirea aceasta a fost spusă despre cei aleşi de Dumnezeu prin Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

CAPITOLUL LI

1. Aşadar, să ne rugăm să ne ierte Dumnezeu toate păcatele pe care le-am făcut şi în care am căzut prin ispita celui protivnic [148]; iar acei care au fost căpeteniile răzvrătirii şi ale dezbinării trebuie să ştie că avem o nădejde comună. **2.** Cei care vieţuiesc cu frică şi cu dragoste voiesc mai degrabă să aibă ei supărări decît semenii lor; dar, mai bine spus, primesc mai degrabă să fie ei osîndiţi, decît unirea care ne-a fost predată atît de bine şi de drept. **3.** Că este mai bine omului să-şi mărturisească păcatele decît să-şi învîrtoşeze inima, cum s-a învîrtoşat inima celor ce s-au răzvrătit împotriva lui Moisi, slujitorul lui Dumnezeu [149], a căror osîndă a ajuns cunoscută: **4.** *«Că s-au pogorît de vii în iad»* [150] şi: *«moartea îi va paşte pe ei»* [151]. **5.** Iar Faraon şi oastea lui şi toate căpeteniile Egiptului, carele şi călăreţii lor, nu pentru altă pricină s-au scufundat în Marea Roşie şi au pierit, ci pentru că şi-au învîrtoşat inimile lor cele neînţelegătoare, după ce s-au făcut semne şi minuni în pămîntul Egiptului de Moisi, slujitorul lui Dumnezeu [152].

CAPITOLUL LII

1. Stăpînul, fraţilor, nu are nevoie de nimic; nu cere de la nimeni nimic [153] decît să I se mărturisească. **2.** Că spune David, alesul Său:

146. *Is.* 26, 20; *Iez.* 37, 12.
147. *Ps.* 31, 1—2; *Rom.* 4, 7—8.
148. 2 *Tes.* 2, 4; *1 Tim.* 5, 14; *1 Pt.* 5, 8.
149. *Num.* 16, 1—2.
150. *Num.* 16, 30. 33.
151. *Ps.* 48, 14.
152. *Ieş.* cap. 14.
153. *Fapte* 17, 25.

«Mărturisi-mă-voi Domnului şi-I va place Lui mai mult decît un viţel tînăr, căruia îi cresc coarnele şi unghiile. Să vadă săracii şi să se veselească» [154]; **3.** şi iarăşi zice: *«Jertfeşte lui Dumnezeu jertfă de laudă şi dă Celui Preaînalt rugăciunile tale; şi cheamă-Mă în ziua necazului tău şi te voi scoate şi Mă vei proslăvi* [155], **4.** *că jertfa lui Dumnezeu, duh umilit»* [156].

CAPITOLUL LIII

1. Cunoaşteţi şi cunoaşteţi bine, fraţilor, Sfintele Scripturi [157] şi v-aţi aplecat mereu asupra cuvintelor lui Dumnezeu. Spre aducere aminte vă scriu acestea. **2.** Că Moisi, după ce s-a suit în munte şi a petrecut patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi în post şi umilinţă [158], Dumnezeu i-a spus: *«Pogoară-te degrabă de aici, că fărădelege a făcut poporul tău, pe care l-ai scos din pămîntul Egiptului. S-a abătut repede din calea, pe care le-ai poruncit-o şi şi-au făcut chipuri turnate»* [159]. **3.** Şi a spus Domnul către el: *«Ţi-am spus ţie o dată şi de două ori zicînd: Am văzut poporul acesta şi iată este tare la cerbicie. Lasă-Mă să-i nimicesc şi să şterg numele lor de sub cer şi te voi face pe tine neam mare şi minunat şi mult mai mult decît acesta»* [160]. **4.** Şi a spus Moisi: *«Nicidecum, Doamne! Iartă poporului acestuia păcatul sau şterge-mă şi pe mine din cartea celor vii»* [161]. **5.** Ce dragoste mare! Ce desăvîrşire neîntrecută! Slujitorul vorbeşte cu îndrăznire către Domnul său, cere pentru mulţime iertare sau cere să piară şi el împreună cu ei.

CAPITOLUL LIV

1. Cine-i om de ispravă între voi, cine-i milostiv, cine-i plin de dragoste, **2.** acela să zică: «Dacă din pricina mea s-a făcut răzvrătire, ceartă şi dezbinare, plec de aici, mă duc unde vreţi şi voi face ce-mi va porunci mulţimea, numai ca turma lui Hristos să trăiască în pace cu preoţii orînduiţi!» **3.** Cel care va face aceasta va dobîndi mare slavă în Hristos şi va fi primit în orice loc, *«că a Domnului este pămîntul şi plinirea lui»* [162]. **4.** Aşa au făcut şi vor face cei care vieţuiesc după Dumnezeu; şi nu le va părea rău de vieţuirea lor.

---

154. *Ps.* 68, 34—36.
155. *Ps.* 49, 15—16.
156. *Ps.* 50, 18.
157. 2 *Tim.* 3, 15.
158. *Ieş.* 24, 18; 34, 28; *Deut.* 9, 9. 18.
159. *Ieş.* 32, 7—8; *Deut.* 9, 12.
160. *Deut.* 9, 13—14; *Ieş.* 32, 10.
161. *Ieş.* 32, 32.
162. *Ps.* 23, 1.

CAPITOLUL LV

1. Dar să aducem și pilde de la păgîni. Mulți împărați și conducători, în vreme de ciumă, în urma hotărîrii unui oracol, s-au dat pe ei la moarte, ca să-și izbăvească cetățenii cu sîngele lor; mulți au plecat din cetățile lor, ca să nu se facă mai mare tulburare. 2. Cunoaștem pe mulți de-ai noștri, că s-au lăsat puși în lanțuri, ca să scape pe alții; mulți s-au lăsat vînduți ca robi, pentru ca, cu prețul primit, să hrănească pe alții. 3. Multe femei, întărite de harul lui Dumnezeu, au săvîrșit multe fapte de bărbăție. 4. Fericita Iudita, pe cînd cetatea era asediată, a cerut voie de la bătrîni s-o lase să se ducă în tabăra celor de alt neam. 5. Punîndu-se pe sine în primejdie, pentru dragostea de patrie și de poporul asediat, s-a dus; și Domnul a dat pe Olofern în mîinile femeii [163]. 6. Nu într-o mai mică primejdie s-a pus și Estera, cea desăvîrșită în credință, ca să scape pe cele douăsprezece seminții ale lui Israil de pieirea ce le amenința. Prin postul și smerenia ei, a rugat pe Stăpînul Cel atoatevăzător, pe Dumnezeul veacurilor, Care, văzînd smerenia sufletului ei, a izbăvit poporul, pentru care Estera își primejduise viața [164].

CAPITOLUL LVI

1. Și noi, dar, să ne rugăm pentru cei care au căzut în vreun păcat, ca să le dea gînd bun și umilință spre a se supune, nu nouă, ci voinței lui Dumnezeu; că așa le va fi lor roditoare și desăvîrșită pomenirea cea plină de milă pe care o facem către Dumnezeu și către sfinți. 2. Să primim, iubiților, certarea, de care nimeni nu trebuie să se supere. Povățuirea, pe care o facem unii altora, este bună și foarte folositoare, că ne lipește de voința lui Dumnezeu. 3. Că așa zice cuvîntul cel sfînt: *«Certînd m-a certat Domnul, dar morții nu m-a dat»* [165]. 4. *«Că pe care îl iubește Domnul, îl ceartă și bate pe tot fiul pe care îl primește»* [166]. 5. *«Certa-mă-va dreptul cu milă,* spune psalmistul, *și mă va mustra, iar untdelemnul păcătoșilor să nu ungă capul meu»* [167]. 6. Și iarăși spune: *«Fericit este omul, pe care l-a certat Domnul; și dojenirea Celui Atotputernic n-o disprețui; că El te face să suferi, dar iarăși te face bine;* 7. *a bătut, dar mîinile Lui au tămăduit.* 8. *De șase ori din nevoi te scoate, iar în a șaptea, nu se va atinge de*

163. *Iud.* cap. 8—13.
164. *Est.* 4, 16; 7, 6—10.
165. *Ps.* 117, 18.
166. *Pilde* 3, 12; *Evr.* 12, 6.
167. *Ps.* 140, 6.

tine răul. **9.** *În timp de foamete, te va izbăvi de moarte, iar în timp de război te va scoate din mîna sabiei.* **10.** *De biciul limbii te va ascunde și nu te vei teme de relele ce vor veni.* **11.** *De cei nedrepți și de cei nelegiuiți vei rîde, iar de fiarele sălbatice nu te vei teme,* **12.** *că fiarele sălbatice vor trăi în pace cu tine.* **13.** *După aceea vei cunoaște că va fi pace în casa ta, iar belșugul din cortul tău nu va lipsi.* **14.** *Vei cunoaște că multă este sămînța ta, iar copiii tăi ca iarba țarinei.* **15.** *Vei merge la groapă ca grîul cel copt, secerat la timp sau ca un stog la arie la vreme adunat»* [168]. **16.** Vedeți, iubiților, cît de mare sprijin au cei certați de Stăpîn? Că, fiind tată bun, ne ceartă, ca să ne miluiască cu certarea Lui cea sfîntă.

CAPITOLUL LVII

1. Așadar, voi, care ați făcut începutul răzvrătirii, *«supuneți-vă preoților»* [169] și pedepsiți-vă cu pocăința, plecînd genunchii inimii voastre. **2.** Învățați-vă să vă supuneți, lepădînd obrăznicia cea mîndră și îngîmfată a limbii voastre. Că e mai bine pentru voi să fiți găsiți mici, dar respectați, în turma lui Hristos, decît cu o părută vază să fiți aruncați din nădejdea Lui. Că așa grăiește înțelepciunea cea plină de virtute: **3.** *«Iată vă voi trimite vouă înainte graiul suflării Mele și vă voi învăța cuvîntul Meu.* **4.** *Pentru că v-am chemat și nu M-ați auzit; pentru că v-am grăit cuvinte și n-ați luat aminte, ci ați defăimat sfaturile Mele și de certările Mele n-ați ascultat, voi rîde și Eu de pieirea voastră și Mă voi bucura cînd va veni peste voi prăpădul, cînd tulburarea va sosi pe neașteptate asupra voastră, iar nenorocirea va veni ca un vifor sau cînd va veni peste voi strîmtorare și împresurare.* **5.** *Că va fi cînd Mă veți chema și Eu nu vă voi auzi pe voi; cei răi Mă vor căuta și nu Mă vor găsi; că au urît înțelepciunea, iar frica Domnului n-au ales, nici n-au voit să ia aminte la sfaturile Mele și au batjocorit mustrările Mele.* **6.** *Pentru aceea vor mînca roadele căii lor și se vor sătura de necredința lor.* **7.** *Pentru că au făcut nedreptate pruncilor, vor fi uciși, iar cercetarea va pierde pe cei necredincioși. Cel ce Mă ascultă va locui cu încredere spre nădejde și se va liniști fără teamă de orice rău»* [170].

CAPITOLUL LVIII

1. Să ne supunem, dar, numelui celui preasfînt și slăvit al lui Dumnezeu, ca să scăpăm de amenințările pe care înțelepciunea le-a făcut

168. *Iov* 5, 17—26.
169. *1 Pt.* 5, 5.
170. *Pilde* 1, 23—33.

celor neascultători și *«să ne sălășluim cu încredere»* [171] în numele cel preasfînt al măreției Sale. **2.** Primiți sfatul nostru și nu vă va părea rău. Viu este Dumnezeu și viu este Domnul Iisus Hristos și Duhul cel Sfînt, credința și nădejdea celor aleși! Că cel care face, fără părere de rău, cu smerenie și cu stăruitoare bunăvoință poruncile și dreptățile date de Dumnezeu, acela va fi rînduit și socotit în numărul celor mîntuiți, prin Iisus Hristos, prin Care lui Dumnezeu slava în vecii vecilor, Amin.

CAPITOLUL LIX

1. Iar dacă unii nu vor da ascultare celor spuse de Dumnezeu prin noi, să știe că se expun păcatului și unei nu mici primejdii. **2.** Noi vom fi nevinovați de acest păcat și vom cere, făcînd stăruitoare rugăciuni și cereri, ca, Creatorul tuturor lucrurilor să păstreze numărul cel socotit al aleșilor Lui din întreaga lume, prin iubitul Lui Fiu Iisus Hrisos, prin Care ne-a chemat de la întuneric la lumină, de la necunoaștere la cunoașterea slavei numelui Lui. **3.** Ca să nădăjduim în numele Tău, începutul întregii creații, Cel ce ai deschis ochii inimii noastre [172], ca să Te cunoaștem pe Tine, singurul prea înalt întru cele prea înalte, Cel sfînt, Care întru sfinți Te odihnești [173], Cel ce umilești trufia celor mîndri [174], Cel ce risipești sfaturile neamurilor [175], Cel ce ridici pe cei smeriți la înălțime și smerești pe cel înalt [176], Cel ce îmbogățești și faci sărac [177], Cel ce ucizi și faci viu [178], singurul binefăcător al duhurilor și Dumnezeul oricărui trup [179], Cel ce privești în adîncuri [180], Cel ce vezi faptele omenești, ajutorul celor în primejdii, mîntuitorul celor desnădăjduiți [181], făcătorul și ocrotitorul oricărui duh [182], Cel ce înmulțești neamurile pe pămînt și din toate ai ales pe cei ce Te iubesc pe Tine, prin Iisus Hristos, Fiul Tău cel iubit, prin Care ne-ai învățat, ne-ai sfințit și ne-ai cinstit, **4.** pe Tine Te rugăm, Stăpîne, fii ajutorul și sprijinitorul nostru [183]. Mîntuie pe cei dintre noi care sînt în

---

171. *Deut.* 33, 12. 28.
172. *Efes.* 1, 18.
173. *Is.* 57, 15.
174. *Is.* 13. 11.
175. *Ps.* 32, 10.
176. *Iov* 5, 11; *Is.* 10, 33; *Iez.* 17, 24; 21, 31.
177. *1 Regi* 2, 7.
178. *Deut.* 32, 39; *1 Regi* 2, 6; *4 Regi* 5, 7.
179. *Num.* 16, 22; 27, 16.
180. *Cînt. tin.* 1, 31.
181. *Iud.* 9, 12.
182. *Amos* 4, 13; *Iov.* 10, 12.
183. *Ps.* 118, 114; *Iud.* 9, 11.

strîmtorare; pe cei smeriţi miluieşte-i [184], pe cei căzuţi ridică-i, celor din nevoi arată-Te, pe cei bolnavi vindecă-i, pe cei rătăciţi din poporul Tău întoarce-i [185]; satură pe cei flămînzi, slobozeşte pe cei legaţi dintre noi, ridică-i pe cei slabi [186], mîngîie pe cei slabi la suflet, ca toate neamurile să Te cunoască pe Tine, că Tu eşti singurul Dumnezeu [187] şi Iisus Hristos Fiul Tău, iar *«noi poporul Tău şi oile păşunii Tale»* [188].

CAPITOLUL LX

1. Tu, prin lucrările puterii Tale, ai făcut cunoscută alcătuirea veşnică a lumii. Tu, Doamne, ai zidit lumea, Tu Cel ce eşti credincios în toate neamurile, drept în judecăţile Tale, minunat în putere şi măreţie, înţelept în a zidi şi priceput în a întemeia cele zidite de Tine, bun în cele văzute şi credincios celor ce cred în Tine. Milostive şi îndurate [189], iartă-ne nouă fărădelegile, nedreptăţile, păcatele şi greşelile noastre. **2.** Nu socoti păcatele robilor şi roabelor tale, ci curăţă-ne cu curăţenia adevărului Tău [190] şi îndreaptă paşii noştri [191] ca să mergem în sfinţenia inimii [192] şi să facem cele bune şi bineplăcute înaintea Ta [193] şi înaintea conducătorilor noştri. **3.** Da, Stăpîne, arată faţa Ta peste noi [194], spre cele bune în pace, ca să ne acoperi pe noi cu mîna Ta cea puternică [195], să ne izbăveşti de tot păcatul cu braţul Tău cel înalt [196] şi să ne scapi de cei ce ne urăsc pe nedrept [197]. **4.** Dă-ne înţelegere şi pace, nouă şi tuturor celor ce locuiesc pămîntul, precum ai dat părinţilor noştri, cînd Te chemau cu cuvioşie, în credinţă şi adevăr [198], ca să ne supunem atotputernicului şi preasfîntului Tău nume, conducătorilor şi stăpînitorilor noştri de pe pămînt.

CAPITOLUL LXI

1. Tu, Stăpîne, le-ai dat lor stăpînirea împărăţiei prin puterea Ta cea mare şi nespusă, pentru ca noi, cunoscînd slava şi cinstea dată lor

184. *Pe cei smeriţi miluieşte-i*, lipsă în ediţia lui A. Jaubert.
185. *Iez.* 34, 16.
186. *Iov* 4, 4.
187. *3 Regi* 8, 60; *4 Regi* 19, 19; *Is.* 37, 20; *Iez.* 36, 23; *In.* 17, 3.
188. *Ps.* 78, 13.
189. *Ioel* 4, 13; *Inţ. Sir.* 2, 11.
190. *In.* 17, 17.
191. *Ps.* 118, 133; 39, 3.
192. *3 Regi* 9, 4.
193. *Deut.* 6, 18; 12, 25. 28; 13, 19; 21, 9.
194. *Num.* 6, 25; *Ps.* 30, 16; 66, 1.
195. *Is.* 51, 16.
196. *Deut.* 4, 34; 5, 15.
197. *Ps.* 17, 20; 105, 11.
198. *Ps.* 144, 19.

de Tine, să ne supunem lor, întru nimic împotrivindu-ne voinţei Tale. Dă-le lor, Doamne, sănătate, pace, înţelegere, bună rînduială ca să conducă fără piedică stăpînirea dată lor de Tine. **2.** Că tu, Stăpîne, cerescule Împărat al veacurilor [199], Cel ce dai fiilor oamenilor slavă, cinste şi stăpînire peste cele ce sînt pe pămînt, Tu, Doamne, îndreptează gîndul lor spre ce este bun şi bineplăcut înaintea Ta, ca ei, conducînd în pace şi blîndeţe, şi cu cuvioşie stăpînirea dată lor de Tine, să aibă parte de îndurarea Ta. **3.** Pe Tine, Carele singur eşti puternic a face cu noi acestea şi alte mai multe bunătăţi, Te lăudăm prin Iisus Hristos, Arhiereul [200] şi apărătorul sufletelor noastre, prin Care Ţie slava şi măreţia şi acum şi din neam în neam şi în vecii vecilor, Amin.

CAPITOLUL LXII

1. V-am scris îndeajuns, bărbaţi fraţi, despre cele ce privesc religia noastră şi despre cele ce sînt de folos celor ce voiesc să ducă cuvios şi drept o viaţă virtuoasă. **2.** Peste tot locul v-am vorbit despre credinţă, despre pocăinţă, despre dragoste curată, despre înfrînare, despre castitate şi răbdare, aducîndu-vă aminte că trebuie să bineplăceţi în chip cuvios atotputernicului Dumnezeu în dreptate, în adevăr şi în îndelungă răbdare, trăind în înţelegere, fără ranchiună, în dragoste, în pace şi în necurmată blîndeţe, precum au bineplăcut şi părinţii noştri arătaţi mai înainte, smerindu-se în faţa lui Dumnezeu şi Tatăl şi Ziditorul şi în faţa tuturor oamenilor. **3.** Şi acestea vi le-am amintit cu mai multă plăcere, pentru că ştiam bine că scriu unor bărbaţi credincioşi, pe care-i preţuim şi care adîncesc cuvintele învăţăturii lui Dumnezeu.

CAPITOLUL LXIII

1. Drept este, dar, ca avînd atît de bune şi de mari exemple, să ne plecăm grumazul şi să împlinim locul ascultării noastre, ca, potolind răzvrătirea cea deşartă, să ajungem fără vreo pată la ţinta, care după adevăr, ne este pusă înainte. **2.** Da, bucurie şi veselie ne veţi face, dacă ascultînd de cele scrise de noi prin Sfîntul Duh, veţi tăia mînia cea nedreaptă pornită din invidie, potrivit rugăminţii pentru pace şi înţelegere, pe care am făcut-o în această epistolă. **3.** Am trimis la voi bărbaţi credincioşi şi înţelepţi, care din tinereţe pînă la bătrîneţe au

199. *Tob.* 13, 6. 11 ; *1 Tim,* 1, 17.
200. *Evr.* 2, 17 ; 3, 1 ; 4, 4. 15 ; 5, 5 ; 7, 26 ; 8, 1 ; 9, 11.

viețuit fără prihană între noi; ei vor fi martori între voi și noi. **4.** Aceasta am făcut-o, ca să știți că toată grija noastră a fost și este ca să se facă pace cît mai grabnic între voi.

CAPITOLUL LXIV

1. Încolo, Dumnezeu, Cel ce vede toate, Stăpînul duhurilor și Domnul a tot trupul[201], Cel ce a ales pe Domnul Iisus Hristos și pe noi prin El, popor ales[202], să dea oricărui suflet, care cheamă slăvitul și sfîntul Lui nume, credință, frică, pace, răbdare, îndelungă răbdare, înfrînare, curățenie și castitate spre a bineplăcea numelui Lui, prin Arhiereul și apărătorul nostru Iisus Hristos, prin Care lui Dumnezeu slavă, mărire, putere și cinste și acum și în toți vecii vecilor, Amin.

CAPITOLUL LXV

1. Iar pe trimișii noștri, pe Claudie Efebul și pe Valerian Biton, împreună cu Fortunat să-i trimiteți îndată în pace, cu bucurie, ca mai repede să ne vestească pacea și înțelegerea, pe care o dorim și o poftim, pentru ca și noi să ne bucurăm cît mai degrabă de buna rînduială de la voi. **2.** Harul Domnului nostru Iisus Hristos, să fie cu voi cu toți cei chemați de pretutindenea de Dumnezeu prin El, prin Care lui Dumnezeu slavă, cinste, putere, măreție, împărăție veșnică, din veacuri în veacurile veacurilor, Amin.

INDICE SCRIPTURISTIC

201. *Num.* 16, 22; 27, 16.
202. *Tit* 2, 14.

INDICE REAL ŞI ONOMASTIC[1]

A

1. În acest indice, ca şi în celelalte indice n-au fost prinse textele scripturistice.

B

C

D

E

F

Ș

T

Ț

U

V

Z

SFÎNTUL
CLEMENT ROMANUL

OMILIE NUMITĂ
A DOUA EPISTOLĂ
CĂTRE CORINTENI

INTRODUCERE

Scrierea aceasta, cu origine foarte veche, a circulat secole de-a rîndul ca a doua Epistolă a Sfîntului Clement Romanul către Corinteni. Cu acest titlu o avem în manuscrisele, care ne-o transmit : Codicele Alexandrin (sec. V) cu o lacună de la capitolul XII, 5 pînă la sfîrşit şi Manuscrisul Ierusalimitean 54 (anul 1056), care are textul integral. În amîndouă manuscrisele, scrierea se găseşte după Epistola I către Corinteni. Tot ca a doua Epistolă către Corinteni a lui Clement o transmite şi versiunea siriacă.

Antichitatea creştină, de dinainte de istoricul Eusebiu, o socoate la fel, epistolă a lui Clement ; Eusebiu, însă, îi contestă autenticitatea, scriind astfel : «Trebuie să se ştie că există o a doua epistolă a lui Clement ; dar noi n-avem despre ea o cunoştinţă precisă, ca de prima epistolă, pentru că nu ştim dacă cei vechi au folosit-o» (III, 38, 4). Tot aşa glăsuieşte şi mărturia lui Ieronim : «Circulă şi o a doua epistolă sub numele său (a lui Clement), dar nu-i recunoscută de cei vechi» (De vir. ill., 15). Mai tîrziu, în secolul IX, Fotie spune în Biblioteca sa : «Iar aşa numita a doua Epistolă este respinsă ca neautentică» (126). Au fost, însă, în epoca patristică şi scriitori care au socotit-o a lui Clement : Sever al Antiohiei, ava Dorotei şi Maxim Mărturisitorul ; dar cercetările noi au dat dreptate lui Eusebiu, Ieronim şi Fotie.

Scrierea aceasta nu-i o epistolă, ci o omilie, o cuvîntare ; cea mai veche cuvîntare creştină, care a ajuns pînă la noi. Tonul general al scrierii o arată. Avem o foarte mare frecvenţă a modului de adresare : «Fraţilor» (I, 1 ; IV, 3 ; V, 1, 5 ; VIII, 4 ; XIII, 1 ; XIV, 1, 3 ; XVI, 1) *sau :* «Fraţilor şi surorilor» *(XIX, 1 ; XX, 2) ; avem pasaje care nu-şi pot găsi locul într-o scrisoare, ci într-o cuvîntare : a) «Că nu-i mică plata să aduci la mîntuire un suflet rătăcit. Aceasta o putem da ca răsplată lui Dumnezeu Cel ce ne-a creat, anume şi* dacă cel ce vorbeşte şi cel ce ascultă, vorbeşte şi ascultă *cu credinţă şi cu dragoste» (XV, 2) ; b) «Să nu părem credincioşi şi cu luare aminte numai* atunci

cînd ne predică preoții, ci și cînd ne ducem acasă, *să ne amintim de poruncile Domnului» (XVII, 3); c) «Deci, fraților și surorilor, după cuvîntul Dumnezeului adevărului,* vă citesc această cuvîntare, ca să *fiți cu luare aminte la cele scrise» (XIX, 1). Din acest ultim pasaj se vede că însuși autorul numește «cuvîntare» scrierea sa și că* a citit-o *«după cuvîntul Dumnezeului adevărului», adică după citirea textului Sfintei Scripturi. Care a fost textul scripturistic comentat, nu se poate deduce din cuvîntare. H. Hemmer propune un text din proorocul Isaia.*

S-a încercat să se găsească autorul acestei scrieri. Astfel, Hilgenfeld, studiind expresiile *caracteristice ale textului, izvoarele autorului și canonul Noului Testament a conchis că omilia este o operă de tinerețe a lui Clement Alexandrinul; Renan și Batiffol, pornind de la asemănarea de gîndire și de limbaj dintre ea și Păstorul lui Herma, au înclinat să vadă ca autor al ei, dacă nu pe Herma, atunci o persoană din același timp și mediu; Stahl propune ca autor chiar pe Herma; Harnack vede pe Soter, episcopul Romei, ca autor. Nici una din aceste propuneri n-a găsit, însă, adeziunea criticii. Autorul continuă să rămînă necunoscut.*

Ca loc de origine s-a propus Corintul, Roma și Alexandria, iar ca dată a apariției prima jumătate a secolului al doilea.

Omilia are 20 de capitole. Autorul își începe cuvîntarea prin a spune ascultătorilor ce trebuie să gîndească de Hristos, Care este judecător al viilor și al morților; să-L mărturisească nu numai cu cuvintele, ci și cu faptele; să-I împlinească poruncile; să se pocăiască de păcatele săvîrșite după botez; să păstreze curat trupul, pentru că și el va fi răsplătit în ziua judecății; să nu uite pe săraci, să-i ajute, pentru că milostenia este ușurare de păcate; și ridică milostenia la un înalt nivel, spunînd: «Bună este, dar, milostenia ca pocăință a păcatului; mai bun este postul decît rugăciunea, iar milostenia mai bună decît amîndouă» (XIV, 4).

Puncte de doctrină:

Hristos este Dumnezeu, judecător al viilor și al morților (I, 1); era mai dinainte, dar în zilele din urmă s-a arătat (XIV, 2), a venit să mîntuiască pe cei pierduți (II, 7), pentru care a suferit și a pătimit (I, 2); este începătorul nestricăciunii, prin Care Dumnezeu a arătat și adevărul și viața cea cerească; în contextul Hristos-Biserica, Hristos este bărbatul, Biserica este femeia (XIV, 2); Hristos este Duhul (XIV, 4).

Biserica cea dintîi, cea duhovnicească, a fost creată înainte de soare și lună (XIV, 1), nu este din timpul de acum, ci de mai înainte [1] *(XIV, 2); Biserica de pe pămînt, Biserica cea vie, este trupul lui Hristos (XIV, 2); Biserica cea duhovnicească s-a arătat în trupul lui Hristos.*

LITERATURA

Ediții: Să se vadă la Părinții apostolici. — Ediții separate: *Mitr. Filotei Vrieniu,* Κλήμεντοσ ἐπισκόπου Ῥώμης αἱ δύο ἐπιστολαὶ προς Κορινθίους, Constantinopol, 1875.

Traduceri: Să se vadă la Părinții apostolici. — Traduceri separate: în engleză: *T. W. Crafer,* Second Epistle of Clement to the Corinthians, London, 1921.

Studii: *A. Benoit,* Le Baptême chrétien au second siècle, Paris, 1953. — *J. Beumer,* Die altkirchliche Idee präexistierende Kirche und ihre theologische Auswirkung, în: Wissenschaft und Weisheit, 9 (1942), p. 13—22. — *C. Chavasse,* The Bride of Christ, London, 1940, p. 115—116. — *P. Godet,* Clément I-er. Homélie ou prétendue seconde Epître de saint, în: DThC, III, 1, col. 54—56. — *J. Rendel Harris,* The Authorship of the So-called Second Epistle of Clement, în: ZNW, (1924), p. 193—200. — *J. Hoh,* Die kirchliche Busse im 2. Jahrhundert, Breslau, 1932, p. 35—40. — *P. C. Hristu,* Κλήμης Α' în: ThEE, VII, col. 633—636. — *G. Krüger,* Bemerkungen zum zweiten Klemensbrief, în: Studies in the Early Christianity, ed. by S. J. Case, New York, London, 1928, p. 417—439. — *Același,* Zu II Klem., 14, 2, în: ZNW, 31 (1932), p. 204—205. — *K. Müller,* Die Forderung der Ehelosigkeit für alle Getauften in der alten Kirche, Tübingen, 1927, p. 14—16. — *V. Pavan,* Battesimo e incorruttibilità nella II Clementis, catechesi ai neofiti, în: Vetera Christianorum, Bari, 14 (1977), p. 51—67. — *J. C. Plumpe,* Mater Ecclesia, Washington, 1943, p. 22—23. — *B. Poschmann,* Paenitentia secunda, Bonn, 1939, p. 124 sq. — *I. Rucker,* Florilegium Edessenum anonymum, München, 1933, 4 sq. — *J. T. Shotwell* și *L. Ropes Loomis,* The See of Peter, New York, 1927, p. 251—255. — *G. R. Stanton,* 2 Clement VII and the origin of the document, în: CM, 28, 1969, p. 314—320. — *H. Streeter,* The Primitive Church Studied with Special Reference to the Origins of the Christian Ministry, London, 1929, p. 243 sq. — *W. C. van Unnik,* The interpretation of 2 Clement, 15, 5, în: VC, 27 (1973), p. 29—34. — *H. Windisch,* Das Christentum im zweiten Clemensbrief, în: Harnack-Ehrung, Tübingen, 1921, p. 119—134. — *Același,* Julius Cassianus und die Clemenshomilie, în: ZNW, 25 (1926), p. 258—262.

1. Aceeași idee în *Păstorul* lui Herma, 8, 1, dar nu atît de dezvoltată ca în Omilia aceasta.

OMILIE

NUMITĂ EPISTOLA A DOUA CĂTRE CORINTENI A SFÎNTULUI CLEMENT ROMANUL

CAPITOLUL I

1. Fraților, așa trebuie să gîndim de Iisus Hristos, ca de Dumnezeu, ca de *«Judecătorul viilor și al morților»* [1], că nu trebuie să gîndim lucruri mici despre mîntuirea noastră. 2. Dacă gîndim lucruri mici de Iisus Hristos, și lucruri mici nădăjduim să primim. Cei care ascultă vorbindu-li-se de Hristos, ca și cum li s-ar vorbi de niște lucruri mici, păcătuiesc; de facem așa, păcătuim și noi, că nu știm de unde am fost chemați, de Cine și spre ce loc, că nu știm cîte a suferit Iisus Hristos, pătimind pentru noi. 3. Ce răsplată Îi vom da Lui sau ce rod vrednic de ceea ce ne-a dat El nouă? Pentru cîte lucruri sfinte nu-I sîntem noi Lui datori? 4. Ne-a dăruit lumina; ca un tată, ne-a numit fii; ne-a mîntuit pe noi, care eram pierduți. 5. Ce laudă, dar, Îi vom aduce sau ce răsplată spre a-L răsplăti, pentru cele ce-am primit? 6. Eram orbi cu mintea, închinîndu-ne la pietre, la lemne, la aur, la argint și la aramă, lucruri ale oamenilor; întreaga noastră viață nu era nimic altceva decît moarte. Eram înconjurați de întuneric, vederea ne era întunecată, dar am recăpătat vederea, îndepărtînd, prin voința Lui, norul acela, care ne înconjura. 7. Îndurîndu-se de noi ne-a miluit și ne-a mîntuit, cînd a văzut cît de mare rătăcire și pierzare era în noi, cînd nu mai aveam nici o nădejde de mîntuire, decît numai în El. 8. Ne-a chemat cînd nu eram și a voit să venim de la neființă la ființă.

CAPITOLUL II

1. «*Veselește-te, stearpo, care nu naști; dă glas și strigă, tu care nu aveai dureri de naștere, că mulți sînt fiii celei pustii, mai mulți*

1. *Fapte* 10, 42.

decît ai celei care are bărbat» [2]. Cînd profetul a spus: *«Veseleşte-te stearpo, care nu naşti»*, a spus-o despre noi; că stearpă era Biserica noastră, înainte de a i se da fii. **2.** Iar cînd a spus: *«Strigă tu, care nu aveai dureri de naştere»*, aceasta spune: să înălţăm rugăciunile noastre către Dumnezeu şi să nu ne văităm ca cele care au dureri de naştere. **3.** Iar cînd a spus: *«Că mulţi sînt fiii celei pustii, mai mulţi decît ai celei care are bărbat»*, înseamnă: pentru că poporul nostru părea a fi părăsit de Dumnezeu; acum, după ce am crezut, am ajuns mai mulţi decît cei ce păreau că au Dumnezeu. **4.** Şi altă scriptură zice: *«N-am venit să chem pe cei drepţi, ci pe cei păcătoşi»* [3]. **5.** Aceasta înseamnă că trebuie să mîntuiască pe cei pierduţi. **6.** Că lucru mare şi minunat este nu să sprijini pe cele ce stau, ci pe cele ce cad. **7.** Aşa şi Hristos a voit să mîntuie pe cei pierduţi şi a mîntuit pe mulţi, venind şi chemîndu-ne pe noi, care eram deja pierduţi.

CAPITOLUL III

1. Atît de mare milă a făcut El cu noi! Mai întîi, că noi cei vii nu mai jertfim zeilor morţi şi nu ne mai închinăm lor, ci am cunoscut prin El pe Tatăl adevărului. Şi care este cunoştinţa, care ne duce la Tatăl adevărului, decît a nu te lepăda de Iisus Hristos, prin Care L-am cunoscut pe Tatăl? **2.** Însuşi Hristos o spune: «*Pe cel care Mă va mărturisi înaintea oamenilor, îl voi mărturisi şi Eu înaintea Tatălui Meu*» [4]. **3.** Aceasta este, dar, plata noastră: dacă mărturisim pe Acela prin Care am fost mîntuiţi.

4. În ce chip Il mărturisim?

Făcînd cele ce spune şi necălcînd poruncile Lui; a nu-L cinsti numai cu buzele, ci din toată inima şi din tot sufletul [5]. Dumnezeu a spus şi în cartea prorocului Isaia: **5.** *«Poporul acesta Mă cinsteşte cu buzele, dar inima lor e departe de Mine»* [6].

CAPITOLUL IV

1. Să nu ne mărginim a-L numi atît: Domn; că nu aceasta ne va mîntui. **2.** Că spune Hristos: *«Nu tot cel ce-Mi zice: «Doamne, Doamne» se va mîntui, ci cel ce face dreptatea»* [7]. **3.** Deci, fraţilor,

2. *Is.* 54, 1.
3. *Mt.* 9, 13; *Mc.* 2, 17; *Lc.* 5, 32.
4. *Mt.* 10, 32; *Lc.* 12, 8.
5. *Deut.* 6, 5; 10, 12; *Mih.* 6, 8; *Mt.* 22, 37; *Mc.* 12, 29—30; *Lc.* 10, 27.
6. *Is.* 29, 13.
7. *Mt.* 7, 21.

să-L mărturisim prin fapte şi prin a ne iubi unii pe alţii; să nu facem desfrînare, să nu ne vorbim de rău unul pe altul, să nu ne invidiem, ci să fim înfrînaţi, milostivi, buni; se cuvine să avem milă unii de alţii şi să nu fim iubitori de argint. Prin aceste fapte Îl mărturisim şi nu prin cele protivnice lor. **4.** Nu trebuie să ne temem de oameni, mai mult decît de Dumnezeu. De aceea Domnul, poruncindu-vă acestea, a spus: **5.** *«Dacă sînteţi adunaţi cu Mine în sînul Meu, dar nu faceţi poruncile Mele, vă voi arunca şi vă voi spune: «Duceţi-vă de la Mine! Nu vă ştiu de unde sînteţi, lucrători ai nelegiuirii»* [8].

CAPITOLUL V

1. De aceea, fraţilor, părăsind şederea vremelnică din lumea aceasta, să facem voia Celui ce ne-a chemat şi să nu ne temem a ieşi din lumea aceasta. **2.** Că spune Domnul: *«Fiţi ca mieii în mijlocul lupilor»*; **3.** *iar Petru, răspunzînd, I-a zis Lui: «Dar dacă lupii vor sfîşia mieii?».* **4.** *Şi i-a spus Iisus lui Petru: «Să nu se mai teamă mieii de lupi, după ce mor. Şi voi să nu vă temeţi de cei ce vă omoară şi nu pot să vă facă nimic, ci temeţi-vă de acela care are putere să arunce şi sufletul şi trupul în gheena focului»* [9]. **5.** Şi să cunoaşteţi, fraţilor, că şederea trupului acestuia în lumea aceasta este scurtă şi de mică durată, pe cînd făgăduinţa lui Hristos este mare şi minunată, ca şi odihna împărăţiei ce va să fie şi a vieţii veşnice. **6.** Dar ce altceva poate să ne facă să dobîndim aceste bunătăţi decît a vieţui cuvios şi drept, a socoti pe cele din lumea aceasta ca străine şi a nu le dori? **7.** Că dacă dorim să le dobîndim pe acestea, ne abatem de la calea dreptăţii.

CAPITOLUL VI

1. Zice Domnul: *«Nici o slugă nu poate sluji la doi domni»* [10]. Dacă vrem să slujim şi lui Dumnezeu şi lui mamona, nu avem nici un folos. **2.** Că *«ce folos ar avea omul de-ar cîştiga lumea toată, dar şi-ar pierde sufletul?»* [11]. **3.** Veacul acesta de acum şi veacul viitor sînt doi duşmani. **4.** Veacul de acum spune: desfrînare, stricăciune, iubire de argint, şi înşelăciune; veacul celălalt se leapădă de acestea. **5.** Nu putem fi, dar, prieteni cu cele două veacuri; trebuie să ne lăpădăm de acesta şi să fim prieteni cu celălalt. **6.** Socotim că este mai bine

---

8. Text necunoscut. Aminteşte de: *Lc.* 13, 27; *Mt.* 7, 23.
9. Text necunoscut. Aminteşte în parte de: *Lc.* 10, 3; *Mt.* 10, 16; *Lc.* 12, 4; *Mt.* 10, 28.
10. *Mt.* 6, 24; *Lc.* 16,13.
11. *Mt.* 16, 26; *Mc.* 8, 36; *Lc.* 9, 25.

să urîm pe cele de aici, că sînt mici, vremelnice și stricăcioase și să iubim pe celelalte, bunătățile cele nestricăcioase. **7.** Făcînd voința lui Hristos, vom găsi odihnă; iar dacă nu ascultăm de poruncile Lui, nimic nu ne va izbăvi de chinul cel veșnic **8.** Spune și Scriptura la Iezechiil: «*Că chiar de se vor scula Noe și Iov și Daniil, nu vor izbăvi pe copiii lor de robie*»[12]. **9.** Dacă niște drepți ca aceștia nu pot, cu dreptățile lor, să izbăvească pe copiii lor, noi cu ce încredere vom intra în palatul lui Dumnezeu, dacă nu păstrăm curat și neprihănit botezul? Sau cine va fi apărătorul nostru, dacă vom fi găsiți, că nu avem fapte sfinte și drepte?

CAPITOLUL VII

1. Deci, frații mei, să luptăm, știind că lupta ne stă în față; la întrecerile acestea de pe pămînt mulți aleargă, dar nu toți sînt încununați, ci numai acei care s-au ostenit mult și au luptat bine. **2.** Să luptăm, așadar, și noi, ca toți să fim încununați. **3.** Să alergăm pe calea cea dreaptă, în întrecerea cea nestricăcioasă; să intrăm mulți în această întrecere și să ne luptăm, ca să și fim încununați; iar dacă nu putem fi toți încununați, să fim cel puțin aproape de cunună. **4.** Trebuie să știm, că dacă cel care ia parte la întrecerile acestea stricăcioase este găsit folosind mijloace necinstite, este biciuit și scos afară din stadion. **5.** Ce socotiți că va păți cel care ia parte necinstit la lupta cea nestricăcioasă? **6.** Că spune Scriptura de cei care n-au păstrat pecetea[13]: «*Viermele lor nu va muri și focul lor nu se va stinge și vor fi priveală la tot trupul*»[14].

CAPITOLUL VIII

1. Să ne pocăim, dar, cîtă vreme sîntem pe pămînt. **2.** Sîntem lut în mîna meșterului. După cum olarul, dacă face un vas și vasul, pe cînd îl face iese rău, sau se strică în mîinile lui, îl poate face din nou, dar dacă apucă de-l bagă în cuptorul de foc, nu-l mai poate îndrepta, tot așa și noi; cîtă vreme sîntem în această lume, să ne pocăim din toată inima de păcatele pe care le-am făcut în trup, ca să fim mîntuiți de Domnul, cît avem vreme de pocăință. **3.** După ce ieșim din lume, dincolo nu ne mai putem mărturisi sau pocăi. **4.** Deci, fraților, vom dobîndi viața veșnică, dacă facem voia Tatălui, dacă ne

12. *Iez.* 14, 14. 18. 20.
13. Botezul.
14. *Is.* 66, 24.

păstrăm curat trupul şi dacă păzim poruncile Domnului. **5.** Că zice Domnul în Evanghelie: *«Dacă n-aţi păstrat ce este mic, cine vă va da ce este mare? Că vă spun vouă: Cel ce este credincios în cele mai mici lucruri este credincios şi în cele mari»* [15]. **6.** Cu alte cuvinte spune aşa: «Păstraţi trupul curat şi pecetea nepătată, ca să dobîndim viaţa veşnică!».

CAPITOLUL IX

1. Să nu spună cineva dintre voi: Trupul acesta nu va fi judecat, nici nu înviază. **2.** Cunoaşteţi doar în ce aţi fost mîntuiţi, în ce aţi văzut din nou lumina! Nu oare fiind în acest trup? **3.** Trebuie, dar, să păstrăm trupul ca pe un templu al lui Dumnezeu. **4.** Precum aţi fost chemaţi în trup, tot aşa în trup veţi şi veni. **5.** Dacă Hristos Domnul, Care ne-a mîntuit, fiind mai întîi Duh, s-a făcut trup şi aşa ne-a chemat, tot aşa şi noi în acest trup vom primi răsplata. **6.** Să ne iubim unii pe alţii, ca să intrăm toţi în împărăţia lui Dumnezeu. **7.** Să ne vindecăm, cît avem timp, să ne dăm pe noi înşine lui Dumnezeu, Cel ce ne vindecă, dîndu-I în schimb răsplată.

8. Ce răsplată?

9. Să ne pocăim cu inimă sinceră. Că Dumnezeu cunoaşte pe toate mai dinainte şi ştie cele din inima noastră. **10.** Să-I înălţăm, dar, laudă, nu numai din gură, ci şi din inimă, ca să ne primească ca fii. **11.** Că a spus Domnul: *«Sînt fraţii Mei acei ce fac voia Tatălui Meu»* [16].

CAPITOLUL X

1. Să facem, deci, fraţii mei, voia Tatălui Celui ce ne-a chemat, ca să trăim; să urmăm mai mult virtutea şi să părăsim răutatea, care este înainte-mergătoarea păcatelor noastre; să fugim de păgînătate, ca să nu ne cuprindă relele. **2.** Dacă ne vom strădui să facem bine, pacea ne va urma. **3.** Aceasta e pricina că nu poţi găsi pacea la oamenii cuprinşi de temeri omeneşti, care aleg mai degrabă desfătarea de aici decît făgăduinţa viitoare. **4.** Ei nu ştiu cît chin are desfătarea de aici şi ce fericire are desfătarea viitoare. **5.** Şi de-ar face numai ei acestea, ar mai fi de suferit, dar aşa stăruie să dea învăţături rele unor suflete nevinovate; şi nu-şi dau seama că vor avea o îndoită osîndă: şi ei şi cei care i-au ascultat.

15. *Lc.* 16, 10—12.
16. *Mt.* 12, 50; *Mc.* 3, 55; *Lc.* 8, 21.

CAPITOLUL XI

1. Noi, aşadar, să slujim lui Dumnezeu, cu inimă curată şi vom fi drepţi ; iar dacă nu-I vom sluji, pentru că nu credem în făgăduinţa lui Dumnezeu, vom fi nişte nenorociţi. **2.** Că spune şi cuvîntul profetic : *«Nenorociţi sînt cei îndoielnici, cei care se îndoiesc în inima lor, cei care spun : «Acestea de demult le-am auzit şi pe vremea părinţilor noştri, iar noi zi de zi am aşteptat şi nimic din acestea n-am văzut»*. **3.** *Nefericiţilor ! Comparaţi-vă cu un pom ! Luaţi pildă viţa de vie ; mai întîi îi cad frunzele, apoi lăstăreşte ; după aceasta agurida, apoi strugurele copt.* **4.** *Tot aşa şi poporul Meu a avut tulburări şi necazuri, dar mai tîrziu va primi bunătăţile»* [17]. **5.** Deci, fraţii mei, să nu ne îndoim, ci să stăruim nădăjduind, ca să primim şi răsplata. **6.** Credincios este Cel ce a făgăduit, că va răsplăti fiecăruia după faptele lui. **7.** Dacă vom face dreptatea înaintea lui Dumnezeu, vom intra în împărăţia Lui şi vom primi făgăduinţele *«pe care urechea nu le-a auzit, nici ochiul nu le-a văzut, nici la inima omului nu s-au suit»* [18].

CAPITOLUL XII

1. Să aşteptăm, dar, în orice ceas, împărăţia lui Dumnezeu în dragoste şi dreptate, pentru că nu ştim ziua arătării lui Dumnezeu. **2.** Fiind întrebat Însuşi Domnul de cineva cînd va veni împărăţia, a spus : *Cînd vor fi cele două una, cînd partea din afară va fi ca cea dinăuntru, iar bărbatul cu femeia nu vor fi nici bărbat, nici femeie»* [19]. **3.** *«Cele două sînt una»*, cînd spunem unii altora adevărul şi cînd în două trupuri locuieşte, fără făţărnicie, un singur suflet. **4.** *«Partea din afară ca cea dinăuntru»*, înseamnă : sufletul este partea dinăuntru, iar trupul partea din afară ; după cum trupul tău se vede, tot aşa să se vadă şi sufletul tău în faptele cele bune. **5.** *«Bărbatul cu femeia nu vor fi nici bărbat nici femeie»* vrea să spună că fratele cînd vede o soră să nu gîndească de ea că e femeie, nici sora cînd vede un frate să nu gîndească de el ca de un bărbat. **6.** «Cînd veţi face acestea, spune Domnul, va veni împărăţia Tatălui Meu».

CAPITOLUL XIII

1. Să ne pocăim odată, fraţilor ! Să fim cu mintea trează spre bine ! Că sîntem plini de multă nebunie şi răutate. Să ştergem de pe noi

17. Text necunoscut. A fost folosit şi de Sfîntul Clement Romanul în Epistola către Corinteni, XXII, 3. 4, cu oarecare deosebire.
18. *Is.* 64, 3 ; *Rom.* 2, 9.
19. Text necunoscut.

păcatele cele de mai înainte şi să ne mîntuim, pocăindu-ne din suflet. Să nu fim linguşitori cu oamenii, nici să voim să ne plăcem numai nouă înşine, ci şi oamenilor din afară, în dreptate, ca să nu fie hulit, din pricina noastră, numele lui Dumnezeu. **2.** Că spune Domnul: *«Totdeauna se huleşte numele Meu în toate neamurile»*;[20] şi iarăşi: *«Vai de acela din pricina căruia este hulit numele Meu!»*[21].

În ce se huleşte?

«În aceea că nu faceţi ce voiesc».

3. Că neamurile, auzind din gura noastră cuvintele lui Dumnezeu le admiră ca frumoase şi mărețe; apoi, văzînd că faptele noastre nu sînt vrednice de cuvintele pe care le spunem, se întorc de aici spre hulă, spunînd că sînt basm şi înşelătorie. **4.** Cînd aud de la noi, că Dumnezeu spune: *«Nu aveţi nici o mulţumită, dacă iubiţi pe cei ce vă iubesc, ci aveţi mulţumită dacă iubiţi pe duşmani şi pe cei ce vă urăsc»*;[22] cînd le aud pe acestea, admiră covîrşirea bunătăţii; dar cînd văd că noi nu numai că nu iubim pe cei ce ne urăsc, dar că nu-i iubim nici pe cei care ne iubesc, rîd de noi şi este hulit numele lui Dumnezeu.

CAPITOLUL XIV

1. Deci, fraţilor, dacă vom face voia lui Dumnezeu, Tatăl nostru, vom face parte din Biserica cea dintîi, cea duhovnicească, cea creată înainte de soare şi de lună; dar dacă nu vom face voia Domnului, vom face parte din Scriptura, care zice: *«A ajuns casa Mea peşteră de tîlhari»*[23]. Să alegem, deci, să facem parte din Biserica vieţii, ca să ne mîntuim. **2.** Nu cred că nu ştiţi că Biserica vie este *«trupul lui Hristos»*[24]; că spune Scriptura: *«A făcut Dumnezeu pe om bărbat şi femeie»*[25]; bărbatul este Hristos; femeia este Biserica; că încă şi cărţile profeţilor şi apostolii învaţă că Biserica nu este din timpul de acum, ci de mai înainte; că era duhovnicească, ca şi Iisusul nostru, dar s-a arătat în zilele din urmă, ca să ne mîntuiască. **3.** Biserica, care era duhovnicească, s-a arătat în trupul lui Hristos, arătîndu-ne că dacă cineva din noi va păstra Biserica în trupul său şi nu o va strica, o va primi în Duhul cel Sfînt; că trupul acesta este o imagine a Duhului; şi cel care strică imaginea nu se va împărtăşi cu

20. *Is.* 52, 5.
21. Text necunoscut.
22. *Lc.* 6, 32. 35.
23. *Ier.* 7, 11; *Mt.* 21, 13; *Mc.* 11, 17; *Lc.* 19, 46.
24. *Efes.* 1, 22. 23.
25. *Fac.* 1, 27.

originalul. Deci aceasta vrea să vă spună, fraților: Păstrați trupul, ca să vă împărtășiți cu Duhul. **4.** Dacă spunem că trupul este Biserica, iar Duhul este Hristos, urmează că cel care a batjocorit trupul a batjocorit Biserica; iar unul ca acesta nu se va împărtăși cu Duhul, care este Hristos. **5.** De atîta viață și nestricăciune se poate împărtăși trupul acesta cînd Duhul cel Sfînt se unește cu el, încît nici nu poți spune, nici grăi *«cele pe care le-a pregătit Domnul»* [26] celor aleși ai Săi.

CAPITOLUL XV

1. Nu socot că am dat un sfat neînsemnat despre înfrînare; pe acesta, de-l va urma cineva, nu-i va părea rău, ci se va mîntui și pe el și pe mine, cel ce l-am sfătuit. **2.** Că nu-i mică plata de aduci la mîntuire un suflet rătăcit și pierdut. Aceasta o putem da ca răsplată lui Dumnezeu Cel ce ne-a creat; anume dacă și cel ce vorbește și cel ce ascultă, vorbește și ascultă cu credință și cu dragoste. **3.** Să rămînem, dar, drepți și cuvioși în cele ce am crezut, ca să-L rugăm cu îndrăznire pe Dumnezeu, Care zice: *«Încă grăind tu, îți voi spune: Iată sînt aici»* [27]. **4.** Cuvîntul acesta este semn de mare făgăduință. Prin el Domnul spune că este mai grabnic la dat decît cel care-l roagă la cerut. **5.** Avînd, deci, parte de o atît de mare bunătate, să nu ne pizmuim unii pe alții, cînd primim niște bunătăți așa de mari. Pe cît de mare plăcere aduc aceste cuvinte celor ce le slăvesc, tot pe atît de mare osîndă aduc celor ce nu ascultă de ele.

CAPITOLUL XVI

1. Să luăm, deci, fraților, nu mic prilej de a ne pocăi. Cît avem timp să ne întoarcem la Dumnezeu Cel ce ne-a chemat, pînă Îl mai avem încă pe Cel ce ne primește. **2.** Dacă ne lepădăm de plăcerile acestea și dacă ne stăpînim sufletul nostru și nu-i mai împlinim poftele lui cele rele, vom avea parte de mila lui Iisus. **3.** Știți că *«vine ziua judecății, ca un cuptor care arde»* [28]; și *«se vor topi unele ceruri»* [29] și tot pămîntul ca plumbul topit în foc; și atunci se vor arăta faptele cele ascunse și văzute ale oamenilor. **4.** Bună este, dar, milostenia, ca pocăință a păcatului; mai bun este postul decît rugăciunea, iar milostenia mai bună decît amîndouă. *«Dragostea acoperă*

26. *1 Cor.* 2, 9.
27. *Is.* 58, 9.
28. *Mal.* 4, 1.
29. *Is.* 34, 4.

mulţime de păcate» [30], iar rugăciunea, pornită dintr-o conştiinţă curată, izbăveşte de moarte. Fericit este tot cel găsit desăvîrşit în acestea ; că milostenia este uşurare de păcate.

CAPITOLUL XVII

1. Să ne pocăim, dar, din toată inima, ca să nu piară nimeni dintre noi. Dacă avem poruncile şi le facem, depărtîndu-ne de idoli şi învăţînd pe alţii credinţa, apoi cu mult mai mult nu trebuie să lăsăm să piară un suflet, care cunoaşte pe Dumnezeu. **2.** Să ne ajutăm, dar, unii pe alţii, să-i povăţuim pe cei slabi spre bine, ca să ne mîntuim toţi ; să ne sfătuim unii pe alţii şi să ne întoarcem la credinţă. **3.** Să nu părem credincioşi şi cu luare aminte numai atunci cînd ne predică preoţii, ci şi cînd ne ducem acasă, să ne amintim de poruncile Domnului ; să nu ne lăsăm atraşi de poftele lumeşti, ci, adunîndu-ne mai des, să ne străduim a propăşi în poruncile Domnului, pentru ca *«gîndind toţi acelaşi lucru»* [31], să fim uniţi pentru viaţă. **4.** Că a spus Domnul : *«Vin să adun toate neamurile, seminţiile şi limbile»* [32]. Aceste cuvinte le spune despre ziua arătării Lui, cînd va veni să ne răscumpere pe fiecare după faptele sale. **5.** Şi cei necredincioşi *«vor vedea slava»* [33] şi puterea Lui şi se vor minuna cînd vor vedea că Iisus este Împăratul lumii şi vor zice : *«Vai nouă, că Tu erai şi nu ştiam şi nu credeam şi nu ascultam de preoţii* care ne predicau despre mîntuirea noastră». Şi *«viermele lor nu va muri şi focul lor nu se va stinge şi vor fi priveală la tot trupul»* [34]. **6.** Profetul vorbeşte de ziua aceea a judecăţii, cînd vor vedea pe aceia dintre noi care n-au crezut şi au răstălmăcit poruncile lui Iisus Hristos. **7.** Iar drepţii, care au făcut fapte bune, care au răbdat chinuri şi au urît plăcerile sufletului, cînd vor vedea pe cei care s-au depărtat de credinţă şi care s-au lepădat, cu cuvintele sau cu faptele, de Iisus Hristos, că sînt chinuiţi cu chinuri cumplite în focul cel nestins, vor da slavă Dumnezeului lor, zicînd : «Va fi nădejde celui ce a slujit lui Dumnezeu din toată inima».

CAPITOLUL XVIII

1. Să fim, dar, şi noi dintre aceia care-I mulţumesc şi-I slujesc lui Dumnezeu şi nu dintre necredincioşii, care vor fi osîndiţi. **2.** Că şi eu

30. *1 Pt.* 4, 8.
31. *Rom.* 12, 16.
32. *Is.* 65, 18.
33. *Is.* 66, 18.
34. *Is.* 66, 24.

sînt cu totul păcătos și nu mă pot scăpa de ispită; sînt încă în mijlocul uneltelor diavolului, dar mă străduiesc să urmăresc dreptatea, ca să pot fi cît mai aproape de ea, temîndu-mă de judecata ce va să fie.

CAPITOLUL XIX

1. Deci, fraților și surorilor, după cuvîntul Dumnezeului adevărului [35], vă citesc această cuvîntare, ca să fiți cu luare aminte la cele scrise, spre a vă mîntui și voi și acela dintre voi care vă citește. Plata pe care v-o cer este să vă pocăiți din toată inima, ca să dobîndiți mîntuire și viață. Făcînd acestea, vom pune o țintă tuturor tinerilor, care voiesc să se ostenească pentru buna credință și bunătatea lui Dumnezeu. **2.** Noi, cei neînțelepți, să nu ne simțim jigniți, nici să ne supărăm, cînd cineva ne sfătuiește și ne întoarce de la nedreptate, la dreptate. Uneori, facem fapte rele fără să ne dăm seama din pricina îndoielii și necredinței din inimile noastre. «*Mintea ni s-a întunecat*» [36] din pricina poftelor celor deșarte. **3.** Să săvîrșim deci dreptatea, ca pînă la sfîrșit să ne mîntuim. Fericiți sînt cei care dau ascultare acestor porunci! Chiar de-ar suferi puțină vreme în lumea aceasta, vor culege rodul nemuritor al învierii. **4.** Cel binecredincios să nu se întristeze, dacă îndură suferințe în vremurile de acum; îl așteaptă un timp fericit; înviind, se va bucura sus cu părinții, într-un veac fără de durere.

CAPITOLUL XX

1. Să nu se tulbure, însă, mintea noastră nici de aceea că vedem pe nedrepți desfătîndu-se cu bogății, iar pe robii lui Dumnezeu strîmtorați. **2.** Să avem credință, fraților și surorilor! Să ducem lupta de încercare a Dumnezeului Celui viu; să ne exercităm în viața aceasta, ca să fim încununați în cea viitoare. **3.** Nici un drept n-a luat în grabă roada, ci o așteaptă. **4.** Dacă Dumnezeu ar da drepților îndată plata, am face negutătorie și nu cinstire de Dumnezeu. Am părea numai că sîntem drepți, cînd urmărim, nu buna credință, ci cîștigul. Pentru aceasta judecata dumnezeiască a lovit duhul, care nu era drept și l-a pus în lanțuri. **5.** Singurului Dumnezeu nevăzut, Tatălui adevărului, Celui ce ne-a trimis pe Mîntuitorul și Începătorul nestricăciunii, prin Care ne-a arătat nouă și adevărul și viața cea cerească, Lui slava în vecii vecilor, Amin.

---

35. Cu alte cuvinte: după ce s-a citit din Sfînta Scriptură.
36. *Efes.* **4, 18.**

INDICE SCRIPTURISTIC

INDICE REAL ŞI ONOMASTIC

A

B

C

D

EPISTOLA
ZISĂ A LUI BARNABA

INTRODUCERE

Textul epistolei păstrează desăvîrşită tăcere cu privire la autorul ei. Tradiţia manuscris, însă, şi toţi scriitorii antichităţii creştine o socot epistolă a Sfîntului Apostol Barnaba, tovarăşul de misiune al Sfîntului Apostol Pavel. Pînă la Clement Alexandrinul textul epistolei a fost folosit de Sfîntul Iustin Martirul, Herma şi Sfîntul Irineu, fără să spună numele autorului. Clement Alexandrinul este cel dintîi scriitor creştin care ne dă, pe lîngă texte din epistolă, pe care o socoate inspirată, şi numele autorului : Apostolul Barnaba (Stromate, II, 6, 3 ; 7, 35 ; 20, 116) ; după el, Origen, care o socoate tot inspirată, o numeşte «epistolă sobornică» (Contra lui Cels, I, 63). Inspirată o socoate şi tradiţia manuscris, rînduind-o îndată după cărţile Noului Testament. Scriitorii de după Origen n-o mai socot inspirată, ci unii o clasează între scrierile controversate ale Noului Testament, alţii între apocrife : Eusebiu al Cezareii, Ieronim, Anastasie Sinaitul, Lista celor 60 de cărţi canonice, Nichifor al Constantinopolului. Începînd din secolul IX nu se mai vorbeşte de Epistola lui Barnaba pînă în secolul XVII. Atunci au fost regăsite : un text grec mutilat, căruia îi lipseau primele cinci capitole şi o versiune latină, foarte veche, căreia îi lipseau ultimele patru capitole. Textul grec şi versiunea latină se completau şi astfel a apărut prima ediţie în 1644, cu primele cinci capitole în versiune latină. Au urmat alte ediţii cu acelaşi text pînă în 1856, cînd Tischendorf a descoperit la Mînăstirea Sfînta Ecaterina de pe Muntele Sinai un manuscris din secolul IV — Codex Sinaiticus —, care avea, după cărţile Noului Testament, textul integral al epistolei. În 1873, mitropolitul Filotei Vrieniu a descoperit într-un alt manuscris, scris în 1056 — manuscrisul Ierusalimitean 54 — textul integral al Epistolei lui Barnaba.

Este Barnaba, tovarăşul de misiune al Sfîntului Pavel, autorul epistolei ? Primul care a răspuns negativ la această întrebare a fost unul din cei dintîi editori ai epistolei, Hugues Ménard († 1644). Lui i-au urmat alţii, între care şi Cotelier, care publică într-un corp (1672) toate

scrierile Părinţilor apostolici cunoscuţi pînă la el. După Cotelier învăţaţii teologi s-au împărţit în două tabere: unii pentru autenticitatea epistolei — între care dintre ortodocşi mitropolitul Filotei Vrieniu, editorul textului din manuscrisul H 54 şi profesorul Ioan Mihălcescu — iar alţii pentru neautenticitatea ei; astăzi întreaga critică nu mai scoate pe Sfîntul Apostol Barnaba autor al epistolei, care i-a purtat numele secole de-a rîndul, pentru temeiuri întru totul îndreptăţite: a) un alegorism exagerat; b) idei contrare ideilor Sfîntului Apostol Pavel şi ale Apostolilor; c) vechiul legămînt declarat rupt în ziua în care Moise a sfărîmat tablele legii; d) tăierea împrejur atribuită sugestiei diavolului; e) preceptele legii cu privire la jertfe şi la mîncări înţelese exclusiv în sens spiritual; f) aversiune totală faţă de Vechiul Testament; g) necunoaşterea obiceiurilor iudaice; h) ideea că ucenicii aleşi de Domnul pentru predicarea Evangheliei Sale au fost oameni «peste măsură de păcătoşi». Este deci imposibil ca levitul Barnaba, apostol şi tovarăş de misiune al Sfîntului Apostol Pavel, să fi avut astfel de idei şi să fi gîndit aşa despre Vechiul Testament şi despre tovarăşii săi de apostolat.

Autorul necunoscut al epistolei vorbeşte de el numai în capitolul întîi, în care se vede că a fost învăţător al comunităţii creştine căreia îi adresează, după plecarea sa, sfaturile şi îndemnurile din această epistolă, pentru ca să aibă «desăvîrşită împreună cu credinţa şi cunoştinţa», adică: gnoza. Aceste ultime cuvinte — credinţa şi gnoza — care reprezintă cele două trepte în înţelegerea Scripturii şi în cunoaşterea lui Dumnezeu — îl plasează pe autorul epistolei în atmosfera de gîndire a creştinismului alexandrin. Deci autorul este din Alexandria, un creştin provenit dintre păgîni, nu dintre iudei, pentru că atunci cînd vorbeşte de iudei îi numeşte «aceia» şi pentru că originea lui păgînă explică mai bine aversiunea faţă de Vechiul Testament, şi dorinţa de a încreştina prin alegorism, Vechiul Testament.

Locul de origine al epistolei este Alexandria, iar timpul compunerii între 70, data distrugerii templului din Ierusalim, de care se vorbeşte în capitolul XVI, 1—4, şi 130—131, cînd din porunca împăratului Adrian a fost zidit în Ierusalim templul lui Jupiter Capitolinus, la zidirea căruia au lucrat «slujitorii duşmanilor» (XVI, 4), adică cei care dintre păgîni au ajuns creştini. Spre acest termen ante quem ne duc şi scrierile Sfîntului Iustin Martirul şi Păstorul lui Herma, care folosesc epistola aceasta. Unii teologi pun compunerea epistolei la sfîrşitul secolului I, îndată după domnia lui Nerva.

Necunoscutul autor a scris epistola cu scopul de a convinge pe creştinii iudaizanţi să nu se ţină de litera Vechiului Testament, care nu este pedagog spre Hristos, ci preînchipuire, umbră şi alegorie a creştinismului. După ce le-a arătat care să le fie atitudinea faţă de iudaism, le arată şi drumul pe care trebuie să-l urmeze în viaţă, vorbindu-le de cele două căi : calea luminii şi calea întunericului.

Epistola are 21 de capitole şi cuprinde : un prolog (cap. I), două părţi (partea întîia, cap. 2—17 ; partea a doua, cap. 18—20) şi un epilog (cap. 21).

În prolog, autorul îşi exprimă bucuria pentru propăşirea duhovnicească a credincioşilor în mijlocul cărora a fost mai înainte, şi doreşte să le împărtăşească o parte din învăţăturile, pe care le-a primit, pentru ca împreună cu credinţa să le fie desăvîrşită şi cunoştinţa.

În partea a doua, partea teologică, autorul caută să-i ferească de primejdia pe care o reprezintă pentru creştini interpretarea literală a Vechiului Testament. De aceea pe baza gnozei, care dă o cunoaştere mai adîncă a textului Scripturii, autorul interpretează alegoric persoanele şi faptele Vechiului Testament : oprirea mîncării cărnii de porc sau a altor animale înseamnă interzicerea legăturilor cu oamenii stricaţi şi răi ; tăierea împrejur nu priveşte tăierea împrejur a trupului, ci tăierea împrejur a inimii ; tăierea împrejur a celor 318 slugi ale lui Avraam trebuie înţeleasă numai spiritual, pentru că numărul 318 este simbolul morţii pe cruce a Mîntuitorului : cifra 300 se scrie în greceşte prin litera T, care simbolizează crucea, iar cifra 18 se scrie cu literele care sînt cele două litere începătoare ale numelui lui Iisus ; legea dată de Dumnezeu lui Moise are sens alegoric, dar o putere diavolească i-a făcut pe iudei să o interpreteze literal, ca să calce voinţa lui Dumnezeu.

Partea a treia, partea morală, în care autorul vorbeşte de cele două căi : calea luminii şi calea întunericului, este asemănătoare cu cele două căi din Didahie : calea vieţii şi calea morţii.

Puncte de doctrină :

Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Domnul întregii lumi, era cu Dumnezeu înainte de crearea lumii ; a venit în trup, a suferit, a pătimit de bună voie pe lemn, pentru a şterge păcatul, a mîntui pe oameni, a distruge moartea şi a arăta învierea din morţi (V, 5—13) ; a înviat a treia zi, s-a suit la ceruri (XV, 9) şi va veni să judece viii şi morţii (VII, 2).

Botezul se face prin cufundare (XI, 11), aduce iertarea păcatelor (XI, 1, 11), face din cel botezat templu al lui Dumnezeu (XVI, 7—9).

Serbarea duminicii: «Sărbătorim cu bucurie ziua a opta, după sîmbătă, în care şi Hristos a înviat» (XV, 9).

Cele şase zile ale creaţiei sînt o perioadă de şase mii de ani, pentru că o mie de ani sînt ca o zi în ochii lui Dumnezeu. În aceste şase zile se vor sfîrşi toate. În ziua a şaptea Dumnezeu s-a odihnit; în ziua a şaptea va veni Fiul lui Dumnezeu, va pune capăt timpului fărădelegii, va judeca pe cei necredincioşi şi va schimba soarele, luna şi stelele; atunci se va odihni cu slavă în ziua a şaptea; şi va urma ziua a opta, «care este începutul altei lumi» (XV, 1—8). Am putea avea în aceste cuvinte premisele milenarismului, fără, însă, a socoti pe autorul epistolei milenarist.

Sfîrşitul lumii este aproape: «Aproape este ziua în care vor pieri toate împreună cu cel viclean» (XXI, 3).

LITERATURA

E d i ţ i i: Să se vadă la Părinţii Apostolici. Ediţii separate: *Th. Klauser* (FP, 1), Bonn, 1940.

T r a d u c e r i: Să se vadă la Părinţii Apostolici. Traduceri separate: în engleză: *J. A. Kleist* (AKW, 6), Westminster 1948; — *R. A. Kraft,* Barnabas and Didache, New York, 1965; — în germană: *K. Thieme,* Kirche und Synagogue, Olten, 1945, p. 27—65; — în română: G. *Timuş,* Epistola lui Varnava, în: BOR, 15 (1891—1892), p. 434—477; 522—530.

S t u d i i: *C. F. Andry,* Barnabae, Epist. Ver. DCCCL, în: JBL, 70 (1951), p. 233—238. — *J. P. Audet,* Affinités littéraires et doctrinales du Manuel de Discipline, în: Rbibl, 59 (1952), p. 219—238; 60 (1953), p. 41—82. — *G. Bardy,* Barnabé, apôtre, în: DHG, VI, col. 847—849. — *Acelaşi,* Barnabé, saint, în: C, I, col. 1255—1256. — *Acelaşi,* Lettre de Barnabé, în: C, I, col. 1256. — *Acelaşi,* Lettre de Barnabé, în: DSp, I, col. 1245—1246. — *Acelaşi,* La théologie de l'Eglise de S. Clément à S. Irenée, Paris, 1945, p. 157—165. — *G. Bareille,* Epître dite de saint Barnabé, în: DThC, II, 1, col. 416—421. — *L. W. Barnard,* The Date of the Epistle of Barnabas. A Document of Early Egyptian Christianity, în: JEA, 44 (1958), p. 101—107. — *Acelaşi,* The Epistle of Barnabas and the Dead Sea Scrolls. Some Observations, în: ScJTh, 13 (1960), p. 45—59. — *Acelaşi,* The Epistle of Barnabas and the Tannaitic Cathechism, în: AThR, 41 (1959), p. 177—190. — *Acelaşi,* The problem of the Exposition of Barnabas, în: ChQ, 1958, p. 211—230. — *Acelaşi,* St. Stephen and Early Alexandrian Christianity, în: NTS, 7 (1960/1961), p. 31—45. — *A. Benoit,* Le baptême chrétien au second siècle, Paris, 1953. — *F. M. Braun,* La Lettre de Barnabé et l'Evangile de saint Jean, în: NTS, 4 (1958), p. 119—124. — *F. C. Burkitt,* Barnabas and the Didache, în: JThSt, 33 (1932), p. 25—27. — *H. J. Cadbury,* The Epistle of Barnabas and the Didache, în: JQR, 26, (1936), p. 403—406. — *R. H. Connolly,* Barnabas and the Didache, în: JTHSt, 38 (1937), p. 165—167. — *Acelaşi,* The Didache în Relation to the Epistle of Barnabas, în: JThSt, 33 (1931/1932), p. 237—253. — *N. A. Dahl,* La terre où coulent le lait et le miel selon Barnabé, VI, 8—19, în: Aux sources de la tradition chrétienne, Mélanges M.Goguel, Neuchâtel, 1950, p. 62—70. — *J. Danielou,* Un testi-

monium sur la vigne dans Barnabé, 12, 1, în: RSR, 50 (1962), p. 389—399. — *L. M. Froidevaux*, Sur trois textes cités par saint Irénée, în: RSR, 44 (1956), p. 408—421. — *E. J. Goodspeed*, The Didache, Barnabas and the Doctrina, în: AnThR, 27 (1945), p. 228—247. — *Ph. Häuser*, Der Barnabasbrief neu untersucht und erklärt, Paderborn, 1912. — *A. Hermans*, Le Pseudo-Barnabé est-il millénariste? în: ETL, 35 (1959), p. 849—876. — *P. C. Hristu*, Βαρνάβα, 'Επιστολή, în: THEE, col. 629—632. — *R. A. Kraft*, Barnabas Isaiah Text and the Testimony Book Hypothesis, în: JBL, 79 (1960), p. 336—350. — *J. Lebreton*, Lettre de Barnabé, în: DSp, I, col. 1245—1247. — *H. Lietzmann*, Histoire de l'Eglise ancienne, I, Paris, p. 232—236. — *A. Marmorstein*, L'Epître de Barnabé et la polémique juive, în: REJ, 60 (1910), p. 213—220. — *P. Meinhold*, Geschichte und Exegese im Barnabasbrief, în: ZKG, 64 (1940), p. 255—303. — *J. Muilenburg*, The Literary Relations of the Epistle of Barnabas and the Teaching of the Twelve Apostles, Marburg, 1929. — *J. Oesterreicher*, *K. Thieme*, Um Kirche und Synagoge im Barnabasbrief, în: ZkTh, 74 (1952), p. 63—70. — *P. Pringent*, Justin et l'Ancien Testament, Paris, 1964. — *Acelaşi*, Les Testimonia dans le Christianisme primitif. *L'Epître de Barnabé (I—XVI) et les sources*, Paris, 1961. — *E. Robillard*, L'Epître de Barnabé: Trois époques, trois théologies, trois rédacteurs, în: RBibl, 78 (1971), p. 183—209. — *Robinson*, Immediate Sources of the Didache, în: JThSt 1934, p. 120—146. — G. *Schille*, Zur urchristlichen Tauflehre. Stillistische Beobachtungen am Barnabasbrief, în ZNW, 49 (1958), p. 31—52. — *K. Thieme*, Kirche und Synagoge... Der Barnabasbrief und der Dialog Justins des Märtyrers, Olten, 1945. — *Kl. Wengst*, Tradition und Theologie des Barnabasbriefes, Berlin, 1971. — *A. L. Williams*, The date of the Epistle of Barnabas, în: JThSt, 34 (1933), p. 337—346.

EPISTOLA
ZISĂ A LUI BARNABA

CAPITOLUL I

1. Bucurați-vă în pace, fiilor și fiicelor, în numele Domnului, care ne-a iubit.

2. Mari și bogate sînt îndreptările lui Dumnezeu asupra voastră și mă bucur mai mult decît de orice, cu covîrșire mă bucur, de fericita și slăvita voastră viețuire duhovnicească, că ați primit harul, sădit în voi, al darului duhovnicesc. **3.** De aceea chiar mai mult mă bucur, că nădăjduiesc să mă mîntuiesc și eu, cînd văd revărsat cu adevărat peste voi, de la bogatul Dumnezeu, duhul dragostei [1] Domnului [2]. Atît de mult m-a uimit, stînd între voi, chipul vostru mult dorit. **4.** Sînt încredințat și știu bine că, vorbindu-vă vouă, cunosc încă multe lucruri, pentru că Domnul m-a însoțit pe drumul dreptății și negreșit sînt silit și eu să vă iubesc mai mult decît sufletul meu, că mare credință și dragoste locuiește în voi, «*prin nădejdea vieții*» [3] Lui. **5.** Mă gîndesc, dar, la aceea, că dacă voi avea grijă să vă împărtășesc vouă o parte din cele ce am primit, voi avea răsplată și eu, că slujesc unor astfel de suflete; de aceea m-am grăbit să vă scriu pe scurt, ca, împreună cu credința, să aveți desăvîșită și cunoștința.

6. Trei sînt învățăturile Domnului:

— «nădejdea vieții» [4], început și sfîrșit al credinței noastre;

— dreptatea, început și sfîrșit al judecății;

— dragostea, mărturie a bucuriei, a veseliei și a faptelor săvîrșite în dreptate.

7. Stăpînul ne-a făcut cunoscut prin profeți cele trecute și cele prezente; iar din cele viitoare ne-a dat să gustăm pîrgă. Văzînd, dar, că

---

1. *Dragoste*. Am acceptat lectura ἀγάπης din manuscrisul sinaitic în locul lecturii πηγῆς din textul editat.
2. *Tit* 3, 5—6.
3. *Tit* 1, 2; 3, 7.
4. *Tit* 1, 2.

fiecare din acestea se împlinesc, aşa cum a spus El, se cuvine să ne apropiem, în frica lui Dumnezeu, cu fapte mai bogate şi mai curate. **8.** Iar eu, nu ca dascăl, ci ca unul dintre voi, vă voi arăta cîteva lucruri de care vă veţi bucura în împrejurările de faţă.

CAPITOLUL II

1. Aşadar, pentru că *«zilele sînt rele»* [5], iar cel care lucrează [6] are putere, trebuie să fim cu luare aminte asupra noastră, căutînd să împlinim îndreptările Domnului. **2.** Ajutoarele credinţei noastre sînt: frica şi răbdarea; iar tovarăşi de luptă: îndelungă-răbdarea şi înfrînarea. **3.** Dacă acestea rămîn curate înaintea Domnului, împreună cu ele se bucură înţelepciunea, priceperea, ştiinţa şi cunoştinţa.

4. Dumnezeu ne-a arătat, prin toţi profeţii, că nu are nevoie nici de jertfe, nici de arderi de tot, nici de daruri de jertfă, că spune: **5.** *«Ce nevoie am Eu de mulţimea jertfelor voastre? zice Domnul. Sînt sătul de arderile de tot, de seul mieilor; iar sînge de tauri şi de ţapi nu voiesc şi nici să veniţi să vă arătaţi Mie. Că cine a cerut acestea din mîinile voastre? Nu veţi adăuga a călca în curtea Mea. Dacă veţi aduce făină de grîu e în deşert; tămîie este urîciune Mie; lunile cele noi ale voastre şi sîmbetele nu le sufăr»* [7]. **6.** Aşadar, pe acestea le-a desfiinţat, pentru ca legea nouă a Domnului nostru Iisus Hristos, care este fără jugul necesităţii, să nu aibă darul de jertfă făcut de mînă omenească.

7. Şi le spune iarăşi lor: *«Am poruncit Eu, oare, părinţilor voştri, cînd au ieşit din Egipt să-Mi aducă arderi de tot şi jertfe? Nu, ci aceasta le-am poruncit* [8]: *Fiecare din voi să nu poarte în inima lui răutate împotriva semenului său şi să nu iubiţi jurămîntul mincinos»* [9] **9.** Dacă nu sîntem nepricepuţi, se cuvine să înţelegem ce vrea să ne spună bunătatea Tatălui nostru; că ne grăieşte, pentru că vrea ca noi să nu rătăcim ca aceia [10], ci să căutăm cum să ne apropiem de El.

10. Aşadar, nouă ne grăieşte aşa: *«Jertfa lui Dumnezeu, inimă înfrîntă»* [11]; *mireasmă cu bun miros Domnului, inima, care slăveşte pe*

5. *Efes.* 5, 16.
6. Adică: *diavolul.*
7. *Is.* 1, 11—14.
8. *Ier.* 7, 21—22.
9. *Zah.* 8, 17.
10. Adică: *iudeii.*
11. *Ps.* 50, 19.

Cel ce a plăsmuit-o»[12]. Se cuvine, dar, fraţilor, să fim cu foarte mare luare aminte de mîntuirea noastră, ca nu cumva vicleanul, strecurînd în noi pe furiş rătăcirea, să ne arunce din viaţa noastră.

CAPITOLUL III

1. Şi le grăieşte iarăşi iudeilor despre aceste lucruri : *«Pentru ce îmi postiţi, zice Domnul, ca să fie auzit astăzi glasul vostru întru strigare ? Nu acest post am ales Eu, zice Domnul, nu un om care-şi umileşte sufletul lui.* **2.** *Nici dacă vă veţi încovoia gîtul vostru ca un cerc şi vă veţi îmbrăca cu sac şi vă veţi culca pe cenuşă, nici aşa nu veţi numi postul vostru post primit»*[13].

3. Iar către noi zice : *«Iată acesta este postul, pe care l-am ales Eu, zice Domnul, nu un om care-şi umileşte sufletul lui, ci dezleagă orice legătură a nedreptăţii, dezleagă nodurile învoielilor cu silă făcute, pune în libertate pe cei asupriţi şi rupe orice zapis nedrept. Frînge celor flămînzi pîinea ta şi îmbracă pe cel gol dacă-l vezi ; du în casa ta pe cel fără adăpost şi dacă vezi un om necăjit nu-l trece cu vederea şi nici pe cei din sămînţa ta.* **4.** *Atunci va ieşi de dimineaţă lumina ta şi hainele tale repede vor străluci şi va merge înaintea ta dreptatea şi slava lui Dumnezeu te va înconjura.* **5.** *Atunci vei striga şi Dumnezeu te va auzi ; şi încă grăind tu, va zice : «Iată, aici sînt !» Dacă vei lepăda de la tine legătura şi ridicarea mîinii şi cuvînt de cîrtire şi dacă vei da celui flămînd pîinea ta din sufletul tău şi dacă vei milui suflet necăjit»*[14]. **6.** Îndelung răbdătorul Dumnezeu, văzînd mai dinainte, fraţilor, că poporul, pe care l-a pregătit prin Cel iubit al Lui, va avea o credinţă curată, ne-a făcut nouă cunoscute mai dinainte toate acestea, ca să nu fim striviţi ca prozeliţii, de legea iudeilor.

CAPITOLUL IV

1. Aşadar, cercetînd cu multă luare aminte împrejurările de faţă, trebuie să căutăm cele ce ne pot mîntui. Să fugim deci desăvîrşit de toate lucrurile fărădelegii, ca lucrurile fărădelegii să nu ne cuprindă. Să urîm rătăcirea vremii de acum, ca să fim iubiţi de cea viitoare. **2.** Să nu dăm răgaz sufletului nostru să aibă stăpînire de a alerga împreună cu răii şi cu păcătoşii ; niciodată să nu ne asemănăm cu ei.

---

12. Text necunoscut, pe care o glosă marginală a manuscrisului H o explică aşa : «Psalmul 50 şi în Apocalipsa lui Adam» (la : *P. Pringent — R. A. Kraft*, op. cit., p. 86, n. 1).
13. *Is.* 58, 4—5.
14. *Is.* 58, 6—10.

3. S-a apropiat sminteala cea desăvîrşită, de care s-a scris, aşa cum zice Enoh [15]. Că pentru aceasta a scurtat Stăpînul vremurile şi zilele, ca Cel iubit al Lui să se grăbească şi să vină la moştenirea Sa. **4.** Că zice aşa profetul : *«Zece împăraţi vor împărăţi pe pămînt şi se va scula în urma lor un împărat mic, care va smeri dintr-o dată pe trei din împăraţi»* [16]. **5.** La fel zice şi Daniil despre aceasta : *«Şi am văzut a patra fiară rea şi puternică şi mai cumplită decît toate fiarele pămîntului ; că din ea au crescut zece coarne şi din ele un corn mic ieşit din aceeaşi rădăcină şi că a nimicit dintr-o dată trei din coarnele cele mari»* [17]. **6.** Trebuie, dar, să pricepeţi.

Încă şi aceasta vă rog — ca şi cum aş fi unul dintre voi, mai ales, că vă iubesc pe toţi mai mult decît sufletul meu — să fiţi acum cu foarte mare luare aminte de voi înşivă, să nu vă asemănaţi cu unii [18], care grămădesc păcate peste păcate şi zic : «Testamentul nostru rămîne al nostru». Al nostru [19], da ! Dar aceia [20] pînă la urmă l-au pierdut, deşi îl primise Moisi. **7.** Că spune Scriptura : *«Şi era Moisi în munte, postind patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi, şi a primit Testamentul de la Domnul,* plăci de piatră scrise cu degetul mîinii Domnului» [21]. **8.** Dar iudeii, întorcîndu-se la idoli, l-au pierdut. Că zice Domnul aşa : *«Moisi, Moisi, coboară-te iute, că a făcut fărădelege poporul tău, pe care l-ai scos din Egipt»* [22]. Şi a înţeles Moisi şi a aruncat din mîinile lui cele două plăci ; şi s-a sfărîmat Testamentul lor, pentru ca Testamentul lui Iisus Cel iubit să se pecetluiască în inima noastră, în nădejdea credinţei în El.

9. Voind, dar, multe să vă scriu, nu ca dascăl, ci cum se cade unuia care iubeşte, m-am străduit să vă scriu eu, *«lepădătura»* [23] voastră, ca să nu vă lipsească nimic din cele ce avem.

De aceea să fim cu luare aminte în zilele cele din urmă ; că la nimic nu ne va folosi tot timpul vieţii şi credinţei noastre, dacă acum în timpul cel fărădelege şi în timpul smintelelor ce vor veni, nu ne vom împotrivi aşa cum se cuvine să o facă nişte fii ai lui Dumnezeu. **10.** Şi ca să nu se strecoare pe furiş cel întunecat, să fugim de orice deşertăciune, să urîm cu totul lucrurile căii celei rele. Nu trăiţi singu-

---

15. *Enoh* 89, 61—64 ; 90, 17 sq.
16. *Dan.* 7, 24.
17. *Dan.* 7, 7.8.
18. *Unii,* adică : *iudeii.*
19. *Al nostru,* adică : *al creştinilor.*
20. *Aceia,* adică : *iudeii.*
21. *Ieş.* 31, 18 ; 34, 28.
22. *Ieş.* 32, 7 ; *Deut.* 9, 12.
23. *1 Cor.* 4, 13.

ratici, retrași în voi înșivă, ca și cum ați și fi mîntuiți[24], ci, cînd vă adunați[25], cercetați împreună folosul cel de obște. **11.** Că spune Scriptura: *«Vai de cei care singuri se cred înțelepți și învățați în ochii lor»*[26]. Să ajungem duhovnicești, să ajungem lui Dumnezeu templu desăvîrșit. Atît cît ne stă în putere, *«să cugetăm la frica»*[27] de Dumnezeu și să ne străduim să păzim poruncile Lui, ca să ne bucurăm întru îndreptările Lui. **12.** Domnul *«va judeca lumea cu nepărtinire»*[28]. Fiecare va primi după cum a lucrat. Dacă a fost bun, dreptatea lui va merge înaintea lui; dacă a fost rău, plata răutății este înaintea lui. **13.** Să nu fim niciodată liniștiți, că am fost chemați, ca nu cumva gîndul acesta să ne facă să adormim în păcatele noastre, iar conducătorul cel rău[29] să pună stăpînire pe noi și să ne despartă de împărăția Domnului. **14.** Gîndiți-vă încă, frații mei, și la aceea: cînd vedeți că după atîtea și atîtea semne și minuni făcute în Israil, iudeii au fost părăsiți astfel, să luăm aminte, ca nu cumva să fim găsiți și noi după cum este scris: *«mulți chemați și puțini aleși»*[30].

CAPITOLUL V

1. Pentru aceasta a suferit Domnul să-și dea trupul Său spre nimicire, ca să ne curățim prin iertarea păcatelor, cu stropirea cu sîngele Lui. **2.** Că despre El s-au scris în Scriptură unele către Israil, iar altele către noi. Și spune așa: *«A fost rănit pentru fărădelegile noastre și a pătimit pentru păcatele noastre; cu rana Lui noi ne-am vindecat; ca o oaie la junghiere s-a adus și ca un miel fără de glas înaintea celui ce-l tunde pe el»*[31]. **3.** Sîntem datori, dar, să mulțumim mult Domnului, că ne-a făcut cunoscute cele trecute, că ne-a înțeleptit în cele prezente și că nu sîntem nepricepuți în cele viitoare. **4.** Că zice Scriptura: *«Că nu pe nedrept se întind lațuri păsărilor»*[32]; vrea să spună că pe dreptate piere omul, care, cunoscînd calea dreptății, merge pe calea întunericului.

5. Încă și aceasta, frații mei: Dacă Domnul a îndurat patimile pentru sufletul nostru, El, Care este Domnul întregii lumi, Căruia Dumnezeu I-a zis la întemeierea lumii: *«Să facem pe om după chipul și ase-*

24. Textual: *îndreptățiți.*
25. Cu alte cuvinte: cînd veniți la biserică.
26. *Is.* 5, 21.
27. *Is.* 33, 18.
28. *1 Pt.* 1, 17.
29. Adică: *diavolul.*
30. *Mt.* 20, 16; 22, 14.
31. *Is.* 53, 5.7.
32. *Pilde* 1, 17.

mănarea noastră» [33], cum de a îndurat să pătimească de mîini omeneşti ? Ascultaţi ! **6.** Profeţii, avînd de la El harul, au profeţit despre El ; iar El pentru că trebuia să se arate în trup, a îndurat spre a nimici moartea şi a arăta învierea din morţi, **7.** spre a împlini făgăduinţa dată părinţilor şi spre a arăta — fiind pe pămînt şi pregătindu-şi Luişi poporul cel nou — că El, Care a săvîrşit învierea, va şi judeca. **8.** În sfîrşit, învăţînd pe Israil şi făcînd atîtea minuni şi semne, a predicat şi l-a iubit pe Israil peste măsură. **9.** Iar cînd a ales pe ucenicii Săi, care aveau să predice Evanghelia Lui, a ales oameni peste măsură de păcătoşi, ca să arate, că *«n-a venit să cheme pe drepţi, ci pe păcătoşi»* [34], atunci s-a descoperit pe El că este Fiul lui Dumnezeu. **10.** Dacă n-ar fi venit în trup, cum ar fi putut oamenii rămîne vii uitîndu-se la El, odată ce nu pot să se uite cu ochii liberi la razele soarelui, care este lucrul mîinilor Lui şi care are să înceteze de a fi ?

11. Aşadar, Fiul lui Dumnezeu pentru aceasta a venit în trup ca să umple măsura păcatelor celor care au prigonit de moarte pe proorocii Lui. **12.** Deci pentru aceasta a suferit. Că zice Dumnezeu că de la ei vine rana trupului Lui : *«Cînd vor bate pe păstorul lor, atunci vor pieri oile turmei»* [35]. **13.** El Însuşi a voit să pătimească aşa ; că trebuia să pătimească pe lemn. Profetul, care a proorocit despre El, spune : *«Izbăveşte sufletul Meu de sabie»* [36] ; şi : *«Pironitu-Mi-au trupul, că adunările celor răi s-au ridicat asupra mea»* [37] ; **14.** Şi iarăşi spune : *«Iată am dat spatele Meu spre biciuiri şi obrajii mei spre pălmuiri, iar faţa Mea am pus-o ca o piatră tare»* [38].

CAPITOLUL VI

1. Iar cînd a împlinit porunca, ce zice ? *«Cine este cel ce se judecă cu Mine ? Să stea în faţa Mea ! Sau cine vrea să facă dreptate înaintea Mea ? Să se apropie de sluga Domnului !* **2.** *Vai vouă, că voi toţi ca o haină vă veţi învechi şi molia vă va mînca !»* [39]. Şi iarăşi zice profetul pentru că El a fost pus ca o piatră tare în capul unghiului spre strivire : *«Iată voi pune la temeliile Sinaiului piatră de mult preţ, aleasă, în capul unghiului, nestemată»* [40].

33. *Fac.* 1, 26.
34. *Mt.* 9, 13.
35. *Zah.* 13, 6 ; *Mt.* 26, 31.
36. *Ps.* 21, 22.
37. *Ps.* 21, 17 ; 118, 120.
38. *Is.* 50, 7.8.
39. *Is.* 50, 9.10.
40. *Is.* 28, 16 ; *1 Pt.* 2, 6.

3. Apoi ce spune ?

— *«Iar cel care va crede în El va trăi în veci»* [41].

Așadar, nădejdea noastră e pe piatră ?

Ferească Dumnezeu ! Ci, pentru că Domnul întru tărie și-a pus trupul Lui ; că zice : *«M-a pus ca o piatră tare»* [42]. **4.** Profetul spune iarăși: *«Piatra, pe care n-au socotit-o ziditorii, aceea a ajuns în capul unghiului»* [43] ; și iarăși zice : *«Aceasta este ziua cea mare și minunată, pe care a făcut-o Domnul»* [44]. **5.** Eu, *«lepădătura»* [45] dragostei voastre, vă scriu mai simplu, ca să înțelegeți.

6. Ce spune, dar, iarăși profetul ? *«Adunarea celor răi m-a înconjurat»* [46], *«împresuratu-M-a ca albinele fagurele»* [47] și : *«Pe cămașa Mea au aruncat sorți»* [48]. **7.** Așadar, pentru că avea să se arate și să pătimească în trup, a descoperit mai dinainte patima Lui. Că spune profetul despre Israil : *«Vai de sufletul lor, că au sfătuit sfat rău împotriva lor, zicînd : Să legăm pe cel drept, că nu ne este de nici o treabă»* [49].

8. Ce le spune celălalt profet, Moisi ? *«Iată, acestea zice Domnul Dumnezeu : Intrați în pămîntul cel bun, pe care Dumnezeu s-a jurat lui Avraam și lui Isaac și lui Iacov, și-l veți moșteni, pămînt, în care curge lapte și miere»* [50].

9. Ce spune gnoza ?

Ascultați ! Spune : «Nădăjduiți în Iisus, Cel ce are să vi se arate vouă în trup». Omul este pămînt, care suferă ; că plăsmuirea lui Adam s-a făcut din pămînt.

10. Ce vor să spună cuvintele : *«Pămînt bun, pămînt, în care curge lapte și miere»* ?

Binecuvîntat este Domnul nostru, fraților, Cel ce a pus în noi înțelepciunea și priceperea celor ascunse ale Lui ! Că [51] profetul spune o pildă a Domnului. Cine o va înțelege, dacă nu cel înțelept, cel ce știe și cel ce iubește pe Domnul lui ? **11.** Pentru că înnoindu-ne pe noi, prin iertarea păcatelor, ne-a dat alt chip, să avem suflet de copil, ca și cum

41. *Is.* 28, 16.
42. *Is.* 50, 8.
43. *Ps.* 117, 21.
44. *Ps.* 117, 23.
45. *1 Cor.* 4, 13.
46. *Ps.* 21, 16.
47. *Ps.* 117, 12.
48. *Ps.* 21, 19.
49. *Is.* 3, 8—9 ; *Înț. Sol.* 2, 12.
50. *Ieș.* 33, 1. 3 ; *Lev.* 20, 24.
51. *«Că profetul spune... pe Domnul lui ?».* Am făcut traducerea după ediția H. Hemmer. Ediția *P. Prigent-R. A. Kraft*, are următoarea lectură : «Că spune profetul : *«Cine va înțelege pilda Domnului, dacă nu cel înțelept, cel ce știe și cel* ce iubește pe Domnul său ?».

ne-ar fi făcut din nou. **12.** Că spune Scriptura despre noi, cînd Dumnezeu grăieşte Fiului: «*Să facem pe om după chipul şi asemănarea noastră şi să stăpînească animalele pămîntului şi păsările cerului şi peştii mării*» [52]. Şi a spus Domnul, cînd a văzut că este bună făptura noastră: «*Creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi pămîntul*» [53]. A spus aceste cuvinte către Fiul.

13. Iarăşi îţi voi arăta cum grăieşte către noi; că a făcut în vremurile din urmă a doua creaţie. Domnul zice: «*Iată Eu fac pe cele din urmă ca pe cele dintîi*» [54]. Aceasta a predicat-o profetul, cînd a zis: «*Intraţi în pămîntul, în care curge lapte şi miere şi-l stăpîniţi*» [55]. **14.** Vezi, dar, noi am fost creaţi din nou, precum zice iarăşi în alt profet: «*Iată, zice Domnul, voi scoate din ei*», adică din cei pe care Duhul Domnului îi văzuse mai dinainte, «*inimile de piatră şi voi pune inimi de carne*» [56], pentru că El avea să se arate în trup şi să locuiască printre noi [57]. **15.** Că sălaşul inimii noastre este, fraţilor, templu sfînt pentru Domnul. **16.** Că spune Domnul iarăşi: «*Cu ce Mă voi arăta Domnului Dumnezeului Meu şi-L voi proslăvi?*» [58]. Apoi zice: «*Lăuda-Te-voi în biserica fraţilor mei şi-Ţi voi cînta în mijlocul bisericii sfinţilor*» [59]. Deci noi sîntem cei pe care i-a băgat în pămîntul cel bun.

17. Ce înseamnă dar «*laptele*» şi «*mierea*»?

Înseamnă că precum la început copilul se hrăneşte cu miere, apoi cu lapte, tot aşa şi noi am fost hrăniţi întîi cu credinţa făgăduinţei şi cu cuvîntul [60]; şi vom trăi, stăpînind pămîntul. **18.** Că a spus mai sus: «*Şi să crească şi să se înmulţească şi să stăpînească peştii*» [61].

Dar cine este cel ce poate acum să stăpînească fiarele sau peştii sau păsările cerului? Că trebuie să ne dăm seama că a stăpîni înseamnă a avea putere să stăpînească, dînd porunci.

19. Dacă asta nu se întîmplă acum, totuşi El ne-a spus-o şi anume atunci cînd şi noi vom fi desăvîrşiţi, ca să fim moştenitori ai Testamentului Domnului.

---

52. *Fac.* 1, 26.
53. *Fac.* 1, 28.
54. *Mt.* 19, 30; 20, 16.
55. *Ieş.* 33, 1, 3; *Fac.* 1, 28.
56. *Iez.* 11, 19; 36, 26.
57. *Bar.* 3, 38.
58. *Ps.* 41, 2.
59. *Ps.* 21, 24.
60. *cu cuvîntul*, adică: *cu propoveduirea Evangheliei.*
61. *Fac.* 1, 28.

CAPITOLUL VII

1. Gîndiţi-vă, dar, copii ai bucuriei, că Domnul cel bun ne-a descoperit nouă mai dinainte toate, ca să cunoaştem pe Cine trebuie să lăudăm, mulţumindu-i pentru toate.

2. Aşadar, dacă Fiul lui Dumnezeu, fiind Domn şi avînd să judece viii şi morţii [62], a suferit, ca rana Lui să ne dea viaţă, să credem că Fiul lui Dumnezeu nu putea pătimi decît pentru noi.

3. Dar pe cînd era răstignit *«a fost adăpat cu oţet şi fiere»* [63].

Ascultaţi, cum au arătat mai dinainte aceasta preoţii templului. Este scrisă în lege porunca : *«Cel care nu va posti postul, cu moarte să fie nimicit»* [64] ; a poruncit Domnul, pentru că şi El avea să aducă jertfă pentru păcatele noastre vasul duhului [65], ca să se împlinească preînchipuirea, care a fost în Isaac adus pe jertfelnic.

4. Ce spune în profet ?

«Şi să mînînce din ţapul jertfit în zi de post pentru toate păcatele» [66]. Luaţi bine seama ! *«Şi să mînînce numai preoţii toţi intestinele nespălate cu oţet»* [67].

5. Pentru ce ?

«Pentru că aveţi să Mă adăpaţi cu fiere şi cu oţet pe Mine Care Îmi voi jertfi trupul Meu pentru păcatele poporului Meu celui nou ; mîncaţi numai voi, în timp ce poporul va posti şi-şi va bate pieptul fiind îmbrăcat cu sac şi cu cenuşă !». Ca să arate că El trebuie să pătimească multe de la ei.

6. Dar cum a poruncit ?

Fiţi cu luare aminte : *«Luaţi doi ţapi frumoşi şi asemănători şi aduceţi-i jertfă ; şi să ia preotul unul spre ardere de tot pentru păcate»* [68].

7. Dar cu celălalt ce să facă ?

«Blestemat, zice, *să fie celălalt»* [69]. Uitaţi-vă cum este arătată preînchipuirea lui Hristos ! **8.** *«Şi scuipaţi-l toţi şi înţepaţi-l şi puneţi în jurul capului lui lînă roşie şi aşa să fie alungat în pustie»* [70]. Şi după ce se făcea aşa, cel ce ţinea ţapul îl ducea în pustie, îi lua lîna şi o punea pe un mărăcine numit rahia, ai cărui lăstari obişnuim să-i mîn-

62. 2 *Tim.* 4, 1.
63. *Mt.* 27, 34. 48.
64. *Lev.* 23, 29.
65. *vasul duhului*, adică : *trupul.*
66. Text necunoscut.
67. Text necunoscut.
68. *Lev.* 16, 7. 9.
69. *Lev.* 16, 8. 10.
70. Text necunoscut.

căm atunci cînd sîntem pe cîmp; că numai acest mărăcine are fructele dulci.

9. Ce înseamnă dar aceasta?

Fiţi cu luare aminte! *«Un ţap pe altar, celălalt blestemat»* [71] şi cel blestemat a fost încununat! Pentru că Îl vor vedea într-o zi pe Iisus venind şi avînd în jurul trupului o haină roşie pînă la picioare şi vor zice: «Nu este oare Acesta Acela pe Care noi L-am răstignit, batjocorindu-L, împungîndu-L şi scuipîndu-L? Într-adevăr, Acesta este Acela care spunea că este Fiul lui Dumnezeu».

10. Dar cum se face că este asemenea aceluia?

Trebuia să fie ţapii asemenea, frumoşi şi de aceeaşi statură [72], pentru ca atunci cînd Îl vor vedea pe Iisus revenind, să se înspăimînteze de asemănarea cu ţapul. Iată, dar, că ţapul este preînchipuirea lui Iisus, Care avea să pătimească!

11. Dar ce înseamnă că au pus lîna în mijlocul spinilor?

Este tot o preînchipuire a lui Iisus, pusă Bisericii; că dacă vrea cineva să ia lîna cea roşie, trebuie să pătimească multe, pentru că spinii sînt înfricoşători şi înţeapă pe cel care vrea să pună mîna pe ei. «Aşa că cei care vor să Mă vadă, spune Iisus, şi să ajungă în împărăţia Mea, trebuie să Mă primească, suferind şi pătimind».

CAPITOLUL VIII

1. Ce preînchipuire socoţi că este, că s-a poruncit lui Israil — ca bărbaţii, care au foarte mari păcate, să aducă jertfă o junice, să o junghie şi să o ardă, apoi copiii să ia cenuşa şi s-o toarne în vase şi să pună de jur împrejur pe lemne lînă roşie — iată şi lîna roşie, o altă preînchipuire a crucii! — şi isop şi aşa copiii să stropească poporul, unul cîte unul, ca să se curăţe de păcate? [73].

2. Gîndiţi-vă cît de simplu vă grăieşte! Viţelul este Iisus; cei care-L jertfesc, sînt bărbaţi păcătoşi; ei sînt cei care L-au adus la junghiere. După [74] aceasta, nu mai sînt acei bărbaţi, nu mai este slava păcătoşilor. **3.** Copiii, care stropesc, sînt cei care ne-au binevestit nouă

---

71. *Lev.* 16, 8.
72. *Lev.* 16, 7.
73. *Num.* 19, 2—10.
74. *«După aceasta... păcătoşilor».* H. *Hemmer,* (op. cit., p. 59) şi *P. Pringet — R. A. Kraft* (op. cit., p. 139) trad.: «După aceasta *s-a sfîrşit cu aceşti oameni, s-a sfîrşit cu slava păcătoşilor»,* iar *Dr. Franz Zeller* (op. cit., p. 88) traduce: *«Totuşi acum destul cu aceşti oameni, destul cu vorbitul despre păcătoşi». H. Hemmer* (op. cit., p. CX), în comentarul făcut acestui text, e de părere că textul trebuie să fie o glosă marginală, scrisă înainte de 350 de un cititor antisemit, pentru că aceste cuvinte lipsesc în versiunea latină.

iertarea păcatelor şi curăţia inimii, cărora le-a dat stăpînire să predice Evanghelia [75]; şi sînt doisprezece spre mărturie seminţiilor — că douăsprezece erau seminţiile lui Israil.

4. Pentru ce sînt trei, copiii care stropesc ?

Spre mărturie lui Avraam, Isaac şi Iacov, că aceştia sînt mari înaintea lui Dumnezeu.

5. Dar pentru ce lînă pe lemn ?

Pentru că împărăţia lui Iisus este pe lemn [76] şi pentru că cei care cred în El vor trăi în veac.

6. Pentru ce împreună cu lîna şi isopul ?

Pentru că în împărăţia Lui vor fi zilele rele şi murdare, în care noi vom fi mîntuiţi, pentru că şi cel care este bolnav la trup de rapăn se tămăduieşte cu isop.

7. De aceea ne sînt nouă atît de clare cele ce s-au întîmplat, iar acelora [77] întunecate, pentru că ei n-au ascultat de glasul Domnului.

CAPITOLUL IX

1. Despre urechi spune iarăşi că El a tăiat împrejur urechile şi inimile noastre. Că Domnul spune prin profet : «*Cu auzul urechii M-au auzit*» [78]; şi iarăşi zice : «*Cu auzul vor auzi cei de departe şi vor cunoaşte acele pe care le-am făcut*» [79]; şi «*tăiaţi împrejur*, zice Domnul, *inimile voastre*» [80]. **2.** Şi iarăşi zice : «*Ascultă, Israile, că acestea zice Domnul Dumnezeul tău*» [81]. Şi iarăşi Duhul Domnului profeţeşte : «*Cine este cel ce voieşte să trăiască în veci ?* [82] *Cu auzul să audă glasul slujitorului Meu*» [83]. **3.** Iarăşi zice : «*Ascultă, cerule, şi ia în urechi, pămîntule, că Domnul a grăit acestea spre mărturie*» [84]; şi iarăşi zice : «*Ascultaţi cuvîntul Domnului, conducătorii poporului acestuia*» [85]; şi iarăşi zice : «*Ascultaţi, fiilor, glasul celui ce strigă în pustie*» [86]. Aşadar, a tăiat împrejur auzul nostru, ca, auzind cuvîntul, noi să credem.

---

75. adică : *apostolii.*
76. *pe lemn,* adică : *pe cruce.*
77. *acelora,* adică : *iudeilor.*
78. *Ps.* 17, 48.
79. *Is.* 33, 13.
80. *Ier.* 4, 4.
81. *Ier.* 7, 1. 2.
82. *Ps.* 33, 12.
83. *Ieş.* 15, 26.
84. *Is.* 1, 2.
85. *Is.* 1, 10.
86. *Is.* 40, 3.

4. Dar și tăierea împrejur, în care își puneau iudeii încrederea, s-a desființat. Că Dumnezeu le-a spus să nu se facă tăiere împrejur a trupului; dar ei au călcat porunca lui Dumnezeu, pentru că un înger rău i-a înșelat. **5.** Și le-a spus lor: *«Acestea spune Domnul, Dumnezeul vostru* — aici văd eu poruncă —: *Nu semănați în spini! Pentru Dumnezeul vostru tăiați-vă împrejur»* [87].

Și ce zice?

«Tăiați împrejur răutatea din inima voastră» [88]; și zice iarăși: *«Iată, zice Domnul, toate neamurile sînt netăiate împrejur la trup, iar poporul acesta este netăiat împrejur la inimă»* [89].

6. Dar mă vei întreba:

Poporul lui Israil a primit tăierea împrejur ca o pecete; dar și sirianul și arabul și toți preoții idolilor sînt tăiați împrejur! Oare și ei fac parte din Testamentul lor? Încă și egiptenii sînt tăiați împrejur.

7. Despre toate acestea aveți, fii ai dragostei, o bogată învățătură: Avraam cel dintîi s-a tăiat împrejur; s-a tăiat împrejur avînd îndreptate mai dinainte privirile spre Iisus, că a primit învățăturile celor trei litere. **8.** Că spune Scriptura: *«Și Avraam a tăiat împrejur optsprezece și trei sute de bărbați din casa lui»* [90].

Care este deci gnoza ce i-a fost dată?

Vedeți, că Scriptura zice mai întîi *«optsprezece»* și după ce face o pauză zice *«trei sute»*. Optsprezece se scrie cu literele I zece, și H, opt; din aceste cifre ai numele Iη(σουσ) = Iisus; și pentru că crucea, care are forma literei T, avea să aibă harul, Scriptura zice și *«trei sute»* [91]; deci cifra aceasta 318 arată pe Iisus cu două litere [92] și crucea cu o literă [93]. **9.** Cel care a pus în noi darul sădit al învățăturii Lui știe că nimeni n-a învățat de la mine un cuvînt mai adevărat; dar știu că și voi sînteți vrednici de el.

CAPITOLUL X

1. Cînd Moisi a spus: *«Să nu mîncați porc, nici vultur, nici uliu, nici cioară, nici pește, care nu are solzi»* [94], a primit trei învățături în sens spiritual. **2.** În sfîrșit, le zice iudeilor în Deuteronom: «Și voi

87. *Ier.* 4, 3. 4.
88. *Deut.* 10, 16.
89. *Ier.* 9, 25.
90. *Fac.* 17, 23; 14, 14.
91. Trei sute se scrie în limba greacă prin litera taf: T.
92. ι și η
93. T.
94. *Lev.* cap. 11; *Deut.* cap. 14.

spune poporului acestuia îndreptările Mele» [95]. Deci, nu este o poruncă a lui Dumnezeu, ca să nu mînînce; că Moisi a grăit în duhul.

3. Despre «*porc*» a vrut să spună aceasta: «Să nu te lipeşti, zice el, de astfel de oameni, care sînt asemenea porcilor!». Cu alte cuvinte: oamenii, cînd trăiesc în belşug, uită de Domnul; dar cînd sînt în nevoi îşi aduc aminte de Domnul; că şi porcul, cînd mînîncă, nu ştie de stăpînul său; dar cînd e flămînd, guiţă; iar dacă primeşte de mîncare iarăşi tace.

4. «*Să nu mînînci nici vultur, nici uliu, nici gaie, nici cioară*» [96] ca să nu te lipeşti, spune Moisi, nici să te asemeni cu astfel de oameni, care nu ştiu să-şi cîştige hrana lor cu osteneală şi sudoare; ci, cu fărădelegea lor, răpesc averi străine; şi mergînd, cu înfăţişare nevinovată, pîndesc şi se uită de jur-împrejur pe cine să despoaie din pricina lăcomiei lor; ca şi păsările acestea, care nu-şi cîştigă singure hrana, ci stau trîndave şi caută cum să mînînce cărnuri străine; sînt o ciumă, prin răutatea lor.

5. «*Să nu mînînci*, spune Moisi, *nici ţipari, nici caracatiţe, nici sepie*» [97]. «Să nu te asemeni, spune Moisi, lipindu-te de nişte oameni ca aceştia, care pînă la sfîrşit sînt nelegiuiţi şi osîndiţi la moarte; după cum şi aceste vieţuitoare ale mării sînt singurele blestemate să înoate în adînc, că nu înoată ca celelalte, ci locuiesc pe pămîntul de jos din adînc.

6. Dar «*nici iepure să nu mînînci*» [98].

Pentru ce?

Ca să nu fii sodomit, nici să te asemeni cu unii ca aceştia; că iepurele îşi schimbă în fiecare an culcuşul; deci cîţi ani trăieşte atîtea culcuşuri are [99].

7. Dar «*nici hienă să nu mînînci*» [100]. «Ca să nu faci adulter sau să fii desfîrnat, spune Moisi, nici să te asemeni cu unii ca aceştia».

Pentru ce?

Pentru că animalul acesta în fiecare an îşi schimbă firea, este cînd bărbat, cînd femeie [101].

---

95. *Deut.* 4, 1. 5.
96. *Lev.* 11, 13—16; *Deut.* 14, 13.
97. *Lev.* 11, 10.
98. *Lev.* 11, 6; *Deut.* 14, 7.
99. Părerea aceasta se găseşte la mulţi scriitori păgîni, între care: *Varron* (De re rust., III, 12, 4), *Pollux* (Onomasticon, V, 73), *Elien* (Nat. Anim., 2, 12); (la: *P. Pringent—R. A. Kraft*, op. cit., p. 152, n. 3).
100. Text necunoscut.
101. Spusa că hiena îşi schimbă în fiecare an sexul se găseşte la Ovidiu, Artemidor şi Elien; ştiu de ea şi Aristotel, Diodor din Sicilia şi Pliniu cel Bătrîn, dar o resping (la *P. Pringent—R. A. Kraft*, op. cit., n. 1, p. 154).

8. Pe bună dreptate Moisi a urît și nevăstuica[102], pentru ca să nu fii ca aceia de care auzim că din pricina necurăției fac în gura lor nelegiuirea[103], nici să te lipești de acele femei necurate, care primesc nelegiuirea în gura lor; că animalul acesta zămislește în gură.

9. Moisi primind trei învățături despre mîncări a vorbit de ele în chip spiritual, dar iudeii le-au primit după pofta trupului, ca fiind spuse despre mîncări.

10. Și David a primit gnoza acelorași trei învățături și grăiește la fel: «*Fericit bărbatul, care n-a umblat în sfatul necredincioșilor*», ca peștii care umblă pe întuneric în adîncuri; «*nici în calea păcătoșilor n-a stătut*», ca cei care, ca porcul, par că se tem de Domnul; «și nici pe scaunul ciumaților n-a șezut»[104], ca păsările care stau gata de pradă. Aveți deci, în chip desăvîrșit, și învățătura despre mîncare.

11. Dar Moisi a mai zis: «*Mîncați orice animal, care are copite despicate și rumegă*»[105].

Pentru ce spune acestea?

Pentru că cel care primește hrana cunoaște pe cel care-l hrănește; iar cînd se odihnește și rumegă pare că se bucură de el. Bine a grăit Moisi despre această poruncă!

Dar ce spune?

«Lipiți-vă de cei care se tem de Domnul, de cei care cugetă în inima lor la înțelesul precis al cuvîntului, pe care l-au primit, de cei care grăiesc îndreptările Domnului și le păzesc, de cei care știu că cugetarea este o lucrare de bucurie, de cei care rumegă cuvintul Domnului».

Ce înseamnă «*cu copita despicată*»?

Înseamnă că cel drept merge și în lumea aceasta și așteaptă și veacul cel sfînt. Vedeți cît de bine a legiuit Moisi lucrurile acestea?

12. Dar de unde putea să le vină iudeilor înțelegerea și priceperea acestor porunci?

Noi, însă, înțelegem drept poruncile și le grăim așa cum a voit Domnul. De aceea ne-a tăiat împrejur auzul nostru și inimile noastre, ca să pricepem acestea.

---

102. *Lev.* 11, 29.
103. Cei vechi credeau că nevăstuica primește sperma bărbatului în gură și naște prin urechi *(Physiologus)*, (la: *P. Pringent—R. A. Kraft*, op. cit., n. 3, p. 155).
104. *Ps.* 1, 1.
105. *Num.* 11, 3; *Deut.* 14, 6.

CAPITOLUL XI

1. Să cercetăm dacă s-a îngrijit Domnul să ne descopere mai dinainte ceva despre apă [106] şi despre cruce.

Despre apă s-a scris vorbind de Israil, că iudeii nu vor primi botezul, care aduce iertarea păcatelor, ci-şi vor întocmi ei altceva. **2.** Că spune profetul: «*Spăimîntează-te, cerule, şi de aceasta mai mult să se cutremure pămîntul, că două rele a făcut poporul acesta: M-a părăsit pe Mine, izvorul viu al apei şi şi-au săpat loruşi groapa morţii*» [107]. **3.** «*Oare piatră pustie este Sinai, muntele cel sfînt al Meu? Că veţi fi ca puii de pasăre, care zboară cînd li s-a luat cuibul*» [108]. **4.** Şi iarăşi zice profetul: «*Eu voi merge înaintea Ta şi voi face munţii şes, uşi de aramă voi zdrobi, zăvoare de fier voi sfărîma şi-ţi voi da vistierii ce stau la întuneric, ascunse şi nevăzute, ca să cunoşti că eu sînt Domnul Dumnezeu*» [109]. **5.** Şi: «*Veţi locui în peşteră înaltă de piatră tare; apa ei nu seacă niciodată. Veţi vedea împărat cu slavă şi sufletul vostru va cugeta frica Domnului*» [110].

6. Şi iarăşi în alt profet zice: «*Şi va fi cel ce face acestea ca un pom răsădit lîngă izvoarele apelor, care îşi va da rodul său la vremea sa şi frunzele lui nu vor cădea şi toate cîte va face vor spori.* **7.** *Nu aşa necredincioşii, nu aşa, ci ca praful, pe care-l spulberă vîntul de pe faţa pămîntului. De aceea nu se vor scula necredincioşii la judecată, nici păcătoşii în sfatul drepţilor; căci cunoaşte Domnul calea drepţilor şi calea necredincioşilor va pieri*» [111]. **8.** Înţelegeţi că a vorbit în acelaşi timp şi de apă şi de cruce. Iată ce vrea să spună profetul: «Fericiţi cei care, după ce au nădăjduit în cruce, s-au pogorît în apă; că plata lor, spune, este «*la vremea sa*»; o voi da atunci, spune profetul; iar acum, spune acestea: «*Frunzele nu vor cădea*»; cu alte cuvinte spune aşa: «Orice cuvînt, care va ieşi de la voi, din gura voastră, în credinţă şi dragoste, va fi multora spre întoarcere la credinţă şi nădejde».

9. Şi iarăşi un alt profet zice: «*Şi era tot pămîntul lui Iacov lăudat de tot pămîntul*» [112]. Cu alte cuvinte spune aşa: «Dumnezeu slăveşte vasul Duhului Său».

---

106. *despre apă*, adică: *despre botez.*
107. *Ier.* 11, 12. 13.
108. *Is.* 16, 1—2.
109. *Is.* 45, 2—3.
110. *Is.* 33, 16—18.
111. *Ps.* 1, 3—6.
112. Text necunoscut.

10. Apoi ce mai spune?

«Şi era un rîu, care curgea din dreapta şi s-au ridicat din el arbori frumoşi; şi cel care va mînca din ei va trăi în veac» [113]. **11.** Vrea să spună că noi, care ne coborîm în apă plini de păcate şi murdărie, ne ridicăm plini de roade în inimă, avînd, în Duhul, frica şi nădejdea în Iisus. *«Şi cel care va mînca din ei va trăi în veac»*. Cu alte cuvinte spune aşa: «Cel care va auzi şi va crede aceste cuvinte va trăi în veac».

CAPITOLUL XII

1. Vorbeşte iarăşi la fel despre cruce în alt profet, zicînd: *«Şi cînd se vor împlini acestea? Zice Domnul: Cînd lemnul se va pleca şi se va ridica şi cînd din lemn va picura sînge»* [114]. Ai iarăşi profeţie despre cruce şi despre Cel Care avea să fie răstignit!

2. Dumnezeu îi grăieşte iarăşi lui Moisi, pe cînd Israil se lupta cu cei de alt neam, ca să-i aducă aminte, că cei care se luptau au fost daţi morţii pentru păcatele lor; Duhul i-a spus inimii lui Moisi să facă o preînchipuire a crucii şi a Aceluia Care avea să pătimească: «Dacă cei ce luptă, i-a zis Duhul, nu vor nădăjdui în El, în veci se vor război». Şi a pus Moisi, în timpul luptei, scut peste scut şi stînd peste ele, mai sus decît toţi, a întins mîinile şi aşa Israil învingea din nou; apoi cînd Moisi cobora mîinile, israilitenii erau iarăşi omorîţi [115].

3. Pentru ce?

Ca să cunoască, că nu se pot mîntui, dacă nu nădăjduiesc în El.

4. Şi iarăşi, în alt profet, Domnul spune: *«Toată ziua am întins mîinile Mele către un popor neascultător, care se împotriveşte căii Mele celei drepte»* [116].

5. Apoi cînd Israil a căzut în păcat, Moisi a făcut iarăşi preînchipuirea lui Iisus, că El trebuia să pătimească şi El avea să dea viaţă, El, despre Care iudeii socoteau că L-au omorît pe cruce [117]. Dumnezeu a rînduit ca tot şarpele să-i muşte pe israiliţi; şi ei mureau [118] — pentru că prin şarpe s-a făcut de Eva călcarea de poruncă [119] — ca să le arate că, din pricina călcării de poruncă, vor fi daţi să sufere moartea. **6.** În sfîrşit, însuşi Moisi le poruncise: *«Să nu vă fie vouă dumnezeu nici*

113. *Iez.* 47, 2. 12. 13.
114. *4 Ez.* 4, 33; 5, 5.
115. *Ieş.* 17, 8—13.
116. *Is.* 65, 2.
117. Textual: *pe semn.*
118. *Num.* 21, 6—9.
119. *Fac.* 3, 1—6.

chip turnat, nici cioplit» [120], dar Moisi face chip turnat, ca să arate preînchipuirea lui Iisus. Face, deci, Moisi şarpe de aramă, îl pune cu slavă, iar prin crainici cheamă poporul. **7.** Venind ei, dar, la un loc, l-au rugat pe Moisi să facă rugăciune pentru ei, pentru vindecarea lor. Şi le-a zis Moisi: «Cînd cineva dintre voi va fi muşcat, să vină la şarpele care este pus pe lemn; să nădăjduiască cu credinţă, că şarpele, deşi mort, poate să facă viu şi îndată se va vindeca» [121]. Şi aşa au făcut. Ai iarăşi, şi în aceste fapte, slava lui Iisus, că toate sînt în El şi spre El toate.

8. Ce spune oare altceva Moisi lui Isus, fiul lui Navi, cînd i-a pus acest nume [122], ca unui profet, decît numai ca să audă tot poporul că Tatăl descopere toate despre Fiul Iisus? **9.** Aşadar, Moisi îi spune lui Isus, fiul lui Navi, cînd i-a pus numele şi cînd l-a trimis iscoadă a pămîntului: *«Ia carte în mîinile tale şi scrie ce zice Domnul, că Fiul lui Dumnezeu va tăia din rădăcină toată casa lui Amalic în zilele de pe urmă»* [123]. **10.** Iată iarăşi Iisus, nu fiu al omului, ci Fiu al lui Dumnezeu, arătat în preînchipuire în trupul lui Isus al lui Navi.

Aşadar, pentru că vor zice că Hristos este Fiu al lui David, David însuşi, temîndu-se şi înţelegînd rătăcirea păcătoşilor, a profeţit: *«Zis-a Domnul Domnului Meu: «Şezi de-a dreapta Mea, pînă ce voi pune pe duşmanii Tăi aşternut picioarelor Tale»* [124]. **11.** Şi iarăşi, Isaia grăieşte aşa: *«Zis-a Domnul lui Hristos Domnul Meu: «Apucatu-L-am de mîna Lui dreaptă, ca să asculte de El neamurile şi puterea împăraţilor voi sfărîma»* [125]. Iată că David Îl numeşte Domn şi nu-L numeşte Fiu!

CAPITOLUL XIII

1. Să vedem, dar, dacă acest popor [126] sau cel dintîi va moşteni şi dacă Testamentul este al nostru sau al acelora.

2. Ascultaţi ce spune Scriptura despre popor: *«Şi se ruga Isaac pentru Rebeca, femeia lui, că era stearpă; şi a zămislit»* [127]. Apoi: *«Şi s-a dus Rebeca să întrebe pe Domnul. Şi Domnul i-a spus ei: «Două neamuri sînt în pîntecele tău şi două popoare în pîntecele tău; şi un popor va întrece pe celălalt popor şi cel mai mare va sluji celui mai*

120. *Deut.* 27, 15.
121. *Num.* 21, 8—9.
122. *Num.* 13, 16.
123. *Ieş.* 17, 14.
124. *Ps.* 109, 1.
125. *Is.* 45, 1.
126. *popor,* adică: *creştinii.*
127. *Fac.* 25, 21.

mic» [128]. **3.** Trebuie să înțelegeți cine este Isaac și cine este Rebeca și despre care popor a spus că poporul acesta este mai mare decît acela.

4. Iar în altă profeție Iacov spune mai lămurit lui Iosif, fiul său, zicînd: *«Iată, nu m-a lipsit Domnul de fața ta; adu-mi pe fiii tăi, ca să-i binecuvîntez»* [129]. **5.** Și Iosif i-a adus pe Efrem și pe Manasi, vrînd să fie binecuvîntat Manasi, pentru că era mai mare; și Iosif l-a dus pe Manasi la mîna dreaptă a lui Iacov, tatăl său. Dar Iacov a văzut în duhul preînchipuirea poporului viitor. Și ce spune Scriptura? *«Și și-a încrucișat Iacov mînile lui și a pus mîna dreaptă pe capul lui Efrem, cel de al doilea fiu și mai tînăr și l-a binecuvîntat. Și i-a spus Iosif lui Iacov: «Pune mîna dreaptă pe capul lui Manasi, că este fiul meu cel întîi născut». Și a zis Iacov către Iosif: «Știu, fiule, știu! Dar cel mai mare va sluji celui mai mic; și acesta va fi binecuvîntat»* [130]. **6.** Vedeți, că pe care din fii și-a pus mîna sa dreaptă, acela este poporul cel dintîi și moștenitorul Testamentului!

7. Iar dacă și prin Avraam a amintit de acest popor, atunci avem desăvîrșirea gnozei noastre.

Că ce spune Dumnezeu lui Avraam, cînd a fost pus în dreptate, pentru că el singur a crezut [131]? *«Iată, îi spune Dumnezeu, te-am pus pe tine, Avraame, tată al popoarelor celor netăiate împrejur, care cred în Dumnezeu»* [132].

CAPITOLUL XIV

1. Da! Dar să vedem și să cercetăm dacă Dumnezeu a dat poporului Testamentul, pe care s-a jurat părinților că-l va da. L-a dat! Dar ei n-au fost vrednici să-l primească din pricina păcatelor lor. **2.** Că spune profetul: *«Și era Moisi postind în Muntele Sinai, patruzeci de zile și patruzeci de nopți, ca să primească Testamentul Domnului făcut cu poporul. Și a luat Moisi de la Domnul cele două plăci, scrise în Duh cu degetul mîinii Domnului»* [133]. Și luîndu-le Moisi le-a adus jos, ca să le dea poporului. **3.** Și a zis Domnul lui Moisi: *«Moisi, Moisi, coboară-te iute, că poporul tău, pe care l-ai scos din Egipt, a făcut fărădelege. Și a înțeles Moisi, că și-au făcut loruși chipuri turnate și a aruncat din mînă tablele și s-au sfărîmat plăcile Testamentului Domnului»* [134]. **4.** Moisi a primit Testamentul, dar ei n-au fost vrednici de el.

128. *Fac.* 25, 22—23.
129. *Fac.* 48, 11. 9.
130. *Fac.* 48, 14. 18—19.
131. *Fac.* 15, 6.
132. *Fac.* 17, 5.
133. *Ieș.* 24, 18; 31, 18.
134. *Ieș.* 32, 7. 19; *Deut.* 9, 12. 17.

Dar cum l-am primit noi?

Ascultaţi! Moisi l-a primit ca slujitor; dar Domnul Însuşi, suferind pentru noi, ni l-a dat nouă, poporul moştenirii Lui. **5.** Domnul s-a arătat, ca iudeii să umple măsura păcatelor lor, iar noi să primim Testamentul, prin Cel ce l-a moştenit, prin Domnul Iisus, Care spre aceasta a fost pregătit, ca la venirea Lui să izbăvească de întuneric inimile noastre mîncate de moarte şi date fărădelegii rătăcirii şi ca, prin învăţătura Sa, să ne dea nouă Testamentul. **6.** Că este scris, că Lui I-a poruncit Tatăl să ne izbăvească de întuneric şi să ne pregătească Luişi popor sfînt. **7.** Spune, aşadar, profetul: «*Eu, Domnul Dumnezeul Tău, te-am chemat întru dreptate şi Te voi ţine de mînă şi te voi întări; şi Te-am dat Testament poporului, lumină neamurilor, ca să deschizi ochii orbilor şi să scoţi din legături pe cei legaţi şi din casa temniţei pe cei ce şed în întuneric*»[135]. **8.** Cunoaşteţi, deci, acum, de unde am fost izbăviţi! Profetul spune iarăşi: «*Iată, Te-am pus lumină popoareior, ca să fii mîntuire pînă la marginile pămîntului. Aşa grăieşte Domnul Dumnezeu, Care te-a izbăvit*»[136]. **9.** Şi iarăşi grăieşte profetul: «*Duhul Domnului peste Mine, pentru care M-a uns, ca să binevestesc celor smeriţi har; M-a trimis să tămăduiesc pe cei zdrobiţi cu inima, să propoveduiesc celor robiţi iertare şi orbilor vedere, să vestesc anul plăcut Domnului şi ziua răsplătirii, să mîngîi pe toţi cei ce plîng*»[137].

CAPITOLUL XV

1. Încă şi despre sîmbătă este scris în cele zece porunci, pe care Dumnezeu le-a grăit lui Moisi, în Muntele Sinaiului, faţă către faţă: «*Şi să sfinţiţi sîmbăta Domnului, cu mîini curate şi cu inimă curată*»[138]. **2.** Iar în alt loc spune: «*Dacă vor păzi fiii Mei sîmbăta, atunci voi pune mila Mea peste ei*»[139]. **3.** Despre sîmbătă vorbeşte la începutul facerii lumii: «*Şi a făcut Dumnezeu în şase zile lucrurile mînilor Lui şi le-a sfîrşit în ziua a şaptea şi s-a odihnit în ea şi a sfinţit-o*»[140]. **4.** Luaţi aminte, fiilor, ce vor să spună cuvintele: «*Le-a sfîrşit în şase zile*». Vor să spună că Dumnezeu va sfîrşi totul în şase mii de ani; că o zi la Dumnezeu este o mie de ani. Însuşi Dumnezeu îmi dă mărturie, cînd zice: «*Iată ziua Domnului va fi ca o mie de ani*»[141]. Aşadar,

135. *Is.* 42, 6—7.
136. *Is.* 49, 6—7.
137. *Is.* 61, 1—2.
138. *Ieş.* 20, 8; *Deut.* 5, 12. 15.
139. *Ier.* 17, 24. 25.
140. *Fac.* 2, 2—3.
141. *Ps.* 89, 4.

fiilor, *«în șase zile»*, adică în șase mii de ani, se vor sfîrși toate. **5.** *«Și s-a odihnit în ziua a șaptea»*. Cuvintele acestea vor să spună: Cînd va veni Fiul Lui, va pune capăt timpului fărădelegii, va judeca pe cei necredincioși și va schimba soarele, luna și stelele; atunci se va odihni cu slavă în ziua a șaptea. **6.** În sfîrșit zice încă: *«Să o sfințești, cu mîini curate și cu inimă curată»* [142]. Dar am fi cu totul rătăciți, dacă am socoti că cineva, chiar fiind curat cu inima, ar putea sfinți acum ziua, pe care a sfințit-o Dumnezeu. **7.** Vezi [143], deci, că atunci o vom sfinți și, o vom putea face noi înșine, cînd vom avea odihnă deplină, după ce am fost îndreptățiți și am primit făgăduința, pentru că nu mai este fărădelege și pentru că toate au fost înnoite de Domnul. Atunci vom putea să o sfințim, pentru că noi am fost mai întîi sfințiți. **8.** În sfîrșit le mai spune: *«Lunile cele noi ale voastre și sîmbetele nu le sufăr»* [144]. Iată ce vrea să spună: «Nu-mi plac sîmbetele de acum, ci sîmbăta aceea pe care am făcut-o, în care, după ce Mă voi fi odihnit de toate, voi face început zilei a opta, care este începutul altei lumi». **9.** De aceea, sărbătorim cu bucurie ziua a opta [145], după sîmbătă, în care și Hristos a înviat și, după ce s-a arătat [146] s-a înălțat la ceruri.

CAPITOLUL XVI

1. Vă voi vorbi și despre templu, cum nenorociții [147], rătăcindu-se, au nădăjduit în zidurile lui și nu în Dumnezeul lor, Care i-a făcut, ca și cum templul ar fi fost casa lui Dumnezeu. **2.** Că L-au cinstit aproape ca și neamurile, în templu.

Dar ce spune Domnul, cînd îl desființează?

Ascultați: *«Cine a măsurat cerul cu palma, sau cine pămîntul cu pumnul? Nu eu, spune Domnul? Cerul Îmi este scaun, iar pămîntul reazăm picioarelor Mele. Ce casă Îmi veți zidi? Sau care este locul odihnei Mele?»* [148]. Ați aflat, deci, că zadarnică este nădejdea lor. **3.** În sfîrșit, le spune iarăși: *«Iată, cei ce au dărîmat templul acesta, ei înșiși îl vor zidi»* [149]. **4.** Și se face; că din pricina războiului lor templul a fost dărîmat de dușmani; iar acum chiar slujitorii dușmanilor [150] îl vor rezidi.

---

142. *Ieș.* 20, 8.
143. Am acceptat lectura ἴδε din ediția *H. Hemmer*, în locul lecturii Εἰ δὲ din ediția *P. Pringent—R. A. Kraft*.
144. *Is.* 1, 14.
145. adică duminica, zi care vine îndată după ziua a șaptea.
146. ucenicilor Săi.
147. adică: *iudeii*.
148. *Is.* 40, 12; 66, 1.
149. *Is.* 49, 17.
150. *slujitorii dușmanilor*, adică: *cei care din păgîni au ajuns creștini*.

5. De asemenea, s-a descoperit mai dinainte că aveau să fie date pieirii oraşul, templul şi poporul Israil. Că spune Scriptura: *«Şi va fi în zilele din urmă, că va da Domnul spre pieire oile păşunii şi stîna şi turnul lor»* [151]. Şi s-a întîmplat aşa cum a grăit Domnul.

6. Să cercetăm, dar, dacă este un templu al lui Dumnezeu. **Este! Însuşi** Dumnezeu spune că-l face şi-l întocmeşte. Că este scris: *«Şi la sfîrşitul săptămînii, va fi zidit cu slavă templul lui Dumnezeu în numele Domnului»* [152]. 7. Găsesc, deci, că este templu.

Dar cum va fi zidit în numele Domnului?

Ascultaţi! Înainte de a fi crezut noi în Dumnezeu, locuinţa inimii noastre era stricată şi slabă, ca un templu zidit într-adevăr de mînă; era plin de idololatrie, era casă a demonilor, pentru că se făceau de el cele cîte erau împotriva lui Dumnezeu. 8. Dar templul acesta va fi zidit în numele Domnului. Luaţi bine aminte, ca templul Domnului să fie zidit cu slavă.

Cum?

Ascultaţi! Cînd am luat iertarea păcatelor şi am nădăjduit în numele Domnului, ne-am înnoit, fiind zidiţi iarăşi dintru început. De aceea în locuinţa inimii noastre locuieşte cu adevărat Dumnezeu.

9. Cum?

Prin cuvîntul credinţei Lui, prin chemarea făgăduinţei Lui, prin înţelepciunea îndreptărilor şi prin poruncile învăţăturii; El Însuşi profeţeşte în noi, El Însuşi locuieşte în noi, cei care eram robiţi morţii Deschizîndu-ne uşa templului — adică gura — şi dîndu-ne pocăinţă, ne duce în templul cel nestricăcios. 10. Că cel care voieşte să se mîntuie, nu se uită la om [153], ci la Cel care locuieşte şi vorbeşte în el, minunîndu-se că pînă atunci niciodată n-a auzit cuvintele Celui ce vorbeşte prin gura lui şi că nici nu se gîndea să le audă vreodată. Acesta este templul cel duhovnicesc, zidit de Domnul.

CAPITOLUL XVI

1. Pe cît mi-a stat în putinţă, v-am dat aceste lămuriri într-un chip simplu; şi nădăjduieşte [154] sufletul meu că n-am lăsat nimic la o parte.

151. *Enoh* 89, 56. 66—67.
152. *Dan.* 9, 24. 27.
153. *la om*, adică: *la omul, care-L predică pe Hristos.*
154. *şi nădăjduieşte... la o parte*; în ediţia H. Hemmer: *şi nădăjduieşte sufletul meu că, în dorinţa mea, n-am lăsat nimic la o parte din cele ce duc la mîntuire.*

2. Dacă v-aş scrie despre lucrurile prezente sau viitoare, nu le veţi înţelege, pentru că ele sînt taine [155]. Acestea, dar, aşa!

CAPITOLUL XVIII

1. Să trecem acum şi la altă gnoză şi învăţătură.

Sînt două căi: a învăţăturii şi a stăpînirii, sau a luminii şi a întunericului; iar deosebirea între cele două căi este mare; pe una sînt rînduiţi îngerii luminaţi ai lui Dumnezeu, iar pe alta îngerii satanei. 2. Şi unul este Domn din veci şi pînă în veci, iar altul este stăpînitor al timpului de acum al fărădelegii.

CAPITOLUL XIX

1. Calea luminii este aceasta. Dacă cineva vrea să meargă pe cale spre un loc hotărît, apoi să se grăbească prin faptele lui.

Iar gnoza care ni s-a dat cum să mergem pe această cale este aceasta:

2. Să iubeşti pe Cel ce te-a făcut, să te temi de Cel ce te-a plăsmuit, să slăveşti pe Cel ce te-a izbăvit de moarte. Fii curat cu inima şi bogat cu duhul. Să nu te alături de cei care merg pe calea morţii. Să urăşti tot ce nu-i plăcut lui Dumnezeu. Să urăşti orice făţărnicie. Să nu părăseşti poruncile Domnului 3. Să nu te înalţi pe tine însuţi, ci să fii smerit în toate. Să nu-ţi dai ţie însuţi slavă. Să nu iei hotărîre vicleană împotriva aproapelui tău. Să nu fii obraznic în sufletul tău. 4. Să nu fii desfrînat, să nu săvîrşeşti adulter, să nu strici copiii. Să nu rosteşti cuvîntul lui Dumnezeu înaintea celor necuraţi. Să nu te uiţi la faţa omului, cînd ai să mustri pe cineva pentru păcat. Să fii blînd, să fii potolit, să tremuri de cuvintele pe care le auzi. Să nu porţi vrăjmăşie fratelui tău. 5. Să nu te îndoieşti, dacă un lucru va fi sau nu. *«Să nu iei în deşert numele Domnului»* [156]. Să iubeşti pe aproapele tău mai mult decît sufletul tău. Să nu ucizi copil în pîntecele mamei şi nici să-l ucizi după ce s-a născut. Să nu-ţi iei mîna ta de pe fiul tău sau de pe fiica ta, ci să-i înveţi din tinereţe frica de Domnul. 6. Să nu pofteşti cele ale aproapelui tău. Să nu fii lacom, nici să-ţi lipeşti sufletul tău de cei mîndri, ci să te întovărăşeşti cu cei smeriţi şi drepţi. Cele ce ţi se întîmplă, primeşte-le ca bune, ştiind că nimic nu se întîmplă fără Dumnezeu. 7. Să nu fii cu două gînduri, nici cu două feluri de vorbe, că două feluri de vorbe sînt cursă a morţii. Să

---

155. Textual: *pentru că stau în parabole.*
156. *Ieş.* 20, 7; *Deut.* 5, 11.

te supui stăpînilor, ca chipului lui Dumnezeu, cu rușine și frică. Să nu poruncești slugii tale sau slujnicii tale cînd ești supărat, că și ei nădăjduiesc în același Dumnezeu, ca nu cumva să nu se mai teamă de Dumnezeu, Care este și peste tine și peste ei; că Dumnezeu n-a venit să ne cheme după față, ci a venit la aceia, pe care i-a pregătit Duhul. **8.** Să faci parte din toate ale tale semenului tău și să nu zici că sînt ale tale; că dacă sîntem părtași la cele nestricăcioase, cu atît mai mult la cele stricăcioase [157]. Să nu fii guraliv, că limba este cursă a morții. Pe cît poți, caută să fii curat la suflet. **9.** Să nu fii la luat cu mîinile întinse, iar la dat cu ele strînse. Să iubești «*ca lumina ochilor tăi*» [158] pe orice om care-ți vorbește cuvîntul Domnului. **10.** Să-ți aduci aminte, ziua și noaptea, de ziua judecății și să cercetezi în fiecare zi [159], fie ostenindu-te prin cuvînt, mergînd la rugăciune și cugetînd să-ți mîntuiești, cu cuvînt de învățătură, sufletul tău, fie lucrînd cu mîinile tale pentru răscumpărarea păcatelor tale. **11.** Să nu șovăi a da, nici să murmuri cînd dai, că vei cunoaște cine este bunul răsplătitor. «*Să păstrezi ceea ce ai primit, fără să adaugi și fără să scoți*» [160]. Pe cel rău să-l urăști pe vecie. «*Să judeci drept*» [161]. **12.** Să nu faci dezbinare, ci să împaci, unind pe cei ce se ceartă. Să-ți mărturisești păcatele. Să nu te duci la rugăciune cu cuget rău [162].

CAPITOLUL XX

1. Calea întunericului este strîmbă și plină de blestem, că este întru totul calea morții veșnice cu pedeapsă; pe ea se află cele ce pierd sufletele: închinarea la idoli, obrăznicia, mîndria puterii, fățărnicia, inima vicleană, adulterul, uciderea, răpirea, îngîmfarea, călcarea legii, vicleșugul, răutatea, fermecătoria, magia, lăcomia, netemerea de Dumnezeu, **2.** prigonitorii celor buni, urîtorii adevărului, iubitorii minciunii, cei ce nu cunosc răsplata dreptății, cei care nu se lipesc de bine, cei care nu iau aminte la judecata dreaptă, la văduvă și la orfan, cei care priveghează, nu în frica de Dumnezeu, ci pentru rău, de care sînt departe blîndețea și răbdarea: «*cei care iubesc cele deșarte*» [163], «*cei*

157. *Rom.* 15, 27.
158. *Deut.* 32, 10.
159. *să cercetezi în fiecare zi*; ediția *Hemmer*: *să cercetezi în fiecare zi chipurile sfinților.*
160. *Deut.* 12, 32.
161. *Deut.* 1, 16; *Pilde,* 31, 9.
162. Ediția *H. Hemmer* are la sfîrșitul capitolului XIX cuvintele: *Aceasta este calea luminii.*
163. *Ps.* 4, 2.

care umblă după mită» [164] și nu miluiesc pe sărac; cei care nu suferă cu cel necăjit, cei gata spre bîrfeală, cei care nu cunosc pe Creatorul lor, *«ucigașii de copii»* [165], stricători ai făpturii lui Dumnezeu; cei care întorc spatele celui lipsit, cei care asupresc pe cel strîmtorat, apărători ai bogaților, judecători nelegiuiți ai săracilor, plini de tot păcatul.

CAPITOLUL XXI

1. Bine este, deci, ca cel care a învățat îndreptările Domnului, cîte au fost scrise, să umble în ele; că cel care le face pe acestea va fi slăvit în împărăția lui Dumnezeu, iar cel care alege calea întunericului va pieri împreună cu faptele lui. Pentru aceasta este înviere, pentru aceasta este răsplată.

2. Vă rog pe voi care sînteți în fruntea celorlalți, primiți-mi un sfat spus cu gînd bun: Aveți în jurul vostru oameni cărora să le faceți bine? Nu-i lipsiți de ajutorul vostru! **3.** Aproape este ziua, în care vor pieri toate împreună cu cel viclean. *«Aproape este Domnul și plata Lui»* [166].

4. Iarăși și iarăși, vă rog: Fiți vouă înșivă buni legiuitori, rămîneți vouă înșivă credincioși sfătuitori, scoateți din voi orice fățărnicie. **5.** Iar Dumnezeu, Cel ce conduce toată lumea, să vă dea înțelepciune, pricepere, știință, cunoașterea îndreptărilor Lui și răbdare.

6. Lăsați-vă învățați de Dumnezeu, căutînd să aflați ce cere Domnul de la noi; și faceți, ca să fiți găsiți în ziua judecății.

7. Iar dacă cineva ține minte binele, pomeniți-mă și pe mine, cugetînd la cele ce am spus, pentru ca și dorința și privegherea mea să ducă la ceva bun.

Vă rog, cerîndu-vă un har: **8.** atîta vreme cît vasul cel bun este cu voi [167], să nu vă depărtați de nici una din îndatoririle voastre, ci cercetați-le neîncetat și împliniți orice poruncă. Merită osteneala! **9.** De asta mai cu seamă m-am străduit să vă scriu cele ce am putut [168].

Fiți sănătoși, fii ai dragostei și ai păcii. Domnul slavei și al întregului har, cu duhul vostru.

---

164. *Is.* 1, 23.
165. *Înț. Sol.* 12, 5.
166. *Is.* 40, 10.
167. adică: *atîta vreme cît sînteți în acest trup.*
168. Ediția *H. Hemmer* adaugă: *ca să vă bucur.*

INDICE SCRIPTURISTIC

INDICE REAL ŞI ONOMASTIC

SFÎNTUL IGNATIE TEOFORUL

EPISTOLE

INTRODUCERE

Știrile pe care ni le dă antichitatea creștină despre Sfîntul Ignatie al Antiohiei sînt foarte palide. Ne vorbesc despre el în scurte cuvinte : Irineu *(Adv. haer., V, 28, 4),* Origen *(Despre rugăciune, 20 ; Coment. la Cîntarea Cîntărilor, Introducere ; Comentar la Luca, Omilia VI, 3),* Eusebiu *(I. B., III, 36),* Ieronim *(De vir. ill., 16) ;* Sfîntul Atanasie cel Mare *și* Sfîntul Vasile *citează din Epistola sa către Efeseni, iar* Sfîntul Ioan Gură de Aur *îl engomiază într-o cuvîntare, fără să îmbogățească cu ceva cunoștințele noastre despre această mare personalitate creștină a epocii post apostolice. Cele mai multe știri despre el le avem în epistolele sale, scrise în drum spre mucenicie, în ultimul an al vieții lui și în ultimul an de episcopat. El însuși se numește în fruntea epistolelor sale cu două nume :* Ignatie Teoforul ; *probabil că primul îl are din familie, al doilea din botez. Al doilea nume a fost interpretat în două chipuri, potrivit traducerii care se dă cuvîntului Teofor : «cel care a fost purtat de Dumnezeu» sau «cel care poartă pe Dumnezeu». După primul sens, Ignatie a fost copilul, pe care l-a luat Mîntuitorul în brațe, pentru a-l da ucenicilor pildă de smerenie (Matei 18, 2—4) ; după al doilea sens, Ignatie purta în inimă pe Hristos, fapt mărturisit de toate epistolele sale ; posteritatea, însă, a materializat această interpretare și a spus că, după moartea lui Ignatie, i s-a tăiat inima în bucăți și fiecare bucată purta, scris cu litere de aur, numele lui Hristos.*

Nu știm nimic precis nici despre originea sa, nașterea sa sau educația sa. Sfîntul Ioan Hrisostom spune că a cunoscut pe Apostoli, că a fost hirotonit episcop al Antiohiei de Sfîntul Apostol Petru, care l-a lăsat în locul lui, fiind al doilea episcop al Antiohiei. Origen (Comentar la Luca, Omilia VI, 3) îl dă tot ca al doilea episcop al Antiohiei, pe cînd Eusebiu (I. B., III, 36) îl prezintă ca al treilea episcop după Evodiu. O tradiție tîrzie, Constituțiile Apostolice *(VII, 46) relatează că Sfîntul Ignatie a fost hirotonit episcop de Sfîntul Apostol Pavel. Eusebiu așează episcopatul său între anul întîi al domniei lui Vespasian și anul al zecelea al domniei lui Traian, adică între 70 și 107. Despre activi-*

tatea sa ca episcop nu avem alte ştiri decît ştirea transmisă de istoricul Socrate (I. B., VI, 8) care relatează că Ignatie a introdus în Biserica sa cîntarea antifonică a psalmilor şi că acest obicei a trecut şi la alte Biserici.

În al zecelea an al domniei lui Traian, adică în 107, după Eusebiu, Sfîntul Ignatie a fost închis şi condamnat la moarte în amfiteatrul din Roma. Poate că s-a hotărît să fie dus la Roma şi să moară în amfiteatru, pentru ca împăratul Traian să aibă o personalitate ilustră creştină la serbările date de Roma în cinstea victoriei repurtate de împărat asupra dacilor.

Pus în lanţuri, Sfîntul Ignatie, păzit de 10 soldaţi, zece leoparzi cum îi numeşte sfîntul, a făcut călătoria pînă la Roma pe pămînt şi pe apă.

S-au îmbarcat la Seleucia şi au coborît la unul din porturile Ciliciei sau Pamfiliei ; apoi au urmat drumul pe jos pînă în Smirna, trecînd prin Filadelfia şi lăsînd în stînga Efesul, Trallesul şi Magnezia. În Smirna, Ignatie a fost primit de episcopul Policarp şi de întreaga comunitate creştină. Vestea trecerii sfîntului a ajuns la toate Bisericile, care nu se aflau în drumul său ; şi acestea au trimis delegaţi la Smirna pentru a-l vedea pe Ignatie. Din Biserica Efesului a venit o delegaţie alcătuită din episcopul Onisim, diaconul Buru şi trei bărbaţi : Crocu, Evplu şi Fronton ; din Biserica Magneziei a venit episcopul Damas, însoţit de preoţii Basu şi Apolonie şi de diaconul Zotion ; din Biserica din Tralles a venit episcopul Polibie. Sfîntul Ignatie a rămas cîtăva vreme în Smirna, în care timp a scris cîte o epistolă către fiecare din Bisericile, care veniseră să-l viziteze. Pe cînd era în Smirna, Sfîntul Ignatie a aflat că creştinii din Roma vor să intervină pe lîngă autorităţile romane pentru revizuirea sentinţei de condamnare. Pentru a le împiedica demersurile, Sfîntul Ignatie le scrie o epistolă, ajunsă celebră, numită de Renan «o bijuterie a literaturii creştine primitive». Epistola a fost scrisă «în ziua a noua înainte de calendele lui septembrie» adică în 24 august.

Din Smirna a fost dus în Troada, fiind însoţit de diaconul Buru din Efes. Aici l-au ajuns diaconul Filon din Cilicia şi diaconul Reu Agatopod din Siria. Aceştia i-au adus fericita veste că persecuţia din Antiohia a luat sfîrşit. Din Troada, Sfîntul Ignatie a scris epistole Bisericilor pe care le-a vizitat în drumul său : Bisericii din Filadelfia, Bisericii din Smirna şi episcopului Policarp al Smirnei. La sfîrşitul epistolelor roagă Bisericile să trimită cîte un delegat Bisericii din Antiohia, ca să-i fie o dovadă de dragoste şi să se bucure «cu cei de acolo, că

au pace, că şi-au recăpătat măreţia lor şi li s-a restabilit trupul lor propriu». Episcopului Policarp îi dă o sarcină mai mare: «Pentru că n-am putut să scriu tuturor Bisericilor, trebuind să plec pe neaşteptate cu corabia de la Troada la Neapole, precum porunceşte voinţa lui Dumnezeu, vei scrie tu Bisericilor care sînt între Smirna şi Antiohia, ca unul ce ştii gîndul lui Dumnezeu, ca şi ele să facă acelaşi lucru: cele care pot, să trimită delegaţi cu piciorul, iar altele, epistole prin cei trimişi de tine, ca să fiţi slăviţi prin o faptă veşnică, precum şi eşti». Ar fi avut dorinţa ca însuşi să scrie acelor Biserici şi, în primul loc, Bisericii sale din Antiohia, dar n-a putut, că a trebuit să plece «pe neaşteptate».

Din Troada au călătorit pe apă pînă la Neapole, apoi pe uscat pînă în Filipi. Din scrisoarea Sfîntului Policarp către Filipeni se vede că Ignatie nu era singurul înlănţuit, ci mai erau şi alţi doi: Zosima şi Rufu (IX, 1). De la Filipi Sfîntul Ignatie trebuie să fi luat Calea Egnatia, care traversează Macedonia pînă la Dyrachium, iar de acolo pe mare pînă la Brindisi pentru a ajunge pe jos la Roma, sau, după cum ne spun Actele martirice, de la Dyrachium a înconjurat Italia pentru a ajunge la Roma prin gurile Tibrului, unde a fost primit de creştinii, care au venit întru întîmpinarea sa. «Probabil că s-a calculat, spune Allard[1], călătoria lui Ignatie în aşa fel ca să ajungă la Roma înainte de sfîrşitul sărbătorilor, care celebrau, cu o pompă nemaiauzită pînă atunci, triumful învingătorului dacilor. Dacă războiul dacic s-a terminat în 106, aceste serbări, care au ţinut 123 de zile, au trebuit să umple anul 107. Zece mii de gladiatori au pierit pentru distracţia poporului roman; unsprezece mii de fiare sălbatice au fost ucise. Dar, înainte de a le ucide, li se aruncau fără îndoială, după obicei, cîţiva condamnaţi. Astfel, la 18 decembrie au murit doi însoţitori ai lui Ignatie, Zosima şi Rufu. După două zile a venit rîndul episcopului Antiohiei. La 20 decembrie Ignatie a dobîndit harul atît de mult dorit; măcinat de dinţii fiarelor a ajuns grîu al lui Dumnezeu». Cu privire la data morţii, teologii Lightfoot şi Harnack nu sînt de acord cu cifra dată de Eusebiu, 107; propun ca an al morţii unul din anii dintre 110—118 (Lightfoot) sau dintre 110—117 (Harnack).

Actele martirice ale Sfîntului Ignatie ne spun că fiarele i-au sfîşiat trupul, i-au mîncat carnea şi i-au zdrobit oasele mici, rămînînd întregi oasele mari şi tari; pe acestea creştinii le-au strîns cu evlavie, le-au dus la Antiohia ca pe o nepreţuită comoară şi le-au depus într-o

1. Histoire des persécutions pendant les deux premiers siècles, Paris, 1892, p. 200, la: *G. Bareille, Art. cit.*, col. 690.

biserică din afara porţii Dafne. Moaştele Sfîntului Ignatie n-au rămas pentru totdeauna în afara porţii Dafne. Din ordinul împăratului Teodosie II au fost aduse în Antiohia şi aşezate cu pompă în templul zeiţei Fortuna, transformat în biserică cu hramul Sfîntului Ignatie. Biserica Ortodoxă îi prăznuieşte pomenirea la 20 decembrie, iar Biserica Romano-Catolică la 1 februarie.

Despre epistolele Sfîntului Ignatie ne vorbeşte un martor ocular, Sfîntul Policarp al Smirnei. Scriindu-le Filipenilor le spune : «Epistolele lui Ignatie, pe care ni le-a trimis şi altele pe care le avem la noi, vi le-am trimis, aşa cum aţi cerut ; ele sînt alăturate acestei epistole, din care veţi putea scoate mari foloase, că ele cuprind credinţă, răbdare şi toată zidirea cuvenită în Domnul nostru» (XIII, 2). Probabil că numai cele şase epistole ale Sfîntului Ignatie adresate Bisericilor din Asia alcătuiau colecţia Sfîntului Policarp. Colecţia pe care o cunoştea istoricul Eusebiu cuprindea şi Epistola către Romani.

Cele şapte epistole ale Sfîntului Ignatie ni s-au transmis de două manuscrise : a) manuscrisul Mediceus din Biblioteca Laurentiană din Florenţa, din secolul XI, care cuprinde cele şase epistole adresate Bisericilor din Asia : către Efeseni, Magnezieni, Tralieni, Filadelfieni, Smirneni şi Policarp ; b) manuscrisul Colbertinus, din Biblioteca naţională de la Paris, gr. 1451, din sec. X, care are Epistola către Romani, inserată în actele martirice ale Sfîntului Ignatie.

Mai sînt încă două recenzii ale epistolelor Sfîntului Ignatie : o recenzie scurtă, care cuprinde, sub formă prescurtată într-o traducere siriană, trei epistole : către Efeseni, Romani şi Policarp şi o recenzie lungă, formată din 13 epistole între care, interpolate şi dezvoltate, şi cele 7 epistole din prima recenzie, numită recenzia mijlocie. Recenzia lungă este opera unui apolinarist de la începutul secolului V.

Multă vreme autenticitatea celor şapte epistole ale lui Ignatie a fost atacată mai cu seamă din pricini confesionale. Astăzi nimeni nu mai pune la îndoială autenticitatea lor.

În toate epistolele sale, în afară de Epistola către Romani, Sfîntul Ignatie are scopul de a întări în sufletul membrilor Bisericilor, cărora le scrie, simţămîntul de unitate creştină. Acest lucru l-a făcut pe ultimul editor al Sfîntului Ignatie, părintele P. Th. Camelot, să-l numească doctor al unităţii. Unitatea aceasta se păstrează : a) prin supunerea şi ascultarea creştinilor de episcop, care este centrul vieţii bisericeşti, b) prin păstrarea adevăratei credinţe, fugind de învăţăturile ereticilor — pe care-i numeşte : fiare cu chip de om, lupi, cîini turbaţi, care muşcă pe furiş, iarbă a diavolului, vlăstare aducătoare de moarte, coloane funerare — şi c) prin vieţuirea în Hristos.

În Epistola către Romani urmărește un alt scop: să-i convingă pe creștinii din Roma să nu-l împiedice, prin intervențiile lor, de a ajunge ucenic al lui Hristos. «Mă tem, însă, spune el, ca dragostea voastră să nu-mi facă nedreptate; vouă vă este ușor să faceți ce voiți; dar mie îmi este greu să dobîndesc pe Dumnezeu, dacă voi nu mă veți cruța» (I, 2). «Lăsați-mă să fiu mîncare fiarelor, prin care pot dobîndi pe Dumnezeu. Sînt grîu al lui Dumnezeu și sînt măcinat de dinții fiarelor, ca să fiu găsit pîine curată a lui Hristos. Mai degrabă lingușiți fiarele, ca ele să-mi fie mormînt și să nu lase nimic din trupul meu; ca nu adormind, să fiu povară cuiva. Atunci voi fi cu adevărat ucenic al lui Hristos, cînd nici trupul meu nu-l va vedea lumea» (IV, 1—2). «Am să lingușesc fiarele, ca să mă mînînce iute, nu precum se tem unii și nu se ating de ele. Iar dacă nu vor voi de bună voie, le voi sili. Iertați-mă! Eu știu ce mi-i de folos. Acum încep să fiu ucenic!» (V, 2). «Pe Hristos Îl caut, Care a murit pentru noi; pe Acela Îl vreau, Care a înviat pentru noi!» (VI, 1). «Mai bine fiți cu mine, adică cu Dumnezeu!» (VII, 1). «Nu mă bucur de hrana cea stricăcioasă. Vreau pîinea lui Dumnezeu, care este trupul lui Hristos, Cel din sămînța lui David, iar băutură vreau sîngele Lui, care este dragoste nestricăcioasă» (VII, 3).

Stilul scrisorilor Sfîntului Ignatie este stilul unui om cu o viață interioară tumultoasă. S-a scris mult despre stilul lui, și de bine și de rău; dar nimeni n-a găsit cuvinte mai potrivite pentru a-i caracteriza stilul, adică omul, ca Ed. Norden, care a făcut tocmai din scăderile găsite de alții scrisului lui Ignatie însușiri superioare: «Fiecare cuvînt respiră o personalitate extrem de puternică, marcat de o vigoare uimitoare; nu se poate imagina ceva mai individual. Stilul este la fel, violent, pasionat, fără a se îngriji de formă. Nici o scriere a timpului n-a forțat limba cu o mai suverană independență. Întrebuințarea cuvintelor (vulgarisme, cuvinte latine), creația originală de cuvinte, construcțiile sînt de o îndrăzneală nemaiauzită: autorul începe mari perioade, pe care le întrerupe fără scrupule; și n-ai impresia că aceasta se explică prin incapacitatea sirianului de a se exprima clar și corect în grecește; mai mult este flacăra și pasiunea interioară, care se degajează din lanțurile de expresie» [2].

Și pentru că Norden a vorbit de creații originale de cuvinte, trebuie amintit aici că Sfîntul Ignatie este primul scriitor creștin, care introduce în terminologia creștină cuvinte noi, ce vor fi acceptate în

2. *Ed. Norden*, Die antike Kunstprosa, II (1909), p. 510—511, la: *P. Th. Camelot*, Op. cit., p. 19—20.

sensul dat de el de întreaga creștinătate : cuvîntul «creștinism» *(M, X, 1, 3 ; F, VI, 1 ; R, III, 3), pentru a arăta noua situație creată în lume prin învățătura lui Hristos și termenul* «Biserica catolică», *adică sobornică, universală (S, VIII, 2) pentru a arăta atît unitatea de doctrină a Bisericii în opoziție cu comunitățile eretice, atît de diversificate din punct de vedere doctrinal, cît și universalitatea ei, întinderea ei în spațiu, ecumenicitatea ei.*

Puncte de doctrină :

a) Sfînta Treime este mărturisită cu tărie de Sfîntul Ignatie : «În toate cîte faceți să sporiți cu trupul și cu duhul, în Fiul *și în* Tatăl *și în* Duhul» *(M, XIII, 1) ; «Iisus Hristos s-a supus după trup Tatălui, iar Apostolii lui* Hristos *și* Tatălui *și* Duhului *(M XIII, 2) ; «Sînteți pietre ale templului Tatălui, pregătiți pentru zidirea lui Dumnezeu* Tatăl, *ridicați la înălțime cu unealta lui* Hristos, *care este crucea, folosindu-vă de* Duhul cel Sfînt, *ca de o funie» (E, IX, 1).*

b) Hristos este centrul gîndirii Sfîntului Ignatie. O ilustrează și prezența în epistolele sale de 157 de ori a numelui lui Hristos, sub formele sale : Hristos, Iisus, Domnul, Mîntuitorul. Hristos este Dumnezeu ; este în Tatăl înainte de veci ; este Cuvînt veșnic al lui Dumnezeu și chip al Tatălui. Este și Fiu al lui Dumnezeu și Fiu al omului, «zămislit de Maria, după rînduiala lui Dumnezeu din sămînța lui David și din Duhul Sfînt» (E, XVIII, 2). «Dumnezeu s-a arătat în trup omenesc spre înnoirea vieții veșnice și a luat început ceea ce fusese hotărît de Dumnezeu ; prin aceasta toate se puneau în mișcare, pentru că se pregătea nimicirea morții» (E, XIX, 3). S-a născut «cu adevărat din Fecioară», a fost botezat de Ioan, iar pe timpul lui Pilat din Pont și al lui Irod «a fost pironit cu adevărat pentru noi cu trupul» (S, I, 1-2). A mîncat, a băut ; «cu adevărat a fost răstignit și a înviat în văzul celor cerești și al celor pămîntești și al celor dedesubt» (T. IX, 1). A pătimit și a murit pentru mîntuirea neamului omenesc (S, I, 2 ; II, 1 ; T, II, 1). A ieșit de la Tatăl și s-a întors la Tatăl (M, VII, 2). Hristos este cunoștința lui Dumnezeu (E, XVII, 2), voința Tatălui (E, III, 2), ușa Tatălui, prin care intră Avraam, Isaac, Iacov, profeții, apostolii și Biserica (F, IX, 1), este omul cel nou (E, XX, 1), aluat nou (M, X, 2) ; grăiește adevărul (E, VI, 2) ; este singurul nostru învățător (M, IX, 2) ; este episcopul tuturor (M, III, 1) ; este bucuria cea neprihănită (M, VII, 1), bucurie veșnică (F, titlu) ; este nădejdea noastră comună (E, XXI, 2 ; M, XI, 1 ; T, titlu ; II, 2 ; F, XI, 2) ; este viața noastră (E, III, 2) cea adevărată (S, IV, 1) și veșnică (M, I, 2). Diavolul — «stăpînitorul vea-

cului acestuia» — n-a cunoscut «trei taine răsunătoare, care s-au săvîrşit în tăcerea lui Dumnezeu» : Fecioria Mariei, naşterea lui Hristos din ea şi moartea Domnului» (E, XIX, 2).

c) Biserica este o unitate alcătuită din episcop, preoţi, diaconi şi credincioşi. Unitatea aceasta o dă Hristos, Care e unit cu Biserica, aşa cum este unit El cu Tatăl (E, V, 1). Fără de episcop, preoţi şi diaconi nu se poate vorbi de Biserică (T, III, 1). Episcopul este în locul lui Hristos, preoţii în locul soborului apostolilor, iar diaconilor li s-a încredinţat slujirea (M, VI, 1). Episcopul este cununa cea vrednică a preoţimii şi a diaconilor (M, XIII, 1) ; în episcop este toată mulţimea credincioşilor (T, I, 1), pentru că acolo unde este episcopul, acolo trebuie să fie şi mulţimea credincioşilor, după cum acolo unde este Hristos, acolo este şi Biserica universală (S, VIII, 2). Fără episcop nu se poate face nimic : nici botezul, nici euharistia, nici agapa (S, VIII, 1-2), nici căsătoria (P, V, 2). Preoţii sînt uniţi cu episcopul cum sînt unite coardele cu chitara (E, IV, 1) ; ei pot face cu aprobarea episcopului, slujbele pe care le face episcopul (S, VIII, 1). Diaconii n-au acest drept ; lor li s-a încredinţat numai slujirea (M, VI, 1), sînt slujitori ai tainelor lui Hristos, ai Bisericii lui Dumnezeu (T, II, 3) şi au datoria să se supună episcopului ca harului lui Dumnezeu, iar preoţilor ca legii lui Dumnezeu (M, II, 1). Credincioşii trebuie să se supună episcopului şi preoţilor (M, XIII, 2 ; E, II, 2 ; XX, 2 ; T, XIII, 2), să nu facă nimic fără episcop (T, II, 2), pentru că «Duhul, spune Sfîntul Ignatie, mi-a predicat, grăind aşa : «Fără de episcop să nu faceţi nimic !», să respecte pe episcopi, preoţi şi diaconi (T, III, 1) ; să se adune cu toţii la un loc, în jurul unuia Iisus Hristos şi să nu li se pară că este binecuvîntat să facă cineva ceva de unul singur, ci toate să le facă în comun : o singură rugăciune, o singură cerere, o singură minte, o singură nădejde în dragoste (M, VII, 1-2). «Căutaţi, le spune hotărît credincioşilor Sfîntul Ignatie, să participaţi la o singură euharistie ; că unul este trupul Domnului nostru Iisus Hristos şi unul este potirul spre unirea cu sîngele Lui ; unul este jertfelnicul, după cum unul este episcopul împreună cu preoţii şi diaconii» (F, IV, 1).

d) Sfintele Taine sînt prezente în epistolele Sfîntului Ignatie. Botezul este arma creştinului (P, VI, 2). — Euharistia este trupul Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, trupul care a pătimit pentru păcatele noastre şi pe care Tatăl, cu bunătatea Sa, l-a înviat (S, VII, 1). Euharistia este leacul nemuririi şi doctorie pentru a nu muri (E, XX, 2). Numai acea euharistie este bună care este făcută de episcop sau de cel căruia episcopul i-a îngăduit (S, VIII, 1). — Mărturisirea păcatelor este expri-

mată indirect de Sfîntul Ignatie în aceste cuvinte : «Nu grăiesc aşa, pentru că am găsit dezbinare la voi ; dimpotrivă curăţie. Că toţi cîţi sînt ai lui Dumnezeu şi ai lui Iisus Hristos sînt cu episcopul, şi toţi cîţi se vor pocăi şi vor veni la unitatea Bisericii, *vor fi şi ei ai lui Dumnezeu, ca să fie vii după Iisus Hristos» (F, III, 2).*

e) Unii teologi romano-catolici văd în Epistola Sfîntului Ignatie Teoforul către Romani o mărturie a autorităţii Bisericii din Roma asupra celorlalte Biserici creştine. Nu textul epistolei le este temei, ci lunga adresă care prefaţează epistola, în care Sfîntul Ignatie împodobeşte Biserica Romei cu cele mai alese calificative : «Bisericii celei miluite prin voinţa Tatălui... celei iubite şi luminate... celei care stă în frunte în ţara romanilor, vrednică de Dumnezeu, vrednică de cinste, vrednică de fericire, vrednică de laudă, vrednică de a dobîndi ce doreşte, vrednică de curăţie, Bisericii care stă în fruntea dragostei, care ţine legea lui Hristos, care poartă numele Tatălui». *Dar cuvintele acestea nu sînt altceva decît cuvinte pentru cîştigarea bunăvoinţei creştinilor din Roma, de a-i îndupleca să-i împlinească dorinţa şi cererea. Cuvintele :* «Bisericii care stă în frunte în ţara romanilor» *în care unii teologi romano-catolici văd recunoaşterea unei prezidenţii a Bisericii Romei asupra celorlalte Biserici, aveau cu totul alt conţinut, alt înţeles, pentru Sfîntul Ignatie. Sfîntul Ignatie s-a gîndit numai la Biserica din Roma, care stă în frunte* «în ţara romanilor», *nu la o Biserică, care stă în frunte «în întreaga lume creştină». Apoi a traduce cuvintele :* «care stă în fruntea dragostei» *prin : «care stă în fruntea Bisericii», a traduce adică cuvîntul «dragoste» prin «Biserică», înseamnă a forţa sensul cuvintelor. Mai mult : dacă Sfîntul Ignatie ar fi avut convingerea că Biserica Romei stă în fruntea Bisericilor, ar fi ştiut mai mult de această Biserică ; dar aşa el nu ştie nici numele episcopului Romei, nu vorbeşte de el, nici nu se adresează lui, ci creştinilor din Biserica Romei ; lor le cere favoarea de a-l ajuta să ajungă ucenic al lui Hristos, să pătimească adică şi el aşa cum a pătimit Dumnezeul său, Domnul Iisus Hristos.*

LITERATURA

Ediţii: Să se vadă la Părinţii Apostolici. Ediţii separate : *Ad. Hilgenfeld,* Ignatii Antiocheni et Polycarpi Smyrnaei epistulae et martyria, Berlin, 1902. — *W. Bauer,* Die Briefe des Ignatius von Antiochien und der Polycarpbrief, Tübingen, 1920. — *P. G. Crone,* Ignatius von Antiochien, Briefe, Münster, 1936. — *P. Th. Camelot,* Ignace d'Antioche, Polycarpe de Smyrne, Lettres, Martyre de Polycarpe, Texte grec, introduction, traduction et notes, 3-e èdition revue et augmentée, Paris, 1958, p. 66—180 (Sources chrétienne, 10).

Traduceri: Să se vadă la Părinţii Apostolici. Traduceri separate : a) *în engleză : J. A. Kleist,* The Epistles of St. Clement of Rome, and St. Ingnatius of **Antioch,**

Westminster (Maryland), 1964. — *J. H. Srawley*, The Epistles of St. Ignatius, Bishop of Antioch, ed. 3, London, 1935. — b) *în franceză: P. Th. Camelot*, op. cit., p. 67—181. — *H. Delafosse* (J. Turmel), Lettres d'Ignace d'Antioche, Paris, 1929. — *B. Heroux* în: *R. Weijenborg*, Les lettres d'Ignace d'Antioche. Etude critique littéraire et de théologie. Trad. française par. B. Heroux, Leyde, 1969. — c) *în germană: L. A. Winterwyl*, Die Briefe des hl. Ignatius von Antiochien, Freiburg i. Br., 1938. — d) *în italiană: M. Monachesi*, L'Epistolario Ignaziano, Roma, 1925. — *U. Moricca*, Ignazio di Antiochia e Policarpo, vevesco di Smirna. La lettere, il martirio di Policarpo, Roma, 1923.

Studii: *A. d'Ales*, Ἐὰν γνωσθῇ πλέον τοῦ ἐπισκόπου, ἔφθαρται, (Ign., Pol. V, 2), în: RSR, 25 (1935), p. 489—491. — *M. Andrițopoulu* și *C. Atanasiadu*, Ἰγνάτιοσ ὁ κα, Θεοφόρος καὶ αἱ αἱρέσεις τῆς ἐποχῆς του, Atena, 1961. — *G. Bardy*, La Théologie de l'Eglise de saint Clément de Rome à saint Irénée, Paris, 1945, p. 31—33; 44—49; 83—84; 102—104; 113—117. — *G. Bareille*, Ignace, în: DThC, VII, 1, col. 685—713. — *B. Basile*, Un ancien témoin arabe des lettres d'Ignace d'Antioche, în: Melto, Recherches orientales, Kaslik (Liban), 4 (1968), p. 269—287. — *Acelaşi*, Une autre version arabe de la lettre aux Romains de S. Ignace d'Antioche, în: Melto, Recherches orientales, Kaslik (Liban), 5 (1969), p. 269—287. — *P. Batiffol*, L'Eglise naissante et le catholicisme, ed. 12, Paris, 1927, p. 157—170. — *Acelaşi*, L'Eucharistie. La présence réelle et la transsubstantion, ed. 9, Paris, 1930, p. 39—50. — *Acelaşi*, Ignatius of Antioche, în: J. Hastings, Dictionary of the Apostolic Church I (1916), p. 594 sq. — *H. B. Bartsch*, Gnostisches Gut und Gemeindetradition bei Ignatius von Antiochien, Güthersloh, 1940. — *W. Bauer*, Rechtgläubigkeit und Ketzerei im ältesten Christentum, Tübingen, 1934, p. 65—73. — *L. Baur*, Untersuchungen über die Vergöttlichungslehre in der Theologie der griechischen Väter, în: ThQ, 99 (1918), p. 234—252. — *W. Bieder*, Das Abendmahl im christlichen Lebenszusammenhang bei Ignatius von Antiochia, în: Evang. Theol., 16 (1956), p. 75—97. — *S. Bilali*, Ὁ προταθλητὴς τοῦ Κολοσσαίου Ἰγνάτιος ὁ θεοφόρος, Atena, 1960. — *A. Bolhuis*, Die Acta Romana des Martyriums des Ignatius Antiochenus, în: VC, 7 (1953), p. 143—153. — *C. Bonis*, Ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ θεοφόρος καὶ αἱ περὶ Ἐνκλησίος ἀντιλήψεις αὐτοῦ, în: OS, 1 (1958), p. 10—12; 21—22; 39—41. — *J. Brinktrine*, Der Messopferbegriff in den ersten zwei Jahrhunderten, Freiburg i. Br., 1918, p. 76—84. — *R. Bultmann*, Ignatius und Paulus, în: Studia Paulina in honor. J. de Zwaan,Harlem, 1953, p. 37—51, — *W. J. Burghardt*, Did Saint Ignatius of Antioch Know the Fourth Gospel? în: ThSt, 1 (1940), p. 1—26. — *Pierre-Thomas Camelot*, Ignace d'Antioche, în: DSp, VII, 2, col. 1250—1266. — *A. M. Cecchin*, Maria nell «economia di Dio» secondo Ignazio di Antiochia, în: Marianum, 14 (1952), p. 373—383. — *H. Chadwick*, The Silence of Bishops in Ignatius, în: HThR, 43 (1950), p. 169—172. — *C. P. S. Clarcke*, St. Ignatius and St. Polycarp, London, 1930. — *J. Colson*, Agape (charité) chez S. Ignace d'Antioche, 1961. — *V. Corwin*, St. Ignatius and Christianity in Antioch, New Haven, 1960. — *L. Cristiani*, Saint Ignace d'Antioche: Sa vie d'intimité avec Jésus-Christ în: RAM, 25 (1949), p. 109—116. — *D. Delafosse* (J. Turmel), Nouvel examen des lettres d'Ignace D'Antioche, în: RHL, 8 (1922), p. 303—337; 477—533. — *F. J. Dölger*, Christoforus als Ehrtitel für Märtyrer und Heilige im christlichen Altertum, în: AC, 4 (1933), p. 73—80. — *Acelaşi*, «Die Gottesstimme» bei Ignatius von Antiochien, Kelsos und Origenes, în: AC, 5 (1936), p. 218—223. — *F. X. Funk*, Die Echtheit der Ignatianischen Briefe aufs neue verteidigt, Tübingen, 1883. — *Acelaşi*, Der Primat der römischen Kirche nach Ignatius und Irenaeus, în: Kirchengeschichtliche Abhandlungen und Untersuchungen, I, Paderborn, 1897, p. 1—23. — *C. Fusca*, Ἀπὸ τὰς ἐπιστολὰς Ἰγνατίον τοῦ θεοφόρου, ἐν: Ἀκτῖνες, 21 (1958), p. 169—174. — *H. de Genouillac*, L'Eglise chrétienne au temps de Saint Ignace d'Antioche, Paris, 1907. — *E. v. d. Golz*, Ignatius von Antiochien als Christ und Theologe, Leipzig, 1894. — *L. H. Gray*, The Armenian Acts of the Martyrdom of St. Ignatius of Antioch, în: Armenian Quarterly, 1 (1946), p. 47—66. — *A. Harnack*, Die Zeit des Ignatius und die Chronologie der antiochenischen Bischöfe bis Tyrannus, Leipzig, 1878. — *J. Rendel Harris*, Genuine and Apocryphal Works of Ignatius of Antioch, în: Bulletin John Rylands Library II (1927), p. 204—231. — *P. N. Harrison*, Polycarp's Two Epistles to the Philippians, Cambridge, 1936, p. 121—140. — *A. Heitmann*, Imitatio Dei. Die ethische Nachahmung Gottes nach der Väterlehre der zwei ersten Jahrhunderte, Roma, 1940, p. 71—74. — *J. Hoh*, Die kirchliche Busse im 2. Jahrhundert, Breslau, 1932, p. 72—77. — *P. C. Hristu* Ἰγνάτιος ὁ θεοφόρος, în: ThEE,

VI, col. 705—715. — *Acelaşi*, 'Ιγνάτιος 'ΑντιοΧείας, Tesalonic, 1970. — *Acelaşi*, Ζωὴ ἀληθινὴ κατὰ τὴν διδασκαλίαν 'Ιγνατίον τοῦ θεοφόρου, Atena, 1951. — G. *Joussard*, Les épîtres expédiées de Troas par saint Ignace d'Antioche ont-elles été dictées le même jour en une série continue, în: Mémorial J. Chaine, Louvain, 1950. — *Acelaşi*, Aux origines du culte des martyrs dans le christianisme. Saint Ignace d'Antioche, Rom., 2, 2, în: RSR, 38 (1951), p. 362—367. — *L. Lebreton*, La théologie de la Trinité d'après St. Ignace d'Antioche, în: RSR 25 (1925), p. 97—126; 393—419. — *H. Leclercq*, Ignace d'Antioche, în: DAL, VII, 1, 67. — *H. Lietzmann*, Histoire de l'Eglise ancienne, I, Paris, 1936, p. 253—266. — *F. Loofs*, Theophilus von Antiochien Adv. Marcionem und die anderen theologischen Quellen bei Irenaeus, Leipzig, 1930, p. 194—205. — *C. Maurer*, Ingnatius von Antiochien und das Johannesevangelium, Zürich, 1949. — *P. Meinhold*, Schweigende Bischöfe. Die Gegensätze in den kleinasiatischen Gemeinden nach den Ignatanen, în: Festgabe J. Lortz, II, Baden Baden, 1958, p. 467—490. — *E. Mersch*, Le corps mystique du Christ, Louvain, 1933, p, 234—244. — *G. S. Mitchell*, Canon Streeter and S. Ignatius, în: ChQ, 102 (1931), p. 219—232. — *J. Moffatt*, An Approach to Ignatius, în: HThR, 29 (1936), p. 1—38. — *Acelaşi*, Ignatius of Antioch A Study in Personal Religion, în: JR, 10 (1930), p. 169—186. — *Acelaşi*, Two Notes on Ignatius, Magnesians I and Justin Martyr, Apologia I, 62 sq., în: HThR, 23 (1930), p. 153—159. — *E. Molland*, The Heretics combated by Ignatius of Antioch, în: JEH, 5 (1954), p. 1—6. — *J. H. Newman*, On the text of the Seven Epistles of St. Ignatius, în: Tracts, Theological and Ecclesiastical, London, 1874, p. 95—123. — *J. Nirschl*, Die Theologie des hl. Ignatius, Mainz, 1880. — *C. Ollivier*, Ignace d'Antioche, în: C, V, col. 1190—1192. — *R. Padberg*, Das Amtsverständnis der Ignatius Briefe (ca 110 n. Chr) în: ThGl, 62 (1972), p. 47—54. — *O. Perler*, Die Briefe des Ignatius von Antiochien. Frage der Echtheit; neue, arabische Uebersetzung, în: FZPT, 18 (1971), p. 381—396. — *Acelaşi*, Ignatius von Antiochien und die römische Christengemeinde, în: DT, 22 (1944), p. 413—451. — *Acelaşi*, Das Vierte Makkabäerbuch, Ignatius von Antiochien und die ältesten Märtyrerberichte, în: RAC, (1949), p. 47—72. — *Th. Preiss*, La mystique de l'imitation du Christ et de l'unité chez Ignace d'Antioche, în: RHPR, 18 (1938), p. 197—241. — *K. Prümm*, Christentum als Neuheitserlebniss, Freiburg i. Br., 1939, p. 281—284. — *J. Quasten*, Monumenta Eucharistica et Liturgica vetustissima, Bonn, 1935—1937, p. 334—336. — *M. Rackl*, Die Christologie des heiligen Ignatius von Antiochien, Freiburg i. Br., 1914. — *W. M. Ramsay*, The Church in the Roman Empire, ed. 7, London, 1913, p. 311—319. — *S. Reinach*, Ignatius, Bishop of Antioch and Archeia, în: Anatolian Studies Presented to W. M. Ramsay, Manchester, 1923, p. 339 sq. — *C. Ch. Richardson*, The Christianity of Ignatius of Antioch, New York, 1935. — *Acelaşi*, The Church in Ignatius of Antioch, în: JR, 17 (1937), p. 428—443. — *J. Rivière*, Le dogme de la rédemption, Louvain, 1931, p. 61—73. — *J. Rohde*, Häresie und Schisma im ersten Clemensbrief und in den Ignatius-Briefen, în: Novum Testamentum, Leyde, 10 (1968), p. 217—233. — *J. S. Romanides*, The Ecclesiology of St. Ignatius, în: GOThR, 7 (1961), p. 53—57. — *T. Ruesch*, Die Entstehung der Lehre vom Heiligen Geist bei Ignatius von Antiochia und Irenaeus von Lion, Zürich, 1952. — *A. Scheiwiler*, Die Elemente der Eucharistie in den ersten drei Jahrhunderten, Mainz, 1903, p. 17—26. — *W. Scherer*, Zur Eucharistielehre des hl. Ignatius, în: ThQ, 76 (1923), p. 627 sq. — *Th. Schermann*, Zur Erklärung der Stelle Epistula ad Ephes. 20. 2 des Ignatius von Antiochien φάρμαχον ἀθανασίας, în: ThQ, 92 (1910), p. 6—19. — *F. A. Schilling*, The Mysticism of Ignatius of Antioch, Philadelphia, 1932. — *H. Schlier*, Religionsgeschichtliche Untersuchungen zu den Ignatius-Briefen, Giessen, 1929. — *M. H. Shepherd*, Smyrna in the Ignatian Letters. A Study in Church Order, în: JR, 20 (1940), p. 141—159. — *R. Spörri*, Vom Geiste des Urchristentums, Basel, 1941, p. 31—53. — *J. Stead*, St. Ignatius of Antioch unifier of Christians, în: Downside review, 89 (1971), p. 269—273. — *J. Thiele*, «Vorrang in der Liebe», în: ThGl, 19 (1927), p. 701—709. — *E. J. Tinsley*, The «imitatio Christi» in the mysticism of St. Ignatius of Antioch, în: Stud. Patr., II, p. 553—560. — *J. L. Vial*, Ignace d'Antioche, Paris, 1956. — *M. Villain*, Une vive conscience de l'unité du corps mystique: S. Ignace d'Antioche et S. Irénée, în: RAp, 66 (1938), p. 257—271. — *M. Viller* şi *K. Rahner*, Aszese und Mystik in der Väterzeit, Freiburg i. Br., 1939, p. 22—27. — *C. Vona*, Il testo cristologico di Sant Ignazio di Antiochia, în: Euntes docete, 9 (1956), p. 64—92. — *R. Weijenborg*, Les lettres d'Ignace d'Antioche. Etude critique littéraire et de théologie. Trad. française par. B. Heroux, Leyde, 1969.

IGNATIE
CĂTRE EFESENI

Ignatie, numit şi Teoforul, Bisericii Efesului, care este în Asia, celei vrednice de fericire, celei binecuvîntate în măreţia şi plinătatea lui Dumnezeu Tatăl, Bisericii celei mai dinainte rînduită a fi pururea în slavă nestrămutată şi a fi unită fără schimbare şi aleasă prin patima cea adevărată, prin voinţa Tatălui şi a lui Iisus Hristos Dumnezeul nostru, multe salutări, cu neprihănită bucurie, în Iisus Hristos.

CAPITOLUL I

1. Am primit în Dumnezeu mult iubitul vostru nume [1], pe care l-aţi dobîndit prin firea voastră dreaptă, potrivit credinţei şi dragostei voastre în Hristos Iisus, Mîntuitorul nostru. Fiind următori lui Dumnezeu [2], aţi împlinit desăvîrşit lucrarea cea frăţească, după ce aţi dobîndit o nouă viaţă prin sîngele lui Dumnezeu [3]. **2.** Că v-aţi grăbit să mă vedeţi, cînd aţi auzit că vin din Siria legat pentru numele şi nădejdea noastră obştească ; şi nădăjduiesc, cu rugăciunile voastre, să ajung la Roma să mă lupt cu fiarele, ca, după ce voi reuşi, să pot fi ucenic al lui Hristos. **3.** În numele lui Dumnezeu, am primit mulţimea voastră de credincioşi în persoana lui Onisim, episcopul vostru după trup, însufleţit de nepovestită dragoste. Mă rog să-l iubiţi în Iisus Hristos şi voi toţi să fiţi asemenea lui. Binecuvîntat să fie Cel Care v-a dăruit vouă, cei ce sînteţi vrednici, să aveţi un episcop ca acesta.

CAPITOLUL II

1. Cît despre Buru, cel împreună cu mine rob [4], diaconul vostru după Dumnezeu, în toate binecuvîntat, doresc să rămînă cu mine spre

1. *al lui Iisus Hristos.*
2. *Efeseni* 5, 1.
3. *Fapte* 20, 28.
4. Formula aceasta : *«cel împreună cu mine rob»*, pe care Sfîntul Ignatie o foloseşte vorbind de diaconi *(Magnezieni,* II, 1 ; *Filadelfieni,* IV, 1 şi *Smirneni,* XII, 2)

cinstea voastră şi a episcopului; iar Crocu, bărbat vrednic de Dumnezeu şi de voi, pe care l-am primit ca semn al dragostei voastre, m-a ajutat să am tihnă în toate; Tatăl lui Iisus Hristos să-i dea şi lui tihnă, ca şi lui Onisim, lui Buru, lui Evplu şi lui Fronton, prin care am putut vedea dragostea voastră a tuturora. **2.** Fie ca pururea să mă bucur de voi, dacă sînt vrednic. Se cuvinte, dar, să slăviţi în tot chipul pe Iisus Hristos, Cel ce v-a slăvit pe voi, ca uniţi într-o singură ascultare, supuşi episcopului şi preoţimii, să fiţi sfinţiţi în toate.

CAPITOLUL III

1. Nu vă poruncesc ca şi cum aş fi cineva. Chiar dacă sînt pus în lanţuri pentru nume[5], nu sînt încă desăvîrşit în Iisus Hristos; pentru că eu acum încep să învăţ în şcoala lui Iisus şi vă grăiesc vouă ca unor tovarăşi de învăţătură. Că trebuie să fiu pregătit de voi pentru luptă, prin credinţa, îndemnul, răbdarea şi îndelunga voastră răbdare. **2.** Dar pentru că dragostea nu-mi îngăduie să tac atunci cînd e vorba de voi, de aceea am luat-o înainte spre a vă ruga să mergeţi împreună cu voinţa lui Dumnezeu. Că şi Iisus Hristos, viaţa noastră cea nedespărţită, este voinţa Tatălui, după cum şi episcopii, cei rînduiţi pînă la marginile lumii, sînt în voinţa lui Iisus Hristos.

CAPITOLUL IV

1. De aceea şi voi trebuie să mergeţi împreună cu voinţa episcopului, lucru pe care îl şi faceţi. Că venerabila voastră preoţime, vrednică de Dumnezeu, este aşa de unită cu episcopul ca şi coardele cu chitara. De aceea este cîntat Iisus Hristos în unirea voastră şi în armonioasa voastră dragoste. **2.** Fiecare din voi deci să fiţi un cor; şi în armonia înţelegerii dintre voi, luînd în unire melodia lui Dumnezeu, să cîntaţi prin Iisus Hristos cu un glas Tatălui, ca să vă audă şi să vă

---

a făcut pe *Ch. Bruston,* Ignace, diacre d'Antioche, în: Revue de Théologie, Montauban, 1893, nr. 2 şi pe *Ed. Bruston,* Ignace d'Antioche, ses êpitres, sa vie, sa théologie, Paris, 1897, să conchidă că Sfîntul Ignatie n-a fost episcop, ci diacon. Concluzia acestora nu rezistă, însă, în faţa textului din Epistola către Romani II, 2, în care Sfîntul Ignatie se numeşte pe sine episcop: *«că Dumnezeu a învrednicit pe episcopul Siriei să fie găsit vrednic a fi trimis din răsărit în apus».* Dealtfel, această formulă de smerenie — că este o formulă de smerenie şi nu arătarea unei situaţii ierarhice — a fost folosită şi de Pavel, tot în legătură cu diaconii în *Coloseni,* 1, 7 şi 4, 7; Ignatie imită aici pe marele său înaintaş (la: *Auguste Lelong,* Op. cit., nota II, 1, p. 5—6; şi: *P. Th. Camelot,* Op. cit., n. 5, p. 69).

5. *pentru nume,* adică: *pentru numele de creştin.*

cunoască prin faptele bune pe care le faceți, că sînteți mădulare ale Fiului Său. Vă este, dar, de folos să fiți într-o unire fără prihană, pentru ca să aveți pururea parte și de Dumnezeu.

CAPITOLUL V

1. Dacă eu, în scurtă vreme, am avut o legătură ca aceasta cu episcopul vostru, nu omenească, ci duhovnicească, cu cît mai mult vă fericesc pe voi, că sînteți atît de uniți cu el, cum e unită Biserica cu Iisus Hristos și cum e unit Iisus Hristos cu Tatăl, pentru ca toate să fie de acord în unire? **2.** Nimeni să nu se înșele! Dacă cineva nu-i înăuntru, unde este jertfelnicul, este lipsit de «pîinea lui Dumnezeu» [6]. Dacă rugăciunea unuia sau a doi are atîta putere, cu cît mai mult rugăciunea episcopului și a întregii Biserici. **3.** Cel care nu vine la adunare [7] este un îngîmfat și singur s-a și despărțit [8]; că este scris «*Celor mîndri Dumnezeu le stă împotrivă*» [9]. Să ne străduim, dar, să nu ne împotrivim episcopului, ca să fim supuși lui Dumnezeu.

CAPITOLUL VI

1. Cu cît vede cineva pe episcop că tace [10], cu atît mai mult să-l respecte; că trebuie să primim pe cel pe care Stăpînul casei îl trimite să-i administreze casa [11] ca pe Însuși Cel ce l-a trimis [12]. Este lămurit, așadar, că trebuie să privim pe episcop ca pe Domnul Însuși. **2.** Chiar Onisim vă laudă mult pentru buna voastră rînduială, în Dumnezeu, că viețuiți toți după adevăr și că nu se află între voi nici o erezie și nici nu ascultați pe altcineva mai mult decît pe Iisus Hristos, Care vă grăiește adevărul.

CAPITOLUL VII

1. Sînt unii oameni care obișnuiesc să poarte numele [13] cu viclenie condamnabilă, făcînd și alte fapte nevrednice de Dumnezeu; de aceștia trebuie să fugiți ca de fiare, pentru că sînt cîini turbați, care mușcă pe furiș; trebuie să vă feriți de ei, că mușcăturile lor sînt greu de vindecat. **2.** Un singur doctor este, trupesc și duhovnicesc, născut și nenăs-

6. *In.* 6, 33.
7. *la adunare*, adică: *la slujbele de la biserică.*
8. *de biserică.*
9. *Pilde* 3, 34; *Iac.* 4, 6; *1 Pt.* 5, 5.
10. Acest text se explică prin textul din capitolul XV, 1: «*mai bine este să taci și să fii decît să vorbești și să nu fii*».
11. *Lc.* 12, 42; *Mt.* 24, 45.
12. *Mt.* 10, 40; *Mc.* 9, 37; *Lc.* 9, 48; *In.* 13, 20.
13. *de creștin.*

cut, Dumnezeu în trup, în moarte viaţă adevărată, din Maria şi din Dumnezeu, mai întîi pătimitor şi apoi nepătimitor, Iisus Hristos, Domnul nostru.

CAPITOLUL VIII

1. Să nu vă înşele cineva, — după cum nici nu vă lăsaţi înşelaţi — pentru că toţi sînteţi ai lui Dumnezeu. Cînd n-a pătruns nici o ceartă între voi, care poate să vă chinuie, înseamnă că trăiţi după Dumnezeu. «*Lepădătura*» [14] voastră sînt eu şi mă curăţesc pentru voi cei din Efes, biserica cea vestită în veci. **2.** Cei trupeşti nu pot face cele duhovniceşti, nici cei duhovniceşti cele trupeşti [15], după cum nici credinţa nu poate săvîrşi faptele necredinţei, nici necredinţa faptele credinţei. Dar chiar acelea pe care le faceţi voi după trup şi acelea sînt duhovniceşti, că voi pe toate le faceţi în Iisus Hristos.

CAPITOLUL IX

1. Am aflat că au trecut pe la voi unii, care aveau o învăţătură rea. Pe aceştia nu i-aţi lăsat să semene între voi; v-aţi astupat urechile, ca să nu primească cele semănate de ei, pentru că sînteţi pietre ale templului Tatălui, pregătiţi pentru zidirea lui Dumnezeu Tatăl, ridicaţi la înălţime cu unealta lui Hristos, care este crucea, folosindu-vă de Duhul cel Sfînt, ca de o funie. Credinţa vă este povăţuitor spre înălţime, iar dragostea cale, care urcă la Dumnezeu. **2.** Sînteţi, aşadar, cu toţii şi tovarăşi de drum şi purtători de Dumnezeu şi purtători de temple şi purtători de Hristos, şi purtători de cele sfinte, în toate împodobiţi cu poruncile lui Iisus Hristos; de care şi eu bucurîndu-mă, am fost învrednicit, să vorbesc cu voi prin cele ce vă scriu, şi să mă bucur împreună cu voi, că voi, ducînd o altă viaţă, nu iubiţi nimic altceva decît numai pe Dumnezeu.

CAPITOLUL X

1. «*Rugaţi-vă neîncetat*» [16] pentru ceilalţi oameni. Că este şi în ei nădejde de pocăinţă, ca să aibă parte de Dumnezeu. Îngăduiţi-le să fie învăţaţi chiar din faptele voastre. **2.** Faţă de mînia lor, voi fiţi blînzi, faţă de lăudăroşenia lor, voi fiţi smeriţi, faţă de hulile lor, voi faceţi rugăciuni, faţă de rătăcirea lor, voi fiţi «*tari în credinţă*» [17], faţă de

14. *1 Cor.* 4, 13.
15. *Rom.* 8, 5; *1 Cor.* 2, 14.
16. *1 Tes.* 5, 17.
17. *Col.* 1, 23.

sălbăticiunea lor, voi fiţi potoliţi. Nu căutaţi să-i imitaţi pe ei. **3.** Să le fim fraţi, prin blîndeţea noastră; să ne străduim să *«imităm pe Domnul»* [18]; — Cine a fost mai nedreptăţit ca El? Cine a fost mai lipsit? Cine a fost mai dispreţuit? —ca să nu se găsească în voi iarbă a diavolului, ci să rămîneţi, trupeşte şi duhovniceşte, în Iisus Hristos, în toată curăţenia şi cuminţenia.

CAPITOLUL XI

1. Sînt vremile cele din urmă [19]. Să ne ruşinăm, deci, şi să ne temem de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, ca să nu ne fie spre osîndă. Una din două: sau să ne temem de mînia care va să vină [20] sau să iubim harul de acum! Numai să fim găsiţi în Hristos Iisus, spre a vieţui adevărat. **2.** Nimic să nu iubiţi în afară de Hristos, în Care port lanţurile, mărgăritarele cele duhovniceşti. Facă Dumnezeu să înviez cu ele, prin rugăciunea voastră, de care facă Dumnezeu să am totdeauna parte, ca să fiu găsit în moştenirea creştinilor din Efes, care au fost totdeauna uniţi şi cu Apostolii, prin puterea lui Iisus Hristos.

CAPITOLUL XII

1. Ştiu cine sînt şi cui scriu; eu sînt cel osîndit, voi cei miluiţi; eu în primejdie, voi întăriţi. **2.** Voi sînteţi drumul pe care merg cei care au să fie ucişi pentru Dumnezeu. Voi sînteţi cei iniţiaţi în taine împreună cu Pavel, omul cel sfinţit, cel ce a suferit mucenicia, cel vrednic de fericire, pe ale cărui urme, facă Dumnezeu, să fiu găsit şi eu, cînd voi ajunge înaintea lui Dumnezeu; pe urmele lui Pavel, care, într-o întreagă epistolă, vă pomeneşte pe voi în Hristos Iisus.

CAPITOLUL XIII

1. Sîrguiţi-vă, dar, să vă adunaţi mai des pentru Euharistia lui Dumnezeu şi spre slava Lui. Cînd vă adunaţi des, sînt nimicite puterile satanei, iar prin unirea credinţei voastre se risipeşte prăpădul lui. **2.** Nimic nu-i mai bun ca pacea, în care încetează orice război al celor cereşti [21] şi pămînteşti [22].

18. *1 Tes.* 1, 6.
19. *1 In.* 2, 18.
20. *Mt.* 3, 7.
21. *războiul celor cereşti*; adică: războiul dus de duhurile răutăţii de care vorbeşte Pavel în *Efes.* 2, 2 şi 6, 12.
22. *şi pămînteşti,* adică: războiul dus de păgîni şi eretici împotriva creştinilor.

CAPITOLUL XIV

1. Nimic din acestea nu vă este necunoscut, dacă aveţi, în chip desăvîrşit, în Iisus Hristos, credinţa şi dragostea, care sînt început şi sfîrşit vieţii; început este credinţa; sfîrşit, dragostea. Cînd acestea două sînt unite, este Dumnezeu, iar toate celelalte virtuţi, care decurg din ele, duc la frumuseţea morală. 2. Nici un om, care mărturiseşte credinţă nu păcătuieşte şi nici cel care are dragoste nu urăşte. «*Se cunoaşte pomul după roada lui*»[23]; tot aşa cei care mărturisesc că sînt ai lui Hristos se vor arăta prin cele ce fac. Că acum nu-i vorba de o simplă mărturisire a credinţei, ci de a fi găsit pînă la sfîrşit cu credinţa puternică.

CAPITOLUL XV

1. Mai bine este să taci şi să fii, decît să vorbeşti şi să nu fii. Bine este a învăţa, dacă cel ce învaţă face. Unul este Învăţătorul[24], Cel Care «*a zis şi s-au făcut*»[25]; iar cele pe care le-a făcut tăcînd, sînt vrednice de Tatăl Lui. 2. Cel ce are cu adevărat cuvîntul lui Iisus, acela poate să audă chiar tăcerea Lui, ca să fie desăvîrşit, pentru ca să facă prin cele ce spune şi să se cunoască prin cele ce tace. Nimic nu-i ascuns Domnului, ci chiar cele ascunse ale noastre sînt aproape de El. 3. Pe toate, dar, să le facem ca şi cum Domnul ar locui în noi, ca să fim temple ale Lui[26]; că El este în noi Dumnezeul nostru precum şi este şi se va arăta înaintea feţei noastre, dacă Îl iubim cu dreptate.

CAPITOLUL XVI

1. «*Nu vă înşelaţi, fraţii mei; cei care strică casele nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu*»[27]. 2. Dacă, sînt daţi morţii cei care cu trupul strică casa cuiva[28], cu cît mai mult cel care strică, printr-o rea învăţătură[29], credinţa lui Dumnezeu, pentru care Iisus Hristos a fost răstignit? Unul ca acesta, fiind întinat, va merge în focul cel nestins, la fel şi cel care-l ascultă.

---

23. *Mt.* 12, 33.
24. *Mt.* 23, 8.
25. *Ps.* 32, 9; 148, 5.
26. *1 Cor.* 3, 16; 6, 19.
27. *1 Cor.* 6, 9. 10.
28. *Lev.* 20, 10; *In.* 8, 5.
29. E vorba de eretici.

CAPITOLUL XVII

1. De aceea a primit Domnul mir pe capul Lui[30], ca în Biserica Lui să miroase parfumul nestricăciunii. Să nu vă ungeţi, deci, cu mirosul cel greu al învăţăturii stăpînitorului veacului acestuia[31], ca să nu vă ducă în robie din viaţa ce vă stă în faţă. 2. Pentru ce nu sîntem cu toţii înţelepţi, primind cunoştinţa lui Dumnezeu, care este Iisus Hristos? Pentru ce pierim, în chip nebunesc, necunoscînd harul, pe care ni l-a trimis cu adevărat Domnul?

CAPITOLUL XVIII

1. Duhul meu este *«lepădătură»*[32] a crucii, care este *«sminteală»* pentru cei necredincioşi, dar pentru noi mîntuire şi viaţă veşnică[33]. *«Unde este înţeleptul? Unde este întrebătorul?»*[34]. Unde este lauda celor ce-şi zic pricepuţi? 2. Dumnezeul nostru Iisus a fost zămislit de Maria, după rînduiala lui Dumnezeu, *din sămînţa lui David*[35] şi din Duhul Sfînt; s-a născut şi a fost botezat, ca prin patima Lui să curăţească apa.

CAPITOLUL XIX

1. Stăpînitorul veacului acestuia[36] n-a cunoscut fecioria Mariei[37], naşterea lui Hristos din ea şi moartea Domnului. Trei taine răsunătoare, care s-au săvîrşit în tăcerea lui Dumnezeu. 2. Dar cum s-au descoperit veacurilor? O stea a strălucit pe cer mai mult decît toate stelele; lumina ei era nespusă şi noutatea ei minuna; toate celelalte stele, împreună cu soarele şi luna, horă făceau în jurul stelei, care covîrşea cu lumina ei pe toate. Şi tulburare a fost. De unde noutatea aceasta că steaua nu se aseamănă cu celelalte stele? 3. Atunci orice magie s-a nimicit şi orice legătură a răutăţii a pierit; neştiinţa s-a risipit; iar vechea împărăţie a căzut, cînd Dumnezeu s-a arătat în trup omenesc spre înnoirea vieţii veşnice[38]. A luat început ceea ce fusese hotărît de Dumnezeu şi prin aceasta toate se puneau în mişcare, pentru că se pregătea nimicirea morţii.

30. *Mt.* 26, 6-7; *Mc.* 14, 3; *Lc.* 7, 37-38; *In.* 11, 2; 12, 3.
31. *In.* 14, 30.
32. *1 Cor.* 4, 13.
33. *1 Cor.* 1, 23. 24.
34. *1 Cor.* 1, 20.
35. *In.* 7, 42; *Rom.* 1, 3; 2 *Tim.* 2, 8.
36. *In.* 14, 30.
37. *Lc.* 1, 27. 34.
38. *Rom.* 6, 4.

CAPITOLUL XX

1. Dacă Iisus Hristos, cu rugăciunile voastre, mă va învrednici și dacă-i va fi voința, în o a doua epistolă, pe care vreau să v-o scriu, vă voi vorbi despre iconomia întrupării de care începusem să vă spun, despre omul cel nou, Iisus Hristos, despre credința în El, despre dragostea pentru El, despre patima și învierea Lui. **2.** Mai ales dacă Domnul îmi va descoperi că fiecare din voi și toți îndeobște vă adunați în harul, care vine de la numele Său, într-o singură credință și în Iisus Hristos *«cel după trup din neamul lui David»* [39], Fiu al omului și Fiu al lui Dumnezeu, pentru ca voi să vă supuneți cu mintea neîmpărțită episcopului și preoțimii, frîngînd o pîine, care este leacul nemuririi și doctorie pentru a nu muri, ci a trăi veșnic în Iisus Hristos.

CAPITOLUL XXI

1. Sufletul meu mi-l dau pentru voi și pentru cei pe care i-ați trimis spre cinstirea lui Dumnezeu în Smirna, de unde vă și scriu, mulțumind Domnului și iubindu-l pe Policarp ca și pe voi. Aduceți-vă aminte de mine, precum și Iisus Hristos își aduce aminte de voi. **2.** Rugați-vă pentru Biserica din Siria, de unde sînt dus în lanțuri la Roma, eu, care sînt cel din urmă dintre credincioșii de acolo, care am fost învrednicit a fi găsit în prețuirea lui Dumnezeu. Fiți sănătoși în Dumnezeu Tatăl și în Iisus Hristos, nădejdea noastră comună.

---

39. *In.* 7, 42; *Rom.* 1, 3; 2 *Tim.* 2, 8.

IGNATIE
CĂTRE MAGNEZIENI

Ignatie, numit şi Teoforul, Bisericii care este în Magnezia lîngă rîul Meandru, celei binecuvîntate în harul lui Dumnezeu Tatăl în Hristos Iisus, Mîntuitorul nostru, întru Care o îmbrăţişez şi îi doresc multă bucurie în Dumnezeu Tatăl şi în Iisus Hristos.

CAPITOLUL I

1. Cunoscînd buna rînduială a dragostei voastre celei după Dumnezeu, cu bucurie m-am hotărît să vă grăiesc în credinţa lui Iisus Hristos. **2.** Fiind învrednicit cu un nume de mare cuviinţă dumnezeiască [1], cînt bisericilor cu lanţurile pe care le port şi le doresc unire cu trupul şi cu duhul lui Iisus Hristos, viaţa noastră veşnică. Le doresc unire în credinţă şi în dragoste, pe care nimic n-o depăşeşte, şi, ceea ce-i mai de seamă, unire în Iisus şi Tatăl; în Care, răbdînd şi scăpînd de toată ispita stăpînitorului veacului acestuia [2] vom avea parte de Dumnezeu.

CAPITOLUL II

1. Am fost învrednicit să vă văd pe voi prin Damas, episcopul vostru, vrednic de Dumnezeu şi prin vrednicii preoţi Basu şi Apolonie şi prin cel împreună cu mine rob, diaconul Zotion, de care m-aş bucura [3], că se supune episcopului ca harului lui Dumnezeu, iar preoţimii ca legii lui Iisus Hristos.

CAPITOLUL III

1. Se cuvine ca voi să nu abuzaţi de vîrsta [4] episcopului vostru, ci să-i daţi tot respectul potrivit puterii lui Dumnezeu, care este în el;

---

1. E vorba de numele de *creştin,* mai potrivit decît altele care au fost propuse: *Hristos, Teofor, mucenic, episcop, înlănţuit.*
2. *In.* 14, 30.
3. *să-l am în slujba mea.*
4. *de vîrsta,* adică: *de tinereţea.*

ştiu că şi sfinţii preoţi nu se uită că a fost rînduit de curînd episcop, ci, ca nişte oameni înţelepţi în Dumnezeu se supun lui; dar nu lui, ci Tatălui lui Iisus Hristos, Episcopul tuturor. **2.** Aşadar în cinstea Celui Care ne-a voit pe noi, se cuvine să ne supunem episcopului fără nici o făţărie, că nimeni nu înşeală pe episcopul acesta văzut, ci Îl înşeală pe Cel nevăzut. Că într-o împrejurare ca aceasta n-avem să dăm cuvînt trupului, ci lui Dumnezeu, Care cunoaşte cele ascunse.

CAPITOLUL IV

1. Se cuvine, dar, nu numai să ne numim creştini, ci să şi fim; că sînt unii care numesc pe episcop episcop, dar fac pe toate fără el. Unii ca aceştia nu mi se par a avea o conştiinţă curată, pentru că adunările lor de slujbă nu sînt întemeiate potrivit poruncii Domnului.

CAPITOLUL V

1. Lucrurile au un sfîrşit, iar în faţa noastră stau acestea două: moartea şi viaţa; şi fiecare *«are să meargă la locul lui»* [5]. **2.** După cum sînt două monezi, una a lui Dumnezeu, iar alta a lumii şi fiecare din ele au o întipăritură proprie, tot aşa şi cei necredincioşi au întipăritura lumii acesteia, iar cei credincioşi au, în dragoste, întipăritura lui Dumnezeu Tatăl prin Iisus Hristos; dacă nu alegem, prin El de bună voie moartea, în patima Lui, nu avem în noi viaţa Lui.

CAPITOLUL VI

1. Aşadar, pentru că în persoanele amintite mai înainte, am văzut, în credinţă, întreaga voastră comunitate, şi am iubit-o, vă îndemn să vă străduiţi să le faceţi pe toate în unire cu Dumnezeu, avînd întîistătător pe episcop, care este în locul lui Dumnezeu, pe preoţi care sînt în locul soborului Apostolilor şi pe diaconi care-mi sînt aşa de dragi, cărora li s-a încredinţat slujirea lui Iisus Hristos, Care mai înainte de veci, era la Tatăl şi la sfîrşit s-a arătat. **2.** Asemănîndu-vă, dar, toţi în purtări cu Dumnezeu, respectaţi-vă unul pe altul; nimeni să nu se uite trupeşte la semenul său, ci totdeauna să vă iubiţi unul pe altul în Iisus Hristos. Să nu fie nimic între voi care să vă poată dezbina, ci uniţi-vă cu episcopul şi cu întîistătătorii voştri, potrivit chipului şi învăţăturii celei nestricăcioase.

5. *Fapte* 1, 25.

CAPITOLUL VII

1. După cum Domnul n-a făcut nimic, nici prin El Însuşi, nici prin Apostoli, fără Tatăl[6], cu Care era unit[7], tot aşa şi voi să nu faceţi nimic fără episcopi şi fără preoţi; nici să nu încercaţi să vi se pară că este binecuvîntat a face ceva de unul singur, ci în comun: o singură rugăciune, o singură cerere, o singură minte, o singură nădejde în dragoste, în bucuria cea neprihănită, care este Iisus Hristos, decît Care nu este nimic mai bun. **2.** Adunaţi-vă cu toţii ca într-un templu al lui Dumnezeu, ca la un altar, în jurul unuia Iisus Hristos, Care a ieşit de la Unul Tatăl, Care este unul şi la Tatăl s-a întors.

CAPITOLUL VIII

1. Să nu fiţi înşelaţi cu învăţături străine nici cu basme vechi, care nu sînt de folos; dacă şi acum trăim după lege[8], atunci mărturisim că n-am primit harul. **2.** Dumnezeieştii profeţi au trăit potrivit învăţăturii lui Iisus Hristos, de aceea au şi fost prigoniţi; ei au fost însufleţiţi de harul Lui, pentru a încredinţa pe cei neascultători, că unul este Dumnezeu, Care s-a arătat prin Iisus Hristos, Fiul Lui, Care este Cuvîntul Lui ieşit din tăcere, Care în toate a bineplăcut Celui ce L-a trimis[9].

CAPITOLUL IX

1. Aşadar, cei care au trăit în rînduielile cele vechi şi au venit la nădejdea cea nouă, să nu mai ţină sîmbăta, ci duminica, în care şi viaţa noastră a răsărit, prin El şi prin moartea Lui, **2.** pe care unii o tăgăduiesc. Prin taina aceasta am primit credinţa şi de aceea suferim, ca să fim găsiţi ucenici ai lui Iisus Hristos, singurul nostru Învăţător. **3.** Cum vom putea trăi noi fără El, cînd şi profeţii, fiind cu duhul ucenicii Lui, Îl aşteptau ca învăţător? Şi de aceea Cel pe care pe bună dreptate Îl aşteptau, i-a sculat din morţi, cînd a venit pe pămînt[10].

CAPITOLUL X

1. Să nu fim, dar, nesimţitori faţă de bunătatea Sa! Că dacă ne-ar face nouă după faptele noastre, n-am mai fi. De aceea, fiind ucenici ai

---

6. *In.* 5, 19. 30; 8, 28.
7. *In.* 10, 30.
8. legea mozaică.
9. *In.* 8, 29.
10. Vorbeşte de pogorirea lui Iisus în iad.

Lui, să învățăm a trăi potrivit creștinismului [11]. Cel care se numește cu alt nume decît acesta, nu este al lui Dumnezeu. **2.** Îndepărtați, dar, aluatul cel rău, cel învechit, cel înăcrit [12], și prefăceți-vă în aluat nou, care este Iisus Hristos. Sărați-vă cu El, ca să nu se strice cineva dintre voi, pentru că după miros vă veți vădi. **3.** Este o nebunie să vorbești de Hristos și să trăiești ca iudeii. Că nu creștinismul a crezut în iudaism, ci iudaismul în creștinism, în care s-a adunat toată limba, care a crezut în Dumnezeu.

CAPITOLUL XI

1. Iar acestea, iubiții mei, nu pentru că am aflat că unii din voi sînt așa, ci, ca unul mai mic decît voi, vreau să vă feresc, să nu cădeți în undițele slavei deșarte, ci să fiți încredințați de nașterea, de patima și de învierea, care a fost pe timpul guvernării lui Pilat din Pont. Toate acestea au fost cu adevărat și sigur săvîrșite de Iisus Hristos, *«nădejdea noastră»* [13], de Care, facă Dumnezeu, ca nimeni din voi să nu se depărteze.

CAPITOLUL XII

1. M-aș bucura de voi în totul, dacă aș fi vrednic; dar deși sînt legat, totuși nu sînt ceva față de unul din voi cei dezlegați. Știu că nu vă lăudați, că aveți în voi înșivă pe Iisus Hristos; dar, mai bine spus, cînd vă laud, știu că vă rușinați, după cum este scris, că *«dreptul este luiși pîrîș»* [14].

CAPITOLUL XIII

1. Străduiți-vă să fiți tari în dogmele Domnului și ale apostolilor, pentru ca *«în toate cîte faceți să sporiți»* [15] cu trupul și cu duhul, în credință și în dragoste, în Fiul și în Tatăl și în Duhul, la început și la sfîrșit, împreună cu vrednicul vostru episcop și cu cununa cea vrednică și duhovnicească a preoțimii voastre și a diaconilor după Dumnezeu. **2.** Supuneți-vă episcopului și unii altora [16], după cum Iisus Hristos s-a supus după trup Tatălui, iar apostolii lui Hristos și Tatălui și Duhului, ca să fie unire trupească și sufletească.

11. În Antiohia s-au numit pentru întîia oară ucenicii lui Hristos *creștini* (Fapte 11, 26) și tot un antiohian folosește întîia oară pentru religia creștină termenul *creștinism*.
12. *1 Cor.* 5, 7.
13. *1 Tim.* 1, 1.
14. *Pilde* 18, 17.
15. *Ps.* 1, 3.
16. *Efes.* 5, 21.

CAPITOLUL XIV

1. Ştiind că sînteţi plini de Dumnezeu, v-am sfătuit pe scurt. Pomeniţi-mă în rugăciunile voastre, ca să am parte de Dumnezeu. Pomeniţi şi Biserica Siriei, după numele căreia nu sînt vrednic să fiu numit; că am nevoie de rugăciunea voastră unită în Dumnezeu şi de dragostea voastră, ca Biserica din Siria să fie învrednicită a fi acoperită cu roua Bisericii voastre.

CAPITOLUL XV

1. Din Smirna, de unde vă şi scriu, vă îmbrăţişează efesenii [17]; ei au venit ca şi voi spre slava lui Dumnezeu şi m-au încurajat în toate, împreună cu Policarp, episcopul smirnenilor. Vă îmbrăţişează şi celelalte Biserici în cinstea lui Iisus Hristos. Fiţi sănătoşi în unirea lui Dumnezeu, avînd duh nedespărţit, care este Iisus Hristos.

17. Delegaţii Bisericii din Efes, care au venit să-l salute pe Ignatie.

IGNATIE
CĂTRE TRALIENI

Ignatie, numit şi Teoforul, Bisericii celei iubite de Dumnezeu, Tatăl lui Iisus Hristos, Bisericii sfinte, care este în Trales din Asia, celei alese şi vrednice de Dumnezeu, celei ce este în pace, în trup şi duh, prin patima lui Iisus Hristos, nădejdea noastră în învierea, care ne duce la El; Biserică pe care o şi îmbrăţişez în chip apostolic în plinătatea ei şi-i doresc multă bucurie.

CAPITOLUL I

1. Am aflat că aveţi suflet fără de prihană şi statornic în răbdare, nu din obişnuinţă, ci din fire, după cum mi-a arătat Polibie, episcopul vostru, care, cu voia lui Dumnezeu şi a lui Iisus Hristos, a venit în Smirna şi s-a bucurat împreună cu mine cel înlănţuit în Hristos Iisus atît de mult, încît am văzut în el toată mulţimea credincioşilor voştri. **2.** Primind, dar, prin el, bunăvoinţa voastră cea după Dumnezeu, am slăvit pe Dumnezeu, pentru că, după cum am aflat, v-am găsit că sînteţi *«următori ai lui Dumnezeu»* [1].

CAPITOLUL II

1. Cînd vă supuneţi episcopului ca lui Iisus Hristos, îmi păreţi că vieţuiţi nu după om, ci după Iisus Hristos, Care a murit pentru noi, pentru ca, crezînd în moartea Lui, să scăpaţi de moarte. **2.** Este, aşadar, de neapărată trebuinţă, precum şi faceţi, să nu faceţi nimic fără episcop, ci să vă supuneţi şi preoţimii ca Apostolilor lui Hristos, nădejdea noastră [2], în Care vom fi găsiţi dacă vieţuim aşa. **3.** Trebuie ca şi diaconii, ca slujitori ai tainelor lui Iisus Hristos, să placă tuturor în

1. *Efes.* 5, 1.
2. *1 Tim.* 1, 1.

tot chipul. Că nu sînt slujitori ai mîncărilor și băuturilor, ci slujitori ai Bisericii lui Dumnezeu. Trebuie, dar, să se ferească de învinuiri ca de foc.

CAPITOLUL III

1. De asemenea, toți să respecte pe diaconi ca pe Iisus Hristos; să respecte și pe episcop, care este chip al Tatălui, iar pe preoți ca pe sobor al lui Dumnezeu și ca adunare a Apostolilor. Fără de aceștia nu se poate vorbi de biserică. **2.** Sînt convins că despre acestea și voi gîndiți la fel. Dovada dragostei voastre am primit-o și o am cu mine în episcopul vostru, al cărui fel de purtare este mare lecție, iar blîndețea lui, putere; socot că și păgînii îl respectă. **3.** Pentru că vă iubesc, vă cruț, deși aș fi putut să vă scriu despre aceasta mai cu tărie. N-am de gînd să vă poruncesc ca un apostol, cînd sînt un osîndit.

CAPITOLUL IV

1. Gîndesc multe despre Dumnezeu; dar îmi pun măsură mie însumi, ca nu cumva, cu lauda mea, să mă pierd. Acum, însă, trebuie mai mult să mă tem și să nu iau aminte la cei care mă laudă. **2.** Că cei care vorbesc cu mine așa, mă biciuiesc. Da, doresc să sufăr, dar nu știu de sînt vrednic Mulți nu văd rîvna mea, dar ea se luptă cu mine și mai mult. Am nevoie de blîndețe, care nimicește pe *«stăpînitorul veacului acestuia»* [3].

CAPITOLUL V

1. N-aș putea oare să vă scriu de lucrurile cele cerești? Negreșit! Dar mă tem să nu vă fac rău, că sînteți încă prunci [4]. Iertați-mă! Neputîndu-le purta, mă tem să nu vă sugrumați. **2.** Că și eu, deși sînt în lanțuri și pot înțelege cele cerești, ierarhia îngerilor, cetele stăpîniilor, cele văzute și cele nevăzute, totuși nu sînt încă ucenic. Îmi lipsesc multe, ca să fiu vrednic de Dumnezeu.

CAPITOLUL VI

1. Așadar, vă rog, nu eu, ci dragostea lui Iisus Hristos: Folosiți numai hrană creștină! Depărtați-vă de buruiana străină, care este ere-

3. *In.* 14, 30.
4. *1 Cor.* 3, 1.

zie! 2. Că ereticii, pentru a părea vrednici de crezare, amestecă pe Iisus Hristos cu propriile lor gînduri, întocmai ca cei care dau băuturi otrăvitoare amestecate cu miere şi vin; cel care nu ştie, ia cu plăcere băutura otrăvitoare şi moare din pricina acelei rele dulceţi.

CAPITOLUL VII

1. Feriţi-vă de unii ca aceştia! Şi veţi reuşi, dacă nu vă mîndriţi şi nu vă despărţiţi de Iisus Hristos Dumnezeu, de episcop şi de poruncile Apostolilor. 2. Cel care se află înăuntrul locaşului altarului este curat; cel care este în afară de altar, nu-i curat; cu alte cuvinte, cel care face ceva fără episcop, fără preoţi şi fără diaconi, acela nu are conştiinţa curată.

CAPITOLUL VIII

1. Nu spun cu asta că am aflat aşa ceva despre voi, ci vreau să vă feresc de mai înainte, pentru că vă iubesc şi pentru că prevăd cursele diavolului. Voi, însă, întrarmîndu-vă cu bunătate, zidiţi-vă din nou în credinţă, care este trupul Domnului şi în dragoste, care este sîngele lui Iisus Hristos. 2. Nimeni să nu aibă ceva împotriva semenului său. Nu daţi prilej păgînilor, ca din pricina cîtorva nesocotinţi, să fie hulită mulţimea celor ce cred în Dumnezeu. «*Vai de cel prin care, din pricina deşertăciunii lui, se huleşte numele Meu de unii*» [5].

CAPITOLUL IX

1. Fiţi surzi, dar, cînd cineva vă vorbeşte altceva decît de Hristos, Cel din neamul lui David, Cel din Maria, Care cu adevărat s-a născut, a mîncat şi a băut, Care cu adevărat a fost prigonit pe timpul lui Pilat din Pont, Care cu adevărat a fost răstignit şi a înviat în văzul celor cereşti, al celor pămînteşti şi al celor dedesubt; 2. Care cu adevărat a înviat din morţi, înviindu-L pe El Tatăl Lui; după asemănare, Tatăl Lui ne va învia în Hristos Iisus şi pe noi, care credem în El fără de Care nu avem viaţa cea adevărată.

CAPITOLUL X

1. Dacă, după cum spun păgînii, adică necredincioşii, Hristos a pătimit în aparenţă — ei trăind în aparenţă — pentru ce port eu lanţuri, pentru ce doresc să mă lupt cu fiarele? Deci, degeaba mor. Spun eu oare minciuni despre Domnul? [6].

---

5. *Is.* 52, 5.
6. *1 Cor.* 15, 15.

CAPITOLUL XI

1. Fugiți, dar, de vlăstarele cele rele, care dau naștere la rod purtător de moarte, din care, dacă gustă cineva, moare îndată. Aceștia nu sînt sădire a Tatălui. 2. Dacă ar fi, s-ar arăta ramuri ale crucii, iar rodul lor ar fi nestricăcios. Prin cruce, prin patima Sa, Hristos vă cheamă să fiți mădulare ale Lui. Nu poate capul să se nască fără mădulare. Dumnezeu a făgăduit unire ; iar unirea este El.

CAPITOLUL XII

1. Vă salut din Smirna împreună cu Bisericile lui Dumnezeu, care sînt cu mine ; ele în toate privințele m-au întărit trupește și sufletește. 2. Vă roagă lanțurile mele, pe care le port pentru Hristos și vă rog și eu să dobîndesc pe Dumnezeu. Rămîneți strînși uniți și rugați-vă unii pentru alții. Se cuvine ca fiecare din voi, dar mai ales preoții, să întărească pe episcop, spre cinstea Tatălui lui Iisus Hristos și a Apostolilor. 3. Doresc să mă ascultați cu dragoste, ca nu cumva prin cele ce vă scriu să fiu mărturie împotriva voastră. Rugați-vă pentru mine, care am nevoie de dragostea voastră, ca, în milostivirea lui Dumnezeu, să fiu învrednicit de moștenirea, pe care sînt gata să o dobîndesc și să nu fiu găsit nevrednic.

CAPITOLUL XIII

1. Vă salută cu dragoste smirnenii și efesenii. Pomeniți în rugăciunile voastre Biserica din Siria, al cărui mădular nu sînt vrednic a fi numit, că sînt cel din urmă dintre ei. 2. Fiți sănătoși în Iisus Hristos. Supuneți-vă episcopului ca poruncii lui Dumnezeu, de asemenea și preoților. Iubiți-vă fiecare unul pe altul cu inimă neîmpărțită. 3. Duhul meu se curăță pentru voi nu numai acum, ci și cînd voi dobîndi pe Dumnezeu. Sînt încă în primejdie ; dar credincios este Tatăl în Iisus Hristos să-mi împlinească rugăciunea mea și a voastră. Facă Dumnezeu să fiți în El fără prihană.

IGNATIE
CĂTRE ROMANI

Ignatie, numit şi Teoforul, Bisericii celei miluite prin măreţia Tatălui Celui prea înalt şi a lui Iisus Hristos, singurul Lui Fiu, Bisericii celei iubite şi luminate prin voinţa Celui ce voieşte pe toate cîte sînt, potrivit credinţei şi dragostei lui Iisus Hristos, Dumnezeul nostru, Bisericii care este şi stă în frunte în ţara romanilor, vrednică de Dumnezeu, vrednică de cinste, vrednică de fericire, vrednică de laudă, vrednică de a dobîndi ce doreşte, vrednică de curăţie, Bisericii care stă în fruntea dragostei, care ţine legea lui Hristos, care poartă numele Tatălui, pe care o şi salut în numele lui Iisus Hristos, Fiul Tatălui; celor uniţi, după trup şi duh, cu toată porunca Lui, celor plini, fără deosebire, de harul lui Dumnezeu şi celor curăţiţi de orice culoare străină, multă bucurie fără prihană în Iisus Hristos, Dumnezeul nostru.

CAPITOLUL I

1. Prin rugăciunile mele către Dumnezeu am să reuşesc să vă văd feţele voastre cele vrednice de văzut şi să primesc chiar mai mult decît am cerut; că, fiind înlănţuit în Hristos Iisus, nădăjduiesc să vă îmbrăţişez; şi dacă va fi voia lui Dumnezeu să fiu învrednicit să merg pînă la capăt. **2.** Începutul este bine rînduit, dacă dobîndesc harul de a primi neîmpiedicat moştenirea mea. Mă tem, însă, ca dragostea voastră să nu-mi facă nedreptate; că vouă vă este uşor să faceţi ce voiţi; dar mie îmi este greu să dobîndesc pe Dumnezeu, dacă voi nu mă veţi cruţa.

CAPITOLUL II

1. Nu vreau ca voi *«să plăceţi oamenilor, ci* să plăceţi *lui Dumnezeu»* [1], precum şi plăceţi. Nici eu nu voi avea vreodată un prilej ca acesta să dobîndesc pe Dumnezeu şi nici voi, dacă veţi tăcea, nu veţi putea să vă înscrieţi numele la o faptă mai bună. Dacă veţi tăcea cu

1. *1 Tes.* 2, 4.

privire la mine, eu voi fi al lui Dumnezeu; dar dacă-mi veți iubi trupul meu, va trebui să alerg din nou. **2.** Nu-mi dați mai mult decît aceea de a fi jertfit lui Dumnezeu [2]; jertfelnicul este încă gata; voi, ajungînd prin dragoste cor, să cîntați Tatălui în Hristos Iisus, că Dumnezeu a învrednicit pe episcopul Siriei să fie găsit vrednic de a veni din răsărit în apus. Că bun lucru este a apune din lume spre Dumnezeu, pentru a răsări în Dumnezeu.

CAPITOLUL III

1. Niciodată n-ați pizmuit pe nimeni; pe alții i-ați învățat [3]. Eu, însă, vreau să fie trainice acelea, pe care le poronciți prin învățăturile voastre. **2.** Mie cereți-mi numai atît: putere pentru cele dinlăuntrul meu și din afara mea, ca nu numai să grăiesc, ci să și voiesc, nu numai să-mi spun creștin, ci să și fiu găsit creștin. Dacă voi fi găsit, pot să-mi și spun și creștin; atunci sînt credincios, cînd nu mă arăt lumii. **3.** Nu este bine a te arăta [4]. **4.** Că Dumnezeul nostru Iisus Hristos se arată mai ales cînd este în Tatăl. Cînd creștinismul e urît de lume, nu-i o faptă de înduplecare, ci de măreție.

CAPITOLUL IV

1. Scriu tuturor Bisericilor și le poruncesc tuturora, că eu de bunăvoie mor pentru Dumnezeu, dacă voi nu mă împiedicați. Vă rog să nu-mi arătați o bunăvoință nepotrivită. Lăsați-mă să fiu mîncare fiarelor, prin care pot dobîndi pe Dumnezeu. Sînt grîu al lui Dumnezeu și sînt măcinat de dinții fiarelor, ca să fiu găsit pîine curată a lui Hristos. **2.** Mai degrabă, lingușiți fiarele, ca ele să-mi fie mormînt și să nu lase nimic din trupul meu; ca nu adormind să fiu povara cuiva. Atunci voi fi cu adevărat ucenic al lui Iisus Hristos, cînd nici trupul meu nu-l va vedea lumea. Faceți rugăciuni lui Dumnezeu pentru mine, ca să fiu găsit, prin aceste unelte [5], jertfă lui Dumnezeu. **3.** Nu vă poruncesc ca Petru și Pavel. Aceia erau apostoli; eu, un osîndit; aceia, liberi [6]; iar eu, pînă acum, rob. Dar dacă sufăr, voi fi un dezrobit al lui Hristos [7] și voi învia liber în El. Acum cînd sînt înlănțuit, învăț să nu doresc nimic.

---

2. *Fil.* 2, 17; 2 *Tim.* 4, 6.
3. Este poate o aluzie la Epistola I a Sfîntului Clement Romanul către Corinteni.
4. Potrivit poruncii lui Hristos (*Mt.* 6, 1—18) de a nu se arăta lumii faptele cele bune.
5. *prin aceste unelte*, adică: *prin dinții fiarelor.*
6. *1 Cor.* 9, 1.
7. *1 Cor.* 7, 22.

CAPITOLUL V

1. Din Siria pînă la Roma, mă lupt cu fiarele pe uscat şi pe mare, noaptea şi ziua, înlănţuit de zece leoparzi, adică de o grupă de ostaşi; aceştia, chiar cînd le faci bine, se fac mai răi. Cu nedreptăţile lor, capăt mai multă învăţătură; *«dar nu cu aceasta m-am îndreptăţit»* [8]. 2. Aş dori ca fiarele să-mi fie pregătite şi mă rog să-mi fie îndată gata. Am să le linguşesc, ca să mă mînînce iute, nu precum se tem unii, şi nu se ating de ele. Iar dacă nu vor voi de bună voie, eu le voi sili. 3. Iertaţi-mă! Eu ştiu ce mi-i de folos. Acum încep să fiu ucenic! Nici o făptură din cele văzute şi din cele nevăzute să nu caute să mă împiedice de a dobîndi pe Hristos! Să vină peste mine foc şi cruce, haite de fiare, tăierea cărnii, împărţirea trupului, risipirea oaselor, strivirea mădularelor, măcinatul întregului trup, relele chinuri ale diavolului. Să vină toate, numai să dobîndesc pe Hristos!

CAPITOLUL VI

1. La nimic nu-mi vor folosi desfătările lumii, nici împărăţiile veacului acestuia. *«Mai bine-mi este să mor»* [9] în Hristos Iisus, decît să împărăţesc marginile pămîntului. Pe Acela Îl caut, Care a murit pentru noi; pe Acela Îl vreau, Care a înviat pentru noi. 2. Naşterea mea mi-i aproape. Iertaţi-mă, fraţilor! Să nu mă împiedicaţi să trăiesc, să nu voiţi să mor! Nu-l daţi lumii pe cel care voieşte să fie al lui Dumnezeu, nici nu-l amăgiţi cu materia! Lăsaţi-mă să primesc lumină curată! Ajungînd acolo, voi fi om! 3. Îngăduiţi-mi să fiu următor al patimilor Dumnezeului meu! Dacă-L are cineva în el, să se gîndească ce vreau şi să aibă milă de mine, pentru că ştie cele care mă apasă [10].

CAPITOLUL VII

1. *«Stăpînitorul veacului acestuia»* [11] vrea să mă răpească şi să strice gîndurile mele despre Dumnezeu. Nimeni, dar, dintre cei de faţă să nu-l ajute! Mai bine fiţi cu mine, adică cu Dumnezeu! Să nu căutaţi că vorbiţi de Iisus Hristos, dar să doriţi lumea. 2. Invidia să nu se sălăşluiască în voi. Nici dacă v-aş ruga, cînd aş fi lîngă voi, să nu mă ascultaţi, ci ascultaţi cele ce vă scriu. Vă scriu fiind viu şi dorind să mor. Dorinţa mea a fost răstignită şi nu este în mine foc, care să

8. *1 Cor.* 4, 4.
9. *1 Cor.* 9, 15.
10. *Fil.* 1, 23.
11. *In.* 14, 30.

iubească materia, ci *«apă vie»* [12], care grăieşte în mine şi-mi spune dinăuntrul meu: «Vino, la Tatăl!». **3.** Nu mă bucur de hrana cea stricăcioasă, nici de plăcerile vieţii acesteia. Vreau pîinea lui Dumnezeu, care este trupul lui Iisus Hristos, Cel din sămînţa lui David [13], iar băutură vreau sîngele Lui, care este dragoste nestricăcioasă.

CAPITOLUL VIII

1. Nu vreau să mai trăiesc după oameni. Şi va fi aceasta, dacă voi o voiţi. Voiţi, ca şi voi să fiţi voiţi! **2.** Vă cer aceasta în puţine cuvinte. Credeţi-mă! Iisus Hristos vă va arăta, că spun adevărul. Nemincinoasă e gura, în care Tatăl a vorbit cu adevărat. **3.** Rugaţi-vă pentru mine, ca să cîştig. Nu v-am scris după trup, ci după gîndul lui Dumnezeu. Dacă voi pătimi, mi-aţi făcut voia; dacă voi fi respins, m-aţi urît.

CAPITOLUL IX

1. Pomeniţi în rugăciunile voastre Biserica din Siria, care are păstor pe Dumnezeu în locul meu. Însuşi Iisus Hristos îi va fi episcop şi dragostea voastră. **2.** Eu mă ruşinez să spun că sînt dintre ei, că nici nu sînt vrednic, fiind cel din urmă între ei şi născut înainte de vreme [14]. Totuşi aş avea mila de a fi cineva, dacă dobîndesc pe Dumnezeu. **3.** Vă îmbrăţişează duhul meu şi dragostea Bisericilor, care m-au primit în numele lui Iisus Hristos, nu ca pe un călător. Că Bisericile, care nu se aflau în calea mea cea după trup, mergeau înaintea mea din oraş în oraş.

CAPITOLUL X

1. Vă scriu acestea din Smirna prin efesenii cei vrednici de fericire. Este cu mine împreună cu alţii mulţi şi Crocu, nume scump mie. **2.** Despre cei care au sosit înainte de mine din Siria în Roma spre slava lui Dumnezeu, cred că ştiţi; acestora să le spuneţi că şi eu sînt aproape. Toţi sînt vrednici de Dumnezeu şi de voi. Se cuvine ca voi să-i ajutaţi în toate. **3.** V-am scris acestea în ziua a noua înainte de calendele lui septembrie [15]. Fiţi sănătoşi pînă la sfîrşit în răbdarea lui Iisus Hristos.

---

12. *In.* 4, 10; 7, 38.
13. *In.* 7, 42; *Rom.* 1, 3.
14. *1 Cor.* 15, 8.
15. 24 august.

IGNATIE
CĂTRE FILADELFIENI

Ignatie, numit şi Teoforul, Bisericii lui Dumnezeu Tatăl şi a Domnului Iisus Hristos, care este în Filadelfia Asiei, celei miluită şi întărită în unirea lui Dumnezeu şi înveselită fără deosebire în patima Domnului nostru şi convinsă în învierea Lui, cu toată mila; pe care o salut în sîngele lui Iisus Hristos, Care este bucurie veşnică şi statornică, mai ales dacă credincioşii sînt una cu episcopul şi cu preoţii cei dimpreună cu el şi cu diaconii rînduiţi după gîndul lui Iisus Hristos, pe care, potrivit voinţei Sale, i-a întărit cu întemeiere prin Sfîntul Lui Duh.

CAPITOLUL I

1. Despre episcopul vostru am aflat că n-a dobîndit această slujire, care este a întregii comunităţi, nici prin el, nici prin oameni, nici din dorinţa de slavă deşartă, ci datorită dragostei lui Dumnezeu Tatăl şi a Domnului Iisus Hristos. Sînt uimit de bunătatea lui, care prin tăcerea sa, poate mai mult decît cei care grăiesc deşertăciuni. **2.** Că este în armonie cu poruncile cum este chitara cu coardele. De aceea sufletul meu îi fericeşte cugetul lui îndreptat spre Dumnezeu; ştiu că este virtuos şi desăvîrşit; cunosc statornicia lui şi lipsa sa de mînie, în toată blîndeţea Dumnezeului Celui viu.

CAPITOLUL II

1. Aşadar, copii ai luminii adevărului, fugiţi de dezbinări şi de învăţături rele. Unde este păstorul, acolo urmaţi-l, ca oile. **2.** Că mulţi lupi, care par vrednici de credinţă, robesc cu plăceri rele pe cei care merg pe calea lui Dumnezeu. Dar, datorită unirii voastre, nu vor avea loc între voi.

CAPITOLUL III

1. Feriţi-vă de buruienile rele, pe care nu le cultivă Hristos, pentru că nu sînt sădite de Tatăl[1]. **2.** Nu grăiesc aşa, pentru că am găsit dezbinare la voi; dimpotrivă, curăţie. Că toţi cîţi sînt ai lui Dumnezeu şi ai lui Iisus Hristos, sînt cu episcopul; şi toţi cîţi se vor pocăi şi vor veni la unitatea Bisericii, vor fi şi ei ai lui Dumnezeu, ca să fie vii după Iisus Hristos. **3.** «*Nu vă înşelaţi*», fraţii mei, dacă cineva se duce după cel ce dezbină, «*nu va moşteni împărăţia lui Dumnezeu*»[2]. Dacă cineva umblă în învăţături străine, acela nu este în acord cu patimile lui Hristos.

CAPITOLUL IV

1. Căutaţi, dar,să participaţi la o singură euharistie; că unul este trupul Domnului nostru Iisus Hristos şi unul este potirul spre unirea cu sîngele Lui; unul este jertfelnicul, după cum unul este episcopul împreună cu preoţii şi diaconii, cei împreună cu mine robi; pentru ca ceea ce faceţi, s-o faceţi după Dumnezeu.

CAPITOLUL V

1. Fraţii mei, dragostea mea pentru voi se revarsă nespus de mult şi, cu marea mea bucurie, vă întăresc pe voi; dar nu eu, ci Iisus Hristos; sînt în lanţuri pentru El, dar mai mult mă tem, că sînt încă nedesăvîrşit. Mă va desăvîrşi, însă, rugăciunea voastră către Dumnezeu, ca să dobîndesc moştenirea cu care am fost miluit, alergînd la Evanghelie, ca la trupul lui Iisus şi la Apostoli, ca la preoţii Bisericii. **2.** Să iubim şi pe profeţi, că şi ei au vestit Evanghelia, au nădăjduit în Iisus Hristos şi L-au aşteptat; şi crezînd în El s-au mîntuit, fiind în unire cu Iisus Hristos, sfinţi vrednici de dragoste şi de admiraţie, mărturisiţi de Iisus Hristos şi împreună număraţi în Evanghelia nădejdii comune.

CAPITOLUL VI

1. Dacă cineva predică iudaismul, să nu-l ascultaţi! Că este mai bine să ascultaţi creştinismul de la un bărbat tăiat împrejur, decît să ascultaţi iudaismul de la un netăiat împrejur. Iar dacă amîndoi nu vorbesc de Iisus Hristos, aceştia sînt pentru mine coloane funerare şi gropi

1. *Mt.* 15, 13.
2. *1 Cor.* 6, 9. 10.

de morţi, pe care sînt scrise doar numai nume de oameni. 2. Fugiţi, dar, de meşteşugurile şi de cursele stăpînitorului veacului acestuia [3], ca nu cumva, fiind strîmtoraţi de sfaturile lui, să slăbiţi în dragoste; fiţi, însă, cu toţii la un loc şi cu inima neîmpărţită. 3. Mulţumesc Dumnezeului meu, că mi-i cugetul curat cu privire la voi şi că nu se poate nimeni lăuda nici în ascuns, nici pe faţă, că am îngreunat pe cineva în vreun lucru mic sau mare. Şi doresc ca toţi cărora le-am vorbit, să nu aibă cuvintele mele ca o mărturie împotriva lor.

CAPITOLUL VII

1. Unii au voit să mă înşele după trup; dar duhul nu se înşeală, că este de la Dumnezeu; că *«ştie de unde vine şi unde merge»* [4] şi pe cele ascunse le vădeşte. Am strigat, fiind în mijlocul vostru; grăiam cu glas tare, cu glasul lui Dumnezeu: «Alăturaţi-vă de episcop, de preoţi şi de diaconi!» Iar cei care au bănuit că am grăit acestea pentru că am ştiut mai dinainte de dezbinarea unora, martor îmi este Acela, pentru Care sînt în lanţuri, că n-am aflat asta de la trup omenesc. 2. Duhul mi-a predicat, grăind acestea: «Fără de episcop să nu faceţi nimic! Păstraţi trupul vostru ca templu al lui Dumnezeu! [5] Iubiţi unirea, fugiţi de dezbinări, fiţi următori ai lui Hristos [6], precum este şi El al Tatălui Lui.

CAPITOLUL VIII

1. Eu am făcut ce mi se cădea, ca un om rînduit spre unire. Că Dumnezeu nu locuieşte unde este dezbinare şi mînie. Dumnezeu iartă pe toţi care se pocăiesc, dacă se pocăiesc în unire cu Dumnezeu şi în comuniune cu episcopul. Cred în harul lui Iisus Hristos, Care vă va dezlega de orice legătură. 2. Vă rog să nu faceţi nimic din dorinţa de ceartă, ci potrivit învăţăturii lui Hristos. Pentru că am auzit pe unii spunînd: «Dacă nu-L găsesc pe Hristos în arhive, nu cred în Evanghelie». Cînd le-am spus, că este scris, mi-au răspuns: «Dar tocmai asta te întreb!» Pentru mine, însă, arhivele sînt Iisus Hristos, arhive sfinte, crucea Lui, moartea, învierea Lui şi credinţa dată prin El. În arhivele acestea vreau să mă îndreptăţesc prin rugăciunile voastre.

---

3. *In.* 14, 30.
4. *In.* 3, 8.
5. *1 Cor.* 3, 16; 6, 19.
6. *1 Cor.* 11, 1.

CAPITOLUL IX

1. Buni erau şi preoţii [7], dar mai bun arhiereul, căruia îi erau încredinţate sfintele sfintelor, singurului căruia i s-au încredinţat cele ascunse ale lui Dumnezeu; el este uşa [8] Tatălui, prin care intră Avraam, Isaac, Iacov, profeţii, Apostolii şi Biserica. Toate acestea duc la unirea cu Dumnezeu. 2. Evanghelia, însă, are ceva deosebit: venirea [9] Mîntuitorului, a Domnului nostru Iisus Hristos, patimile Lui şi învierea. Profeţii cei iubiţi L-au vestit; Evanghelia, însă, este desăvîrşirea nemuririi. Toate [10] sînt deopotrivă de bune, de credeţi în dragoste.

CAPITOLUL X

1. Pentru că prin rugăciunile voastre şi prin dragostea fierbinte, pe care o aveţi în Hristos Iisus, mi s-a adus vestea că Biserica din Antiohia Siriei are pace, se cuvine vouă, ca Biserică a lui Dumnezeu, să alegeţi un diacon, pentru a fi acolo trimisul lui Dumnezeu, ca să se bucure cu cei care sînt adunaţi la un loc şi să slăvească numele [11]. 2. Fericit va fi în Iisus Hristos acela care va fi învrednicit cu o slujire ca aceasta, iar voi veţi fi slăviţi. Dacă voiţi, nu este cu neputinţă să faceţi aceasta pentru numele lui Dumnezeu, aşa cum au făcut-o şi bisericile cele mai apropiate, care au trimis unele episcopi, iar altele preoţi şi diaconi.

CAPITOLUL XI

1. Pentru diaconul Filon din Cilicia, bărbat cu bună mărturie, care şi acum îmi slujeşte la cuvîntul lui Dumnezeu împreună cu Reu Agatopod, bărbat ales, care m-a însoţit din Siria, renunţînd la viaţa sa, care şi vouă vă dau mărturie, mulţumesc şi eu lui Dumnezeu pentru voi, că i-aţi primit aşa cum vă primeşte şi pe voi Domnul; iar cei care i-au necinstit să fie iertaţi cu harul lui Iisus Hristos. 2. Vă salută cu dragoste fraţii din Troada, de unde vă şi scriu prin Buru, cel trimis împreună cu mine, în semn de cinste, de efeseni şi smirneni. Îi va cinsti pe ei Domnul Iisus Hristos, în Care ei nădăjduiesc cu trupul, cu sufletul, cu duhul, cu credinţa, cu dragostea şi cu unirea. Fiţi sănătoşi în Hristos Iisus, nădejdea noastră comună.

---

7. *legii vechi.*
8. *In.* 10, 9.
9. *în trup.*
10. *toate,* adică: *Vechiul şi Noul Testament.*
11. *lui Iisus Hristos.*

IGNATIE
CĂTRE SMIRNENI

Ignatie, numit și Teoforul, Bisericii lui Dumnezeu Tatăl și al iubitului Iisus Hristos, celei miluite cu toată harisma, celei pline de credință și dragoste, care nu este lipsită de nici o harismă, celei cu cuviință dumnezeiască, celei purtătoare de sfinți, care este în Smirna Asiei, în duh fără prihană și în cuvîntul lui Dumnezeu, multă bucurie.

CAPITOLUL I

1. Slăvesc pe Iisus Hristos Dumnezeu, Care v-a înțelepțit așa. Am înțeles că ați ajuns desăvîrșiți în neclintită credință, ca și cum ați fi pironiți, cu trupul și cu sufletul, în crucea Domnului Iisus Hristos și întăriți în dragoste, în sîngele lui Hristos, plini de credință în Domnul nostru, Care cu adevărat este *«din neamul lui David după trup»* [1], dar Fiu al lui Dumnezeu după voința și puterea lui Dumnezeu, născut cu adevărat din Fecioară, botezat de Ioan, *«ca să se împlinească de El toată dreptatea»* [2]. **2.** Pe timpul lui Pilat din Pont și al lui Irod a fost pironit cu adevărat pentru noi cu trupul, din al cărui fruct sîntem noi, din patima Lui cea de Dumnezeu fericită; *«ca să ridice semn»* [3] în veci prin înviere pentru a aduna pe sfinții și credincioșii Lui, fie din iudei, fie din păgîni, într-un singur trup al Bisericii Lui.

CAPITOLUL II

1. El a pătimit toate acestea ca să ne mîntuim. A pătimit cu adevărat și a înviat cu adevărat, nu cum spun unii necredincioși, că a pătimit în aparență, ei existînd în aparență, și, precum gîndesc, așa li se va și întîmpla, că sînt fantome și draci.

1. *In* 7, 42; *Rom.* 1, 3.
2. *Mt.* 3, 15.
3. *Is.* 5, 26; 11, 12; 49, 22; 62, 10.

CAPITOLUL III

1. Eu Îl știu în trup și după înviere și cred că este. **2.** Cînd a venit la Petru și la cei dimpreună cu el, le-a zis: *«Luați, pipăiți-mă și vedeți, că nu sînt demon fără de trup»* [4]. Și îndată s-au atins de El și au crezut, unindu-se strîns și cu trupul și cu duhul Lui. De asta au disprețuit și moartea și au fost găsiți mai presus de moarte. **3.** După înviere a mîncat cu ei și a băut cu ei, ca unul în trup, deși duhovnicește era unit cu Tatăl.

CAPITOLUL IV

1. Vă dau, iubiților, aceste sfaturi, cu toate că știu că și voi gîndiți la fel ca mine. Dar vreau să vă feresc de fiarele cele cu chip de om, pe care nu numai că nu trebuie să-i primiți, dar, dacă e cu putință, nici să vă întîlniți cu ei, ci numai să vă rugați pentru ei, poate că se vor pocăi, lucru greu însă. Că stăpînire peste aceasta are Iisus Hristos, viața noastră cea adevărată. **2.** Dacă s-au făcut toate acestea în chip aparent de Domnul nostru, atunci și eu în chip aparent sînt înlănțuit. Pentru ce m-am dat pe mine însumi morții, focului, săbiei, fiarelor? Dar, aproape de sabie, aproape de Dumnezeu; împreună cu fiarele, împreună cu Dumnezeu. Dar numai în numele lui Iisus Hristos! Din dragoste de El, îndur toate, că El mă întărește, să ajung om desăvîrșit.

CAPITOLUL V

1. Unii, necunoscîndu-L, Îl tăgăduiesc; dar, mai bine spus, ei sînt tăgăduiți de El; aceia sînt mai mult avocați ai morții decît ai adevărului; pe ei nu i-au convins nici profețiile, nici legea lui Moisi, dar pînă acum nici Evanghelia, nici suferințele fiecăruia din noi. **2.** Că și despre noi gîndesc la fel. Cu ce mi-i de folos unul, dacă mă laudă pe mine, dar hulește pe Domnul meu, mărturisind că El nu-i purtător de trup? Cel care nu mărturisește asta, Îl tăgăduiește desăvîrșit și este purtător de cadavru. **3.** N-am socotit cu cale să scriu numele lor, pentru că sînt numele unor necredincioși. Dar nici mie să nu-mi fie a-i pomeni, pînă nu se vor pocăi, crezînd în patimile Lui, care sînt învierea noastră.

---

4. *Lc.* 24, 39.

CAPITOLUL VI

1. Nimeni să nu se înşele! Chiar puterile cele cereşti, slava îngerilor şi stăpînitorii văzuţi şi nevăzuţi, dacă nu cred în sîngele lui Hristos, şi ei sînt osîndiţi. *«Cine poate înţelege, să înţeleagă»* [5]. Nimeni să nu se mîndrească cu locul pe care-l ocupă; că totul este credinţă şi dragoste, decît care nimic nu-i mai mare. 2. Uitaţi-vă la cei care gîndesc altfel despre harul lui Iisus Hristos, pogorît peste noi! Ei sînt împotriva gîndirii lui Dumnezeu. Nu le pasă de dragoste, de văduvă, de orfan, de cel strîmtorat, de cel legat sau dezlegat, nici de cel înfometat sau însetat.

CAPITOLUL VII

1. De Euharistie şi de rugăciune se depărtează, pentru a nu mărturisi că Euharistia este trupul Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, trupul, care a pătimit pentru păcatele noastre şi pe care Tatăl, cu bunătatea Sa, L-a înviat. Aşadar, cei care se împotrivesc darului lui Dumnezeu, mor datorită tăgadei lor. Le-ar fi de folos să iubească, pentru ca să şi învieze. 2. Se cuvine, dar, să vă depărtaţi de unii ca aceştia şi să nu vorbiţi cu ei nici în particular, nici în public; să ne ţinem strîns de profeţi şi mai ales de Evanghelie, în care patimile ne sînt arătate, iar învierea se împlineşte. Fugiţi de dezbinări, că ele sînt începutul relelor.

CAPITOLUL VIII

1. Cu toţii urmaţi pe episcop, după cum urmează Iisus Hristos pe Tatăl, iar pe preoţi ca pe Apostoli; pe diaconi respectaţi-i ca pe porunca lui Dumnezeu. Nimeni să nu facă fără episcop ceva din cele ce aparţin Bisericii. Acea Euharistie să fie socotită bună, care este făcută de episcop sau de cel căruia episcopul i-a îngăduit. 2. Unde se vede episcopul, acolo să fie şi mulţimea credincioşilor, după cum unde este Iisus Hristos, acolo este şi Biserica universală [6]. Fără episcop nu este îngăduit nici a boteza, nici a face agapă; că este bineplăcut lui Dumnezeu ceea ce aprobă episcopul, ca tot ce se săvîrşeşte să fie sigur şi întemeiat.

---

5. *Mt.* 19, 12.
6. *Biserica universală*, alt termen întrebuinţat pentru prima dată în literatura creştină de Sfîntul Ignatie.

CAPITOLUL IX

1. Este cu cale, deci, să ne trezim şi, cît mai avem vreme, să ne întoarcem, pocăindu-ne la Dumnezeu. Bine este să ştii de Dumnezeu şi de episcop. Cel care cinsteşte pe episcop este cinstit de Dumnezeu; cel care face ceva fără ştirea episcopului, acela slujeşte diavolului. **2.** Toate să vă prisosească, în har, că sînteţi vrednici. În toate m-aţi ajutat şi Iisus Hristos să vă ajute pe voi. M-aţi iubit şi cînd eram departe de voi şi cînd eram cu voi. Să vă răsplătească Dumnezeu, pe Care Îl veţi dobîndi, dacă suferiţi toate pentru El.

CAPITOLUL X

1. Aţi făcut bine că aţi primit, ca diaconi ai lui Hristos Dumnezeu, pe Filon şi pe Reu Agatopod, care de dragul lui Dumnezeu m-au însoţit; şi ei mulţumesc Domnului pentru voi, că i-aţi ajutat în tot chipul. Nimic nu-i pierdut pentru voi. **2.** Duhul meu mi-l dau vouă ca răsplată şi lanţurile mele, pe care nu le-aţi dispreţuit, nici nu v-aţi ruşinat de ele. Nici de voi nu se va ruşina credinţa cea desăvîrşită, Iisus Hristos.

CAPITOLUL XI

1. Rugăciunea voastră s-a îndreptat spre Biserica cea din Antiohia Siriei; de acolo am plecat legat în lanţuri cu mare cuviinţă dumnezeiască; vă îmbrăţişez pe toţi, nu că aş fi vrednic de cei de acolo, că sînt cel din urmă dintre ei. Dar am fost învrednicit potrivit voinţei lui Dumnezeu, nu cugetului meu, ci harului lui Dumnezeu, pe care mă rog să mi-l dea desăvîrşit, ca prin rugăciunea voastră să dobîndesc pe Dumnezeu. **2.** Aşadar, ca lucrarea voastră să fie desăvîrşită şi pe pămînt şi în cer, se cuvine, spre cinstirea lui Dumnezeu, ca Biserica voastră să aleagă un trimis al lui Dumnezeu pentru a se duce pînă în Siria, ca să se bucure cu cei de acolo, că au pace, că şi-au recăpătat măreţia lor şi li s-a restabilit trupul lor propriu. **3.** Mi s-a părut deci vrednic lucru să trimiteţi pe cineva dintre voi cu o epistolă, ca să slăvească împreună cu ei liniştea cea după Dumnezeu, care le-a venit şi că au ajuns acum la liman cu rugăciunile voastre. Fiind desăvîrşiţi, pe cele desăvîrşite le gîndiţi. Dumnezeu este gata să vă dea ajutorul Lui, dacă vreţi să faceţi o faptă bună.

CAPITOLUL XII

1. Vă îmbrăţişează cu dragoste fraţii din Troada, de unde vă şi scriu prin Buru, pe care l-aţi trimis împreună cu efesenii, fraţii voştri, ca să fie cu mine; acesta m-a ajutat în toate privinţele. Ar trebui ca toţi să-l imite, că este pildă de slujire a lui Dumnezeu. Harul lui Dumnezeu să-l răsplătească în toate. **2.** Îmbrăţişez pe vrednicul de Dumnezeu episcop, pe preoţii cei cu dumnezeiască cuviinţă şi pe diaconii cei împreună cu mine robi, pe fiecare în parte şi pe toţi îndeobşte, în numele lui Iisus Hristos, în trupul Lui şi în sîngele Lui, în patimile Sale şi în învierea Sa, în unitatea trupească şi sufletească a lui Dumnezeu şi a voastră. Har vouă, milă, pace şi răbdare în veci.

CAPITOLUL XIII

1. Îmbrăţişez casele fraţilor mei, împreună cu soţiile şi copiii şi pe fecioarele cele numite văduve[7]. Fiţi sănătoşi cu puterea Duhului. Vă îmbrăţişează Filon, care este cu mine. **2.** Îmbrăţişez casa Taviei, şi-i doresc să fie tare în credinţă şi în dragoste trupească şi sufletească. Îmbrăţişez pe Alca, nume scump mie şi pe Dafnu cel fără pereche şi pe Evtecnu şi pe toţi după nume. Fiţi sănătoşi cu harul lui Dumnezeu

7. Este vorba de văduvele care, după moartea soţilor lor, duc o viaţă asemenea fecioarelor.

IGNATIE
CĂTRE POLICARP

Ignatie, numit şi Teoforul, lui Policarp, episcopul Bisericii smirnenilor, dar, mai bine spus, celui care Îl are ca episcop pe Dumnezeu Tatăl şi pe Domnul Iisus Hristos, multă bucurie.

CAPITOLUL I

1. Lăudînd gîndul tău cel în Dumnezeu, întemeiat ca pe o piatră neclintită, proslăvesc pe Dumnezeu că am fost învrednicit de chipul tău cel neprihănit, de care să mă bucur în Dumnezeu. **2.** Te rog, în numele harului, cu care eşti investit, să-ţi urmezi calea şi să îndemni pe toţi să se mîntuie. Apără-ţi locul pe care-l ocupi, cu toată grija trupească şi duhovnicească. Poartă grijă de unire, decît care nimic nu-i mai bun. Poartă-i pe toţi, precum şi Domnul te poartă pe tine. Rabdă-i pe toţi în dragoste, precum şi faci. **3.** Îndeletniceşte-te cu rugăciuni neîncetate. Cere pricepere mai multă decît ai. Priveghează, avînd duh neadormit. Vorbeşte cu fiecare după asemănarea lui Dumnezeu. «*Poartă bolile*» [1] tuturora ca un atlet desăvîrşit. Unde-i mai mare osteneala, acolo-i mult cîştig.

CAPITOLUL II

1. Dacă iubeşti numai pe ucenicii cei buni, n-ai nici un merit; mai mult, supune-ţi-i cu blîndeţe pe cei mai molipsiţi. Nu orice rană se vindecă cu acelaşi plasture. Potoleşte neînţelegerile cu prişniţe. **2.** «*Fii înţelept* în toate *ca şarpele* şi *neprihănit* întotdeauna *ca porumbeii*» [2]. De aceea eşti şi trupesc şi duhovnicesc, ca să mîngîi pe cele ce ţi se arată în faţa ta; cît priveşte pe cele nevăzute, cere să-ţi fie descoperite, ca să nu-ţi lipsească nimic şi să ai cu prisosinţă orice harismă.

---

1. *Mt.* 8, 17.
2. *Mt.* 10, 16.

3. Timpul îţi cere să dobîndeşti pe Dumnezeu, după cum căpitanii corăbiilor cer vînturi bune, iar naufragiaţii cer porturi. Fii treaz, ca un atlet al lui Dumnezeu. Premiul? Nestricăciune şi viaţă veşnică, de care şi tu eşti convins. Pentru toate sufletul meu ţi-l dau şi lanţurile mele, pe care le-ai iubit.

CAPITOLUL III

1. Să nu te sperie cei care par vrednici de credinţă, dar învaţă învăţături străine[3]. Stai tare ca o nicovală în care se loveşte. Acela-i mare atlet care învinge, deşi-i lovit. Trebuie, mai cu seamă, noi să răbdăm toate pentru Dumnezeu, ca şi El să ne rabde pe noi. 2. Fii mai zelos decît eşti! Citeşte vremile! Aşteaptă pe Cel mai presus de timp, pe Cel fără de ani, pe Cel nevăzut, pe Cel văzut pentru noi, pe Cel nepipăit, pe Cel nepătimitor, pe Cel pătimitor pentru noi, pe Cel Care pentru noi a răbdat în tot chipul.

CAPITOLUL IV

1. Să nu fie neglijate văduvele! După Domnul, fii tu îngrijitorul lor! Nimic să nu se facă fără aprobarea ta şi nici tu fără Dumnezeu să nu faci ceva. Aşa ceva să nu faci! Fii hotărît! 2. Adunările de slujbă să fie mai dese. Cheamă-i pe toţi după nume. 3. Nu dispreţui pe sclavi şi pe sclave, dar nici ei să nu se îngîmfe, ci să robească mai mult spre slava lui Dumnezeu, ca să dobîndească de la Dumnezeu o mai bună libertate. Să nu dorească să fie liberaţi cu cheltuielile obştii credincioşilor ca să nu fie găsiţi robi poftei.

CAPITOLUL V

1. Fugi de meseriile rele; dar, mai bine spus, vorbeşte despre ele. Grăieşte surorilor mele să iubească pe Domnul şi să se mulţumească, trupeşte şi duhovniceşte, cu soţii lor. La fel şi fraţilor mei porunceşte-le, în numele lui Iisus Hristos, *«să-şi iubească soţiile, cum iubeşte Domnul Biserica»*[4]. 2. Dacă cineva poate să rămînă în curăţie în cinstea trupului Domnului, să rămînă fără a se lăuda. Dacă se va lăuda s-a pierdut; iar dacă ştie cineva aceasta în afară de episcop, s-a stricat. Trebuie ca cei care se însoară şi cele care se mărită să facă unirea lor cu aprobarea episcopului, ca să fie căsătoria lor după Domnul şi nu după poftă. Toate să se facă spre cinstea lui Dumnezeu.

---

3. *1 Tim.* 1, 3; 6, 3.
4. *Efes.* 5, 25.

CAPITOLUL VI

1. Ascultaţi[5] pe episcop ca şi Dumnezeu să vă asculte pe voi. Sufletul meu îmi pun pentru cei care se supun episcopului, preoţilor, diaconilor. Şi facă Dumnezeu ca, împreună cu ei, să am şi eu parte de Dumnezeu. Osteniţi-vă unii împreună cu alţii, luptaţi împreună, alergaţi împreună, suferiţi împreună, dormiţi şi deşteptaţi-vă ca economi, ca stăpîni şi slujitori ai lui Dumnezeu. 2. Căutaţi să plăceţi Celui în a Cărui oaste sînteţi[6], de la Care şi plata o primiţi. Să nu fie găsit careva dezertor. Botezul vostru să vă rămînă arme, credinţa coif, dragostea suliţă, iar răbdarea armură; faptele bune să fie depozitele voastre, ca să vă primiţi, după vrednicie, plata voastră. Fiţi îndelung răbdători, cu bunătate unii cu alţii, precum este şi Dumnezeu cu voi. Facă Dumnezeu să mă bucur pururea de voi!

CAPITOLUL VII

1. Pentru că, după cum mi s-a vestit, Biserica din Antiohia Siriei a dobîndit pace prin rugăciunile voastre, de aceea şi eu am ajuns mai vesel, că Dumnezeu mi-a luat de pe suflet grija, mai ales dacă prin suferinţele mele voi dobîndi pe Dumnezeu spre a fi găsit, la înviere, ucenic al vostru. 2. Se cuvine, de Dumnezeu fericite Policarpe, să ţii o adunare vrednică de Dumnezeu şi să alegi pe cineva, pe care-l aveţi foarte drag şi harnic, care va putea să fie numit curier al lui Dumnezeu; acesta să fie învrednicit să se ducă în Siria ca să preamărească, spre slava lui Dumnezeu, dragostea voastră cea neobosită. 3. Creştinul n-are stăpînire asupra lui însuşi, dar are timp liber pentru Dumnezeu. Aceasta este o lucrare a lui Dumnezeu şi a voastră, cînd o împliniţi. Cred în harul lui Dumnezeu, că voi sînteţi gata spre o facere de bine plăcută lui Dumnezeu. Ştiindu-vă tăria voastră pentru adevăr, v-am sfătuit în puţine cuvinte.

CAPITOLUL VIII

1. Pentru că n-am putut să scriu tuturor Bisericilor, trebuind să plec pe neaşteptate cu corabia de la Troada la Neapole[7], precum porunceşte voinţa lui Dumnezeu, vei scrie tu Bisericilor, care sînt mai înainte[8], ca unul ce ştii gîndul lui Dumnezeu, ca şi ele să facă acelaşi

5. Sfîntul Ignatie se adresează acum smirnenilor.
6. 2 *Tim.* 2, 4.
7. Neapole, port în Macedonia lîngă Filipi.
8. *de Antiohia*, adică Bisericile dintre Smirna şi Antiohia.

lucru: cele care pot să trimită delegați cu piciorul, iar altele epistole prin cei trimiși de tine, ca să fiți slăviți prin o faptă veșnică, precum și vrednic ești.

2. Vă îmbrățișez pe toți pe nume și pe soția lui Epitropu împreună cu toată casa ei și cu copiii. Îmbrățișez pe iubitul meu Atalu. Îmbrățișez pe cel ce va fi învrednicit să se ducă în Siria. Să fie harul lui Dumnezeu totdeauna cu el și cu cel ce l-a trimis, cu Policarp. **3.** Vă doresc sănătate de-a pururi în Dumnezeul nostru Iisus Hristos, în Care facă Dumnezeu să rămîneți în unirea și purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Îmbrățișez pe Alca, numele cel dorit de mine. Fiți sănătoși în Domnul.

INDICE SCRIPTURISTIC LA EPISTOLELE SFÎNTULUI IGNATIE TEOFORUL

S-au folosit pentru epistole următoarele sigle: E — Efeseni; M — Magnezieni; T — Tralieni; R — Romani; F — Filadelfieni; S — Smirneni; P — Policarp.

INDICE REAL ŞI ONOMASTIC

D

E

F

G

H

I

N

O

P

R

SFÎNTUL
POLICARP AL SMIRNEI

EPISTOLA CĂTRE FILIPENI

INTRODUCERE

Despre viaţa şi activitatea Sfîntului Policarp, episcopul Smirnei, avem următoarele izvoare vrednice de crezare: 1) Epistola Sfîntului Ignatie al Antiohiei către Policarp; 2) Epistola Sfîntului Policarp către Filipeni; 3) Mucenicia Sfîntului Policarp; 4) Sfîntul Irineu al Lugdunului (Adv. Haer., III, 3, 4); 5) Tertulian (De Praesc. Haer., XXXII, 2), Eusebiu (I.B., III 36; IV, 14; V, 20, 23—25), Ieronim (De vir. ill., 17).

Izvoarele nu ne spun data naşterii Sfîntului Policarp. După propria sa mărturisire, în anul muceniciei sale slujise lui Hristos timp de 86 de ani. Dacă se acceptă ca an al muceniciei sale, anul 156, cînd, după mărturia Muceniciei Sfîntului Policarp, proconsul al Asiei era Statius Quadratus, atunci s-a născut în anul 70; dacă se acceptă anul 168, dat de Eusebiu şi acceptat de unii patrologi, atunci s-a născut în anul 82; iar dacă acceptăm data propusă de H. Grégoire şi P. Orgels, anul 177, atunci avem anul 91 ca an al naşterii sale. Ştim, însă, că în drumul său spre Roma, în anul 107, Sfîntul Ignatie Teoforul s-a oprit la Smirna şi a fost primit de Sfîntul Policarp, care era episcop în acel oraş şi, după cît se vede din epistola pe care i-o adresează Sfîntul Ignatie, nu de puţină vreme. După ultima dată a morţii sale, 177, Sfîntul Policarp ar fi avut atunci în 107, 16 ani; după penultima, 168, ar fi avut 25 de ani, iar după prima, 156, ar fi fost de 37 de ani. Din comparaţia acestor date hotărîrea e uşor de luat: este inacceptabil ca episcopul Smirnei să fi fost de 16 ani sau chiar de 24 de ani cînd l-a primit pe Sfîntul Ignatie, ci în jurul a 37 de ani; şi unui om la această vîrstă i se pot încredinţa sarcinile pe care i le dă Sfîntul Ignatie în epistola, pe care i-o scrie din Troada.

Sfîntul Policarp s-a născut deci în preajma anului 70, probabil din părinţi creştini; a fost botezat de mic, pentru că numai aşa se pot explica cuvintele sale spuse proconsulului Statius Quadratus că îi slu-

jeşte lui Hristos de 86 de ani, şi mai ales relatările Sfîntului Irineu, care îl cunoscuse pesonal pe Policarp şi despre care spune că însuşi vorbea de legăturile sale cu Sfîntul Evanghelist Ioan şi cu ceilalţi ucenici, care văzuseră pe Domnul. Tot Sfîntul Irineu spune că a fost pus de Apostoli episcop al Bisericii Smirnei, iar Tertulian, referindu-se la o tradiţie a Bisericii din Smirna, precizează că Sfîntul Ioan Evanghelistul l-a sfinţit episcop. Ca episcop a luptat împotriva ereticilor şi a adus în sînul Bisericii pe mulţi marcioniţi şi valentinieni. În anul 155 Sfîntul Policarp s-a dus la Roma ca să se sfătuiască cu papa Anicet (154—166) cu privire la sărbătorirea Paştilor, sărbătorită la date diferite în cele două biserici : Bisericile din Asia Mică sărbătoreau Paştile la 14 Nisan, ori în ce zi ar fi căzut, iar Biserica din Roma îl sărbătorea totdeauna duminica. Deşi n-au ajuns la o înţelegere, pentru că fiecare invoca tradiţii vechi, totuşi cei doi conducători bisericeşti s-au despărţit în pace ; au săvîrşit împreună sfînta Liturghie ; papa Anicet i-a dat protia bătrînului episcop al Smirnei. În Roma, istoriseşte Irineu, Sfîntul Policarp s-a întîlnit cu ereticul Marcion ; acesta l-a întrebat dacă îl cunoaşte ; Policarp i-a răspuns : «Negreşit cunosc pe primul-născut al Satanei».

Nu mult după întoarcerea sa de la Roma în anul următor, la 23 februarie 156, Sfîntul Policarp a primit cununa de mucenic. Mucenicia sa ni s-a păstrat într-un document contemporan — cel mai vechi act martiric — o scrisoare a Bisericii din Smirna către Biserica Filomelium din Frigia. Cînd a izbucnit persecuţia în Smirna, la rugămintea credincioşilor, Sfîntul Policarp s-a retras, împreună cu cîteva persoane, într-o căsuţă de la ţară, nu departe de oraş. Cu trei zile înainte de arestare, pe cînd se ruga, a avut o vedenie : a văzut perna, pe care dormea, arsă de foc ; şi le-a spus celor din casă : «Am să fiu ars de viu». Denunţat de o slugă, a fost arestat şi dus în oraş. În stadion, proconsulul Statius Quadratus i-a cerut să sacrifice şi să blesteme pe Hristos. Policarp i-a răspuns : «De optzeci şi şase de ani Îi slujesc şi nu mi-a făcut nici un rău. Cum aş putea huli pe Împăratul meu, Care m-a mîntuit !». În faţa acestui răspuns proconsulul a poruncit să fie dat fiarelor. Cum lupta cu fiarele se terminase, la strigătul celor din stadion : «Policarp să fie ars de viu», a fost dat flăcărilor ; şi pentru că focul părea că nu vrea să se atingă de el, a fost străpuns cu sabia, după

care i-a fost ars trupul. Creştinii i-au strîns oasele «mai de valoare decît pietrele preţioase şi le-au pus acolo unde şi trebuia».

Sfîntul Policarp s-a bucurat de mare autoritate ca învăţător şi profet. Mucenicia sa, scrisă înainte de împlinirea unui an de la moartea sa, relatează că «prin învăţăturile sale a fost un apostol şi un profet; orice cuvînt ieşit din gura lui se împlinea» (XVI); iar în stadion, «mulţimea întreagă, alcătuită din păgîni şi din iudeii stabiliţi în Smirna, nu şi-a putut stăpîni furia şi a scos strigăte puternice: «Iată-l pe învăţătorul Asiei, părintele creştinilor, distrugătorul zeilor noştri, acela care i-a făcut pe mulţi să nu mai sacrifice zeilor şi să se închine lor!» (XII).

După mărturia Sfîntului Irineu, Sfîntul Policarp scrisese mai multe epistole «către Bisericile vecine pentru a le întări şi către unii fraţi pentru a-i preveni şi a-i îndemna». Din acestea ne-a rămas numai Epistola către Filipeni, pe care Irineu o cunoştea: «o scrisoare foarte puternică, spune Irineu, din care cei care vor şi au grijă de mîntuirea lor pot cunoaşte credinţa şi predica adevărul». Mai tîrziu, Eusebiu citează din această scrisoare mai multe pasaje.

Epistola Sfîntului Policarp ni s-a transmis de nouă manuscrise, aceleaşi care ne-au păstrat şi Epistola zisă a lui Barnaba; toate aceste manuscrise au ceva comun: au o lacună la sfîrşitul capitolului IX, 2, unde textul se opreşte brusc la cuvintele καὶ δι' ἡμᾶς *pentru a se înlănţui imediat cu cuvintele* τὸν Λαὸν τὸν καινὸν *din capitolul V, 7 al Epistolei zisă a lui Barnaba. Din acest fapt trebuie să conchidem că toate aceste manuscrise, fără excepţie, derivă din unul şi acelaşi manuscris şi că acest manuscris, strămoşul comun al celor nouă manuscrise pe care le avem acum, fusese el însuşi copiat de pe un manuscris, căruia îi lipseau mai multe foi, care cuprindeau sfîrşitul epistolei lui Policarp şi începutul epistolei zisă a lui Barnaba. La editarea epistolei, lacuna din epistola lui Policarp a fost completată cu textul unei vechi versiuni latine şi cu textul transmis de Eusebiu: capitolul IX în întregime şi capitolul XIII, afară de fraza de la sfîrşit: «Daţi-ne de ştire ... care sînt cu el».*

Epistola Sfîntului Policarp, în textul care ni s-a transmis, mai pune o altă problemă. În această epistolă se vorbeşte în două rînduri de Sfîntul Ignatie al Antiohiei. În capitolul IX vorbeşte de Sfîntul Ignatie ca de unul care a trecut la cele veşnice: «Vă rog, dar, pe toţi să vă

supuneți cuvîntului dreptății și să stăruiți în răbdarea, pe care ați văzut-o cu ochii nu numai la fericiții Ignatie, Zosima și Rufu, ci și la alții dintre voi și la însuși Pavel și la ceilalți Apostoli, fiind încredințați că toți aceștia n-au alergat în zadar, ci în credință și în dreptate și că sînt la locul cuvenit lor, lîngă Domnul, împreună cu Care au și pătimit». În capitolul XIII, Sfîntul Policarp le cere filipenilor să-i trimită știre «dacă veți afla ceva de Ignatie și de cei care sînt cu el». Această nepotrivire, care pune în pericol integritatea și autenticitatea epistolei lui Policarp, a fost rezolvată foarte ingenios de P. N. Harrison cu o tăietură de foarfece: a detașat din întreaga epistolă capitolul XIII și a făcut din el un bilet, care a însoțit epistolele Sfîntului Ignatie, cerute lui Policarp de filipeni printr-o scrisoare.

Am avea deci două scrisori: a) biletul care însoțea epistolele Sfîntului Ignatie, scris înainte de a fi venit la Smirna știrea despre mucenicia episcopului Antiohiei; b) epistola, fără capitolul XIII, scrisă, după Harrison, către sfîrșitul domniei lui Adrian, pe la 135—137. Camelot, însă, situează întreaga epistolă la o dată destul de aproape de prima epistolă. Problema datei rămîne încă deschisă, deși primul capitol al epistolei pledează pentru propunerea lui Camelot.

În epistola aceasta, Sfîntul Policarp îi felicită mai întîi pe filipeni pentru dragostea arătată mucenicilor și pentru credința înrădăcinată în ei din timpuri vechi, iar apoi îi sfătuiește să fie tari în credință, să fie milostivi, să ierte pe cei ce le greșesc, să se depărteze de mînie, să fugă de lăcomie și de iubirea de argint, să fie pilde frumoase pentru păgîni; le vorbește de îndatoririle pe care le au văduvele, mamele, fecioarele și tinerii; îi îndeamnă să se roage pentru împărați, pentru dregători, pentru conducători, stabilind prin aceste îndemnuri principiul raporturilor dintre Biserică și Stat. La sfîrșitul epistolei vorbește cu durere de preotul Valens din Filipi, care din pricina lăcomiei și a iubirii de argint s-a arătat nevrednic de preoție. «Sînt foarte trist, fraților, spune episcopul Smirnei, pentru Valens și soția lui, cărora să le dea Dumnezeu pocăință adevărată. Fiți, dar, și voi cu măsură în această privință; nu-i socotiți ca dușmani pe unii ca aceștia, ci chemați-i, ca pe niște mădulare bolnave și rătăcite, ca să mîntuiți trupul vostru al tuturora. Făcînd așa vă zidiți pe voi înșivă» (XI, 4).

Bine caracterizează marele Fotie această epistolă: plină de sfaturi bune, de claritate și de simplitate!

LITERATURA

Ediții: Să se vadă la Părinții Apostolici.

Traduceri: Să se vadă la Părinții Apostolici, în românește: *Paraschiv Drăghici*, Sfîntul Policarp, episcopul Smirnei, București, 1902, p. 35—45.

Studii: *H. J. Bardsley*, The testimony of Ignatius and Polycarp to the Writings of St. John, în: JThSt, 14 (1913), p. 207 sq; 489 sq. — *L. W. Barnard*, The Problem of St. Polycarp's Epistle to the Philippians, în: ChQ, 163 (1962), p. 421—430. — *P. Batiffol*, Polycarp, în: Hasting's Dictionary of the Apostolic Church, Vol. II, Edinburg, 1918. — *W. Bauer*, Rechtgläubigkeit und Ketzerei im ältesten Christentum, Tübingen, 1934, p. 73—78. — *Pr. Cristian Belodan*, La ce an a murit sf. Policarp al Smirnei? în: M.O., 29 (1977), p. 206—208. — *H. von Campenhausen*, Polykarp von Smyrna und die Pastoralbriefe, Heidelberg, 1951. — *H. Caroll*, Polycarp of Smyrne, Duke-University (diss.), 1946. — *C. P. S. Clarke*, St. Ignatius and St. Polycarp, London, 1930. — *Paraschiv Drăghici*, Sfîntul Policarp, episcopul Smirnei, Bucuresci, 1902. — *E. Elevteriadis*, Πολύκαρπος ὁ πατὴρ τῶν Χριστιανῶν, în: Ἐκκλησία, 35 (1958), p. 101—104. — *G. Fritz*, Polycarpe, în: DThC, XII, 2, col. 2515—2520.— *A. C. Gloucester*, The Epistle of Polycarp to the Philippians, în: ChQ, 141 (1945), p. 1—25. — *P. N. Harrison*, Polycarp's Two Epistles to the Philippians, Cambridge, 1936. — *P. C. Hristu*, Πολύκαρπος ἐπίσκοπος Σμύρνης, în: ThEE, X, col. 526—531. — *W. v. Loewenich*, Das Johannes-Verständnis im zweiten Jahrhundert, Giessen, 1932, p. 22—25.

SFÎNTUL SFINȚITUL MUCENIC POLICARP, EPISCOPUL SMIRNEI,

EPISTOLA CĂTRE FILIPENI

Policarp și preoții cei dimpreună cu el către Biserica lui Dumnezeu care locuiește vremelnic în Filipi, mila și pacea să vi se înmulțească vouă de la atotputernicul Dumnezeu și Iisus Hristos, Mîntuitorul nostru.

CAPITOLUL I

1. M-am bucurat mult împreună cu voi, în Domnul nostru Iisus Hristos, că ați primit pe următorii dragostei celei adevărate [1] și ați însoțit, cum se și cădea vouă, pe cei încărcați cu lanțuri vrednice de sfinți, care sînt diademe ale celor ce au fost cu adevărat aleși de Dumnezeu și de Domnul nostru. **2.** M-am bucurat și că rădăcina trainică a credinței voastre, vestită din timpuri vechi, dăinuiește pînă acum și rodește în Domnul nostru Iisus Hristos, Care a suferit pentru păcatele noastre, mergînd pînă la moarte, *«pe Care L-a înviat Dumnezeu, dezlegînd durerile iadului* [2], **3.** *în Care credeți, fără să-L fi văzut, cu bucurie negrăită și prea slăvită* [3], la care mulți doresc să ajungă, știind *«că veți fi mîntuiți prin har, nu din fapte»* [4], ci din voința lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos.

CAPITOLUL II

1. *«Pentru aceea încingîndu-vă coapsele voastre* [5], *slujiți lui Dumnezeu cu frică»* [6] și cu adevăr, că părăsind vorbăria cea deșartă și rătăcirea celor mulți, *«ați crezut în Cel ce a înviat pe Domnul nostru Iisus Hristos din morți și I-a dat Lui slavă»* [7] și tron de-a dreapta Lui ; Căruia

1. Pe Sfîntul Ignatie și însoțitorii lui.
2. *Fapte* 2, 24.
3. *1 Pt.* 1, 8.
4. *Efes.* 2, 5.8.9.
5. *1 Pt.* 1, 13 ; *Efes.* 6, 14.
6. *Ps.* 2, 9.
7. *1 Pt.* 1, 21.

I-au fost supuse toate cele cereşti şi cele pămînteşti [8], Căruia Îi slujeşte toată suflarea, Cel ce vine *«judecător al viilor şi al morţilor»* [9], al Cărui sînge îl va cere Dumnezeu de la cei ce nu-L ascultă. **2.** *«Iar Cel care L-a înviat pe El din* morţi *ne va învia şi pe noi»* [10], dacă facem voia Lui şi mergem în poruncile Lui şi iubim ceea ce a iubit El, depărtîndu-ne de orice nedreptate, lăcomie, iubire de argint, vorbire de rău, mărturie mincinoasă, *«nerăsplătind răul cu rău sau ocara cu ocara»* [11], lovitura cu lovitură sau blestemul cu blestem; **3.** aducîndu-ne aminte de cele ce-a spus Domnul, învăţînd: *«Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi; iertaţi şi vi se va ierta vouă; miluiţi, ca să fiţi miluiţi; cu ce măsură măsuraţi, vi se va măsura»* [12] şi: *«Fericiţi cei săraci şi prigoniţi pentru dreptate că a lor este împărăţia lui Dumnezeu»* [13].

CAPITOLUL III

1. Vă scriu aceasta despre dreptate, fraţilor, nu pentru că mi-am îngăduit-o singur, ci pentru că voi m-aţi rugat mai întîi. **2.** Că nici eu, nici altul asemenea mie, nu poate să calce pe urmele înţelepciunii fericitului şi slăvitului Pavel, care, fiind la voi, a învăţat, precis şi sigur, pe oamenii de atunci faţă către faţă cuvîntul adevărului; care, după ce a plecat de la voi v-a scris epistole, pe care dacă le citiţi cu atenţie veţi putea să vă zidiţi în credinţa dată vouă. **3.** Credinţa este mama noastră a tuturora, cînd îi urmează nădejdea şi-i premerge dragostea de Dumnezeu şi de Hristos şi dragostea de aproapele. Dacă este cineva înăuntrul acestor virtuţi, a împlinit porunca dreptăţii. Că cel care are dragoste, este departe de orice păcat.

CAPITOLUL IV

1. *«Începutul tuturor relelor este iubirea de argint»* [14]. Ştiind, dar, *«că nimic n-am adus pe lume, nici nu putem scoate ceva»* [15], să ne înarmăm *«cu armele dreptăţii»* [16] şi mai întîi să ne învăţăm să umblăm în porunca Domnului; **2.** apoi să învăţăm şi pe femeile noastre să umble în credinţa dată lor, în dragoste şi în curăţie, să-şi iubească bărbaţii

8. *Fil.* 2, 10; 3, 21.
9. *Fapte* 10, 42; 2 *Tim.* 4, 1; *1 Pt.* 4, 5.
10. 2 *Cor.* 4, 14; *1 Cor.* 6, 14; *Rom.* 8, 11.
11. *1 Pt.* 3, 9.
12. *Mt.* 7, 1. 2; *Lc.* 6, 36—38.
13. *Mt.* 5, 3. 10; *Lc.* 6, 20.
14. *1 Tim.* 6, 10.
15. *1 Tim.* 6, 7; *Iov* 1, 21.
16. 2 *Cor.* 6, 7.

lor cu credință [17], să iubească pe toți deopotrivă cu toată înfrînarea și să-și crească copiii, învățîndu-i frica de Dumnezeu. **3.** Văduvele să se poarte cu cumințenie în credința Domnului, să se roage necontenit pentru toți, să se depărteze de orice defăimare, de vorbire de rău, de mărturie mincinoasă, de iubire de argint și de orice lucru rău; să știe că sînt altare ale lui Dumnezeu, că sînt cercetate cu de-amănuntul toate și că lui Dumnezeu nu-I este ascuns nimic nici din gîndurile noastre, nici din simțămintele noastre și nici ceva *«din cele ascunse ale inimii»* [18].

CAPITOLUL V

1. Știind, dar, *«că Dumnezeu nu se lasă batjocorit»* [19], trebuie să umblăm în chip vrednic de porunca și slava Lui. **2.** De asemenea, diaconii să fie fără prihană înaintea dreptății Lui ca diaconi ai lui Dumnezeu și ai lui Hristos și nu ai oamenilor; să nu calomnieze, *«să nu vorbească în două feluri»* [20], să nu fie iubitori de argint, să fie înfrînați în toate, milostivi, sîrguincioși, umblînd potrivit adevărului Domnului, Care a fost diaconul tuturora [21]. Dacă Îi vom plăcea în veacul de acum, vom primi și pe cel ce va să fie, precum ne-a făgăduit, că ne va scula din morți; iar dacă vom viețui în chip vrednic de El și vom crede, vom și împărăți împreună cu El [22]. **3.** La fel și tinerii să fie fără prihană în toate, înainte de orice îngrijindu-se de curăția lor și înfrînîndu-se de la orice lucru rău. Este bine să se abțină de la poftele cele din lume, că *«orice poftă luptă împotriva duhului»* [23] și că *«nici desfrînații, nici muieraticii, nici sodomiții nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu»* [24], nici cei ce fac lucruri nesocotite. De aceea, tinerii trebuie să se îndepărteze de toate acestea, supunîndu-se preoților și diaconilor ca lui Dumnezeu și lui Hristos. Fecioarele să viețuiască fără de prihană și cu conștiința curată.

CAPITOLUL VI

1. Preoții să fie miloși și milostivi cu toți; să întoarcă pe cei rătăciți, să cerceteze pe toți bolnavii, să nu treacă cu vederea pe văduvă sau pe orfan sau pe sărac, ci *«să se gîndească pururea la ceea ce este*

17. Textual: *în tot adevărul.*
18. *1 Cor.* 14, 25.
19. *Gal.* 6, 7.
20. *1 Tim.* 3, 8.
21. *Mt.* 20, 28.
22. *2 Tim.* 2, 12.
23. *1 Pt.* 2, 11.
24. *1 Cor.* 6, 9—10.

bun înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor» [25]; să se ferească de orice mînie, de părtinire, de judecată nedreaptă; să se depărteze de orice iubire de argint, să nu dea repede crezare celui care vorbește împotriva cuiva, să nu fie aspri în judecată, știind că toți sîntem supuși păcatului. **2.** Dacă ne rugăm Domnului să ne ierte, sîntem datori și noi să iertăm; că sîntem înaintea ochilor Domnului și ai lui Dumnezeu și *«toți trebuie să ne înfățișăm la scaunul de judecată al lui Hristos»* [26] și fiecare are să dea cuvînt pentru el. **3.** Astfel, dar, să slujim Lui cu frică și cu toată evlavia [27] precum Însuși a poruncit și ne-au binevestit Apostolii și profeții, cei care au predicat mai dinainte venirea Domnului nostru. Fiți rîvnitori spre bine, fugind de sminteli, de frații falși, de cei care poartă cu fățărie numele Domnului și care amăgesc pe oamenii ușori la minte.

CAPITOLUL VII

1. Oricine nu mărturisește că Iisus Hristos a venit în trup, este antihrist [28]; cel care nu mărturisește mărturia crucii, este de la diavol, iar cel care întoarce cuvintele Domnului spre poftele sale și spune că nu-i nici înviere, nici judecată, acela este primul născut al lui satana. **2.** De aceea părăsind deșertăciunea celor mulți și învățăturile false, să ne întoarcem la cuvîntul care ni s-a predat dintru început, *«priveghind în rugăciune»* [29], stăruind în posturi, cerînd în rugăciunile noastre către Dumnezeu Cel ce vede toate: *«să nu ne ducă în ispită»* [30] că a zis Domnul: *«Duhul este osîrduitor, iar trupul neputincios»* [31].

CAPITOLUL VIII

1. Să stăruim, dar, necontenit în nădejdea noastră și în arvuna dreptății noastre, care este Hristos Iisus, *«Care a purtat pe lemn păcatele noastre în trupul Său»* [32], *«Care păcat n-a făcut, nici nu s-a aflat vicleșug în gura Lui»* [33], ci a suferit toate pentru noi, ca să trăim în El. **2.** Să fim, dar, următori ai răbdării Lui; iar dacă suferim pentru numele Lui, să-L slăvim pe El. Prin El Însuși ne-a dat această pildă și noi pe aceasta am crezut-o.

---

25. *Pilde* 3, 4; *Rom.* 12, 17; 2 *Cor.* 8, 21.
26. *Rom.* 14, 10; 2 *Cor.* 5, 10.
27. *Evr.* 12, 28.
28. *1 In.* 4, 2—3; *2 In.* 7.
29. *1 Pt.* 4, 7.
30. *Mt.* 6, 13.
31. *Mt.* 26, 41; *Mc.* 14, 38.
32. *1 Pt.* 2, 24.
33. *1 Pt.* 2, 22; *Is.* 53, 9.

CAPITOLUL IX

1. Vă rog, dar, pe toți să vă supuneți cuvîntului dreptății și să stăruiți în răbdarea, pe care ați și văzut-o cu ochii nu numai la fericiții Ignatie, Zosima și Rufu, ci și la alții dintre voi, și la însuși Pavel și la ceilalți Apostoli, 2. fiind încredințați că toți aceștia n-au alergat în zadar [34], ci în credință și în dreptate și că sînt în locul cuvenit lor, lîngă Domnul, împreună cu Care au și pătimit. Că *«n-au iubit veacul de acum»* [35], ci pe Cel care a murit pentru noi și pe Care Dumnezeu L-a înviat pentru noi.

CAPITOLUL X

1. Rămîneți, dar, în acestea și urmați pilda Domnului, *«tari în credință și nemișcați* [36], *iubitori de frați, iubindu-vă unul pe altul»* [37], uniți în adevăr, așteptîndu-vă unul pe altul în bunătatea Domnului, nedisprețuind pe nimeni. 2. Cînd puteți face bine, nu amînați, *«pentru că milostenia scapă de moarte»* [38]. *«Supuneți-vă unii altora* [39], *duceți o viață fără prihană printre păgîni, pentru ca din faptele voastre»* [40] să primiți laudă și Domnul să nu fie hulit din pricina voastră. 3. *«Vai, însă, de acela, prin care este hulit numele Domnului»* [41]. Învățați, deci, pe toți curăția, în care și voi trăiți.

CAPITOLUL XI

1. M-am întristat mult pentru Valens, care a fost făcut cîndva preot la voi și nu cunoaște locul ce i s-a dat. Vă sfătuiesc, deci, să vă feriți de lăcomie și să fiți curați sufletește și trupește și iubitori de adevăr. Feriți-vă de orice rău. 2. Cine nu poate, însă, să se chivernisească pe sine, cum va putea sfătui pe alții? [42]. Dacă cineva nu se abține de la lăcomie, dar se întinează cu închinarea la idoli, va fi judecat, ca și cum ar fi între păgîni, *«care nu cunosc judecata Domnului»* [43]. *«Sau nu știți că sfinții vor judeca lumea?»* [44], după cum învață Pavel. 3. Eu, însă, n-am observat și nici n-am auzit de așa ceva la voi, printre care

---

34. *Gal.* 2, 2; *Fil.* 2, 16.
35. 2 *Tim.* 4, 10.
36. *Col.* 1, 23.
37. *1 Pt.* 2, 17; 3, 8; *In.* 13, 34; 15, 12.17; *Rom.* 13, 8.
38. *Tob.* 12, 9.
39. *1 Pt.* 5, 5; *Efes.* 5, 21.
40. *1 Pt.* 2, 12.
41. *Is.* 52, 5.
42. *1 Tim.* 3, 5.
43. *Ier.* 5, 4.
44. *1 Cor.* 6, 2.

a lucrat fericitul Pavel, voi care sînteţi la începutul epistolei sale. Căci cu voi se laudă Pavel în toate Bisericile [45], singurele care cunoşteau atunci pe Dumnezeu; noi, însă, nu-L cunoşteam încă. **4.** Sînt foarte trist, fraţilor, pentru Valens şi soţia lui, «*cărora să le dea Dumnezeu pocăinţă*» [46] adevărată. Fiţi, dar, şi voi cu măsură în această privinţă; «*nu-i socotiţi ca duşmani pe unii ca aceştia*» [47], ci chemaţi-i ca pe nişte mădulare bolnave şi rătăcite, ca să mîntuiţi trupul vostru al tuturora. Făcînd aşa, vă zidiţi pe voi înşivă.

CAPITOLUL XII

1. Sînt convins că voi cunoaşteţi bine Sfintele Scripturi şi că nimic nu vă e necunoscut; mie, însă, nu mi-i dat acest lucru. Spun atît numai că în aceste Scripturi se spune: «*Mîniaţi-vă şi nu păcătuiţi*» [48]; şi: «*să nu apună soarele peste mînia voastră*» [49]. Fericit este cel ce-şi aduce aminte de aceste cuvinte; şi aceasta o cred despre voi. **2.** Dar Dumnezeu şi Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos şi «*Însuşi veşnicul Arhiereu, Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu*» [50] să vă întărească în credinţă, în adevăr, în toată blîndeţea, în lipsă de mînie, în răbdare şi în îndelungă răbdare, în îngăduinţă şi în curăţie trupească şi sufletească. Să vă dea vouă soartă şi parte între sfinţii Săi şi nouă împreună cu voi şi tuturor celor de sub cer, care cred în Domnul nostru Iisus Hristos şi în «*Tatăl Lui, Care L-a înviat pe El din morţi*» [51]. **3.** «*Rugaţi-vă pentru toţi sfinţii*» [52]. «*Rugaţi-vă şi pentru împăraţi, pentru dregători*» [53] şi pentru conducători, «*pentru cei ce vă prigonesc şi vă urăsc pe voi*» [54] şi «*pentru duşmanii crucii*» [55] pentru ca roadele voastre să fie arătate în toţi [56], ca să fiţi desăvîrşiţi în El [57].

CAPITOLUL XIII

1. Mi-aţi scris şi voi şi Ignatie, că dacă se duce cineva în Siria să ducă şi epistolele, care se găsesc la voi. Lucrul acesta îl voi face, fie eu, dacă voi avea timp potrivit, fie cel pe care îl voi trimite ca dele-

45. 2 *Tes.* 1, 4.
46. 2 *Tim.* 2, 25.
47. 2 *Tes.* 3, 15.
48. *Ps.* 4, 4.
49. *Efes.* 4, 26.
50. *Evr.* 6, 20; 7, 3.
51. *Gal.* 1, 1; *Col.* 2, 12; *1 Pt.* 1, 21.
52. *Efes.* 6, 18.
53. *1 Tim.* 2, 2.
54. *Mt.* 5, 44.
55. *Fil.* 3, 18.
56. *1 Tim.* 4, 15.
57. *Iac.* 1, 4.

gat și pentru voi. 2. Epistolele lui Ignatie, pe care ni le-a trimis și altele pe care le avem la noi, vi le-am trimis, așa cum ați cerut; ele sînt alăturate acestei epistole, din care veți putea scoate mari foloase, că ele cuprind credință, răbdare și toată zidirea cuvenită în Domnul nostru. Dați-ne de știre, dacă veți afla ceva de Ignatie și de cei care sînt cu el.

CAPITOLUL XIV

1. Acestea vi le-am scris prin Crescens, pe care vi l-am recomandat mai înainte și vi-l recomand și acum. S-a purtat cu noi foarte bine; cred că se va purta și cu voi la fel. Vă recomand și pe sora lui; primiți-o bine cînd va veni la voi. Fiți sănătoși în Domnul Iisus Hristos și harul Lui cu voi cu toți. Amin.

INDICE SCRIPTURISTIC

INDICE REAL ȘI ONOMASTIC

B

C

D

E

F

G

H

I

Î

J

L

M

N

O

P

R

S

Ş

T

U

V

Z

HERMA PĂSTORUL

INTRODUCERE

Scrierea lui Herma, Păstorul, nu s-a bucurat de aceeaşi preţuire în decursul istoriei. În secolele II şi III a fost socotită inspirată şi rînduită imediat după Cărţile Noului Testament, aşa cum o găsim în Codicele Sinaiticus, care, deşi din secolul IV, transmite totuşi o tradiţie mai veche. Sf. Irineu *(Adv. Haer., IV, 20) şi* Clement Alexandrinul *(Stromate I, 17, 29 ; II, 1, 9, 12, 13 ; VI, 15) o numesc «Scriptură».* Origen, *mai mult decît aceştia, identifică pe autorul Păstorului cu Herma, amintit de Sfîntul Apostol Pavel în Epistola către Romani (XVI, 14), făcîndu-l contemporan cu apostolii (Com. la Romani, X, 31) ; nu uită, însă, să spună că nu toată lumea e de părerea sa (Com. la Matei, XIV, 21) şi că unii au chiar puţină preţuire pentru Păstor (De Princ., IV, 11) ;* Tertulian *la început socoteşte şi el scrierea inspirată, «Scriptură» (De orat., 16), dar cînd a ajuns montanist o respinge ca apocrifă, spunînd că e o carte pentru desfrînaţi (De pudic., 11, 20). Începînd cu secolul IV preţuirea scrierii scade. Istoricul* Eusebiu *mărturiseşte că se citea în biserici şi servea la instruirea catehumenilor, dar că unii îi puneau la îndoială inspiraţia (I.B., III, 6). Personal o clasează între apòcrife (I.B., III, 25).* Sfîntul Atanasie cel Mare, *deşi o exclude cu totul din canonul Sfintei Scripturi (De decr. Nic. syn., 18), totuşi o rînduieşte între scrierile care trebuie citite catehumenilor şi o aşează printre cărţile Vechiului Testament, care nu erau primite încă în canon : Înţelepciunea lui Solomon, Înţelepciunea lui Sirah, Cartea Esterei şi Cartea lui Tobit (Epistola 39 Pascală) ; mai mult, nu ezită a o cita ca autoritate în combaterea arienilor (Despre întruparea Cuvîntului, 3). Mai tîrziu,* Ieronim *spune că Păstorul era aproape uitat. Şi a rămas uitat vreme de secole, pînă în secolul XVI cînd intră iar în circuitul teologic, pentru ca acum, critica mai nouă, în majoritatea ei, departe de a socoti scrierea lui Herma inspirată sau veridică, o califică o lucrare de imaginaţie, o ficţiune lipsită cu totul de bază istorică, alcătuită în etape de un autor, dacă nu cumva de mai mulţi — s-a ajuns la trei — o scriere iudaică, creştinată mai tîrziu.*

O soartă la fel de vitregă a avut și textul grec al Păstorului. Apusul n-a cunoscut opera lui Herma în textul original, ci prin două traduceri latine: una, numită Vulgata, făcută în secolul II, folosită de Tertulian și alta, numită Palatina, făcută în secolul IV—V. Textul din Vulgata a fost publicat pentru prima dată la Paris, în 1513, de umanistul Lefèvre d'Etaples; acest text a fost apoi reeditat de toate edițiile ulterioare ale scrierilor Părinților apostolici pînă la Migne. Dacă ar fi existat în bibliotecile din apus un singur manuscris grec al Păstorului, n-ar fi așteptat Herma pînă în 1855, cînd faimosul plastograf Constantin Simonidis l-a găsit într-un manuscris din secolul XIV—XV în Biblioteca Mînăstirii Grigoriu de la Muntele Atos, alcătuit la început din zece file, din care ultima se pierduse. Simonidis a smuls din manuscris foile 5, 6 și 9, le-a copiat în grabă, greșit, pe celelalte și le-a vîndut pe toate, și foile originale și copiile, Bibliotecii din Leipzig. Intrate în bibliotecă, apare pentru prima dată la Leipzig, în 1856, textul grec al Păstorului, editat de Anger și Dindorf.

După textul de la Atos au mai fost descoperite și alte manuscrise grecești cu textul Păstorului, așa că astăzi se cunoaște textul grecesc în trei manuscrise necomplete: 1) Manuscrisul de la Atos, din care-i lipsește sfîrșitul, de la Pilda IX, 30, 3 (107, 3) înainte; 2) Codicele Sinaitic, din secolul IV, descoperit în 1859 de Tischendorf la Mînăstirea Sfînta Ecaterina din Muntele Sinai, din care-i lipsește începutul, pînă la Porunca IV, 3, 6 (31, 6); 3) Codicele de la Michigan, pe papirus, scris în a doua jumătate a secolului III, cuprinde un fragment din porunci (27, 6—28, 1) și o serie lungă de fragmente din Pilde. S-au mai descoperit apoi numeroase fragmente ale textului grec scrise pe papirus.

În afară de traducerile în latinește, amintite mai sus, care au textul integral, mai există o traducere integrală în limba etiopiană și fragmente în limbile copte și medie persană.

Noile ediții critice ale lui R. Joly și M. Whittaker au folosit aceste achiziții, precum și fragmentele transmise de cîțiva părinți greci.

Autorul Păstorului este Herma; numele lui îl întîlnim de mai multe ori în scriere. Cine este acest Herma? Origen vede în el pe Herma amintit de Sfîntul Apostol Pavel în epistola către Romani (XVI, 14). După alții, ar fi un contemporan al Sfîntului Clement al Romei, pentru că în vedenia II (8, 3) Herma primește poruncă să dea lui Clement cartea primită de la bătrînă. Dar un document, scris pe la anul 200, Canonul Muratori, vorbește clar de autorul Păstorului: «Cît despre Păstor, spune această mărturie, a fost scris nu de multă vreme, în

timpul nostru, în orașul Roma, de Herma, pe cînd Pius, fratele său, ocupa ca episcop scaunul Bisericii orașului Roma». Pius a fost episcop al Romei între anii 140 și 155; deci Herma a scris opera sa la mijlocul secolului II. Mărturia Canonului Muratori, spunea, deci, în puține cuvinte, tot ce trebuie spus de scriere, de autor, de dată și de loc.

Amănunte despre viața sa ne dă chiar Herma. S-a născut rob și pe cînd era tînăr a fost cumpărat de o creștină numită Rode, care, nu după multă vreme, îl eliberează. Ajuns liber, se ocupă cu comerțul și cu agricultura, de pe urma cărora se îmbogățește, nu prin mijloace cu totul cinstite, pentru că, după cum însuși mărturisește, era mincinos. Se căsătorește, are copii, dar, ocupat cu afacerile și prins de dorința de îmbogățire, uită și de îndatoririle sale de creștin și nu se ocupă îndeaproape nici de familie și nici de copii; femeia lui este rea și cicălitoare, iar copiii vicioși. Din pricina aceasta vin peste el o mulțime de necazuri și supărări. În timpul unei persecuții copiii apostaziază și-și denunță părinții. Probabil în urma denunțului, Herma pierde averea; îi rămîne numai un mic ogor lîngă Roma, îndestulător ca să-și acopere nevoile zilnice. Dar nenorocirea venită peste el a avut darul de a face din Herma un bun creștin; și-a readus copiii la credință, și-a văzut schimbată și soția, care-i este ca o soră, iar el a ajuns atît de înduhovnicit, încît a fost învrednicit de Dumnezeu să aibă vedenii și să primească lîngă el un înger, îngerul pocăinței, care în chip de păstor — de aici și titlul cărții — l-a învățat pe el, și prin el pe alții, pocăința, întoarcerea la Dumnezeu, «trăirea în Dumnezeu» cum numește Herma această întoarcere.

Convorbirile pe care le-a avut Herma cu femeia din vedenii și cu păstorul fac obiectul scrierii sale, care se împarte formal în trei părți: 1) Vedenii, 2) Porunci și 3) Pilde, iar logic în două părți: 1) Convorbirea cu femeia în vedenii și 2) Convorbirea cu păstorul în porunci și pilde.

Femeia, căreia Herma îi spune «Doamnă», apare în cele cinci vedenii.

În vedenia întîia *îi apare ca femeie bătrînă, îmbrăcată cu o haină foarte strălucitoare și cu o carte în mînă; îl îndeamnă să se pocăiască de păcatele sale și de cele făcute de familia sa.*

După un an, are a doua vedenie*; îi apare iarăși femeia din prima vedenie; de astă dată cu fața mai tînără, dar cu trupul și părul capului de bătrînă. Femeia îi dă lui Herma o mică carte cu îndemnuri la pocăință și cu prezicerea unei persecuții, poruncindu-i să facă două copii: una să o trimită lui Clement, care o va trimite orașelor din afară,*

iar alta să o dea Graptei, care va sfătui pe văduve şi pe orfani; iar el să o citească «în acest oraş împreună cu preoţii care stau în fruntea Bisericii». Într-un vis de noapte i s-a arătat un tînăr foarte frumos la chip, care i-a descoperit că femeia, care i s-a arătat, este Biserica; în prima vedenie e bătrînă pentru că Biserica a fost creată înainte de lume, iar lumea a fost creată pentru Biserică.

În vedenia a treia *i s-a arătat aceeaşi femeie, acum tînără, foarte frumoasă şi tare veselă, dar cu părul de femeie bătrînă. Este vedenia construcţiei turnului, care închipuie Biserica — construcţia turnului va fi reluată mai dezvoltat în Pilda a noua —. Turnul este zidit pe apă, pentru că Biserica are la temelie botezul; pietrele pentru construcţie sînt creştinii de diferite categorii; cei şapte tineri constructori — cei şapte îngeri principali — folosesc pentru zidirea turnului numai pietrele bune, adică creştinii, care au păstrat necontenit harul botezului; pietrele neîntrebuinţate — păcătoşii — pentru a putea fi folosite în zidăria turnului trebuie cioplite prin pocăinţă. Cele şapte femei care susţin turnul înfăţişează cele şapte virtuţi: credinţa, înfrînarea, curăţia, ştiinţa, nerăutatea, bunăcuviinţa şi dragostea. În urmă i se arată un tînăr, care-i arată ce semnificaţie au cele trei înfăţişări deosebite ale femeii din cele trei vedenii: femeia din prima vedenie înfăţişează Biserica îmbătrînită şi slabă, din pricina păcatelor creştinilor; femeia din vedenia a doua înfăţişează Biserica mai întinerită, din pricina întăririi în credinţă a credincioşilor; femeia din vedenia a treia simbolizează veselă Biserica, din pricina vieţii îmbunătăţite a creştinilor.*

În vedenia a patra, *Herma, pe cînd se ducea la ogorul său, a văzut venind spre el o fiară foarte mare, cît un chit, din gura căreia ieşeau lăcuste ca de foc, iar pe cap avea patru culori. Herma s-a speriat; fiara, însă, a trecut pe lîngă el, fără să-i facă vreun rău. Atunci i s-a arătat iarăşi Biserica, de astă dată ca o fecioară împodobită şi toată îmbrăcată în alb, care i-a spus că fiara simbolizează necazul cel mare care va veni peste creştini. Şi după cum Herma a scăpat de fiară datorită credinţei şi încrederii sale în Dumnezeu, tot aşa şi creştinii pot scăpa prin pocăinţă de necazul cel mare. După ce fecioara i-a explicat şi semnificaţia celor patru culori, a dispărut şi n-a mai revenit.*

Cu vedenia a cincea, *vedenie de tranziţie, se trece la a doua parte a lucrării, unde rolul Bisericii, înfăţişată prin femeie, îl ia îngerul pocăinţei, sub chipul unui păstor, căruia i-a fost încredinţat Herma pentru tot restul vieţii de Îngerul cel slăvit. Păstorul, îndată ce s-a arătat lui Herma şi i-a spus cine este, i-a poruncit să scrie Poruncile şi Pildele pe care i le va spune.*

Poruncile *prezintă îndatoririle morale pe care trebuie să le îndeplinească cei care se pocăiesc. Sînt în număr de douăsprezece : 1. credința ; 2. nevinovăția ; 3. iubirea de adevăr ; 4. curățenia trupească și sufletească ; 5. îndelunga răbdare ; 6. ascultarea de îngerii buni și fuga de îngerii răi ; 7. frica de Dumnezeu ; 8. înfrînarea ; 9. alungarea îndoielii ; 10. îndepărtarea tristeții ; 11. fuga de profeții mincinoși ; 12. lepădarea poftelor rele și însușirea poftelor cuviincioase.*

Pildele, *în total zece, ilustrează poruncile, le fac mai ușor de înțeles și de împlinit.* Pilda întîia *este a celor două cetăți : cea trecătoare de pe pămînt și cea veșnică, din ceruri.* Pilda a doua, *a ulmului și a viței de vie, imagini ale bogatului și săracului, care au nevoie unul de altul.* Pilda a treia și a patra, *a copacilor verzi și a copacilor uscați ; iarna, toți copacii sînt la fel ; așa și cu oamenii, aici pe pămînt, unde e timp de iarnă, nu poți ști care sînt buni și care sînt răi ; pe lumea viitoare, unde e vară, drepții vor fi recunoscuți după verdeața și fructele lor, pe cînd cei păcătoși vor rămîne pomi uscați, tocmai buni pentru aruncat în foc.* Pilda a cincea, *a stăpînului viei și a lucrătorului.* Pilda a șasea și a șaptea, *a ciobanului tînăr și a ciobanului sălbatec la față.* Pilda a opta, *a salciei, care acoperea cu frunzișul ei cîmpia și munții.* Pilda a noua, *a turnului, pe care îngerii îl zideau pe stînca din mijlocul cîmpiei din Arcadia cu pietrele scoase din adînc de ape sau din cei doisprezece munți, care înconjurau cîmpia.* Pilda a zecea, *nu mai e o pildă, ci o concluzie a întregii lucrări, în care Păstorul îl sfătuiește din nou pe Herma să-și purifice prin pocăință întreaga sa casă și să cheme pe toată lumea la pocăință, pentru că turnul nu s-a terminat încă.*

Păstorul lui Herma nu-i o scriere de înaltă teologie, nici chiar de teologie precisă — spre exemplu, între altele, identificarea Fiului lui Dumnezeu cu Sfîntul Duh — ci o scriere de duhovnicie, e mărturisirea unui suflet către alte suflete, pentru a le arăta, împotriva multor glasuri din vremea sa, chiar dintre ale celor din clerul inferior și superior, că și după botez există pocăință, că brațele dragostei lui Dumnezeu sînt deschise tuturor celor care prin pocăință se întorc la El, că Dumnezeu dă acestora felurite prilejuri și temeiuri de a se întoarce la El și de a trăi în Dumnezeu, ca și înainte de a păcătui. Pildele, în special pilda salciei și pilda turnului, ilustrează tocmai îndelunga răbdare și milostivire a lui Dumnezeu față de păcătoșii, care se pocăiesc. Păstorul este autobiografia unui om cu o mare și adîncă

experienţă religioasă, care, învrednicit de harul lui Dumnezeu, s-a ridicat din păcatele tinereţii şi ale maturităţii şi trăieşte bucuria întoarcerii la Dumnezeu, bucuria trăirii în Dumnezeu, bucuria că are lîngă el permanent pe îngerul lui Dumnezeu, îngerul pocăinţei.

Herma nu ştie multă teologie, nici chiar teologia vremii sale; nu cunoaşte Scriptura cum o cunoştea un Barnaba, un Clement sau un Ignatie — şi la ce înaltă gîndire teologică l-a dus pe Ignatie cunoaşterea Scripturii! Gîndirea lui se leagă peste veacuri cu gîndirea mistică a unui Simion Noul Teolog, care avusese înaintaşi printre alţii pe Ioan Scăraru şi Maxim Mărturisitorul — dar trăirea lui în păcat, ridicarea din păcat şi harul lui Dumnezeu i-au dat puterea să-şi scrie cartea de unul singur numai cu ajutorul lui Dumnezeu. Şi pentru că-i aşa, de ce să nu socotim şi cartea lui inspirată, nu în sensul în care o gîndeau scriitorii creştini din secolul al doilea şi al treilea, ci în sensul în care sînt inspiraţi marii gînditori şi poeţi ai lumii?

«Nu există, spune patrologul Quasten, nici o scriere în primele timpuri ale creştinismului, în care viaţa comunităţii să se desfăşoare atît de natural ca în Păstorul lui Herma. Se întîlnesc în el oameni de toate felurile, şi buni şi răi. Se găsesc episcopi, preoţi şi diaconi, care au îndeplinit cu vrednicie înaintea lui Dumnezeu dregătoria lor, dar şi preoţi daţi judecăţii pentru orgoliul lor, pentru neglijenţa şi ambiţia lor, precum şi diaconi, care şi-au însuşit banii destinaţi văduvelor şi orfanilor. Întîlneşti în Păstor mucenici, al căror curaj n-a slăbit o clipă, dar şi apostaţi, vînzători şi delatori, creştini care au apostaziat pentru simple interese pămînteşti, precum şi alţi creştini care nu s-au sfiit să blesteme pe Dumnezeu şi pe fraţii lor. Găseşti convertiţi, care nu mai poartă pata nici unui păcat, dar şi tot felul de păcătoşi, creştini avuţi, care dispreţuiesc pe fraţii lor săraci, alţii, dimpotrivă, buni şi milostivi. Găseşti eretici, ezitanţi, care caută calea cea dreaptă, buni creştini cu păcate foarte mici, alţii prefăcuţi şi ipocriţi. Cartea lui Herma constituie un vast examen de conştiinţă pentru Biserica Romană. Laşitatea în conduita unui mare număr de creştini era fără îndoială preţul de răscumpărare a unei perioade de pace relativă, în cursul căreia avuseseră tihnă, strînseseră averi şi dobîndiseră chiar prestigiu în anturajul păgîn. Este sigur, însă, că în ochii lui Herma majoritatea e formată din creştini buni, nu din păcătoşi. Intenţia autorului este şi de a zgudui pe vinovaţi prin îndemnurile la pocăinţă, dar şi de a întări sufletele slabe. Din întreaga lucrare se desprinde un oarecare optimism în concepţia despre viaţă».

LITERATURA

E d i ţ i i: Să se vadă la Părinţii Apostolici. Ediţii separate: C. *Bonner*, A Papyrus Codes of the Shepherd of Hermas (Similitudes 2—9) with a Fragment of the Mandates, Ann Arbor, 1934. — *M. Whittaker*, Der Hirt des Hermas, Berlin, 1956.

T r a d u c e r i: Să se vadă la Părinţii Apostolici: Traduceri separate: a) *în engleză: C. Taylor*, The Shepherd of Hermas, London, 1903—1906, 2 vol. — *M. Dibelius*, Der Hirt des Hermas, în: Handbuch zum Neuen Testament, ed. H. Lietzmann, vol. suplimentar, Tübingen, 1923, p. 415—644.

S t u d i i: *Fr. Barbaret*, La formule ζῆν τῷ θεῷ dans le Pasteur d'Hermas, în RSR, 46 (1958), p. 379—407. — *J. Barbel*, Christos Angelos, (Theophania 3), Bonn, 1941, p. 47—50. — G. *Bareille*, Hermas, în: DThC, VI, 2, col. 2268—2288. — *L. W. Barnard*, The Shepherd of Hermas in recent Study, în: HJ, 9 (1968), p. 29—36. — *R. J. Bauckham*, The great tribulation in the Shepherd of Hermas, în: JThSt, 25 (1974), p. 27—40. — *A. Baumeister*, Die Ethik des Pastor Hermae, Freiburg i. Br., 1912. — *C. Bonner*, A Codex of the Shepherd of Hermas in the Papyri of the University of Michigan, în: HThR, 18 (1925), p. 115—127. — *Acelaşi*, A New Fragment of the Shepherd of Hermas, Michigan Papyrus 44, în: HThR, 20 (1927), p. 105—116. — *L. Cirillo*, La christologie pneumatique de la cinquième parable du Pasteur (Par. V, 6, 5), în: RHR, 184 (1973), p. 25—48. — *K. W. Clark*, The Sins of Hermas, în: Early Christian Origins (In Honour of R. H. Willoughby), Chicago, 1961, p. 102—119. — *J. Daniélou*, Trinité et angélologie dans la théologie judéo-chrétienne, în: RSR, 1957, p. 5—41. — *R. Van Deemter*, Der Hirt des Hermas, Apokalypse oder Allegorie? Amsterdam, 1929. — *M. Dibelius*, A Fresh Approach to the New Testament and Early Christian Literature, New York, 1936, p. 130—134; 224—226. — *Acelaşi*, Der Hirt des Hermas, 1926. — *Acelaşi*, Der Offenbarungsträger im Hirten des Hermas, în: Harnackehrung, 1921, p. 105—118. — *G. Edmundson*, The Date of the Shepherd of Hermas, în: Expositor, 1922, p. 161 sq. — *G. Ghedini*, Nuovi codici del Pastore di Erma, în: SC, 62 (1934), p. 576—580. — *St. Giet*, L'Apocalypse d'Hermas et la pénitence, TU, 78, Berlin, 1961, p. 214—218. — *Acelaşi*, Hermas et les Pasteurs. Les trois auteurs du Pastor d'Hermas, Paris, 1963. — *Acelaşi*, Pénitence ou repentance dans le Pasteur d'Hermas, în: RDC, 17 (1967), p. 15—30. — *Acelaşi*, Un témoignage possible sur l'administration du baptême dans les premières années du 20 siècle et sur le rôle ministérel d'Hermas, în: Atti del VI Convegno internazionale di archeologia cristiana, Ravena, 1962, Cité du Vatican, 1965, p. 41—52. — *E. J. Goodspeed*, Lexical notes on... Hermas, în: JBL, 1953, p. XII. — *K. Grobel*, Shepherd of Hermas Parable, II, în: Vanderbild Studies in Humanities, I, 1951, p. 50—55. — *A. Hamman*, La signification de sphragis dans le Pasteur d'Hermas, în: TU, 79, Berlin, 1961, p. 286—290. — *J. Rendel Harris*, The Shepherd of Hermas in the West, în: ExpT, 39 (1927/8), p. 259—261. — *K. Hörmann*, Das« Reden im Geiste» nach der Didache und dem Pastor Hermae, în: Mystische Theologie, 3 (1957), p. 135—161. — *J. Hoh*, Die Busse in Pastor Hermae, în: ThQ 111 (1930), p. 253—288. — *Acelaşi*, Die kirchliche Busse im zweiten Jahrhundert, Breslau, 1932, p. 10—34. — *P. C. Hristu*, Ἑρμᾶς, în: ThEE, V, col. 840—845. — *R. Joly*, La doctrine pénitentielle du Pasteur d'Hermas et l'exégèse récente, în: RHR, 1955, p. 32—49. — *Acelaşi*, Hermas et le Pasteur, în: VC, 21, (1967), p. 201—218. — *Acelaşi*, Judaïsme, christianisme et hellénisme dans le Pasteur d'Hermas, în: La Nouvelle Clio, 1953, p. 394—406. — *Acelaşi*, Philologie et Psychanalyse, C. G. Jung et le Pasteur d'Hermas, în: Antiquité Classique, 1953, p. 422—428. — G. *D. Kilpatrick*, A New Papyrus of the Shepherd of Hermas, în: JThSt, 48 (1947), 204—205. — *P. Knorz*, Die Theologie des Hirten des Hermas, Heidelberg, 1958. — *H. Koch*, Die Bussfrist des Pastor Hermae, în: Festgabe Harnack, 1921, p. 173—183. — *K. Lake* Ladmarks in the History of Early Christianity, London, 1920, p. 137—140. — *Acelaşi*, The Shepherd of Hermas, în: HThR, 19 (1925), p. 279—280. — *A. Van Landschoot*, Un second témoin éthiopien du «Pasteur» d'Hermas, în: Byz, 32 (1962), p. 93—95. — *E. Lappa-Zizicas*, Cinq fragments du Pasteur d'Hermas dans un manuscrit de la Bibliothèque Nationale de Paris, în: RSR, 53 (1965), p. 251—256. — *J. Lebreton*, Le texte grec du Pasteur d'Hermas d'après les papyrus de l'université de Michigan, în: RSR, 26 (1936), p. 464—467. — *H. Leclercq*, Le Pasteur d'Hermas, în: DAL, VI, 2,

col. 2265—2290. — *L. Th. Lefort*, Le Pasteur d'Hermas. Un nouveau codex sahidique, în: Mu, 52 (1939), p. 223—228. — *Același*, Le Pasteur d'Hermas, en copte sahidique, în: Mu, 51 (1938), p. 239—276. — *Același*, Les Pères apostoliques en copte, Louvain 1952. — *P. Lluis-Font*, Sources de la doctrine d'Hermas sur les deux esprits, în: RAM, 39 (1963), p. 83—98. — G. *Mercati*, Per la sticometria del Pastore, în: Nuove note di litteratura biblica e cristiana antica, Città del Vaticano, 1941, p. 81—82. — *J. R. Michaels*, The «level ground» in the Shepherd of Hermas, în: ZNW, 59 (1968), p. 245—250. — *C. Mohrmann*, Les origines de la latinité chrétienne à Rome, în: VC, 3 (1949), p. 74—78. — *R. C. Mortimer*, The Origins of Private Penance in the Western Church, Oxford, 1939. — *M. M. Müller*, Der Uebergang von den griechischen zur lateinischen Sprache in den abendländischen Kirche von Hermas bis Novatian, Roma, 1943. — *H. A. Musurillo*, The need for a new edition of Hermas, în: ThSt, 12 (1951), p. 382—387. — *Joseph Paramelle et Pierre Adnès*, Le Pasteur d'Hermas, DSp, VII, 1, col. 316—334. — *L. Pernveden*, The Concept of the Church in the Shepherd of Hermas, Lund, 1966. — *E. Peterson*, Die Begegnung mit dem Ungeheuer, Hermas, Visio IV, în: VC, 1954, p. 52—71. — *Același*, Beiträge zur Interpretation der Visionen im Pastor Hermae, în: Miscellanea de Jerphanion, 1937, II, p. 624—635. — *Același*, Kritische Analyse der V. Vision des Hermas, în: Histor. Jahrbuch, 77 (1958), p. 362—369. — *Același*, Die Taufe im Acherusischen See, în: VC, 1955, p. 1—20. — *J. C. Plumpe*, Mater Ecclesia, Washington, 1934, 19—25. — *B. Poschmann*, Paenitentia secunda, (Theophaneia I), Bonn, 1940, p. 134—205. — *S. Prete*, Cristianesimo antico e riforma ortodossa. Note intorno al «Pastore» di Herma, în: Convivium, Raccolta nuova, 1950, p. 114—128. — *A. Puech*, La langue d'Hermas, în: Mélange, O. Navarre (1935), p. 361—363. — *Același*, Observations sur le Pasteur d'Hermas, în: Studi dedicati alla memoria di Paolo Ubaldi, Milan, 1937, p. 83—85. — *K. Rahner*, Die Busslehre im Hirten des Hermas, în : ZkTh, 4 (1955), p. 385—431. — *D. W. Riddle*, The Messages of the Shepherd of Hermas, în: JR, 7 (1927), p. 561—577. — *J. M. Rife*, Hermas and the Shepherd, în: Classical Weekly 37 (1943/44), p. 81. — *J. A. Robinson*, Barnabas, Hermas and the Didache, Oxford, 1920. — *S. Salaville*, Le «Pasteur» d'Hermas et la «Divine Comédie» de Dante, în: EO, 20 (1921), p. 385—401. — *J. de Savignac*, Quelques problèmes de l'ouvrage dit «Le Pasteur» d'Hermas, în: ETR, 35 (1960), p. 159—170. — G. *Schlaeger*, Der Hirt des Hermas eine ursprünglich jüdische Schrift, în: NTT, 16 (1927), p. 327—342. — W. *Schmid*, Eine frühchristliche Arcadien-Vorstellung, în: Convivium, 1954, p. 121—130. — *J. Schümmer*, Die altchristliche Fastenpraxis, Münster, 1933, p. 124 sq, 135 sq, 138 sq. — *J. Schwartz*, Survivances littéraires païennes dans le Pasteur d'Hermas, în: Rbibl, 72 (1965), p. 240—247. — W. *Schweitzer*, Der Pastor Hermae und die opera superrogatoria, în: ThQ, 86 (1904), p. 539—556. — O. *J. Seitz*, Antecedents and Significance of the term δίψυχος, în: JBL, 66 (1947), p. 211—219. — *Același*, Relationship of the Shepherd to the Epistle of James, în: JBL, 63 (1944), p. 131—140. — *G. F. Snydar*, The Shepherd of Hermas, Nelson, 1968. — *A. von Störm*, Allegorie und Wirklichkeit im Hirten des Hermas, Leipzig, 1936. — *J. Svennung*, Statio — «Fasten» în: ZNW, 32 (1933), p. 294—308. — *Ioan Surubaru*, Doctrina despre biserică în «Păstorul lui Herma», în: ST, 19 (1967), p. 432—445. — *H. Treu*, Ein neuer Hermas-Papyrus, în: VC, 24 (1970), p. 34—39. — W. *J. Wilson*, The career of the prophet Hermas, în: HThR, 20 (1927), p. 21—62. — *F. W. Young*, The Shepherd of Hermas. A Study of his Concepts of Repentance and of the Church, Duke University, Diss., 1946.

VEDENIILE

VEDENIA I

1

1. Cel care m-a crescut[1] m-a vîndut în Roma unei oarecare Roda. După mulți ani, am revăzut-o și am început s-o iubesc ca pe o soră. **2.** Mai tîrziu am văzut-o scăldîndu-se în rîul Tibru; i-am dat mîna și am scos-o din rîu. Văzînd frumusețea ei, mă socoteam în inima mea zicînd: «Ce fericit aș fi, dacă aș avea o femeie ca aceasta și frumoasă și cu bune purtări!». Numai la aceasta mă gîndeam, la nimic altceva. **3.** După cîtăva vreme, pe cînd mă duceam la Cume și slăveam făpturile lui Dumnezeu, că sînt mari, frumoase și puternice, am adormit mergînd pe drum. Și un duh m-a luat și m-a dus pe un drum anevoios, pe care om nu putea merge; locul era prăpăstios și rupt de ape. După ce am trecut rîul, care era acolo, am ajuns într-o cîmpie; am îngenunchiat și am început să mă rog lui Dumnezeu și să-mi mărturisesc păcatele. **4.** Pe cînd mă rugam, s-a deschis cerul și am văzut pe femeia aceea pe care o poftisem; ea m-a salutat din cer, zicîndu-mi:

— «Herma, salutare!»

5. Uitîndu-mă la ea, i-am zis:

— Doamnă, ce faci tu aici?

Ea mi-a răspuns:

— Am fost înălțată la cer[2], ca să vădesc Domnului păcatele tale.

6. Și i-am spus ei:

— Acum tu ești acuzatoarea mea?

— Nu! mi-a răspuns ea; dar ascultă cuvintele pe care ți le voi spune. Dumnezeu, «*Cel ce locuiește în ceruri*»[3]; Cel ce a zidit din neființă cele ce sînt, «*Cel ce le-a înmulțit și le-a crescut*»[4] pentru Biserica Lui cea sfîntă, este mîniat pe tine, că ai păcătuit față de mine.

---

1. Adică stăpînul lui Herma, în casa căruia se născuse ca fiu de rob.
2. Între timp Roda murise.
3. *Ps.* 2, 3; 122, 1; *Tob.* 5, 20.
4. *Fac.* 1, 28; 8, 16; 28, 3.

7. Răspunzîndu-i, i-am zis :

— Am păcătuit faţă de tine ? În ce loc sau cînd ţi-am grăit vreun cuvînt urît ? Nu te-am socotit totdeauna ca pe o zeiţă ? Nu te-am respectat totdeauna ca pe o soră ? Pentru ce minţi, femeie, acuzîndu-mă de aceste fapte rele şi necurate ?

8. Ea a rîs şi mi-a zis :

— În inima ta s-a suit pofta păcatului. Nu ţi se pare oare că este păcat pentru un bărbat drept, dacă se suie în inima lui pofta cea păcătoasă ? Este păcat şi mare păcat, a spus ea. Bărbatul drept are gînduri drepte. Gîndind cele drepte se săvîrşeşte în ceruri slava lui şi-L are milostiv pe Domnul în tot lucrul lui. Cei care gîndesc rele în inimile lor îşi atrag loruşi moarte şi robie, mai ales cei care caută să cîştige veacul acesta, care se mîndresc cu bogăţia lor şi nu se lipesc de bunătăţile cele viitoare. **9.** Sufletele lor se vor pocăi ; ale acelor oameni care n-au nădejde, ci s-au deznădăjduit de ei şi de viaţa lor. Tu, însă, roagă-te lui Dumnezeu *«şi-ţi va vindeca păcatele tale»* [5], ale întregii tale case şi ale tuturor sfinţilor [6].

2

1. După ce a spus cuvintele acestea, s-au închis cerurile. Eu tremuram din tot trupul şi eram trist. Îmi spuneam : «Dacă acest păcat mi se scrie, cum voi putea să mă mîntui ? Sau cum voi face îndurător pe Dumnezeu pentru păcatele mele cele săvîrşite ? Sau cu ce cuvinte voi ruga pe Domnul să se milostivească de mine ?».

2. Pe cînd cugetam acestea şi le cîntăream în inima mea, văd înaintea mea un scaun mare acoperit cu postav de lînă albă ca zăpada ; şi a venit o femeie bătrînă îmbrăcată cu o haină foarte strălucitoare, avînd în mîini o carte ; s-a aşezat singură şi m-a salutat.

— Salutare, Herma !

Iar eu, întristat şi cu lacrimi pe obraji, i-am spus :

— Salutare, Doamnă !

— **3.** Pentru ce eşti trist Herma ? m-a întrebat ea. Tu cel îndelung răbdător, cel nesupărăcios, cel care rîdeai pururea, pentru ce ţi-i faţa tristă şi nu veselă ?

Eu i-am spus :

— O femeie foarte bună mi-a spus că am păcătuit faţă de ea.

4. Ea mi-a zis :

---

5. *Deut.* 30, 3.
6. Prin *sfinţi,* Herma înţelege : *creştini.*

— Nicidecum! Nu este lucrul acesta peste robul lui Dumnezeu. Dar negreșit o poftă s-a suit în inima ta cu privire la ea. Se poate ca un gînd ca acesta să aducă păcat peste robii lui Dumnezeu. Că este un gînd păcătos și plin de spaimă pentru un duh cu totul cinstit și încercat, dacă poftește ceva rău, mai ales dacă acela-i Herma cel înfrînat, cel care se abține de la orice poftă păcătoasă și-i plin de toată curăția și de mare nerăutate.

3

1. Dar nu pentru aceasta s-a mîniat Dumnezeu pe tine, ci ca să întorci pe copiii tăi, care au păcătuit față de Domnul și față de părinții lor. Dar pentru că-ți iubeai copiii, nu i-ai sfătuit, ci i-ai lăsat să se strice tare; de asta s-a mîniat pe tine Domnul; Domnul, însă, îți va tămădui toate cele săvîrșite mai înainte de copiii tăi, că din pricina păcatelor și nelegiuirilor lor ai pierdut tu în afacerile tale cele lumești. **2.** Dar marea milostivire a Domnului te-a miluit, pe tine și casa ta; te va întări și te va întemeia în slava Lui. Numai tu să nu te trîndăvești. Ai curaj și întărește casa ta. După cum fierarul, ciocănind lucrul lui face din el ce voiește, tot așa și cuvîntul cel drept, spus în fiecare zi, biruie orice răutate. Nu înceta, dar, a-ți sfătui copiii tăi. Știu că dacă se vor pocăi din toată inima lor, vor fi înscriși în cărțile vieții împreună cu sfinții.

3. După ce a sfîrșit aceste cuvinte ale ei, mi-a zis:

— Vrei să auzi ce-ți citesc?

Eu i-am răspuns:

— Vreau, Doamnă!

Și mi-a zis:

— Fii atent și ascultă măririle lui Dumnezeu!

Și am auzit lucruri mari și minunate, pe care nu pot să mi le amintesc. Toate sînt cuvinte înfricoșătoare, pe care om nu le poate purta. Îmi amintesc, însă, ultimele cuvinte, că-mi erau folositoare și potolite:

— **4.** Iată *«Dumnezeul puterilor»* [7], Care a zidit lumea cu putere nevăzută și cu pricepere adîncă și mare, Care prin voința Sa slăvită a dat creației Sale frumusețe, *«Care cu cuvîntul Lui cel puternic a întărit cerul»* [8] și *«a întemeiat pămîntul pe ape»* [9], Care cu înțelepciunea Sa și cu purtarea Sa de grijă a zidit Biserica Lui cea sfîntă și a

---

7. *Ps.* 58, 5; 79, 5. 8. 15. 20; 83, 8; 88, 9.
8. *Ps.* 32, 6.
9. *Ps.* 135, 6; 103, 6; 118, 90; *Pilde* 3, 19; 2 *Pt.* 3, 5.

binecuvîntat-o, iată *«mută»* cerurile și *«munții»* [10] și dealurile și mările și se fac toate netede pentru aleșii Săi, ca să le dea lor, cu multă slavă și bucurie, făgăduința, pe care le-a făgăduit-o, dacă vor păzi legile lui Dumnezeu, pe care le-au primit cu mare credință.

4

1. Cînd femeia a terminat de citit și s-a ridicat de pe scaun, au venit patru tineri, care au ridicat scaunul și s-au dus spre răsărit. **2.** Apoi m-a chemat, mi-a atins pieptul și mi-a zis :

— Ți-a plăcut citirea mea ?

Eu i-am zis :

— Doamnă, cuvintele cele din urmă mi-au plăcut, dar cele de mai înainte sînt grele și aspre.

Ea mi-a zis, spunînd :

— Cuvintele cele din urmă sînt pentru cei drepți, iar cele de mai înainte sînt pentru păgîni și apostați.

3. Pe cînd vorbea ea cu mine, au apărut doi bărbați, au luat-o în brațe și au plecat spre răsărit, unde fusese dus și scaunul.

A plecat veselă și la plecare mi-a zis :

— Fii bărbat, Herma !

VEDENIA II

5(1)

1. Mergînd la Cume, pe aceeași vreme ca și anul trecut, și plimbîndu-mă, mi-am adus aminte de vedenia din anul trecut ; și iarăși m-a luat Duhul și m-a dus în același loc, unde fusesem atunci. **2.** Cînd am ajuns în locul acela, am îngenunchiat și am început să mă rog Domnului și *«să slăvesc numele Lui»* [11], că m-a socotit vrednic și mi-a făcut cunoscut păcatele mele cele de mai înainte. **3.** După ce m-am sculat din rugăciune, am văzut înaintea mea pe bătrîna pe care o văzusem și anul trecut. Se plimba și citea dintr-o carte mică. Și mi-a zis :

— Poți să vestești acestea aleșilor lui Dumnezeu ?

I-am zis :

— Nu pot, Doamnă, să țin minte atît de multe lucruri ! Dă-mi, însă, cartea, ca s-o copii !

— Ia-o, mi-a spus ea, dar să mi-o dai înapoi.

---

10. *Ps.* 45, 2.
11. *Ps.* 85, 8. 11 ; *Is.* 24, 15 ; 66, 5 ; 2 *Tes.* 1, 12.

4. Am luat-o şi m-am dus într-un loc pe cîmp şi am copiat-o toată, literă cu literă, că nu puteam despărţi silabele [12]. După ce am terminat de scris literele cărţii, dintr-o dată mi-a fost răpită din mîini cărticica; dar de cine, n-am văzut.

6(2)

1. După ce am postit cincisprezece zile şi L-am rugat mult pe Domnul, mi s-a descoperit înţelesul scrisului cărţii. Cele scrise sînt acestea:

2. «Copiii tăi, Herma, au păcătuit înaintea lui Dumnezeu şi au hulit pe Domnul; au trădat pe părinţii lor cu răutate mare; au auzit că sînt numiţi trădători de părinţi, dar trădîndu-i nu s-au folosit, ci au adăugat la păcatele lor desfrînări şi amestec de răutate şi aşa li s-au înmulţit fărădelegile lor. **3.** Dar fă cunoscute aceste cuvinte tuturor copiilor tăi şi soţiei tale, viitoarea ta soră, că şi ea nu-şi stăpîneşte limba şi păcătuieşte; auzind, însă, cuvintele acestea, se va feri şi va fi miluită. **4.** După ce le vei face cunoscute cuvintele acestea, pe care Stăpînul mi-a poruncit să ţi le descopăr, atunci li se vor ierta toate păcatele, pe care le-au săvîrşit mai înainte, ca şi ale tuturor sfinţilor, care au păcătuit pînă în ziua aceasta, dacă se vor pocăi din toată inima şi vor scoate din inima lor îndoielile. **5.** Că s-a jurat Stăpînul pe slava Lui cu privire la aleşii Săi: dacă mai săvîrşesc păcate după această zi hotărîtă, nu mai au mîntuire; că pentru drepţi pocăinţa are sfîrşit; pentru toţi sfinţii zilele de pocăinţă s-au împlinit; pentru păgîni, însă, pocăinţa este pînă în cea din urmă zi. **6.** Să spui, dar, întîistătătorilor Bisericii să meargă întru dreptate pe căile lor, ca să primească din plin, cu multă slavă, făgăduinţele. **7.** Aşadar, voi *«care săvîrşiţi dreptatea»* [13] fiţi statornici şi nu vă îndoiţi, ca să fie calea voastră împreună cu sfinţii îngeri. Fericiţi sînteţi cîţi răbdaţi strîmtorarea cea mare, ce va veni, şi cîţi nu vor tăgădui viaţa lor. **8.** Că s-a jurat Domnul pe Fiul Său, că cei care tăgăduiesc pe Domnul lor se lipsesc de viaţa lor, adică cei care Îl vor tăgădui în zilele viitoare; iar celor care L-au tăgăduit mai înainte, le-a fost milostiv pentru îndurarea Sa cea multă.

7(3)

1. Dar tu, Herma, să nu ţii minte răul ce ţi l-au făcut copiii tăi şi nici să-ţi laşi sora ta [14], ca să se curăţească de păcatele lor de mai

12. Cartea era scrisă cu litere mari lipite unele de altele, fără să fie despărţite cuvintele, aşa că făcea dificilă lectura.
13. *Ps.* 14, 2; *Fapte* 10, 35; *Evr.* 11, 33.
14. *sora ta*, adică: *soţia ta*.

înainte. Vor fi învăţaţi cu dreaptă învăţătură, dacă nu ţii minte răul pe care ţi l-au făcut. Că ţinerea de minte a răului lucrează moarte. Dar tu, Herma, ai avut mari necazuri personale pentru călcările de lege ale fiilor tăi, că nu te-ai îngrijit de ei, ci i-ai neglijat şi te-ai ocupat numai de afacerile tale cele rele. **2.** Te mîntuie, însă, nedepărtarea ta de «*Dumnezeu cel viu*»[15], simplitatea şi înfrînarea ta cea mare. Acestea te mîntuie, dacă stărui; şi-i mîntuie şi pe toţi cei care fac unele ca acestea şi merg pe calea nevinovăţiei şi simplităţii. Aceştia vor birui toată răutatea şi vor vieţui în viaţa cea de veci. **3.** Fericiţi toţi cei ce lucrează dreptatea[16]. Nu vor pieri în veac. **4.** Vei spune lui Maxim[17]: «Iată vine strîmtorare; de ţi se pare, tăgăduieşte iarăşi. Aproape este Domnul de cei ce se întorc la El, după cum este scris în Cartea lui Eldad şi Medad[18], cei care au profeţit poporului în pustie».

8(4)

1. Pe cînd dormeam, fraţilor, un tînăr foarte frumos la chip mi-a făcut o descoperire, zicîndu-mi:

— Cine crezi că este bătrîna de la care ai primit cartea cea mică?

Eu i-am spus:

— Sibila![19].

— Te înşeli, mi-a răspuns acela, nu este ea!

— Dar cine? am întrebat eu.

— Biserica, a răspuns acela.

Şi i-am spus:

— Pentru ce-i bătrînă?

— Pentru că a fost creată înainte de toţi[20], mi-a răspuns acela. De asta e bătrînă şi pentru Biserică a fost creată lumea.

2. Mai tîrziu am văzut o vedenie în casa mea. A venit bătrîna şi m-a întrebat dacă am dat preoţilor cartea. Am spus că n-am dat-o.

— Bine ai făcut, mi-a spus ea, că am să mai adaug cîteva cuvinte.

---

15. *Evr.* 3, 12.
16. *Ps.* 105, 3.
17. Personaj necunoscut, care se lepădase de Hristos într-o persecuţie anterioară.
18. Eldad şi Medad, profeţi contemporani cu Moisi, de care se vorbeşte în *Num.* 11, 26—29. Cartea lui Eldad şi Medad era o apocalipsă apocrifă a Vechiului Testament, care s-a pierdut.
19. Sibilele, preotese ale zeului Apolon, care prevesteau viitorul. Cea mai celebră a fost sibila de la Cume. De aici răspunsul lui Herma la întrebarea pusă de tînăr.
20. Pentru Herma, deci, Biserica este prima dintre creaturi.

Cînd voi sfîrşi toate cuvintele, le vei face cunoscute tuturor aleşilor. **3.** Vei face două copii şi vei trimite una lui Clement [21] şi alta Graptei [22]; Clement o va trimite oraşelor din afară, că lui i s-a îngăduit să facă aceasta [23]; Grapta va sfătui pe văduve şi pe orfani, iar tu să o citeşti în acest oraş împreună cu preoţii, care stau în fruntea Bisericii.

VEDENIA III

9(1)

1. Vedenia, pe care am văzut-o, fraţilor, este aceasta. **2.** Am postit de multe ori şi m-am rugat Domnului, să-mi facă cunoscută descoperirea, pe care mi-a făgăduit că are să mi-o arate prin bătrîna aceea. Noaptea chiar mi s-a arătat bătrîna şi mi-a zis :

— Pentru că ai atîta nevoie şi eşti aşa de rîvnitor să cunoşti toate, vino în ogorul, unde semeni grîu şi pe la ceasul al cincilea [24], mă voi înfăţişa ţie şi-ţi voi arăta acelea, pe care trebuie să le vezi.

3. Am întrebat-o, zicînd :

— Doamnă, în care loc al ogorului ?

— Unde vrei, mi-a spus ea.

Mi-am ales un loc retras, frumos. Înainte de a-i grăi şi a-i spune locul, mi-a zis :

— Voi veni acolo, unde voieşti.

4. M-am dus, fraţilor, la ogor, am socotit orele şi am ajuns în locul, în care îi spusesem ei să vină ; acolo am văzut că se afla o bancă de fildeş ; pe bancă era aşezată o pernă de in, iar deasupra o pînză foarte fină tot de in. **5.** Cînd am văzut aceste lucruri şi pe nimeni în locul acela, m-am spăimîntat ; m-a cuprins ca un tremur ; mi s-au ridicat perii capului şi frică a intrat în mine, pentru că eram singur. Venindu-mi în fire şi amintindu-mi de slava lui Dumnezeu, am prins curaj ; am îngenunchiat şi mi-am mărturisit Domnului iarăşi păcatele, ca şi mai înainte. **6.** Femeia aceea a venit cu şase tineri, pe care-i văzusem şi mai înainte ; s-a oprit lîngă mine şi mă asculta pe cînd mă rugam şi-I mărturiseam Domnului păcatele mele. Atingîndu-mă, mi-a zis :

21. Este vorba de Sfîntul Clement Romanul. Această menţiune, însă, nu poate fi folosită pentru datarea Păstorului lui Herma.
22. Grapta, personaj necunoscut literaturii creştine.
23. Aluzie la epistola întîi către Corinteni a Sfîntului Clement Romanul.
24. Pe la orele 11 dimineaţa.

— Herma, încetează de a te tot ruga pentru păcatele tale! Roagă-te şi pentru dreptate, ca să primeşti puţină parte din ea şi pentru casa ta.

7. M-a luat de mînă, m-a ridicat, m-a dus la bancă şi a spus tinerilor:

— Duceţi-vă şi zidiţi!

8. După plecarea tinerilor, cînd am rămas noi singuri, mi-a spus:

— Stai aici!

Eu i-am spus:

— Doamnă, lasă să se aşeze cei mai în vîrstă întîi.

Ea mi-a zis:

— Stai, cum îţi spun!

9. Vrînd să mă aşez în partea dreaptă, nu m-a lăsat, ci mi-a făcut semn cu mîna, să mă aşez în partea stîngă. Pe cînd mă gîndeam şi eram trist, că nu m-a lăsat să stau în partea dreaptă, mi-a zis:

— Eşti trist, Herma? Locul din partea dreaptă este al altora, al celor care au şi bineplăcut lui Dumnezeu şi au suferit pentru nume; [25] ţie îţi lipsesc multe, ca să şezi cu ei; dar dacă stărui în nevinovăţia ta, stăruie; şi vei şedea împreună cu ei şi vor şedea toţi cîţi vor săvîrşi faptele acelora şi vor suferi cele ce-au suferit aceia.

10 (2)

— 1. Ce au suferit? am întrebat eu.

— Ascultă! mi-a răspuns, Biciuiri, închisori, necazuri mari, cruci, fiare, din pricina numelui; de aceea partea acelora este de-a dreapta locului celui sfînt; tot acolo şi cel care va suferi din pricina numelui; partea celorlalţi este în stînga. Dar şi unora şi altora, şi celor din dreapta şi celor din stînga, aceleaşi daruri şi aceleaşi făgăduinţe; numai că aceia stau de-a dreapta şi cu oarecare slavă. 2. Tu doreşti să stai de-a dreapta împreună cu ei, dar lipsurile tale sînt multe. Te vei curăţi, însă, de lipsurile tale! Şi toţi cîţi nu se îndoiesc se vor curăţi de toate păcatele făcute pînă în ziua aceasta.

3. După ce a spus acestea, a voit să plece; eu, căzînd la picioarele ei, am rugat-o în numele Domnului să-mi arate vedenia pe care mi-a făgăduit-o. 4. Ea m-a luat iarăşi de mînă, m-a ridicat şi m-a aşezat pe bancă, în partea stîngă a ei; s-a aşezat şi ea în dreapta mea. Şi, ridicînd în sus un toiag strălucitor, mi-a zis:

— Vezi ceva mare?

25. *pentru nume*, adică: *pentru numele de creştin.*

I-am răspuns :

— Nu văd nimic, Doamnă !

Şi mi-a zis :

— Iată, nu vezi tu, înaintea ta, un turn mare clădit pe ape din pietre pătrate strălucitoare ?

5. Turnul se construia în formă pătrată de cei şase tineri, care veniseră cu ea ; dar mii şi mii de bărbaţi aduceau pietre, unii din adînc de ape, alţii de pe pămînt şi le dădeau celor şase tineri ; aceia le luau şi zideau. **6.** Tinerii puneau toate pietrele scoase din adînc de ape la zidire aşa cum erau, că se potriveau şi se uneau desăvîrşit cu celelalte pietre ; şi aşa se lipeau unele de altele, că nu se vedea unirea lor, încît clădirea turnului părea făcută ca dintr-o singură piatră. **7.** Din celelalte pietre, aduse de pe uscat, pe unele le aruncau, pe altele le puneau la clădire, iar pe altele le sfărîmau şi le aruncau departe de turn. **8.** Alte multe pietre stăteau în jurul turnului şi nu erau folosite de tineri la clădire ; unele din ele erau sfărîmicioase, altele cu crăpături, altele ciuntite, altele albe şi rotunde, şi nu se potriveau la zidire. **9.** Vedeam alte pietre aruncate departe de turn, care se rostogoleau pe drum, dar nu rămîneau în drum, ci porneau din drum rostogolindu-se spre un loc anevoios de umblat ; altele cădeau în foc şi ardeau ; altele cădeau aproape de ape, dar nu puteau să se rostogolească în apă, deşi voiau să se rostogolească şi să intre în apă.

11 (3)

1. Arătîndu-mi acestea, femeia a voit să plece. I-am zis :

— Doamnă, ce folos am, că am văzut acestea, dar nu cunosc ce înseamnă ?

Răspunzîndu-mi, mi-a zis :

— Eşti om isteţ, de vrei să cunoşti cele în legătură cu turnul !

— Da, Doamnă, i-am răspuns, că vreau să le vestesc fraţilor şi să se bucure ; iar ei, auzind acestea, să cunoască pe Dumnezeu în slava Sa cea multă.

2. Ea a spus :

— Vor auzi mulţi ; dar din cei care vor auzi unii se vor bucura, iar alţii vor plînge ; dar şi aceştia, dacă vor auzi şi se vor pocăi, se vor bucura şi ei. Ascultă, dar, pildele turnului. Că-ţi voi descoperi totul. Dar să nu-mi mai faci supărări cu privire la descoperire ; că descoperirile acestea au sfîrşit şi s-au şi împlinit. Dar tu n-ai să înce-

tezi a-mi cere descoperiri, că eşti nesăţios. **3.** Turnul[26] pe care-l vezi că se zideşte sînt eu, Biserica; eu, care m-am arătat ţie şi acum şi mai înainte. Despre turn întreabă-mă orice vrei şi-ţi voi descoperi, ca să te bucuri împreună cu sfinţii.

4. I-am spus:

— Doamnă, odată ce m-ai socotit vrednic să-mi descoperi totul, descopere!

Ea mi-a zis:

— Îţi voi descoperi ceea ce va fi cu putinţă. Numai să-ţi fie inima ta către Dumnezeu şi să nu te îndoieşti de ceea ce vei vedea.

5. Am întrebat-o:

— Pentru ce, Doamnă, turnul se zideşte pe ape?

— Ţi-am spus şi mai înainte, mi-a zis ea, că eşti isteţ în Scripturi şi le cercetezi cu rîvnă; cercetîndu-le, vei găsi adevărul. Ascultă, dar, pentru ce se zideşte turnul pe ape! Pentru că viaţa noastră prin apă a fost mîntuită şi se va mîntui. Turnul este întemeiat prin cuvîntul numelui Celui atotputernic şi slăvit; şi este ţinut de puterea cea nevăzută a Stăpînului.

12(4)

1. Răspunzîndu-i ei, i-am zis:

— Doamnă, mare şi minunat este lucrul acesta. Dar cei şase tineri care zidesc, cine sînt, Doamnă?

— Aceştia sînt sfinţii îngeri ai lui Dumnezeu, primii care au fost creaţi, cărora Dumnezeu le-a dat creaţia Lui să o crească, să o zidească şi să o stăpînească. Aşadar, prin ei va fi terminată zidirea turnului.

— **2.** Dar ceilalţi care aduc pietrele, cine sînt? am întrebat-o.

— Şi ei sînt sfinţi îngeri ai lui Dumnezeu; dar cei şase sînt mai mari decît aceştia. Aşadar, zidirea turnului se va termina şi toţi împreună se vor bucura împrejurul turnului şi vor slăvi pe Dumnezeu, că s-a terminat zidirea turnului.

3. Am întrebat-o, zicînd:

— Aş vrea să ştiu, Doamnă, care este destinaţia şi puterea pietrelor şi cît de mare este.

Răspunzîndu-mi, a zis:

— Nu eşti tu mai vrednic dintre toţi, ca să-ţi fie descoperite acestea! Sînt alţii mai înainte de tine şi mai buni decît tine, cărora ar fi

26. În catacombele de la Neapole s-a descoperit o foarte veche pictură reprezentînd Biserica aşa cum o descrie Herma aici; iar într-o criptă din cimitirul lui Calist de lîngă Roma, s-a descoperit o pictură asemănătoare (la: *A. Lelong*, op cit. n. 3, p. 32—33).

trebuit să li se descopere vedeniile acestea. Dar ca *«să se slăvească numele lui Dumnezeu»* [27], ţi s-au descoperit ţie şi ţi se vor descoperi pentru cei care se îndoiesc, care-şi zic în inimile lor, dacă sînt sau nu sînt adevărate acestea. Spune-le lor, că toate acestea sînt adevărate şi că nimic nu este în afară de adevăr, ci toate sînt tari, sigure şi întemeiate.

13 (5)

1. Ascultă acum despre pietrele care intră la zidire. Pietrele cele pătrate, albe şi care se potrivesc bine între ele, acelea sînt apostolii, episcopii, dascălii şi diaconii, care au mers potrivit sfinţeniei lui Dumnezeu, care şi-au îndeplinit slujba de episcopi, de dascăli şi de diaconi, în curăţie şi bună cuviinţă pentru aleşii lui Dumnezeu; unii au adormit, dar alţii mai trăiesc încă. Totdeauna s-au înţeles între ei, au avut pace unii cu alţii şi au ascultat unii de alţii. De aceea la zidirea turnului potrivirea lor este armonioasă.

— **2.** Dar pietrele scoase din adînc de ape şi puse la zidire, care se potrivesc bine cu celelalte pietre, care au fost zidite, cine sînt?

— Sînt cei care au suferit pentru numele lui Dumnezeu.

— **3.** Vreau să ştiu, Doamnă, cine sînt celelalte pietre aduse de pe uscat.

Mi-a spus:

— Sînt cei care intră la zidire, dar n-au fost cioplіţi; pe aceştia Domnul i-a găsit buni, că au umblat pe calea cea dreaptă a Domnului şi au împlinit poruncile Lui.

— **4.** Dar pietrele, care s-au adus şi s-au pus la zidire, cine sînt?

— Sînt cei noi în credinţă şi credincioşi. Ei sînt sfătuiţi de îngeri să facă bine, pentru că nu s-a găsit în ei răutate.

— **5.** Dar pietrele, pe care le-au dat la o parte şi le-au aruncat, cine sînt?

— Sînt cei care au păcătuit şi vor să se pocăiască; de aceea n-au fost aruncaţi departe de turn, pentru că vor fi buni la zidire, dacă se vor pocăi. Aşadar, cei care au de gînd să se pocăiască vor fi tari în credinţă; numai dacă se vor pocăi acum, cînd se zideşte turnul. Dacă se va termina zidirea, nu mai au loc, ci vor fi aruncaţi; atît doar le mai rămîne, că stau lîngă turn.

14 (6)

1. Vrei să cunoşti şi pietrele care au fost sfărîmate şi aruncate departe de turn? Acelea sînt fiii nelegiuirii; au crezut cu făţărie şi

27. *Ps.* 85, 8. 11.

nici un păcat nu s-a depărtat de ei. De aceea nu se pot mîntui, că nu sînt folositori la zidire din pricina răutăților lor; de aceea au fost sfărîmați și aruncați departe din pricina mîniei Domnului, că Domnul s-a mîniat pe ei. **2.** Iar celelalte pietre, multe, pe care le-ai văzut stînd pe jos, care n-au fost duse la zidire, sînt cei sfărîmicioși, care au cunoscut adevărul, dar n-au stăruit în el, nici nu s-au lipit de sfinți, de aceea sînt nefolositori.

— **3.** Dar pietrele cu crăpături, cine sînt? am întrebat-o eu.

— Sînt cei care poartă în inimă dușmănie între ei, care nu *«trăiesc în pace între ei»* [28]; pe fețele lor se vede pacea, dar cînd se despart unii de alții, răutățile lor stăruie în inimile lor; acestea sînt crăpăturile, pe care le au pietrele. **4.** Pietrele ciuntite sînt cei care au crezut și au trăit cea mai mare parte din viață în dreptate, dar o parte și-au petrecut-o în fărădelegi; de aceea sînt ciunți și nu întregi.

— **5.** Dar pietrele albe și rotunde, care nu se potrivesc la zidire, cine sînt, Doamnă?

Răspunzîndu-mi, mi-a zis:

— Pînă cînd vei fi prost și nepriceput, de mă întrebi toate și nu înțelegi nimic? Aceștia sînt cei care au credința, dar au și bogăția veacului acestuia; cînd vine necazul se leapădă de Domnul lor, din pricina bogățiilor lor și a afacerilor.

6. Și răspunzîndu-i, i-am zis:

— Cînd vor fi, Doamnă, aceștia buni la zidire?

— Cînd se va tăia bogăția lor, care le conduce sufletul, mi-a spus ea; atunci vor fi folositori lui Dumnezeu. După cum o piatră rotundă, dacă nu-i tăiată și dacă nu se aruncă ceva din ea, nu poate fi pătrată, tot așa și cei bogați în veacul acesta, dacă nu li se taie bogăția lor, nu pot fi folositori Domnului. **7.** Cunoaște aceasta mai întîi din însăși viața ta! Cînd erai bogat, erai nefolositor; dar acum ești folositor și trebuincios vieții. Fiți folositori lui Dumnezeu! Că și tu ai fost una din aceste pietre.

15(7)

1. Celelalte pietre, pe care le-ai văzut aruncate departe de turn, căzute pe cale sau rostogolite de pe cale în locuri grele de umblat, sînt cei care au crezut, dar, din pricina îndoielii lor, au părăsit calea lor cea adevărată; socotind că pot găsi un drum mai bun, se rătăcesc și se chinuiesc mergînd pe drumuri grele de umblat. **2.** Iar pietrele, care au căzut în foc și ard, sînt cei care *«s-au depărtat* pînă la sfîrșit

28. *1 Tes.* 5, 13.

de *Dumnezeul cel viu*»[29] și nu s-a mai suit la inima lor gîndul de a se pocăi de poftele desfrînării lor și de răutățile, pe care le-au săvîrșit. **3.** Vrei să știi cine sînt pietrele celelalte, care au căzut aproape de ape și nu s-au putut rostogoli în apă? Sînt «*cei care au auzit cuvîntul*»[30] și au vrut «*să se boteze în numele Domnului*»[31]; dar cînd s-au gîndit la curăția cerută de adevăr[32], și-au schimbat gîndul și au pornit iarăși pe urma poftelor lor celor rele[33].

4. Femeia a terminat tîlcuirea turnului. **5.** Luîndu-mi îndrăzneală, am întrebat-o încă, dacă tuturor pietrelor, care au fost aruncate și nu s-au potrivit la zidirea turnului, le mai rămîne mîntuire și mai au loc în turnul acesta.

— Au mîntuire, mi-a spus ea, dar în turnul acesta nu se mai pot potrivi; **6.** se vor potrivi în alt loc cu mult mai mic; iar aceasta, după ce vor fi puși la încercare și se vor împlini zilele ispășirii păcatelor lor. Și vor fi izbăviți, pentru că s-au făcut părtași cuvîntului Celui Drept. Și atunci se va întîmpla să scape de încercările lor, cînd se vor sui la inima lor faptele rele, pe care le-au săvîrșit. Iar dacă nu se vor sui la inima lor, nu se vor mîntui din pricina învîrtoșeniei inimii lor.

16(8)

1. Cînd am încetat de a o întreba de toate acestea, mi-a zis:

— Vrei să vezi și altceva?

Doritor fiind să văd, mult m-am bucurat. **2.** Uitîndu-se la mine, a zîmbit și mi-a zis:

— Vezi șapte femei în jurul turnului?

— Le văd, Doamnă, i-am spus.

— Turnul acesta, după porunca Domnului, este susținut de acestea. **3.** Ascultă acum lucrările lor. Prima dintre ele, cea cu mînile tari, se numește credință; prin aceasta se mîntuie aleșii lui Dumnezeu. **4.** Cealaltă, care este încinsă și are înfățișarea bărbătească, se numește înfrînare; ea este fiica credinței. Cel care o va urma va avea viață fericită, că se va feri de toate faptele cele rele, deoarece crede că va moșteni viața veșnică, dacă se va feri de orice poftă rea.

— **5.** Dar celelalte cine sînt, Doamnă?

29. *Evr.* 3, 12.
30. *Mc.* 4, 18; *Mt.* 13, 20. 22.
31. *Fapte* 19, 5; 2, 38; 10, 48.
32. Textual: *curăția adevărului*. E vorba de curăția învățăturii creștine.
33. *Înț. Sir.* 18, 30.

— Sînt fiice una alteia și se numesc: una curăție; alta, știință; alta, nerăutate; alta bună-cuviință; alta, dragoste. Cînd vei face toate faptele mamei lor, vei putea trăi.

— **6.** Aș vrea, Doamnă, să știu, am spus eu, ce putere are fiecare din ele.

— Ascultă, puterile, pe care le au, mi-a spus ea. **7.** Puterile lor se țin unele de altele și urmează una alteia, după cum sînt și născute. Din credință se naște înfrînarea; din înfrînare, curăția; din curăție, nerăutatea; din nerăutate, buna-cuviință; din buna-cuviință, știința; din știință, dragostea. Faptele acestora sînt curate, cu bună-cuviință și dumnezeiești. **8.** Cel care va sluji acestora și va avea tăria să săvîrșească faptele lor, va avea locaș în turn cu sfinții lui Dumnezeu.

9. Am întrebat-o, despre vremi, dacă este deja sfîrșitul.

Ea a strigat cu glas mare și mi-a zis:

— Nepriceput om, nu vezi că turnul se clădește încă? Cînd se va termina turnul de zidit, atunci e sfîrșitul. Dar turnul se va zidi repede [34]. Nu mă mai întreba nimic! Îți este de ajuns ție și sfinților această aducere aminte și reînnoirea duhurilor voastre. **10.** Dar nu ți-au fost descoperite acestea numai pentru tine, ci ca să le descoperi tuturor după trei zile. **11.** Tu, mai întîi, trebuie să cugeți asupra lor. Îți poruncesc ție, Herma, să grăiești cuvintele acestea, pe care am să ți le spun, mai întîi în urechile sfinților, pentru ca, auzindu-le și făcîndu-le, să se curățească de răutățile lor, dar și tu împreună cu ei.

17 (9)

1. Ascultați-mă, copii [35]! V-am crescut în multă curăție, nerăutate și bună-cuviință, pentru mila Domnului, Care a picurat peste voi dreptatea, ca să vă îndreptățiți și să vă curățiți de orice răutate și de orice strîmbătate; dar voi nu vreți să puneți capăt răutății voastre. **2.** Acum, însă, ascultați-mă pe mine, *«trăiți în pace unii cu alții»* [36], cercetați-vă unii pe alții, *«ajutați-vă unii pe alții»* [37]; nu vă împărtășiți numai voi din bunătățile lui Dumnezeu, ci dați din ele și celor lipsiți. **3.** Că unii, de prea multă mîncare, au adus asupra trupului lor boală și-și vatămă corpul; iar alții, care nu au ce mînca, își vatămă trupul, pentru că n-au destulă hrană și-și strică trupul lor. **4.** Această necumpătare vă este vătămătoare vouă, care aveți și nu dați celor lipsiți. **5.** Gîndiți-vă la ju-

34. Adică: *sfîrșitul lumii este aproape.*
35. Femeia se adresează acum fiilor Bisericii.
36. *1 Tes.* 5, 13.
37. *Fapte* 20, 35.

decata ce va să vină. Aşadar, cei care aveţi cercetaţi pe cei flămînzi pînă se va termina de zidit turnul; că după terminarea turnului, veţi voi să faceţi bine, dar nu veţi avea prilej. **6.** Vedeţi, dar, voi, care vă lăudaţi cu bogăţia voastră, vedeţi să nu suspine cumva cei lipsiţi, iar suspinul lor să se urce la Domnul şi să fiţi lăsaţi, cu bogăţiile voastre, în afara uşii turnului. **7.** Acum vă spun vouă, conducătorilor Bisericii şi celor care staţi pe scaunele cele dintîi, nu fiţi la fel cu otrăvitorii; otrăvitorii ţin otrăvurile lor în cutii, dar voi ţineţi în inimă otrava şi veninul vostru. **8.** Sînteţi împietriţi şi nu vreţi să vă curăţiţi inimile voastre şi, cu inimă curată, să faceţi unire în cugetele voastre, ca să aveţi milă de la *«Împăratul cel mare»* [38]. **9.** Vedeţi, dar, copii [39], nu cumva aceste dezbinări să vă lipsească de viaţa voastră. **10.** Cum vreţi să învăţaţi pe aleşii Domnului, cînd voi înşivă nu aveţi învăţătură? Învăţaţi-vă, dar, unii pe alţii, şi *«trăiţi în pace unii cu alţii»* [40] ca şi eu, stînd veselă înaintea Tatălui, să dau cuvînt pentru voi toţi înaintea Domnului vostru.

18(10)

1. Aşadar, cînd femeia a încetat de a-mi vorbi, au venit şi cei şase tineri, care zideau, şi au dus-o lîngă turn; iar alţii patru au luat banca şi au dus-o tot lîngă turn. Feţele acestora nu le-am văzut, că erau întorşi cu spatele la mine.

2. Pe cînd femeia pleca, am rugat-o să-mi descopere cele trei înfăţişări, în care mi se arătase. Răspunzîndu-mi, mi-a zis:

«Despre acestea trebuie să întrebi pe altul, ca să ţi le descopere».

3. Că mi s-a arătat, fraţilor, în prima vedenie de anul trecut, foarte bătrînă, şezînd pe scaun. **4.** În a doua vedenie, avea faţa mai tînără, dar trupul şi părul capului de bătrînă, îmi vorbea stînd în picioare şi era mai veselă decît întîia oară. **5.** În a treia vedenie era cu totul tînără şi foarte frumoasă; numai părul îl avea de bătrînă; era tare veselă şi stătea pe bancă. **6.** Eram foarte trist, că doream să cunosc tîlcul acestor arătări. Şi, într-o vedenie de noapte, văd pe femeia bătrînă că-mi spune: «Orice rugăminte are nevoie de smerenie. Posteşte, deci, şi vei primi de la Domnul ceea ce ceri!» **7.** Am postit, dar, o zi şi, în aceeaşi noapte, mi s-a arătat un tînăr care mi-a zis:

— Pentru ce ceri, în rugăciunea ta, neîncetat descoperiri? Vezi, ca nu cumva, cerînd multe, să-ţi vatămi trupul. **8.** Îţi sînt de ajuns desco-

38. *Ps.* 46, 2; 47, 3; 94, 3.
39. Acum se adresează întîistătătorilor Bisericii.
40. *1 Tes.* 5, 13.

peririle acestea. Poți oare să vezi descoperiri mai mari decît cele pe care le-ai văzut ? Nu !

9. Răspunzîndu-i, i-am zis :

— Îți cer, Domnule, numai atît : să fie întregită descoperirea despre cele trei înfățișări ale bătrînei !

Răspunzîndu-mi, mi-a zis :

— Pînă cînd sînteți nepricepuți ? Sînteți nepricepuți din pricina îndoielilor voastre și din pricină că nu aveți inima voastră lîngă Domnul.

10. Răspunzîndu-i, i-am zis iarăși :

— Dar de la tine, Domnule, vom ști mai precis acestea !

19(11)

— **1.** Ascultă, mi-a zis el, despre înfățișările pe care le ceri ! **2.** Pentru ce, în vedenia cea dintîi, ți s-a arătat o femeie bătrînă, stînd pe scaun ? Pentru că duhul vostru [41] este îmbătrînit, veștejit și fără putere din pricina slăbiciunilor și îndoielelor voastre. **3.** După cum cei bătrîni nu mai au nădejde să întinerească și nu așteaptă altceva decît moartea, tot așa și voi, moleșiți de afacerile lumești, nu v-ați mai îngrijit de voi *«și n-ați mai aruncat grijile voastre spre Domnul»* [42], ci s-a sfărîmat inima voastră și ați îmbătrînit din pricina supărărilor voastre.

— **4.** Aș vrea să știu, Domnule, pentru ce ședea pe scaun !

— Pentru că orice om slab stă pe scaun din pricina slăbiciunii lui, ca să i se întărească slăbiciunea trupului. Ai dar tîlcul celei dintîi vedenii.

20(12)

— **1.** În a doua vedenie ai văzut-o stînd în picioare cu fața tînără și mai veselă decît înainte, dar trupul și părul capului îmbătrînit. Ascultă, a spus el, și această pildă : **2.** Cînd este cineva bătrîn, slăbiciunea și sărăcia îl duc la desnădejde și nu mai așteaptă altceva decît cea din urmă zi a vieții lui ; apoi, dacă pe neașteptate primește o moștenire, cînd aude, se trezește, se bucură și prinde puteri ; nu mai stă lungit, ci se scoală în picioare, îi întinerește duhul, care era stricat de faptele lui de mai nainte ; nu mai stă jos, ci se înzdrăvenește. Tot așa și voi, auzind descoperirea, pe care v-a făcut-o Domnul, **3.** că a făcut milă cu voi și că a reînnoit duhurile voastre, ați lepădat slăbiciunile voastre, v-a revenit puterea și v-ați întărit în credință ; Domnul, văzînd în-

41. Tînărul se adresează acum tuturor creștinilor.
42. *Ps.* 54, 25 ; *1 Pt.* 5, 7.

tărirea voastră, s-a bucurat; și pentru asta v-a arătat zidirea turnului și vă va arăta și altele, dacă veți trăi, din toată inima, în pace unii cu alții.

21 (13)

1. În a treia vedenie, ai văzut-o mai tînără, frumoasă, veselă și plăcută la înfățișare. 2. După cum dacă unui om supărat îi vine o veste bună, omul acela uită îndată supărările de mai înainte și nu are în minte nimic altceva decît vestea pe care a auzit-o, se înzdrăvenește, pe viitor pentru a face bine și duhul lui întinerește din pricina bucuriei, pe care a primit-o, tot așa și voi, la vederea acestor bunătăți, vi s-au întinerit duhurile voastre. 3. Cît privește că ai văzut-o șezînd pe bancă, înseamnă că șederea ei este sigură, pentru că banca are patru picioare și stă neclintită; că și lumea este ținută de patru stihii. 4. Așadar cei care se vor pocăi, vor fi complet tineri; și întemeiați vor fi cei care se vor pocăi din toată inima. Ai primit descoperirea întregită; să nu mai ceri lămuriri cu privire la descoperire; dacă vei avea nevoie de ceva, ți se va descoperi.

VEDENIA IV

22 (1)

1. După douăzeci de zile de la prima vedenie, pe care am avut-o, am văzut alta, pentru a înfățișa necazul ce avea să vină. 2. Mă duceam pe Calea Campaniei, la ogorul meu, care se află cam la zece stadii de Calea Publică; pe drumul acesta se merge cu ușurință. 3. Mergînd singur, rugam pe Domnul să-mi desăvîrșească descoperirile și vedeniile, pe care mi le-a arătat prin sfînta Sa Biserică; Îl rugam să mă întărească și să dea pocăință robilor Săi, care se smintiseră, ca *«să fie slăvit numele Lui cel mare»* [43]; că m-a socotit vrednic să-mi arate lucrurile Lui cele minunate. 4. Pe cînd slăveam pe Dumnezeu și-I mulțumeam, mi-a răspuns ca un sunet de glas: «Să nu te îndoiești, Herma!» Și am început să mă socotesc în mine și să zic: «Eu, pentru ce să mă îndoiesc, odată ce sînt atît de întărit de Domnul și am văzut lucruri slăvite?». 5. Și am înaintat puțin, fraților, și iată am văzut un nor de praf, care se ridica la cer; și am început să zic în mine însumi: «Nu cumva vin vite și ridică praful?» Și era departe de mine ca la un stadiu. 6. Cînd norul de praf s-a făcut mai mare și mai mare, m-am gîndit că este ceva dumnezeiesc. Soarele lumina puțin; și iată am vă-

43. *Ps.* 85, 8. 11; *Is.* 24, 15; 66, 5; 2 *Tes.* 1, 12.

zut o fiară foarte mare cît un chit și din gura lui ieșeau lăcuste de foc; fiara era lungă ca de 100 de picioare și avea capul ca un vas foarte mare de lut[44]. **7.** Și am început să plîng și să-L rog pe Domnul să mă scape de fiară. Și mi-am adus aminte de cuvîntul, pe care l-am auzit: «Nu te îndoi, Herma!» **8.** Întărindu-mă, dar, fraților, cu credința în Dumnezeu și aducîndu-mi aminte de măreţiile, pe care mi le-a arătat Dumnezeu, m-am dus cu curaj spre fiară. Și fiara venea cu un șuierat atît de puternic, încît ar fi putut prăpădi o cetate. **9.** M-am apropiat de ea; și ditamai chitul s-a întins la pămînt și nu scotea decît limba; nu s-a mișcat deloc pînă ce am trecut. **10.** Fiara avea pe cap patru culori: neagră, apoi ca focul și ca sîngele, apoi aurie, apoi albă.

23 (2)

1. După ce am trecut de fiară și am mers cam 30 de picioare, iată m-a întîlnit o fecioară *«împodobită, ca și cum ar fi ieșit din cămara de nuntă»*[45]; era toată îmbrăcată în alb, cu încălțăminte albă; acoperită pînă la frunte și pe cap avea o bonetă; părul capului îi era alb. **2.** Știam din vedeniile de mai înainte că este Biserica și m-am bucurat mult. M-a salutat, zicîndu-mi:

— Salutare, omule!

Eu i-am răspuns:

— Salutare, Doamnă!

3. Ea mi-a zis:

— N-ai întîlnit nimic?

— Doamnă, i-am răspuns eu, ditamai fiara, în stare să piardă o cetate; dar cu puterea Domnului și cu marea Lui milostivire am scăpat de ea.

— **4.** Ai scăpat bine, mi-a zis ea, *«pentru că ți-ai aruncat grija ta spre Dumnezeu»*[46] și *«ți-ai deschis inima ta către Domnul»*[47] cu credința că nimic nu te poate mîntui decît numele cel mare și slăvit. De aceea Domnul a trimis pe îngerul Lui, care este peste fiare, al cărui nume este Tegri și a închis gura fiarei, ca să nu te vătămeze. Datorită credinței tale ai scăpat de mare necaz, pentru că nu te-ai îndoit, văzînd o fiară ca aceea. **5.** Du-te, dar, și explică aleșilor Domnului măreţiile Lui și spune-le că fiara aceasta este o preînchipuire a necazului celui mare ce va să fie; dar veți putea scăpa de necaz, dacă vă pregătiți

44. E vorba de vase mari de lut, în care cei vechi păstrau vinul sau untdelemnul.
45. *Ps.* 18, 5; *Apoc.* 21, 2.
46. *Ps.* 54, 25; *1 Pt.* 5, 7.
47. *Ps.* 61, 8.

mai dinainte și vă pocăiți din toată inima înaintea Domnului, dacă inima voastră ajunge curată și nepătată și dacă veți sluji fără prihană Domnului în celelalte zile ale vieții voastre. «*Aruncați grijile voastre spre Domnul*»[48] și El le va îndrepta. **6.** Voi, care vă îndoiți, credeți în Domnul, că poate totul: și să întoarcă mînia Lui de la voi, dar să vă și trimită biciuire vouă, celor care vă îndoiți. Vai de cei care aud cuvintele acestea, dar nu le ascultă! Mai bine le-ar fi fost lor de nu s-ar fi născut![49].

24 (3)

1. Am întrebat-o de cele patru culori, pe care le avea fiara pe cap. Ea, răspunzînd, mi-a zis:

— Iarăși ești curios pentru niște lucruri ca acestea!

— Da, Doamnă, am spus eu. Fă-mi cunoscut ce înseamnă ele.

— **2.** Ascultă, mi-a zis. Culoarea neagră este lumea aceasta în care locuiți. **3.** Culoarea ca focul și ca sîngele înseamnă că lumea aceasta trebuie să piară prin sînge și foc. **4.** Partea aurită sînteți voi, care ați fugit de lumea aceasta[50]. Că, după cum «*aurul se încearcă prin foc*»[51] și ajunge bun de folosit, tot așa sînteți încercați și voi, care locuiți cu cei de aici. Așadar cei care stăruiți în credință și sînteți încercați prin foc de ei, veți fi curățiți. După cum aurul aruncă zgura lui, tot așa și voi veți arunca orice supărare și strîmtorare, veți fi curățiți și veți fi folositori la zidirea turnului. **5.** Partea albă este veacul ce va să fie, în care vor locui aleșii lui Dumnezeu; că vor fi fără pată și curați cei aleși de Dumnezeu pentru viața veșnică. **6.** Tu, dar, să nu încetezi a grăi la urechile sfinților. Aveți și preînchipuirea necazului celui mare ce va să fie. Dar dacă veți vrea, nimic nu va fi. Aduceți-vă aminte de cele scrise mai înainte.

7. După ce a spus acestea, a plecat și n-am văzut în ce loc s-a dus, că s-a făcut un zgomot; iar eu, de frică, m-am întors cu spatele, că îmi părea că vine fiara.

DESCOPERIREA V

25

1. Rugîndu-mă în casă și așezîndu-mă pe pat, a intrat un bărbat slăvit la înfățișare, în haine de păstor, avînd în jurul lui o piele de

48. *Ps.* 54, 25; *1 Pt.* 5, 7.
49. *Mt.* 26, 24; *Mc.* 14, 21.
50. *2 Pt.* 2, 20.
51. *1 Pt.* 1, 7; *Înț. Sir.* 2, 5; *Pilde* 17, 3; *Iov* 23, 10.

capră, pe umeri o traistă, iar în mîini un băț. El m-a salutat, iar eu i-am răspuns la salut. **2.** S-a așezat îndată lîngă mine și mi-a zis:

— Am fost trimis de preasfîntul înger[52] să locuiesc cu tine celelalte zile ale vieții tale.

3. Mi s-a părut că a venit să mă ispitească și i-am zis:

— Dar tu, cine ești? Că eu știu, i-am spus, cui am fost încredințat.

El mi-a spus:

— Nu mă cunoști?

— Nu! i-am răspuns eu.

— Eu, a spus el, sînt păstorul cel căruia i-ai fost încredințat.

4. Încă pe cînd vorbea, i s-a schimbat înfățișarea și l-am recunoscut; era acela căruia i-am fost încredințat[53]; și îndată m-am tulburat și frică m-a cuprins; și eram cu totul doborît de întristare, că i-am răspuns atît de urît și fără de minte.

5. Acela, răspunzîndu-mi, mi-a zis:

— Nu te tulbura, ci întărește-te în poruncile mele, pe care am să ți le poruncesc. Că am fost trimis, a spus el, ca să-ți arăt iarăși pe toate acelea, pe care le-ai văzut mai înainte, principalele idei care vă sînt vouă de folos. Tu, dar, înainte de toate, scrie poruncile mele și pildele; pe celelalte le vei scrie așa cum îți voi arăta; de aceea, a spus el, îți poruncesc să scrii mai întîi poruncile și pildele, ca să le citești îndată și să poți să le păzești.

6. Am scris, așadar, poruncile și pildele, precum mi-a poruncit.

— **7.** Dacă auzindu-le le veți păzi, veți umbla în ele și le veți săvîrși cu inimă curată, veți primi de la Domnul toate cîte v-a făgăduit vouă; dar dacă auzindu-le nu vă veți pocăi, ci veți adăuga la păcatele voastre alte păcate, veți primi de la Domnul cele potrivnice.

Păstorul, îngerul pocăinței, mi-a poruncit să le scriu pe toate acestea așa:

---

52. *Funk* și *Lelong* identifică cu Hristos pe *«acest prea sfînt înger»*; *Zahn* îl identifică cu arhanghelul Mihail, iar *Robert Joly* socoate că pentru Herma, Hristos și arhanghelul Mihail sînt una și aceeași persoană.

53. Pînă acum Herma n-a spus că ar fi fost încredințat cuiva. Pentru găsirea unei explicații au fost propuse trei soluții: 1. Încredințarea s-a făcut într-un text pierdut al lucrării lui Herma *(Spitta)*, ipoteză puțin probabilă; 2. încredințarea s-a făcut mai înainte de a redacta Herma lucrarea sa și n-a mai fost consemnată *(Baumgärtner)*; în sfîrșit, 3. păstorul este identificat cu tînărul care a venit la Herma (Vedenia II, 8 (4), Vedenia III, 18 (10) să-i dea lămuriri cu privire la vedeniile II și III *(Hefele, Funk)*; poate că în una din aceste vizite a fost Herma încredințat păstorului, deși n-o spune nicăieri; dacă nu l-a recunoscut la început, este din pricina costumului său de păstor. Această de a treia soluție pare mai plauzibilă (la: *A. Lelong*, Op. cit., p. 70, n. 3).

PORUNCILE

PORUNCA I

26

1. Mai întîi de toate, crede că este un singur Dumnezeu, Care a creat pe toate și le-a întocmit [54], Care a adus pe toate de la neființă la ființă [55], Care cuprinde pe toate, dar numai El e necuprins. 2. Crede în El și teme-te de El; temîndu-te, să te înfrînezi. Păzește acestea și vei arunca toată răutatea din tine; dacă vei păzi porunca aceasta, vei îmbrăca toată virtutea dreptății și vei trăi în Dumnezeu.

PORUNCA II

27

1. Păstorul mi-a spus:

— Păstrează-te nevinovat și fii fără de răutate și vei fi ca pruncii, care nu cunosc păcatul, care distruge viața oamenilor. 2. Mai întîi nu vorbi de rău pe nimeni, nici nu asculta cu plăcere pe cel ce vorbește de rău; altminteri și tu, cel ce auzi, vei fi vinovat de păcatul celui ce vorbește de rău, de crezi în vorbitul de rău, pe care îl auzi; că, dacă îl crezi, vei avea și tu însuți ceva împotriva fratelui tău și așa vei fi părtaș la păcatul celui ce vorbește de rău. 3. Rea este defăimarea; este un demon neastîmpărat, nu-i niciodată iubitor de pace, ci îi plac totdeauna desbinările. Ferește-te, dar, de acest păcat și vei avea totdeauna pace cu toți. 4. Îmbracă bună-cuviința; în ea nu-i vreo piedică rea, ci toate sînt netede și vesele. Fă binele; și din cîștigul pe care ți l-a dat Dumnezeu de pe urma muncii tale, dă tuturor celor lipsiți, fără deosebire; nu te întreba cui să dai și cui să nu dai. Dă tuturor, că Dumnezeu vrea să se dea tuturor din darurile Sale. 5. Cei care primesc vor da cuvînt înaintea lui Dumnezeu, pentru ce au primit și

54. *Efes.* 3, 9.
55. 2 *Mac.* 7, 28; *Înț. Sol.* 1, 14.

cu ce scop; cei care au primit, fiind strîmtorați, nu vor fi judecați, dar vor fi pedepsiți cei care au primit prin înșelăciune. **6.** Cel care dă este nevinovat, că a primit de la Domnul porunca de a împlini această slujire, că a împlinit-o fără deosebire, fără să cerceteze cui să dea și cui să nu dea. Slujirea aceasta, îndeplinită fără deosebire, este plină de slavă înaintea lui Dumnezeu. Așadar cel care face așa această slujire, fără deosebire, va trăi în Dumnezeu. **7.** Păzește dar porunca aceasta, după cum ți-am spus, ca pocăința ta și a casei tale să fie găsită sinceră, curată, fără răutate și nepătată.

PORUNCA III

28

1. Păstorul mi-a zis iarăși:

— Iubește adevărul și tot adevărul să iasă din gura ta, pentru ca duhul, pe care l-a sălășluit Dumnezeu în trupul acesta, să fie găsit adevărat de toți oamenii și astfel să fie slăvit Domnul, Care locuiește în tine; că Domnul este adevărat în orice cuvînt și nu este în El minciună. **2.** Mincinoșii tăgăduiesc pe Domnul și jefuiesc pe Domnul, pentru că nu-I dau înapoi averea pe care au primit-o în păstrare. Că au primit de la El duh nemincinos; dacă îl dau înapoi mincinos, au pîngărit porunca Domnului și au ajuns jefuitori.

3. Auzind, dar, acestea, am plîns tare. Iar el, văzîndu-mă plîngînd, mi-a zis:

— Pentru ce plîngi?

— Plîng, Domnule, i-am spus eu, că nu știu dacă pot să mă mîntui.

— Pentru ce? m-a întrebat.

— Niciodată, Domnule, i-am răspuns, n-am grăit în viața mea cuvînt adevărat, ci totdeauna am trăit cu vicleșug față de toți; și minciuna am arătat-o adevăr înaintea tuturor oamenilor; nimeni nici odată nu mi-a stat împotrivă, ci au crezut în cuvîntul meu. Cum pot, Domnule, i-am spus, să fiu viu, cînd am făcut acestea?

— **4.** Tu, mi-a spus el, gîndești bine și adevărat. Trebuia ca tu, ca rob al lui Dumnezeu, să umbli în adevăr și nu trebuia să locuiască o conștiință rea împreună cu duhul adevărului și nici să faci supărare Duhului celui Sfînt și adevărat.

— Niciodată, n-am auzit răspicat, Domnule, niște cuvinte ca acestea, i-am spus eu.

— **5.** Dar acum le auzi, mi-a spus. Păzește cuvintele acestea pentru ca minciunile, pe care le-ai grăit mai înainte în afacerile tale, să

fie crezute, găsindu-se adevărate cuvintele tale cele de acum; așa, pot fi crezute și acelea. Dacă vei păzi acestea și de acum înainte vei spune numai adevărul, vei putea să-ți agonisești viață. Cel care va auzi porunca aceasta și se va abține de la minciună, de la această faptă foarte rea, va trăi în Dumnezeu.

PORUNCA IV

29(1)

1. Îți poruncesc, mi-a zis păstorul, să păstrezi curăția și să nu se suie în inima ta poftă de femeie străină sau poftă de desfrînare sau de alte păcate asemănătoare acestora. Făcînd aceasta săvîrșești mare păcat. Dacă-ți vei aminti neîncetat de soția ta, niciodată nu vei păcătui. **2.** Dacă pofta aceasta se va sui în inima ta, vei păcătui; iar dacă se suie alte pofte, tot așa de rele, faci păcat. Că mare păcat este pofta aceasta pentru un rob al lui Dumnezeu. Dacă săvîrșește cineva fapta aceasta rea, își pregătește moartea. **3.** Ia seama, deci! Abține-te de la această poftă. Unde sălășluiește sfințenia, acolo fărădelegea nu trebuie să se suie la inima bărbatului drept.

4. Eu i-am spus:

— Domnule, îngăduie-mi să te întreb cîteva lucruri!

— Spune! mi-a zis el.

— Domnule, i-am spus, dacă cineva are femeie credincioasă în Domnul și o găsește săvîrșind adulter cu cineva, oare păcătuiește bărbatul ei, dacă mai trăiește cu ea?

— **5.** Atît timp cît nu știe, mi-a spus el, nu păcătuiește; dar dacă bărbatul cunoaște păcatul ei, iar femeia nu se pocăiește, ci stăruie în desfrînarea ei, iar bărbatul trăiește cu ea, este vinovat de păcatul ei și părtaș la adulterul ei.

6. Și l-am întrebat:

— Ce să facă, dar, bărbatul, dacă femeia stăruie în această patimă?

— S-o lase, mi-a răspuns, și bărbatul să rămînă singur; dar dacă, după ce a lăsat-o, se căsătorește cu alta, săvîrșește și el adulter[56].

— **7.** Domnule, l-am întrebat eu, dar dacă după ce a fost lăsată, femeia se pocăiește și vrea să se întoarcă la bărbatul ei, nu va fi primită?

— **8.** Dacă bărbatul nu o va primi, mi-a spus el, păcătuiește și-și atrage asupra lui mare păcat; că trebuie primit cel ce păcătuiește și

56. *Mc.* 10, 11; *Mt.* 5, 32; 19, 9; *1 Cor.* 7, 11.

se pocăieşte; dar nu de multe ori; că pentru robii lui Dumnezeu este o singură pocăinţă. Aşadar, în vederea pocăinţei soţiei sale nu trebuie bărbatul să se recăsătorească. Lucrul acesta este dator să-l facă şi femeia şi bărbatul. **9.** Adulterul, mi-a spus el, nu-i numai atunci cînd îşi pîngăreşte cineva trupul lui, ci săvîrşeşte adulter şi atunci cînd face fapte asemănătoare păgînilor. Deci, dacă cineva stăruie în nişte fapte ca acestea, şi nu se pocăieşte, de acela fereşte-te şi nu trăi împreună cu el; altminteri, eşti şi tu părtaş la păcatul lui. **10.** De aceea vi s-a poruncit să rămîneţi aşa cum sînteţi, fie bărbat, fie femeie [57]; pentru că, în astfel de cazuri, poate fi pocăinţă. **11.** Eu, a spus mai departe păstorul, nu vreau cu asta să dau prilej să se săvîrşească acest păcat, ci ca păcătosul să nu mai păcătuiască. Cu privire la păcatul lui de mai înainte, este Cel ce poate să-l vindece; că El este Cel ce are stăpînire peste toate.

30 (2)

1. L-am întrebat iarăşi, zicînd:

— Pentru că Domnul m-a socotit vrednic să locuieşti totdeauna cu mine, îngăduie-mi încă puţine cuvinte, că nu înţeleg nimic, iar inima mea s-a împietrit [58] din pricina faptelor mele de mai înainte. Învaţă-mă, că sînt foarte nepriceput şi nu înţeleg nimic.

2. Răspunzîndu-mi, mi-a zis:

— Eu, mi-a spus el, sînt pus peste pocăinţă şi dau tuturor celor ce se pocăiesc pricepere. Nu ţi se pare oare, mi-a spus el, că însăşi pocăinţa este pricepere? Pocăinţa, a spus el, este mare pricepere, pentru că cel păcătos pricepe că a făcut rău înaintea Domnului [59], iar fapta, pe care a săvîrşit-o, se suie la inima lui; se pocăieşte şi nu mai săvîrşeşte răul, ci săvîrşeşte din belşug binele; îşi smereşte sufletul şi-l chinuie, că a păcătuit. Vezi, deci, că pocăinţa este mare pricepere?

3. Eu i-am spus:

— Pentru asta, Domnule, te rog să-mi lămureşti totul; mai întîi, pentru că sînt păcătos, vreau să ştiu ce fapte să săvîrşesc, ca să trăiesc; că multe şi felurite sînt păcatele mele.

— **4.** Vei trăi, mi-a spus el, dacă vei păzi poruncile mele şi vei umbla în ele. Cel care va auzi poruncile şi le va păzi va trăi în Dumnezeu.

---

57. *1 Cor.* 7, 40.
58. *Mc.* 6, 52.
59. *Jud.* 2, 11; 3, 12; 4, 1; 10, 6; 13, 1; *1 Regi* 15, 19; *3 Regi* 14, 22.

31 (3)

— 1. Voi mai adăuga, Domnule, i-am spus eu, încă o întrebare.
— Spune, mi-a răspuns el.
— Am auzit, Domnule, de la unii dascăli că nu este altă pocăință decît aceea cînd ne-am coborît în apă și am primit iertarea păcatelor de mai înainte.

2. El mi-a spus:
— Bine ai auzit, că așa este. Ar trebui ca cel care a primit iertarea păcatelor să nu mai păcătuiască, ci să trăiască în curăție. 3. Dar pentru că vrei să le cunoști pe toate cu de-amănuntul, îți voi arăta și asta, ca să nu dau prilej să păcătuiască cei care au să creadă sau cei care cred acum în Domnul. Că cei care cred acum sau cei care au să creadă nu mai pot face pocăință pentru păcatele lor; ei au primit iertare pentru păcatele de mai înainte. 4. Dar pentru cei chemați înainte de aceste zile, Domnul a pus pocăință, că Domnul, fiind cunoscător de inimi și cunoscînd mai dinainte toate, a cunoscut slăbiciunea oamenilor și viclenia diavolului, că va face rău robilor lui Dumnezeu și se va purta cu vicleșug cu ei. 5. Domnul, fiind mult milostiv, s-a îndurat de făptura Sa și a pus pocăința aceasta; și mi-a fost dată mie stăpînire peste această pocăință. 6. Dar îți spun ție, mi-a zis el: Dacă cineva, fiind ispitit de diavol, păcătuiește după acea sfîntă și mare chemare, acela mai poate face pocăință o singură dată; dar dacă păcătuiește mereu și se pocăiește, unui om ca acesta pocăința nu îi este de nici un folos; cu greu va dobîndi viața.

7. Eu i-am spus:
— Domnule, auzind din gura ta așa de lămurit acestea, am căpătat viață! Știu că voi trăi, dacă nu voi adăuga alte păcate la păcatele mele.
— Te vei mîntui, mi-a spus, și toți cîți vor face așa.

32 (4)

1. L-am întrebat, iarăși, zicînd:
— Odată ce mi-ai îngăduit, Domnule, mai lămurește-mi și aceasta!
— Spune! mi-a zis el.
— Domnule, l-am întrebat eu, dacă o femeie sau un bărbat moare și celălalt dintre ei se căsătorește, oare păcătuiește cel care se căsătorește?
— 2. Nu păcătuiește, mi-a răspuns. Dar dacă rămîne așa, își agonisește luiși înaintea Domnului mai multă cinste și mare slavă [60]; dar

60. *1 Cor 7, 38—40.*

chiar dacă se căsătorește, nu păcătuiește. **3.** Păzește, deci, curățenia și sfințenia și vei trăi în Dumnezeu. Acestea, pe care ți le grăiesc și ți le voi mai grăi, păzește-le de acum, din ziua în care mi-ai fost încredințat și voi locui în casa ta. **4.** Păcatele de mai înainte ți se vor ierta, dacă vei păzi poruncile mele; și ale tuturor se vor ierta, dacă vor păzi poruncile acestea ale mele și vor umbla în curăția aceasta.

PORUNCA V

33 (1)

1. Fii îndelung răbdător și priceput, mi-a spus el, și vei birui toate faptele rele și vei săvîrși toată dreptatea. **2.** Dacă vei fi îndelung răbdător, Duhul cel Sfînt, Care locuiește în tine, va fi curat, nefiind întunecat de alt duh rău; ci, locuind în lărgime, se va bucura și se va veseli cu vasul[61], în care locuiește; va sluji lui Dumnezeu cu multă bucurie, avînd în el însuși îndestulare. **3.** Dar dacă vine mînia, Duhul cel Sfînt, Care este gingaș, se simte îndată strîmtorat, pentru că nu are loc curat și caută să se depărteze din acel loc; este sugrumat de duhul cel rău, neavînd loc să slujească Domnului, după cum vrea, că este întinat de mînie. Că Domnul locuiește acolo unde-i îndelungă răbdare, iar diavolul unde-i mînie. **4.** A locui la un loc amîndouă duhurile este nefolositor și rău pentru omul acela, în care locuiesc. **5.** Dacă iei foarte puțin pelin și-l torni într-o oală cu miere, nu se strică oare toată mierea, nu se strică atîta miere de foarte puțin pelin, nu se pierde dulceața mierii și nu mai are aceeași valoare în ochii stăpînului, pentru că s-a amărît și și-a pierdut folosul ei? Dar dacă nu torni pelin în miere, mierea rămîne dulce și este de folos stăpînului ei. **6.** Vezi, deci, că îndelunga răbdare este cu mult mai dulce decît mierea; este folositoare Domnului și Domnul locuiește în ea; mînia, însă, este amară și nefolositoare. Așadar, dacă se amestecă mînia cu îndelunga-răbdare, îndelunga-răbdare se pîngărește și rugăciunea ei nu mai este bineprimită de Dumnezeu.

— **7.** Aș vrea, Domnule, i-am spus eu, să cunosc lucrarea mîniei; ca să mă păzesc de ea.

El mi-a spus:

— Dacă nu te păzești de ea, tu și casa ta, ai pierdut orice nădejde. Dar păzește-te de ea! Eu sînt cu tine. Și se vor păzi de ea toți cîți se vor pocăi din toată inima lor; eu voi fi cu ei și-i voi sprijini; că toți au fost îndreptățiți de îngerul cel preasfînt.

---

61. Adică: *trupul*.

34(2)

1. Ascultă acum, mi-a spus el, care este lucrarea mîniei! Ea este rea; distruge pe robii lui Dumnezeu prin lucrarea ei și-i abate de la dreptate. Dar nu-i abate pe cei desăvîrșiți în credință, nici nu poate lucra asupra lor, că puterea mea este cu ei; îi abate, însă, pe cei deșerți și pe cei care se îndoiesc. **2.** Cînd îi vede pe astfel de oameni liniștiți, mînia se furișează în inima omului aceluia și din nimic bărbatul sau femeia se supără pentru lucrurile din viață, fie din pricina mîncărilor, fie din pricina unei vorbe spuse la întîmplare, fie din pricina unui prieten, fie din pricină că are să dea ceva, fie din pricină că are să primească ceva, fie din pricina unor altor lucruri prostești la fel cu acestea; că toate acestea sînt pentru robii lui Dumnezeu proaste, deșarte, nesănătoase și nefolositoare. **3.** Îndelunga-răbdare, însă, este mare și puternică, are putere tare și neclintită și e răspîndită pe mare întindere; este veselă, bucuroasă, fără grijă, *«slăvește pe Domnul»* [62], în toată vremea; n-are nimic amar în ea, rămîne totdeauna blîndă și liniștită. Această îndelungă-răbdare, deci, locuiește cu cei ce au credință deplină. **4.** Mînia este mai întîi nebună, ușuratecă și nepricepută; apoi din nepricepere se naște amărăciunea; din amărăciune, nervozitatea; din nervozitate, mînia; din mînie, ura; iar ura aceasta, născută din atît de mari rele, ajunge un păcat mare și de nevindecat. **5.** Cînd toate aceste duhuri locuiesc într-un singur vas [63], unde locuiește și Duhul cel Sfînt, vasul acela nu mai este încăpător, ci dă afară. **6.** Așadar Duhul cel gingaș, nefiind obișnuit să locuiască cu duhul cel rău, nici strîmtorat, pleacă dintr-un om ca acesta și caută să locuiască acolo unde este blîndețe și liniște. **7.** Apoi, după ce se depărtează de omul acela, în care locuia, omul acela este lipsit de Duhul cel drept și plin pe viitor de duhurile cele rele; este nestatornic în toate faptele lui, tîrît ici și colo de duhurile cele rele și cu totul orb față de dreapta judecată. Așa se întîmplă cu toți cei mînioși. **8.** Abține-te, deci, de la mînie, care este duhul cel foarte rău! Îmbracă-te, cu îndelunga-răbdare și împotrivește-te mîniei și amărăciunii, și vei fi găsit avînd alături de tine sfințenia, pe care o iubește Domnul. Caută, dar, să nu treci cu vederea porunca aceasta; dacă vei stăpîni porunca aceasta, vei putea păzi și celelalte porunci, pe care ți le voi mai porunci. Întărește-te și împuternicește-te în ele! Și toți cîți voiesc să meargă pe calea lor, să se împuternicească!

---

62. *Tob.* 4, 19; *Ps.* 33, 3.
63. Adică: *trup.*

PORUNCA VI

35 (1)

1. Ţi-am poruncit în cea dintîi poruncă, mi-a spus păstorul, să păzeşti credinţa, teama şi înfrînarea.

— Da, Domnule, i-am spus eu.

— Acum voiesc să-ţi arăt, mi-a zis el, şi puterile lor, ca să înţelegi ce putere şi ce lucrare are fiecare din ele; că lucrările lor sînt duble, faţă de ce este drept şi faţă de ce nu este drept. **2.** Tu crede, dar, în ce este drept, iar în ce nu-i drept să nu crezi; că dreptatea are cale dreaptă, iar nedreptatea, strîmbă; tu, însă, mergi pe calea cea dreaptă şi netedă şi părăseşte pe cea strîmbă. **3.** Calea cea strîmbă n-are cărări, ci este anevoioasă, are multe piedici, este bolovănoasă şi plină de spini; vatămă pe cei care merg pe ea. **4.** Dar cei care merg pe calea cea dreaptă merg pe drum bătătorit şi fără poticnişuri; n-are pe ea nici bolovăniş, nici spini. Vezi, dar, că ţi-i de folos să mergi pe această cale?

— **5.** Îmi place, Domnule, i-am spus eu, să merg pe această cale!

— Mergi, mi-a spus el; că cel ce «*se întoarce la Domnul din toată inima*» [64], va merge pe ea.

36 (2)

— **1.** Ascultă acum despre credinţă, mi-a spus el. Omul are doi îngeri: unul al dreptăţii şi altul al răutăţii.

— **2.** Cum voi cunoaşte, Domnule, l-am întrebat eu, lucrările lor, că amîndoi îngerii locuiesc cu mine?

— **3.** Ascultă, mi-a spus el, şi înţelege! Îngerul dreptăţii este gingaş, ruşinos, blînd şi liniştit. Cînd se suie el în inima ta, vorbeşte îndată cu tine despre dreptate, despre curăţie, despre sfinţenie, despre cumpătare, despre orice lucru drept şi despre toată virtutea plină de slavă. Cînd toate acestea se suie în inima ta, cunoaşte că îngerul dreptăţii este cu tine. Acestea sînt, dar, faptele îngerului dreptăţii. Crede în el şi în lucrările lui! **4.** Iată acum şi faptele îngerului răutăţii. Mai întîi de toate este mînios, amar şi fără minte, iar faptele lui sînt rele şi strică pe robii lui Dumnezeu. Cînd se suie el la inima ta, cunoaşte-l din faptele lui.

— **5.** Nu ştiu, Domnule, i-am spus eu, cum să-l cunosc!

— Ascultă, mi-a zis el. Cînd vine peste tine mînie sau amărăciune, cunoaşte că el este în tine. Apoi pofta de afaceri multe, de cheltuieli

---

64. *Ier.* 24, 7; *Ioel* 2, 12; *Ps.* 50, 14.

mari cu multe mîncări, cu băuturi ameţitoare, cu multe beţii şi cu felurite petreceri, care nu se cuvin, pofta de femei, lăcomia, mîndria mare şi îngîmfarea şi toate cîte se aseamănă cu acestea; acestea, deci, cînd se suie la inima ta, cunoaşte că îngerul răutăţii este în tine. **6.** Aşadar, cunoscîndu-i faptele lui, depărtează-te de el, nu crede deloc în el, pentru că faptele lui sînt rele şi vătămătoare robilor lui Dumnezeu. Ai, deci, lucrările celor doi îngeri; înţelege-le şi crede în îngerul dreptăţii; **7.** De îngerul răutăţii depărtează-te, că învăţătura lui este rea pentru orice faptă. Dacă este cineva bărbat credincios şi se suie în inima lui gîndul acestui înger, trebuie ca bărbatul acela sau femeia să păcătuiască cu ceva. **8.** Iarăşi, dacă un bărbat sau o femeie sînt foarte răi şi se suie în inima lor faptele îngerului dreptăţii, trebuie neapărat ca bărbatul sau femeia aceea să facă ceva bun. **9.** Vezi, dar, că este bine să urmezi îngerului dreptăţii şi să te lepezi de îngerul răutăţii. **10.** Porunca aceasta arată pe cele ce privesc credinţa, ca să crezi în faptele îngerului dreptăţii şi lucrîndu-le să trăieşti în Dumnezeu. Crede, apoi, că faptele îngerului răutăţii sînt vătămătoare; nelucrîndu-le, vei trăi în Dumnezeu.

PORUNCA VII

37

1. Teme-te de Domnul, mi-a spus mai departe, şi *«păzeşte poruncile Lui»* [65]. Păzind poruncile lui Dumnezeu, vei fi puternic în orice faptă şi fapta ta nu va avea asemănare. Temîndu-te de Domnul, vei lucra pe toate bine. Aceasta este teama de care trebuie să te temi şi te vei mîntui. **2.** De diavol să nu te temi; dacă te temi de Domnul, vei birui pe diavol, că n-are putere; iar de cel care n-are putere, n-ai nici teamă; dar de cel care are putere plină de slavă, de acela ai şi teamă, că cel care are putere înfricoşează, pe cînd cel care n-are putere este dispreţuit de toţi. **3.** Teme-te, dar, de faptele diavolului că sînt rele. Temîndu-te, însă, de Domnul, te vei teme de faptele diavolului şi nu le vei face, ci te vei feri de ele. **4.** Frica este de două feluri: dacă vrei să faci rău, teme-te de Domnul, şi nu-l vei săvîrşi; şi iarăşi, dacă vrei să faci binele, teme-te de Domnul, şi-l vei săvîrşi. Deci, frica de Domnul este tare, mare şi slăvită. Teme-te, dar, de Domnul, şi vei trăi în El; toţi cîţi se vor teme de Domnul şi vor păzi poruncile Lui vor trăi în Dumnezeu.

---

65. *Eccl.* 12, 13; *Mt.* 19, 17.

— 5. Pentru ce ai spus, l-am întrebat eu, despre cei ce păzesc poruncile Lui : vor trăi în Dumnezeu ?

— Pentru că toată făptura se teme de Domnul, mi-a răspuns el ; dar nu toată făptura păzeşte poruncile Lui. Cei care se tem de El şi păzesc poruncile Lui, au viaţa lor în Dumnezeu ; dar cei care nu păzesc poruncile Lui, aceia nu au viaţă nici în ei.

PORUNCA VIII

38

1. Ţi-am spus, mi-a zis el, că făpturile lui Dumnezeu sînt de două feluri ; şi înfrînarea este tot de două feluri. Că sînt lucruri de care trebuie să te înfrînezi şi lucruri de care nu trebuie să te înfrînezi.

— 2. Fă-mi cunoscut, Domnule, i-am zis eu, de care lucruri trebuie să te înfrînezi şi de care nu trebuie !

— Ascultă, mi-a răspuns el : Înfrînează-te de la rău şi nu-l fă ! De la bine nu te înfrîna, ci fă-l ! Dacă te înfrînezi a face binele, săvîrşeşti mare păcat, iar dacă te înfrînezi a face răul, ai făcut mare faptă de dreptate. Aşadar, cel ce lucrează binele să se înfrîneze de la orice rău.

— 3. Cîte sînt, Domnule, răutăţile, l-am întrebat, de la care trebuie să ne înfrînăm ?

— Ascultă ! mi-a spus el. Iată-le : adulterul, desfrînarea, beţia nelegiuită, petrecerea păcătoasă, ospeţele cu multe mîncări, luxul bogăţiei, lauda, îngîmfarea, mîndria, minciuna, bîrfeala, făţărnicia, ţinerea de minte a răului şi orice hulă. 4. Acestea sînt, dintre toate, cele mai rele fapte în viaţa omului. De la aceste fapte trebuie să se înfrîneze robul lui Dumnezeu ; că cel care nu se înfrînează de la acestea, nu poate trăi în Dumnezeu. Ascultă, dar, şi pe cele care urmează acestora !

— 5. Mai sînt, Domnule, fapte rele ? l-am întrebat eu.

— Şi sînt multe, mi-a spus el, de la care trebuie să se înfrîneze robul lui Dumnezeu : furtul, minciuna, jaful, mărturia mincinoasă, lăcomia, pofta păcătoasă, înşelăciunea, lăudăroşenia şi toate cîte sînt asemenea acestora. 6. Nu ţi se pare oare că acestea sînt rele ?

— Chiar foarte rele pentru robii lui Dumnezeu ! am răspuns eu.

— Cel care slujeşte lui Dumnezeu trebuie să se înfrîneze de la toate acestea. Înfrînează-te, dar, de la toate acestea, ca să trăieşti în Dumnezeu şi să fii înscris împreună cu cei care se înfrînează de la ele. Acestea sînt cele de la care trebuie să te înfrînezi. 7. Ascultă acum, mi-a spus el mai departe, care sînt acelea de la care nu trebuie să te înfrînezi, ci să le faci. Nu te înfrîna de la bine, ci fă-l !

— **8.** Arată-mi, Domnule, i-am spus eu, puterea faptelor bune, ca să umble în ele și să slujească lor, pentru ca, săvîrșindu-le, să mă pot mîntui.

— Ascultă, mi-a zis el, faptele cele bune, pe care trebuie să le faci și de la care nu trebuie să te înfrînezi. **9.** Mai întîi de toate credința, frica de Domnul, dragostea, unirea, cuvintele dreptății, adevărul, răbdarea. Nimic nu-i mai bun decît acestea în viața oamenilor. Dacă cineva le va păzi pe acestea și nu se va înfrîna de la ele, fericit va fi în viața lui. **10.** Ascultă apoi pe cele ce urmează acestora: să sprijini pe văduve, să cercetezi pe orfani și pe săraci, să izbăvești din nevoi pe robii lui Dumnezeu, să fii iubitor de străini — că în iubirea de străini se vede uneori facerea de bine — să nu te împotrivești nimănui, să fii liniștit, să fii mai sărac decît toți oamenii, să respecți pe bătrîni, să faci dreptate, să păzești frățietatea, să înduri ocara, să fii îndelung-răbdător, să nu ții minte răul, să mîngîi pe cei cu sufletul chinuit, să nu respingi pe cei zdruncinați în credință, ci să-i întorci și să-i faci veseli, să sfătuiești pe cei ce păcătuiesc, să nu asuprești pe datornici și pe lipsiți și altele asemenea acestora. **11.** Ți se par bune acestea? m-a întrebat el.

— Ce poate fi mai bun decît acestea! i-am răspuns eu.

— Umblă în acestea, mi-a spus el, nu te înfrîna de la ele și vei trăi în Dumnezeu! **12.** Păzește, dar, porunca aceasta. Dacă faci binele și nu te înfrînezi de la el, vei trăi în Dumnezeu; și toți care fac așa vor trăi în Dumnezeu. Și iarăși, dacă nu faci răul și te înfrînezi de la el, vei trăi în Dumnezeu. Și vor trăi în Dumnezeu toți cîți vor păzi aceste porunci și vor umbla în ele.

PORUNCA IX

39

1. Păstorul mi-a zis:

— Alungă din tine îndoiala și nu te îndoi deloc cînd ceri ceva de la Dumnezeu, zicînd în sine: Cum pot să cer de la Dumnezeu și să primesc, cînd am păcătuit atîta înaintea Lui? **2.** Nu gîndi așa, ci *«întoarce-te din toată inima la Dumnezeu»* [66] și cere-I fără să te îndoiești și vei cunoaște îndelunga Lui răbdare; că nu te va părăsi, ci va împlini cererea sufletului tău. **3.** Dumnezeu nu este ranchiunos, cum sînt ranchiunoși oamenii; El nu poartă ranchiună și este îndurător cu făp-

66. *Ier.* 24, 7; *Ioel* 2, 12.

tura Lui. **4.** Curăţă-ţi, dar, inima de toate deşertăciunile veacului acestuia şi de tot ce ţi-am spus mai înainte; cere de la Domnul şi vei primi toate; ţi se vor împlini toate cererile tale, dacă ceri, de la Domnul, fără să te îndoieşti. **5.** Dacă te îndoieşti în inima ta, nu vei primi nici una din cererile tale. Că cei care se îndoiesc de Dumnezeu sînt şovăitori şi nu dobîndesc nici una din cererile lor. **6.** Dar cei care sînt desăvîrşiţi în credinţă cer totul cu încredere în Domnul şi primesc, pentru că cer cu hotărîre, fără să se îndoiască. Că orice bărbat care se îndoieşte, cu greu se va mîntui, dacă nu se pocăieşte. **7.** Curăţeşte-ţi, dar, inima de îndoială; îmbracă-te cu credinţa, că este tare; crede în Dumnezeu, că vei primi toate cererile, pe care le ceri; dacă cerînd vreodată ceva de la Domnul, primeşti mai tîrziu cererea, să nu te îndoieşti, că nu ţi s-a împlinit repede cererea sufletului tău; că negreşit, din pricina unei încercări sau a vreunei greşeli, pe care n-o cunoşti, primeşti mai tîrziu cererea ta. **8.** Tu, dar, nu înceta de a cere cererea sufletului tău şi o vei primi. Dacă cerînd, te descurajezi şi te îndoieşti, învinuieşte-te pe tine şi nu pe Cel ce-ţi dă. **9.** Uită-te la îndoiala aceasta! Este rea, fără minte, dezrădăcinează din mulţi credinţa; chiar din cei foarte credincioşi şi tari. Că îndoiala aceasta este fiica diavolului şi face mult rău robilor lui Dumnezeu. **10.** Dispreţuieşte, dar, îndoiala şi biruieşte-o în orice faptă a ta, îmbrăcînd credinţa cea tare şi puternică; credinţa pe toate le făgăduieşte şi pe toate le împlineşte; îndoiala, însă, pentru că nu are încredere în sine însăşi, nu reuşeşte în nici una din lucrările pe care le face. **11.** Vezi, dar, mi-a spus el mai departe, că credinţa este de sus, de la Domnul, şi are putere mare, pe cînd îndoiala este un duh pămîntesc, de la diavolul, şi n-are putere. **12.** Slujeşte, dar, credinţei, care are putere mare! Depărtează-te de îndoială, care n-are putere! Trăieşte în Dumnezeu! Şi în Dumnezeu vor trăi toţi cîţi gîndesc aşa.

PORUNCA X

40(1)

— **1.** Alungă de la tine tristeţea, mi-a spus păstorul, că este sora îndoielii şi mîniei.

— **2.** Cum este, Domnule, soră cu acestea?, l-am întrebat eu. Altceva mi se pare a fi mînia, altceva îndoiala şi altceva tristeţea.

— Nepriceput mai eşti, omule, mi-a spus el. Nu pricepi că tristeţea este mai rea decît toate duhurile rele şi cea mai cumplită pentru robii

lui Dumnezeu, că strică pe om mai mult decît toate duhurile, că alungă Duhul cel Sfînt, dar iarăşi îl mîntuie[67].

— **3.** Eu, Domnule, i-am spus eu, sînt nepriceput şi nu înţeleg pildele acestea. Cum poate să alunge şi iarăşi să mîntuie, nu pricep.

— **4.** Ascultă, mi-a spus el. Cei care n-au cercetat niciodată adevărul, nici n-au studiat Dumnezeirea, ci au crezut numai, amestecaţi fiind în afaceri, bogăţie şi prietenii păgîne şi în alte multe treburi ale veacului acestuia; toţi, dar, cîţi sînt alipiţi de acestea, nu înţeleg pildele Dumnezeirii, că sînt întunecaţi de aceste treburi, se strică şi se usucă. **5.** După cum viţa de vie de bun soi, cînd nu este îngrijită, se usucă din pricina spinilor şi a feluritelor buruieni, tot aşa şi oamenii, care au crezut, dar se îndeletnicesc cu aceste multe treburi de care am vorbit mai înainte, se rătăcesc cu mintea şi nu înţeleg nimic din dreptate; ci chiar cînd aud de Dumnezeire şi adevăr, mintea lor este ocupată cu săvîrşirea acelor trebi şi nu înţeleg nimic altceva. **6.** Dimpotrivă, cei cu frică de Dumnezeu, cei care cercetează Dumnezeirea şi adevărul şi au inima îndreptată spre Domnul, înţeleg şi pricep iute toate cele ce li se spun, că au în ei frica de Domnul; că unde locuieşte Domnul acolo este şi multă pricepere. Lipeşte-te, dar, de Domnul şi vei înţelege şi vei pricepe totul.

41 (2)

1. Ascultă, dar, nepriceputule, mi-a zis păstorul, cum tristeţea alungă Duhul cel Sfînt şi iarăşi mîntuie[68]. **2.** Cînd cel care se îndoieşte face o treabă oarecare şi nu reuşeşte, din pricina îndoielii lui, atunci tristeţea intră în om, întristează Duhul cel Sfînt şi-l alungă. **3.** Apoi iarăşi cînd mînia se lipeşte de un om, pentru un lucru oarecare şi se amărăşte tare, tristeţea se strecoară din nou în inima celui care s-a mîniat; se întristează de fapta, pe care a făcut-o şi se căieşte că a făcut rău. **4.** Această tristeţe, deci, aduce mîntuire, pentru că cel care a făcut răul, s-a pocăit. Amîndouă aceste fapte întristează Duhul; îndoiala, că nu i-a reuşit lucrul lui, iar mînia întristează Duhul, că a făcut o faptă rea. Amîndouă, dar, şi îndoiala şi mînia, întristează Duhul. **5.** Îndepărtează, deci, de la tine tristeţea şi *«nu mîhni Duhul cel Sfînt»*[69], Care locuieşte în tine, ca nu cumva să vorbească lui Dumnezeu împotriva ta şi să se îndepărteze de tine. **6.** Că Duhul lui Dumnezeu, Cel dat în trupul acesta, nu sufere nici tristeţe, nici strîmtorare.

---

67. 2 Cor. 7, 10.
68. 2 Cor, 7, 10.
69. *Efes.* 4, 30.

42 (3)

1. Îmbracă, dar, veselia [70], care are totdeauna har înaintea lui Dumnezeu şi este bine primită de El. Desfătează-te de ea! Oricare bărbat vesel lucrează cele bune, gîndeşte cele bune, dispreţuieşte întristarea. **2.** Omul trist, dimpotrivă, totdeauna face rău; mai întîi face rău, pentru că întristează Duhul cel Sfînt, Care i-a fost dat vesel omului; apoi, dacă întristează Duhul cel Sfînt, săvîrşeşte nelegiuire, că nu se roagă, nici nu se mărturiseşte lui Dumnezeu. Că întotdeauna rugăciunea unui om trist nu are puterea să se urce la jertfelnicul lui Dumnezeu.

— **3.** Pentru ce nu se suie la jertfelnic rugăciunea unui om trist? l-am întrebat eu.

— Pentru că tristeţea este aşezată în inima lui. Cînd tristeţea este amestecată cu rugăciunea, amestecul acesta nu îngăduie ca rugăciunea să se suie curată la jertfelnic. După cum oţetul şi vinul amestecate la un loc nu mai au acelaşi gust, tot aşa şi tristeţea amestecată cu Sfîntul Duh nu are aceeaşi rugăciune. **4.** Curăţă-te, dar, de această tristeţe rea şi vei trăi în Dumnezeu. Şi vor trăi în Dumnezeu toţi cîţi aruncă de pe ei tristeţea şi îmbracă întreaga veselie.

PORUNCA XI

43

1. Păstorul mi-a arătat oameni, care stăteau pe o bancă, şi un alt om stînd pe un scaun. Şi mi-a zis:

— Vezi pe cei care stau pe bancă?

— Îi văd, Domnule, i-am răspuns eu.

—Aceştia, mi-a spus el, sînt credincioşi, iar cel care stă pe scaun este profet mincinos; el strică mintea robilor lui Dumnezeu; o strică pe a celor care se îndoiesc, nu a celor credincioşi. **2.** Cei care se îndoiesc se duc la el ca la un ghicitor şi-l întreabă ce va fi cu ei; iar acel profet mincinos, care nu are în el nici o putere a Duhului dumnezeiesc, le răspunde după întrebările lor şi după poftele răutăţii lor; şi le umple sufletul precum voiesc ei. **3.** Că el fiind deşert, răspunde celor deşerţi. Orice întrebare i s-ar pune, el răspunde potrivit deşertăciunii omului. Grăieşte, însă, şi unele cuvinte adevărate; că diavolul îl umple cu duhul lui, doar va putea smulge pe unul din drepţi. **4.** Dar toţi cîţi sînt tari în credinţa Domnului, îmbrăcaţi cu adevărul, nu se lipesc de nişte duhuri ca acelea, ci se feresc de ele; toţi cîţi se în-

70. *Fil.* 3, 1; 4, 4; *1 Tes.* 5, 16.

doiesc și își schimbă des părerile se duc la ghicitori, ca și păgînii, și-și atrag asupră-le mai mare păcat, cel al închinării la idoli; că cel care întreabă pe un profet mincinos despre vreo treabă oarecare este închinător la idoli, deșert de adevăr și fără de minte. **5.** Orice duh dat de Dumnezeu nu așteaptă să fie întrebat, ci, avînd puterea Dumnezeirii, vorbește de la el toate, că este de sus [71], de la puterea Duhului dumnezeiesc. **6.** Dar duhul, care așteaptă să fie întrebat și care grăiește potrivit poftelor oamenilor, este pămîntesc și ușurel, fără putere; nu grăiește deloc dacă nu-i întrebat.

— **7.** Cum, dar, va ști omul, Domnule, l-am întrebat eu, care din ei este profet și care este profet mincinos?

— Ascultă, mi-a răspuns el, despre amîndoi profeții și cum am să-ți spun, așa să pui la probă pe profet și pe profetul mincinos. Pune la probă după viața lui pe omul care are Duhul cel dumnezeiesc. **8.** Mai întîi, cel care are Duhul cel de sus este bun, liniștit și smerit; se ferește de orice răutate și poftă deșartă a veacului acestuia și caută să fie mai prejos decît toți oamenii; nu răspunde nimănui nimic cînd este întrebat, nu vorbește singur, nici nu grăiește atunci cînd vrea omul să grăiască — pentru că Duhul cel Sfînt grăiește — ci atunci grăiește, cînd vrea Dumnezeu ca el să grăiască. **9.** Cînd omul, care are Duhul cel dumnezeiesc, vine în adunare de oameni drepți, care au credință în Duhul cel dumnezeiesc și adunarea bărbaților acelora face rugăciune către Dumnezeu, atunci îngerul Duhului profetic, care se află peste el, îl umple pe om și omul acela, plin de Duhul cel Sfînt, vorbește mulțimii precum vrea Domnul. **10.** Așa se va face cunoscut Duhul Dumnezeirii. Atît de mare este, deci, puterea aceasta a Domnului cu privire la Duhul Dumnezeirii. **11.** Ascultă acum, mi-a spus mai departe păstorul, ascultă despre duhul cel pămîntesc și deșert, care nu are putere, ci este nebun. **12.** Mai întîi, omul acela, care pare că are duh, se înalță pe sine și voiește să aibă cel dintîi loc; este îndată obraznic, îndrăzneț și guraliv; petrece în multe desfătări și în alte multe înșelăciuni și ia plată pentru profeția lui; dacă nu i se dă, nu profețește. Poate oare Duhul dumnezeiesc să primească plată și să profețească? Nu este cu putință ca un profet al lui Dumnezeu să facă asta; duhul unor astfel de profeți este pămîntesc. **13.** Într-un cuvînt, unul ca acesta, nu se apropie de adunarea bărbaților drepți, ci îi evită; se lipește de cei care se îndoiesc, de cei deșerți și le profețește în vreun colț; îi înșeală, vorbindu-le după poftele lor; totul în deșert, pentru că dă

71. *Iac.* 3, 15.

răspuns unor oameni deșerți; că un vas gol, pus împreună cu alte vase goale, nu se sparge, ci se potrivește la sunet cu celelalte. **14.** Dar cînd vine într-o adunare plină de bărbați drepți, care au Duhul Dumnezeirii și se face de ei rugăciune, omul acela se golește și duhul cel pămîntesc, de frică, fuge din el; atunci omul acela amuțește, este cu totul zdrobit și nu mai poate vorbi deloc. **15.** Dacă pui în cămară vase cu vin sau cu ulei și pui între ele și un vas gol și vrei să golești iarăși cămara, vasul acela pe care l-ai pus gol, tot gol îl vei găsi; tot așa și cu profeții cei goi, cînd vin între duhurile drepților, vor fi găsiți așa cum au intrat. **16.** Ai văzut viața celor două feluri de profeți! Pune, dar, la probă, după faptele sale și după viața sa, pe omul care spune despre el că este purtător de Duh. **17.** Tu crede în Duhul, care vine de la Dumnezeu și are putere; iar în duhul cel pămîntesc și gol nu crede deloc, că în el nu este putere, că vine de la diavol. **18.** Ascultă, dar, pilda pe care am să ți-o spun: ia o piatră și aruncă-o spre cer și vezi dacă poți să-l atingi; sau altă pildă: ia o proașcă cu apă și improașcă spre cer și vezi dacă poți să găurești cerul.

— **19.** Cum să se poată asta, Domnule, i-am spus eu, că sînt cu neputință amîndouă acestea, de care mi-ai vorbit?

— După cum acestea sînt cu neputință, mi-a spus el, tot așa și duhurile cele pămîntești sînt neputincioase și slabe. **20.** Uită-te acum la puterea ce vine de sus. Grindina este un bob foarte mic, dar cîtă durere pricinuiește, cînd cade pe capul omului! Și iarăși, uită-te la picătura de apă, care cade jos de pe acoperiș și găurește piatra. **21.** Vezi, dar, că cele mai mici lucruri, care cad de sus jos, au mare putere; tot așa și Duhul cel dumnezeiesc, care vine de sus, este puternic. Crede, deci, în acest Duh, iar de celălalt depărtează-te!

PORUNCA XII

44(1)

1. Păstorul mi-a zis:

— Leapădă de pe tine orice poftă rea și îmbracă pofta cea bună și cuviincioasă; pentru că, îmbrăcat cu pofta aceasta vei urî pofta cea rea și o vei înfrîna, după cum vrei. **2.** Pofta cea rea, însă, este sălbatecă și greu de îmblînzit. Este înfricoșătoare, iar prin marea ei sălbăticie pierde mulți oameni; dar, mai ales robul lui Dumnezeu, de cade în ghiarele ei și nu este priceput, este strivit în chip groaznic; strivește pe toți care nu sînt îmbrăcați cu haina poftei celei bune, ci sînt amestecați cu veacul acesta; pe aceștia îi dă morții.

3. L-am întrebat :

— Care sînt, Domnule, faptele poftei celei rele, care dau pe oameni morţii ? Fă-mi-le cunoscute, ca să mă feresc de ele !

— Ascultă, mi-a răspuns, cu ce fapte omoară pofta cea rea pe robii lui Dumnezeu.

45 (2)

1. Înainte de toate stă pofta de femeie străină sau de bărbat străin, pofta de luxul bogăţiei, de multe mîncări deşarte, de băuturi ameţitoare, şi de alte multe petreceri nebuneşti ; că orice petrecere este nebunească şi deşartă pentru robii lui Dumnezeu. 2. Poftele acestea sînt rele şi ucid pe robii lui Dumnezeu ; că această poftă rea este fiică a diavolului. Trebuie, dar, să vă feriţi de poftele cele rele, pentru ca, abţinîndu-vă de la ele, să trăiţi în Dumnezeu. 3. Toţi cîţi sînt stăpîniţi de ele şi nu li se împotrivesc, mor pînă la sfîrşit ; că poftele acestea sînt aducătoare de moarte. 4. Tu, dar, îmbracă pofta de dreptate şi, înarmat cu frica de Domnul, împotriveşte-te lor [72] ; că frica de Dumnezeu locuieşte în pofta cea bună. Pofta cea rea, dacă vede că eşti înarmat cu frica de Dumnezeu şi că i te împotriveşti, fuge departe de tine [73] şi nu mai apare în ochii tăi, că se teme de armele tale. 5. Aşadar, tu, biruitor şi încununat pentru biruinţa împotriva ei, vino la pofta de dreptate şi dă-i ei victoria, pe care ai cîştigat-o ; slujeşte-i ei, aşa cum vrea ea. Dacă slujeşti poftei celei bune şi te supui ei, vei putea stăpîni pofta cea rea şi o vei supune aşa precum voieşti.

46 (3)

— 1. Aş vrea să ştiu, Domnule, l-am întrebat, în ce chip trebuie să slujesc poftei celei bune ?

— Ascultă, mi-a spus el, *«lucrează dreptatea»* [74] şi virtutea, adevărul şi frica de Domnul, credinţa şi bunătatea şi toate faptele bune cîte sînt asemeni acestora. Lucrîndu-le pe acestea vei fi rob bineplăcut al lui Dumnezeu şi vei trăi în El ; şi tot cel care va sluji poftei celei bune, va trăi în Dumnezeu.

2. Păstorul a terminat cele zece porunci şi mi-a zis :

— Ai poruncile acestea ; umblă în ele şi sfătuieşte pe cei ce le aud, ca pocăinţa lor să fie curată în celelalte zile ale vieţii lor. 3. Împlineşte cu grijă slujirea aceasta, pe care ţi-o dau, şi lucrează mult ; îţi

72. *Efes.* 6, 13.
73. *Iac.* 4 ,7.
74. *Ps.* 14, 2 ; *Fapte* 10, 35.

vor mulţumi cei care au să se pocăiască şi vor crede cuvintelor tale; că eu voi fi cu tine şi-i voi sili să creadă în tine.

4. Şi i-am spus lui:

— Domnule, poruncile acestea sînt mari, frumoase, slăvite şi pot «*veseli inima omului*» [75], care-i în stare să le păzească. Dar nu ştiu, Domnule, dacă poruncile acestea pot fi păzite de om, pentru că sînt foarte grele.

5. Răspunzînd mi-a zis:

— Dacă-ţi pui în minte că pot fi păzite, le vei păzi cu uşurinţă şi nu vor fi grele; dar dacă s-a şi suit în inima ta, că nu pot fi păzite de om, nu le vei păzi. **6.** Dar acum îţi spun ţie: Dacă nu le păzeşti, ci le dispreţuieşti, nu vei avea mîntuire nici tu, nici copiii tăi, nici casa ta, pentru că ai şi judecat, în tine însuţi, că poruncile acestea nu pot fi păzite de om.

47 (4)

1. Cuvintele acestea mi le-a grăit foarte mînios, că m-am tulburat şi m-am temut foarte tare de el; chipul i se schimbase, încît om nu putea să îndure mînia lui:

2. Văzîndu-mă cu totul tulburat şi înspăimîntat, a început să-mi vorbească mai blînd şi mai potolit şi mi-a spus:

— Om fără de minte, nepriceput şi cu îndoială în suflet, nu înţelegi oare slava lui Dumnezeu, că este mare, puternică şi minunată, că Dumnezeu a creat lumea pentru om şi a supus omului toată creaţia Lui şi i-a dat lui toată stăpînirea, ca să stăpînească pe toate cele de sub cer? **3.** Aşadar, dacă omul, a continuat el, este stăpîn peste toate făpturile lui Dumnezeu şi le stăpîneşte pe toate, nu poate stăpîni oare şi aceste porunci? Da, a spus el mai departe, omul care are pe Domnul în inima lui, poate stăpîni totul şi toate poruncile acestea. **4.** Iar cei care au pe buzele lor pe Domnul, dar inima lor este învîrtoşată şi sînt departe de Dumnezeu, pentru aceia poruncile acestea sînt grele şi cu anevoie de împlinit. **5.** Aşadar voi cei deşerţi şi uşori în credinţă, puneţi pe Domnul în inimile voastre şi veţi cunoaşte, că nimic nu este mai uşor, nici mai dulce şi nici mai plăcut decît aceste porunci. **6.** Voi cei ce umblaţi în poruncile diavolului, cele grele, amare, sălbatice şi desfrînate, întoarceţi-vă la Dumnezeu! Nu vă temeţi de diavol, că el n-are putere împotriva voastră. **7.** Că eu, îngerul

75. *Ps.* 18, 9; 103, 10.

pocăinţei, eu, care-l biruiesc pe diavol, voi fi cu voi. Diavolul înfricoşează numai, dar frica lui n-are putere. Nu vă temeţi, dar, de el, şi diavolul va fugi de voi.

48 (5)

1. Eu i-am spus :

— Domnule, ascultă-mi puţine cuvinte !

— Spune, ce voieşti ! mi-a zis el.

— Omul, Domnule, i-am spus eu, este gata să păzească poruncile lui Dumnezeu şi nu-i nimeni care să nu ceară de la Domnul, să fie întărit în poruncile Lui şi să se supună lor ; dar diavolul este aspru şi împilează pe oameni.

— **2.** Nu poate împila pe robii lui Dumnezeu, care nădăjduiesc în El din toată inima, mi-a răspuns el. Diavolul poate lupta împotriva lor, dar nu-i poate birui în luptă. Dacă, deci, vă împotriviţi lui, va fugi biruit, fiind ruşinat de voi [76]. Dar toţi cîţi sînt găunoşi, a spus el mai departe, se tem de diavol, ca şi cum ar avea putere. **3.** Un om umple vasele pregătite cu vin bun ; dar între vasele acelea rămîn şi unele puţin goale ; cînd vine să vadă vasele, nu se uită la cele pline, că ştie că sînt pline, ci se uită la cele goale, de teamă, ca nu cumva să se fi oţetit vinul, că vinul din vasele goale se oţeteşte îndată şi se pierde aroma vinului. **4.** Tot aşa şi diavolul : vine la toţi robii lui Dumnezeu, ca să-i ispitească ; toţi cîţi sînt plini în credinţă i se împotrivesc cu tărie şi diavolul pleacă de la ei, că n-are loc unde să intre ; atunci se duce la cei deşerţi şi, avînd loc, intră în ei, face cu ei ce vrea şi ajung robii lui.

49 (6)

1. Dar eu, îngerul pocăinţei, vă spun vouă : Nu vă temeţi de diavol ! Eu am fost trimis, a spus el mai departe, să fiu cu voi cei care vă pocăiţi din toată inima şi să vă întăresc în credinţă. **2.** Credeţi, dar, în Dumnezeu, voi, care din pricina păcatelor nu mai aveţi nădejde de viaţă, voi, care aţi adăugat păcate la păcate şi v-aţi îngreunat viaţa ! Dacă *«vă veţi întoarce la Domnul din toată inima voastră»* [77] şi *«veţi lucra dreptatea»* [78] în celelalte zile ale vieţii voastre şi veţi sluji drept Domnului după voinţa Lui, vă va vindeca păcatele voastre

76. *Iac.* 4, 7.
77. *Ier.* 24, 7 ; *Ioel* 2, 12.
78. *Ps.* 14, 2.

de mai înainte şi veţi avea putere să biruiţi lucrăturile diavolului. Nu vă temeţi deloc de ameninţarea diavolului, că este fără putere, este ca nervii unui mort. **3.** Ascultaţi-mă şi temeţi-vă de Cel ce poate să mîntuie şi să piardă [79]; păziţi poruncile Lui şi veţi trăi în Dumnezeu.

4. Eu i-am spus lui:

— Acum, Domnule, am fost întărit în toate îndreptările Domnului, că tu cu mine eşti; ştiu că vei zdrobi toată puterea diavolului şi noi îl vom stăpîni şi vom birui toate faptele lui. Nădăjduiesc, Domnule, că, întărit de Domnul, să pot păzi poruncile acestea, pe care le-ai poruncit.

— **5.** Le vei păzi, mi-a spus el, dacă inima ta va fi curată faţă de Domnul. Şi le vor păzi toţi cîţi îşi vor curăţi inimile lor de poftele deşarte ale veacului acestuia şi vor trăi în Dumnezeu.

79. *Iac.* 4, 12; *Mt.* 10, 28; *Lc.* 6, 9.

PILDELE PE CARE MI LE-A GRĂIT

PILDA I

50

1. El mi-a zis :

— Știți că voi, robii lui Dumnezeu, locuiți în țară străină; că cetatea voastră este departe de cetatea aceasta; iar dacă voi cunoașteți cetatea voastră, în care aveți să locuiți, pentru ce agonisiți aici ogoare, lucruri scumpe, clădiri, case nefolositoare? 2. Cel care își agonisește acestea în cetatea de aici nu așteaptă să se întoarcă în cetatea lui. 3. Om fără de minte, nestatornic și ticălos, nu înțelegi că toate aceste bogății sînt străine și sub stăpînirea altuia? Domnul cetății îți va spune: «Nu vreau să locuiești în cetatea Mea! Ieși din cetatea aceasta, că nu păzești legile Mele!». 4. Tu, dar, care ai ogoare, case și alte multe bogății, cînd vei fi scos din ele de Domnul, ce vei face cu ogorul tău, cu casa ta și cu toate celelalte cîte ți-ai pregătit? Că pe bună dreptate îți va spune Domnul țării: 5. «Sau păzești legile Mele sau ieși din țara Mea!». Ce ai să faci, dar, cînd tu ai lege în cetatea ta? Din pricina ogoarelor tale și a celeilalte averi îți vei tăgădui oare cu totul legea ta și vei merge după legea cetății de aici? 6. Ia aminte să nu-ți fie păgubitoare tăgăduirea legii tale; că dacă vei vrea să te întorci în cetatea ta, nu vei fi primit, pentru că ai tăgăduit legea cetății tale și vei fi izgonit din ea. Ia, dar, aminte tu! Pentru că locuiești într-o țară străină, nu-ți agonisi nimic mai mult decît atît cît îți este de nevoie; și fii gata; ca atunci cînd stăpînul acestei cetăți va vrea să te izgonească din ea, pentru că te-ai împotrivit legii lui, să ieși din cetatea lui, să te duci în cetatea ta și să trăiești netulburat potrivit legii tale, bucurîndu-te. 7. Luați, dar, aminte, voi care slujiți Domnului și-L aveți în inimă! Lucrați lucrurile lui Dumnezeu, *«aducîndu-vă aminte de poruncile Lui»* [80] și de făgăduielile pe care le-a făcut și credeți în El că le va împlini, dacă

80. *Ps.* 102, 19.

sînt păzite poruncile Lui. **8.** În loc de moșii, cumpărați-vă suflete necăjite, pe cît poate fiecare: *«cercetați pe văduve și orfani»* [81] și nu-i treceți cu vederea; cheltuiți bogăția și toate averile voastre, pe care le-ați primit de la Dumnezeu, cu astfel de ogoare și case. **9.** Că de asta v-a îmbogățit Stăpînul, ca să-I faceți aceste slujiri. Este mult mai bine să cumperi astfel de ogoare, averi și case, pe care le vei găsi în cetatea ta, cînd te vei duce în ea. **10.** Această bogăție este bună, aducătoare de veselie, lipsită de tristețe, lipsită de frică, plină de bucurie. Nu vă căutați bogăția păgînilor; nu vă este de folos vouă, care sînteți robi ai lui Dumnezeu. **11.** Căutați bogăția, care vă este proprie, de care vă puteți bucura. Nu înșelați, nu vă atingeți de lucrurile străine, nici nu le poftiți, că rău lucru este a pofti lucrurile străine. Fă-ți lucrul tău și te vei mîntui.

ALTĂ PILDĂ II

51

1. Ducîndu-mă la ogorul meu, am văzut un ulm și o viță de vie și pe cînd mă gîndeam la aceștia și la fructele lor, mi s-a arătat păstorul și mi-a zis:

— Ce cugeți în tine despre ulm și vița de vie?

— Mă gîndesc, Domnule, i-am spus eu, că se potrivesc foarte bine unul cu altul.

— **2.** Acești doi arbori, mi-a spus el, sînt o preînchipuire a robilor lui Dumnezeu.

— Aș vrea, i-am zis eu, să cunosc preînchipuirea acestor doi pomi, de care îmi vorbești.

— Vezi, mi-a spus el, ulmul și vița de vie?

— Îi văd, Domnule, i-am răspuns.

— **3.** Vița de vie, mi-a spus el, face rod, iar ulmul este un copac fără rod; vița de vie, însă, dacă nu se urcă pe ulm, nu poate face rod, pentru că se întinde mult jos pe pămînt, iar rodul, pe care-l face, putrezește, dacă nu se agață pe ulm; dar dacă vița de vie se așează pe ulm, atunci face rod și pentru ea și pentru ulm. **4.** Vezi, dar, că și ulmul dă mult rod, nu mai puțin decît vița de vie; dar, mai bine spus, chiar mai mult.

— Cum, Domnule, mai mult? l-am întrebat eu.

81. *Iac.* 1, 27.

— Pentru că vița de vie, agățată de ulm, dă rod mult și bun; dar cînd este întinsă pe pămînt, face puțin rod. Această pildă privește pe robii lui Dumnezeu, pe bogat și pe sărac.

— 5. Cum, Domnule? Lămurește-mă!

— Ascultă, mi-a spus el. Bogatul are averi, dar înaintea Domnului este sărac, pentru că este atras de bogăția lui; se roagă foarte puțin, iar mărturisirea sa către Domnul, chiar dacă o face, este slabă, neîndestulătoare și fără putere. Cînd ajută pe sărac și-i dă cele de care are nevoie, bogatul crede că dacă face aceasta săracului, va putea găsi răsplată de la Dumnezeu, că săracul este bogat prin rugăciunea și mărturisirea sa și că rugăciunea lui are mare putere înaintea lui Dumnezeu; gîndindu-se la asta, bogatul îi dă săracului de toate, fără să mai stea pe gînduri. **6.** Săracul, fiind ajutat de bogat, se roagă lui Dumnezeu, mulțumind lui Dumnezeu, pentru cele date de bogat; iar bogatul se îngrijește mai departe de sărac, ca săracul să nu ducă lipsă de nimic în viață, că știe că rugăciunea săracului este primită și bogată înaintea Domnului. **7.** Așadar, amîndoi săvîrșesc lucrul: săracul îl săvîrșește prin rugăciunea lui, în care este bogat; este bogăția pe care a primit-o de la Domnul și pe care o dă înapoi Domnului, Care i-a și dat-o. Bogatul face la fel; dă, fără să mai stea pe gînduri, bogăția pe care a primit-o de la Domnul. Fapta lui este mare și bine primită de Dumnezeu, pentru că bogatul a înțeles rostul averii lui, a dat săracului din cele dăruite lui de Domnul și a împlinit drept slujirea lui. **8.** Oamenilor li se pare ulmul un copac, care nu aduce roadă, dar nu știu și nici nu pricep, că, în vreme de secetă, ulmul are apă și hrănește vița de vie; așa că vița de vie are necontenit apă și dă rod îndoit; și pentru ea și pentru ulm. Tot așa și săracii, rugîndu-se Domnului pentru bogați, le înmulțesc bogăția lor, iar bogații, la rîndul lor, dînd săracilor cele de trebuință, își îmbogățesc sufletele lor. **9.** Și ajung amîndoi tovarăși la fapta cea dreaptă. Deci, cel ce face aceasta nu va fi părăsit de Dumnezeu, ci va fi scris în cărțile celor vii. **10.** Fericiți sînt cei care au și înțeleg, că au bogăția lor de la Dumnezeu; cel care înțelege lucrul acesta va și putea sluji binelui.

PILDA III

52

1. Păstorul mi-a arătat mulți pomi, care nu aveau frunze și mi se păreau uscați, că toți erau la fel. Și m-a întrebat:

— Vezi pomii aceștia?

— Îi văd, Domnule, i-am răspuns eu; sînt toți la fel și uscați.

Răspunzîndu-mi, mi-a zis:

— Pomii aceștia, pe care-i vezi, sînt locuitorii veacului acestuia.

— 2. Dar pentru ce, Domnule, sînt ca uscați și asemenea unul cu altul? l-am întrebat eu.

— Pentru că în veacul acesta, mi-a răspuns el, nici drepții, nici păcătoșii nu se văd cum sînt, ci sînt la fel; că veacul acesta este pentru cei drepți iarnă și nu se văd ce sînt, de vreme ce locuiesc împreună cu păcătoșii. 3. Că după cum iarna, pomii, lepădîndu-și frunzele, sînt la fel unii cu alții și nu se vede care sînt uscați și care sînt verzi, tot așa și în veacul acesta, nu se văd nici drepții, nici păcătoșii, ci sînt toți la fel.

ALTĂ PILDĂ IV

53

1. Păstorul mi-a arătat iarăși mulți pomi; unii cu muguri, iar alții uscați și mi-a spus:

— Vezi pomii aceștia?

— Îi văd, Domnule, i-am răspuns; unii sînt înmuguriți, iar alții uscați.

— 2. Pomii cu muguri, mi-a spus el, sînt drepții, care au să locuiască în veacul ce va să fie; că veacul ce va să fie este vară pentru cei drepți, iar pentru păcătoși iarnă. Cînd va străluci mila Domnului, atunci vor fi cunoscuți cei ce slujesc lui Dumnezeu și toți îi vor cunoaște. 3. După cum vara se văd fructele fiecărui pom și se cunosc pomii de ce soi sînt, tot așa se vor vedea atunci fructele drepților și toți vor fi cunoscuți, pentru că în veacul acela au frunziș bogat. 4. Păgînii și păcătoșii — pomii uscați, pe care i-ai văzut — vor fi găsiți la fel, uscați și neroditori în veacul acela și vor fi arși ca lemnele uscate; vor fi văzuți; că fapta lor a fost rea în viața lor. Păcătoșii vor fi arși, că au păcătuit și nu s-au pocăit; și păgînii vor fi arși, că n-au cunoscut pe Creatorul lor. 5. Fă, dar, roade ca în vara aceea să fie cunoscut fructul tău; abține-te de la multe treburi și nu păcătui deloc; că cei care fac multe, păcătuiesc și mult; fiind prinși de afacerile lor, nu slujesc Domnului lor. 6. Cum va putea unul ca acesta, mi-a spus el mai departe, să ceară ceva de la Domnul și să primească, odată ce nu slujește Domnului? Cei ce-I slujesc Domnului, aceia vor primi cererile lor, iar cei ce nu slujesc Domnului, nu vor primi nimic. 7. Cel care se îndeletnicește numai cu o singură treabă acela poate sluji Domnu-

lui; că nu i se va strica mintea lui cu privire la Domnul, ci-I va sluji Lui, avînd curată mintea. **8.** Dacă vei face, deci, acestea, vei putea face rod în veacul ce va să vină; și cel care va face acestea, va face rod.

ALTĂ PILDĂ V

54(1)

1. Pe cînd posteam și stăteam pe un munte, mulțumind lui Dumnezeu pentru toate cîte a făcut cu mine [82], văd pe păstor stînd lîngă mine și zicîndu-mi acestea:

— Pentru ce ai venit aici așa dimineață?

— Pentru că fac de gardă [83], Domnule, i-am răspuns eu.

— **2.** Ce este aceasta gardă? m-a întrebat el.

— Postesc, Domnule, i-am spus.

— Dar ce post este acesta, pe care îl postiți? m-a întrebat el.

— După cum m-am obișnuit, i-am răspuns, așa postesc!

— **3.** Nu știți să postiți lui Dumnezeu, mi-a spus el, și nici nu-i folositor postul acesta, pe care îl postiți Lui!

— Pentru ce spui aceasta, Domnule? l-am întrebat eu.

— Îți spun, mi-a răspuns el, că nu-i post postul acesta, pe care vi se pare că-l postiți; dar eu te voi învăța, care post este bine primit și desăvîrșit înaintea lui Dumnezeu.

— Da, Domnule! i-am spus. Mă vei face fericit, dacă voi cunoaște postul cel bine primit de Dumnezeu.

— Ascultă, mi-a zis el, **4.** Dumnezeu nu vrea un astfel de post zadarnic; că postind așa, nu faci nici o faptă de dreptate înaintea lui Dumnezeu. Postește, dar, lui Dumnezeu, un post ca acesta: **5.** să nu faci nici o faptă rea în viața ta, ci slujește Domnului cu inimă curată, păzind poruncile Lui [84] și mergînd pe calea hotărîrilor Lui; să nu se suie în inima ta nici o poftă rea; crede, însă, lui Dumnezeu, că dacă vei face acestea, dacă te vei teme de El și dacă te vei înfrîna de la orice lucru rău, vei trăi în Dumnezeu. Dacă vei face acestea, vei posti post mare și primit de Domnul.

---

82. *Ps.* 115, 3.
83. *«Pentru că fac de gardă»,* adică: *pentru că postesc*; explicația cuvîntului *gardă,* puțin mai jos.
84. *Mt.* 19, 17.

55(2)

1. Ascultă pilda, pe care ți-o voi spune cu privire la post. **2.** Cineva avea o țarină și mulți robi; într-o parte a țarinei a sădit vie; trebuind să plece departe, și-a ales un rob foarte credincios, pe care îl iubea; l-a chemat la el și i-a zis: «Ia via aceasta, pe care am sădit-o, și pune-o pe araci, pînă ce voi veni; altceva să nu-i faci viei. Păzește porunca aceasta a mea și te voi slobozi». Și a plecat stăpînul robului în călătorie. **3.** După plecarea stăpînului, robul s-a apucat și a pus via pe araci. Terminînd de arăcit via, a văzut că via este plină de buruieni. **4.** Și s-a socotit în sine, zicînd: «Am împlinit porunca aceasta a stăpînului; voi săpa deci via; fiind săpată, va fi mai frumoasă; și neavînd buruieni, va da rod mai bogat, pentru că nu va mai fi înăbușită de buruieni». Și s-a apucat de a săpat via și a scos din rădăcină toate buruienile, care erau în vie. Și a ajuns via aceea foarte frumoasă și înfloritoare, ne mai avînd buruieni, care să o înăbușe. 5. După cîtăva vreme, a venit stăpînul țarinei și al robului și s-a dus la vie. Văzînd via arăcită frumos, ba încă și săpată și smulse toate buruienile, iar vița de vie înfloritoare, s-a bucurat foarte de cele făcute de rob. **6.** Chemînd dar, pe fiul lui cel iubit, care-i era moștenitor, și pe prietenii săi, pe care-i avea sfătuitori, le-a spus că a găsit făcute toate cîte-i poruncise robului său. Aceia s-au bucurat împreună cu robul de mărturia, pe care a dat-o despre el stăpînul. **7.** Și le-a spus lor: «Eu am făgăduit robului acestuia slobozenia, dacă-mi va păzi porunca, pe care i-am poruncit-o; mi-a păzit porunca și a mai adăugat încă un lucru bun viei, care mi-a făcut mare plăcere. Pentru lucrul acesta, pe care l-a făcut, vreau să-l fac moștenitor împreună cu fiul meu, pentru că gîndind să facă un lucru bun nu l-a lăsat la o parte, ci l-a împlinit. **8.** Fiul stăpînului a fost de aceeași părere cu tatăl său, ca robul să fie împreună moștenitor cu el. **9.** După puține zile, stăpînul a făcut ospăț și i-a trimis robului multe mîncări de la ospățul lui. Robul, luînd mîncările trimise de stăpînul său, a luat din ele cît îi era de ajuns, iar pe celelalte le-a dat celor împreună robi cu el. 10. Aceștia, luînd mîncările, s-au bucurat și au început să se roage pentru el, ca să găsească și mai mare har înaintea stăpînului, că se purtase așa cu ei. **11.** Stăpînul a auzit de toate întîmplările acestea și s-a bucurat iarăși mult de fapta lui; a chemat din nou pe prietenii lui și pe fiul său și le-a spus ce a făcut robul cu mîncările, pe care le primise; iar ei, încă și mai mult, au fost de părere, ca robul să fie împreună moștenitor cu fiul lui.

56 (3)

1. Eu i-am spus păstorului :

— Domnule, nu înţeleg pildele acestea şi nici nu le pot pricepe, dacă nu mi le tîlcuieşti.

— **2.** Ţi le voi tîlcui pe toate, mi-a spus el, şi-ţi voi lămuri pe toate cîte le-am grăit cu tine. Păzeşte poruncile Domnului [85] şi vei fi bine plăcut înaintea Lui şi vei fi înscris în numărul celor ce păzesc poruncile Lui. **3.** Dacă în afară de porunca lui Dumnezeu vei face vreun lucru bun, îţi vei cîştiga slavă şi mai mare şi vei fi înaintea lui Dumnezeu mai slăvit decît voiai să fii. Dacă păzind poruncile lui Dumnezeu vei adăuga şi slujirile acestea, te vei bucura, dacă le vei îndeplini după porunca sa.

4. I-am spus lui :

— Domnule, voi păzi ceea ce-mi vei porunci ; că ştiu că tu cu mine eşti.

— Voi fi cu tine, mi-a spus el, că ai o rîvnă ca aceasta, pentru a săvîrşi binele ; şi voi fi cu toţi cîţi au aceeaşi rîvnă. **5.** Cînd se păzesc poruncile Domnului, mi-a spus el mai departe, postul acesta este foarte bun. Deci, aşa să păzeşti postul acesta, pe care vrei să-l ţii : **6.** Înainte de toate, fereşte-te de orice cuvînt rău, de orice poftă rea şi curăţeşte-ţi inima de toate deşertăciunile veacului acestuia. Dacă le vei păzi pe acestea, postul acesta va fi desăvîrşit. **7.** Aşa să faci ! Săvîrşind toate cele scrise mai înainte, în ziua aceea în care vrei să posteşti să nu guşti nimic decît pîne şi apă ; şi socotind cîtă cheltuială trebuia să faci în ziua aceea cu mîncărurile, pe care aveai să le mînînci, pune-o de o parte, ca s-o dai văduvei sau orfanului sau săracului ; şi aşa să te smereşti, ca, din smerenia ta, cel ce a primit milostenia să-şi umple sufletul lui şi să se roage Domnului pentru tine. **8.** Deci, dacă vei săvîrşi postul, aşa cum îţi poruncesc, jertfa ta va fi bine primită [86] de Dumnezeu şi postul acesta va fi scris, iar slujirea săvîrşită astfel va fi bună, plină de bucurie şi bine primită de Domnul. **9.** Pe toate acestea aşa să le păzeşti împreună cu copiii tăi şi cu toată casa ta ; de le păzeşti, vei fi fericit ; şi toţi cîţi le vor auzi şi le vor păzi vor fi fericiţi şi toate cîte vor cere de la Domnul vor primi.

---

85. *Eccl.* 12, 13 ; *Mt.* 19, 17.
86. *Înţ. Sir.* 35, 7 ; *Fil.* 4, 18 ; *Is.* 56, 7 ; *Mt.* 5, 24 ; *1 Pt.* 2, 5.

57 (4)

1. M-am rugat mult de el, ca să-mi lămurească pilda țarinii, a stăpînului, a viei, a robului, care a arăcit via, a aracilor, a buruienilor smulse din vie, a fiului și a prietenilor, sfătuitorii lui; că am înțeles că toate acestea sînt o pildă.

2. Păstorul, răspunzînd, mi-a zis:

— Ești foarte îndrăzneț în a întreba! Nu trebuie să întrebi deloc, a continuat el; că dacă trebuie să ți le lămuresc, ți le voi lămuri.

I-am spus lui:

— Domnule, dacă nu-mi lămurești acelea pe care mi le arăți, în zadar le mai văd, că nu voi înțelege ce înseamnă; și la fel, dacă îmi spui pilde și nu mi le tîlcuiești, în zadar le mai aud de la tine.

3. El mi-a răspuns iarăși, zicînd:

— Cel ce este rob lui Dumnezeu și are pe Domnul în inima sa, îi cere pricepere și primește [87] și tîlcuiește orice pildă; și, cu ajutorul Domnului, îi sînt făcute cunoscute cele grăite în pilde; dar toți cîți sînt slabi și leneși la rugăciune, aceia șovăie să ceară de la Domnul. 4. Dar Domnul este îndelung-răbdător și dă tuturor care-I cer fără șovăire. Tu, însă, care ești întărit de îngerul cel slăvit, care ai primit de la el o rugăciune ca aceasta și nu ești leneș, pentru ce nu ceri de la Domnul pricepere, ca s-o primești?

Și i-am spus eu:

— 5. Domnule, pentru că te am pe tine lîngă mine, ție trebuie să-ți cer și să te întreb. Că tu îmi arăți toate și tu vorbești cu mine. Dacă aș fi văzut și auzit acestea fără tine, aș fi rugat pe Domnul, să mi le lămurească.

58 (5)

— 1. Ți-am spus, și nu de mult, mi-a zis el, că ești șiret și îndrăzneț, cînd mă întrebi de tîlcuirea pildelor. Dar pentru că ești atît de stăruitor, îți voi tîlcui pilda țarinii și a celorlalte legate de ea, ca să le faci cunoscute tuturora. Ascultă acum, mi-a zis el, și înțelege-le! 2. *Țarina este lumea aceasta* [88], iar stăpînul țarinei este «*Cel ce a făcut pe toate*» [89], Cel ce le-a întocmit și le-a întărit [90]; fiul este Duhul cel Sfînt, iar robul este Fiul lui Dumnezeu; vițele de vie sînt poporul acesta, pe care El l-a sădit. 3. Aracii sînt sfinții îngeri ai Domnului, cei care

87. *Iac.* 1, 5. 6; 3 *Regi* 3, 11.
88. *Mt.* 13, 39.
89. *Efes.* 3, 9; *Apoc.* 4, 11.
90. *Ps.* 67, 29.

ţin poporul Lui; buruienile cele smulse din vie sînt fărădelegile robilor lui Dumnezeu; mîncărurile, pe care i le-a trimis de la ospăţ, sînt poruncile, pe care le-a dat poporului Lui, prin Fiul Său; prietenii şi sfătuitorii sînt sfinţii îngeri cei întîi creaţi; plecarea departe a stăpînului este timpul cît mai rămîne pînă la venirea Lui.

4. Şi i-am spus:

— Domnule, toate sînt mari, minunate şi slăvite! Cum aş fi putut, Domnule, i-am spus eu, să le înţeleg pe acestea? Nici un alt om, oricît de priceput ar fi el, nu poate să le înţeleagă! Lămureşte-mi, Domnule, întrebarea, pe care am să ţi-o pun.

— **5.** Spune-mi, mi-a zis el, dacă vrei ceva!

Şi l-am întrebat:

— Pentru ce, Domnule, Fiul lui Dumnezeu este în pildă un chip de rob?

59 (6)

— **1.** Ascultă! mi-a spus. Fiul lui Dumnezeu nu stă în chip de rob, ci stă în mare stăpînire şi domnie.

— Cum, Domnule? i-am spus. Nu înţeleg.

Păstorul mi-a spus:

— **2.** Dumnezeu a sădit via, adică a făcut poporul şi l-a dat Fiului Său; şi Fiul a pus pe îngerii Lui peste ei ca să-i păzească pe fiecare din ei; şi El a curăţit păcatele lor, ostenindu-se mult şi îndurînd multe suferinţe; că nimeni nu poate săpa via fără osteneală şi durere. **3.** Curăţind, dar, păcatele poporului, le-a arătat lor cărările vieţii [91], dîndu-le lor legea, pe care a primit-o de la Tatăl Său [92]. Vezi dar, a continuat el, că El este Domnul poporului, luînd toată stăpînirea de la Tatăl Său [93]. **4.** Cît priveşte că Domnul a luat ca sfătuitor pe Fiul Lui şi pe slăviţii îngeri pentru moştenirea dată robului, ascultă! **5.** Duhul cel Sfînt, Care există mai înainte şi Care a creat toată făptura, a locuit în trupul, pe care Dumnezeu l-a voit [94]. Aşadar, trupul acesta, în care a locuit Duhul cel Sfînt, a robit bine Duhului, umblînd în sfinţenie şi curăţie, fără să pîngărească în vreun fel Duhul. **6.** Aşadar, pentru că trupul a vieţuit bine şi curat, pentru că s-a ostenit împreună cu Duhul, pentru că a lucrat împreună cu el în orice lucru şi a dus o viaţă plină de tărie şi curaj, de aceea Dumnezeu l-a ales să fie tovarăş cu Duhul Sfînt; i-a plăcut lui Dumnezeu mersul acestui trup, că nu s-a pîngărit

91. *Ps.* 15, 11; *Pilde* 16, 17.
92. *In.* 10, 18; 12, 49; 14, 31; 15, 10.
93. *Mt.* 28, 18; *Efes.* 1, 20—23.
94. Urmează că Sfîntul Duh a locuit în trupul lui Hristos.

pe pămînt, avînd Duhul cel Sfînt. **7.** Dumnezeu a luat sfătuitori pe Fiul și pe îngerii cei slăviți, pentru ca și trupul acesta, robind fără prihană Duhului, să aibă un loc de sălășluire, ca să nu pară că și-a pierdut plata pentru robia lui. Orice trup, în care a locuit Duhul cel Sfînt [95], va primi plată, dacă va fi găsit nepătat și neîntinat. **8.** Ai dar și tîlcuirea acestei pilde.

60 (7)

— **1.** M-am bucurat, Domnule, i-am spus eu, auzind tîlcuirea aceasta !

— Ascultă acum ! mi-a zis el. Păstrează trupul acesta curat și nepătat, ca Duhul, care locuiește în el, să dea mărturie de el și să fie îndreptățit trupul tău. **2.** Vezi să nu se suie la inima ta gîndul că trupul acesta este stricăcios [96] și să-l supui vreunei întinăciuni. Dacă-ți întinezi trupul, întinezi și Duhul cel Sfînt ; iar dacă întinezi trupul, nu vei trăi.

— **3.** Dar dacă cineva a fost neștiutor, Domnule, înainte de a auzi cuvintele acestea, l-am întrebat eu, cum se va mîntui omul, care și-a întinat trupul său ?

— Pentru păcatele de mai înainte, săvîrșite din neștiință, mi-a răspuns el, numai Dumnezeu poate să dea vindecare ; că toată stăpînirea este a Lui. **4.** Dar de acum înainte, păzește-te ! Iar Domnul fiind mult milostiv, le va vindeca pe acelea, dacă pe viitor nu-ți vei întina nici trupul, nici duhul ; că amîndouă sînt împreună și nu poate fi întinat unul fără altul. Păstrează-le, dar, curate pe amîndouă și vei trăi în Dumnezeu.

PILDA VI

61 (1)

1. Pe cînd ședeam în casa mea, slăvind pe Domnul pentru toate cîte am văzut și cugetam la porunci că sînt bune, puternice, pline de veselie, slăvite și în stare să mîntuie sufletul omului [97], ziceam în mine acestea : «Fericit voi fi, dacă voi umbla în poruncile acestea și fericit va fi cel care va umbla în ele !» [98]. **2.** În timp ce grăiam în mine acestea, dintr-o dată văd pe păstor așezat lîngă mine și spunîndu-mi acestea :

95. Duhul Sfînt, deci, n-a locuit numai în trupul lui Hristos, ci locuiește și în trupurile credincioșilor.
96. Mărturisirea lui Herma despre învierea trupurilor.
97. *Iac.* 1, 21.
98. *Ps.* 1, 1—2 ; 118, 1.

— Pentru ce te îndoiești de poruncile, pe care ți le-am dat? Sînt bune! Nu te îndoi deloc, ci întărește-ți credința în Domnul și să umbli în ele! Eu te voi întări în ele. **3.** Aceste porunci sînt de folos celor care au să se pocăiască; dacă nu vor umbla în ele, zadarnică le este pocăința lor. **4.** Voi, care vă pocăiți, aruncați de pe voi răutățile veacului acestuia, care vă strivește. Îmbrăcînd toată virtutea dreptății, veți putea păzi poruncile acestea și nu veți mai adăuga păcate la păcatele voastre. Nemaiadăugînd altele, veți scutura de pe voi păcatele voastre de mai înainte. Umblați, dar, în poruncile mele și veți trăi în Dumnezeu. Acestea vi s-au spus de mine.

5. După ce a grăit acestea cu mine, mi-a zis:

— Să mergem la cîmp și-ți voi arăta pe păstorii oilor!

— Să mergem, Domnule! i-am răspuns.

Ne-am dus într-o cîmpie și mi-a arătat un cioban tînăr, îmbrăcat în haine de culoare galbenă. **6.** Păștea foarte multe oi; și oile acestea pășteau ca și cum ar petrece; erau foarte răsfățate și vesele, sărind de ici colo; și ciobanul acesta era foarte vesel de turma lui; însăși fața ciobanului era foarte veselă și alerga printre oi; și am văzut și alte oi, care stăteau într-un loc, se desfătau și petreceau, dar nu săreau.

62 (2)

1. Păstorul mi-a zis:

— Vezi pe ciobanul acesta?

— Îl văd, Domnule! i-am răspuns eu.

— Acesta, mi-a spus el, este îngerul desfătării și al amăgirii. Acesta duce la pieire sufletele robilor lui Dumnezeu, ale celor deșerți; îi întoarce de la adevăr, amăgindu-i cu poftele cele rele și în ele își găsesc pieirea. **2.** Că ei uită poruncile Dumnezeului Celui viu și umblă în amăgirile și desfătările cele deșarte și sînt pierduți de îngerul acesta, unii spre moarte, iar alții spre stricăciune.

3. Și i-am spus lui:

— Domnule, eu nu știu ce înseamnă spre moarte și ce înseamnă spre stricăciune.

— Ascultă! mi-a spus el. Oile pe care le-ai văzut foarte vesele și sărind sînt oamenii, care s-au depărtat desăvîrșit de Dumnezeu și s-au dat pe ei poftelor veacului acestuia; pentru ei nu mai este pocăință spre viață, că au hulit numele Domnului. Pentru unii ca aceștia este moartea. **4.** Oile, pe care le-ai văzut că nu sar, ci pasc într-un loc, sînt oamenii, care s-au dat pe ei înșiși desfătărilor și amăgirilor, dar n-au

hulit pe Domnul; aceştia sînt cei stricaţi pentru adevăr; pentru ei este nădejde de mîntuire şi prin ea pot trăi. Aşadar, stricăciunea are nădejde de refacere, dar moartea aduce pieire veşnică.

5. Am înaintat puţin şi mi-a arătat un cioban mare, sălbatec la faţă, care purta în jurul lui o piele albă de capră; pe umăr avea o traistă, iar în mînă un ciomag aspru şi noduros şi un bici mare; avea privirea crudă, că te înfricoşa; aşa-i era privirea. **6.** Ciobanul acesta a luat de la ciobanul cel tînăr oile acelea care petreceau şi se desfătau, dar nu săreau; şi le-a dus într-un loc prăpăstios, plin de spini şi de ciulini, ca oile să nu se poată descurca din spini şi din ciulini, ci să se încurce în spini şi în ciulini. **7.** Încurcate, aşadar, acolo, păşteau spinii şi ciulinii şi se chinuiau foarte tare, că erau bătute de cioban; ciobanul le alunga de ici colo şi nu le lăsa deloc să se odihnească; şi nu aveau deloc oile acelea linişte.

63 (3)

1. Văzîndu-le, dar, atît de bătute şi de chinuite, mi-a fost milă de ele, că se chinuiau aşa şi nu aveau deloc odihnă. Şi i-am spus păstorului, care grăia cu mine:

— **2.** Domnule, cine este ciobanul acesta atît de nemilos şi de rău, care nu are nici o milă de oile acestea?

— Acesta, mi-a răspuns el, este îngerul pedepsei; el face parte dintre îngerii cei drepţi, dar este pus spre pedepsire. **3.** El ia pe cei care s-au rătăcit de la Dumnezeu şi au umblat în poftele şi amăgirile veacului acestuia şi-i pedepseşte pe fiecare, după cum merită, cu pedepse cumplite şi felurite.

— **4.** Aş vrea, Domnule, i-am spus eu, să ştiu cum sînt aceste felurite pedepse.

— Ascultă, mi-a răspuns el, feluritele chinuri şi pedepse! Chinurile sînt acelea pe care le întîlnim în viaţă: unii sînt pedepsiţi cu pagube, alţii cu lipsuri, alţii cu felurite boli, alţii cu o veşnică frămîntare, alţii sînt ocărîţi de cei nevrednici şi suferă alte multe necazuri. **5.** Că mulţi, frămîntaţi de gîndurile lor, se aruncă în multe afaceri şi nu propăşesc deloc; şi-şi spun că nu le merge bine în afacerile lor, dar nu se urcă în inima lor gîndul, că au făcut fapte rele, ci dau vina pe Domnul. **6.** Cînd, însă, sînt striviţi de necaz, atunci îmi sînt daţi mie spre bună învăţătură; se întăresc în credinţa Domnului şi slujesc Domnului în celelalte zile ale vieţii lor cu inima curată[99]; cînd se

99. *Ps.* 50, 11.

pocăiesc, se urcă în inima lor faptele cele rele, pe care le-au făcut, și slăvesc pe Dumnezeu că este Judecător drept[100], că pe bună dreptate a pătimit fiecare toate după faptele lui[101]; iar pe viitor slujesc Domnului cu inima lor curată și propășesc în toate faptele lor[102], primind de la Domnul toate cîte cer[103]; și atunci vor slăvi pe Domnul, că mi-au fost mie dați și numai sufăr nici un rău.

64 (4)

1. I-am spus lui:

— Domnule, lămurește-mi încă și acest lucru!

— Ce dorești? m-a întrebat el.

I-am spus:

— Dacă cei care se desfătează și au trăit amăgiți sînt chinuiți tot atîta vreme cît se desfătează și sînt amăgiți.

— Tot atîta vreme sînt chinuiți, mi-a răspuns el.

— **2.** Sînt chinuiți foarte puțin, Domnule, i-am spus eu; ar trebui ca cei care se desfătează așa și uită pe Dumnezeu, să fie chinuiți de șapte ori mai mult.

— **3.** Fără de minte ești, mi-a spus el, și nu pricepi tăria chinului.

— Dacă aș pricepe, i-am spus eu, nu te-aș întreba, ca să mă lămurești!

— Ascultă, mi-a grăit el, tăria celor două! **4.** Vremea desfătării și a amăgirii este un ceas; iar un ceas de chin are tăria a treizeci de zile. Așadar dacă cineva se desfătează și se amăgește o zi și se chinuiește o zi, această singură zi de chin are tăria unui an întreg. Deci cîte zile se desfătează cineva, tot atîția ani se chinuie. Vezi, dar, a încheiat el, că timpul de desfătare și de amăgire este foarte scurt, dar timpul de pedeapsă și de chin lung.

65 (5)

— **1.** Domnule, i-am spus eu, pentru că n-am înțeles bine vremurile de amăgire, de desfătare și de chin, lămurește-mi-le mai bine!

2. Răspunzînd, mi-a zis:

— Lipsa ta de judecată este neclintită și nu vrei să-ți curățești inima și să slujești lui Dumnezeu! Vezi, mi-a spus în continuare, nu cumva să se împlinească timpul și să fii găsit fără de minte. Ascultă,

100. *Ps.* 7, 12; *2 Mac.* 12, 6; *2 Tim.* 4, 8.
101. *Mt.* 16, 27; *Apoc.* 2, 23; *Ps.* 61, 11; *Pilde* 24, 12; *1 Pt.* 1, 17.
102. *Ps.* 1, 3.
103. *Mt.* 21, 22; *1 In.* 3, 22.

dar, după cum voiești, ca să le pricepi. **3.** Cel care trăiește în desfătări și amăgiri o singură zi și face ce voiește, se îmbracă cu multă nebunie și nu înțelege faptele, pe care le face, iar a doua zi uită ce a *făcut cu o zi mai înainte*, că desfătarea și amăgirea nu are ținere de minte din pricina nebuniei cu care-i îmbrăcat; dar pedeapsa și chinul, cînd se lipește de om o singură zi, este pedepsit și chinuit un an întreg, pentru că pedeapsa și chinul are bună ținere de minte. **4.** Cel chinuit și pedepsit un an întreg își amintește atunci de desfătare și de amăgire și cunoaște că din pricina lor suferă chinul și pedeapsa. Orice om care se desfătează și se amăgește este chinuit așa, pentru că, avînd viață, s-a dat singur în mîinile morții.

— **5.** Domnule, l-am întrebat eu, care desfătări sînt vătămătoare?

— Orice faptă, mi-a răspuns el, pe care o face omul de plăcere, este desfătare; mîniosul, care-și dă drumul pasiunii sale, se desfătează; cel ce săvîrșește adulter, bețivul, clevetitorul, mincinosul, lacomul, jefuitorul și orice om, care face fapte asemănătoare cu acestea, se desfătează cu această boală a lui; că se bucură de fapta lui. **6.** Toate aceste desfătări sînt vătămătoare pentru robii lui Dumnezeu. Drin pricina acestor amăgiri, deci, sînt pedepsiți și chinuiți. **7.** Sînt, însă, și desfătări care mîntuie pe oameni; că mulți oameni se desfătează cînd fac bine, fiind împinși spre bine de propria lor plăcere. Această plăcere, dar, este de folos robilor lui Dumnezeu și aduce viață unui om ca acesta; desfătările vătămătoare, de care am vorbit mai înainte, însă, aduc chinuri și pedepse; iar dacă aceia stăruie și nu se pocăiesc, își agonisesc loruși moarte.

PILDA VII

66

1. După cîteva zile am văzut pe păstor în aceeași cîmpie unde văzusem pe ciobani. Și mi-a zis:

— Ce cauți?

— Am venit aici, Domnule, i-am spus eu, să te rog să poruncești ciobanului, care pedepsește, să iasă din casa mea, că mă necăjește tare.

— Trebuie să te necăjească, mi-a răspuns el, că așa a poruncit îngerul cel slăvit cele cu privire la tine; că vrea ca tu să fii pus la încercare.

— Dar ce rău atît de mare am făcut, Domnule, i-am spus, ca să fiu dat acestui înger?

— 2. Ascultă, mi-a spus el. Păcatele tale sînt multe, dar nu atît de mari, ca tu să fii dat acestui înger; casa ta[104], însă, a făcut mari păcate și fărădelegi; îngerul cel slăvit s-a amărît din pricina faptelor lor și pentru aceea a poruncit ca tu să fii necăjit cîtăva vreme, ca aceia să se pocăiască și să se curățească de orice poftă a veacului acestuia. Cînd se vor pocăi și curăți, atunci va pleca de la tine îngerul pedepsirii.

3. Și eu i-am spus:

— Domnule, dacă aceia au făcut unele ca acelea, că s-a amărît îngerul cel slăvit, ce vină am eu?

— De altfel aceia, mi-a răspuns el, nu pot avea necazuri, dacă n-ai necazuri tu, capul casei; avînd tu necazuri, vor avea neapărat și aceia; iar cînd ție îți merge bine, ei nu pot avea vreun necaz.

— 4. Dar, iată, Domnule, i-am spus, s-au pocăit din toată inima lor!

— Știu și eu, mi-a zis el, că s-au pocăit din toată inima lor! Dar îți închipui, m-a întrebat, că dacă s-au pocăit, li s-au iertat îndată păcatele? Nu, negreșit! Ci trebuie ca cel ce se pocăiește să-și chinuiască sufletul lui, să se smerească tare în orice faptă a lui și să fie necăjit cu multe și felurite necazuri; iar dacă îndură necazurile venite asupra lui, atunci negreșit, Cel ce a creat și a întărit pe toate[105] se va milostivi de el și-i va da vindecare. 5. Și asta negreșit, dacă va vedea că inima celui ce se pocăiește s-a curățit de orice lucru rău. Ție, dar, și casei tale îți este de folos să ai acum necazuri. Dar pentru ce-ți grăiesc atîtea? Tu trebuie să ai necazuri, precum a poruncit îngerul acela al Domnului, care mi te-a dat mie. Iar pentru asta mulțumește Domnului, că te-a socotit vrednic să-ți facă mai dinainte cunoscut necazul, pentru ca, cunoscîndu-l mai dinainte, să-l înduri cu tărie.

6. Și i-am spus lui:

— Domnule, tu ești cu mine și voi putea îndura orice necaz.

— Eu, mi-a spus el, voi fi cu tine; și voi ruga pe îngerul cel pedepsitor să te necăjească mai ușor; vei avea puțină vreme necazuri, apoi îți vei recăpăta iarăși starea ta de mai înainte. Continuă numai să fii smerit și să slujești Domnului Dumnezeu cu inimă curată; și tu și copiii tăi și casa ta! Umblă în poruncile mele, pe care ți le-am poruncit, și pocăința ta va putea fi puternică și curată. 7. Și dacă vei păzi

104. *cei din casa ta*, adică: *copiii și soția*.
105. *Efes.* 3, 9; *Ps.* 67, 29.

acestea împreună cu casa ta, se va depărta orice necaz de tine. Şi se va depărta necazul de toţi cei care vor umbla în aceste porunci ale mele, a încheiat el.

PILDA VIII

67(1)

1. Păstorul mi-a arătat o salcie, care acoperea cîmpia şi munţii; iar sub frunzişul salciei veniseră toţi cei chemaţi în numele Domnului. **2.** Alături de salcie stătea îngerul cel slăvit şi foarte înalt al Domnului [106], cu o seceră mare şi tăia ramuri din salcie şi le dădea poporului, pe care salcia îl acoperea; dar le dădea mlădiţe mici, lungi ca de un cot. **3.** După ce au primit toţi mlădiţe, îngerul a pus secera jos; şi copacul acela a rămas întreg, aşa cum îl văzusem la început. **4.** M-am minunat şi mi-am zis în mine însumi: «Cum se face că s-au tăiat atîtea ramuri şi copacul este tot întreg?».

Păstorul mi-a zis:

— Nu te minuna, dacă a rămas întreg copacul, deşi i s-au tăiat atîtea ramuri! Lasă, să vezi totul, mi-a spus el, şi atunci îţi voi explica ce înseamnă.

5. Îngerul, care dăduse poporului mlădiţe, le-a cerut iarăşi de la ei; şi-i chema la el în ordinea în care primiseră mlădiţele; şi fiecare din ei îi dădea mlădiţele. Îngerul Domnului le lua şi se uita la ele. **6.** De la unii primea mlădiţele uscate şi mîncate ca de cari; îngerul a poruncit celor ce-au adus asemenea mlădiţe să stea deoparte. **7.** Alţii i-au dat îngerului mlădiţe uscate, dar nu erau mîncate de cari; şi acestora le-a poruncit să stea deoparte. **8.** Alţii i-au dat mlădiţele uscate pe jumătate; şi aceştia au fost aşezaţi deoparte. **9.** Alţii i-au dat mlădiţele lor pe jumătate uscate şi cu crăpături; şi aceştia au fost aşezaţi deoparte. **10.** Alţii au dat mlădiţele lor verzi, dar cu crăpături; şi aceştia au fost aşezaţi deoparte. **11.** Alţii au dat mlădiţele lor pe jumătate uscate şi pe jumătate verzi; şi aceştia au fost aşezaţi deoparte. **12.** Alţii au adus mlădiţele lor, cu două părţi din mlădiţe verzi, iar a treia parte uscată; şi aceştia au fost aşezaţi deoparte. **13.** Alţii au dat mlădiţele lor cu două părţi uscate, iar a treia verde; şi aceştia au fost aşezaţi deoparte. **14.** Alţii au dat mlădiţele lor în întregime verzi, afară de o mică parte; cea mai mică parte a acestor mlădiţe era uscată şi anume vîrful; dar aveau şi crăpături în ele; şi aceştia au

106. Herma identifică, în 69 (3), pe acest *«înger slăvit şi foarte înalt»* cu arhanghelul Mihail.

fost așezați deoparte. **15.** Mlădițele altora aveau o foarte mică parte verde, restul era uscat; și aceștia au fost așezați deoparte. **16.** Alții au venit aducînd mlădițele verzi, așa cum le primiseră de la înger; cea mai mare parte din mulțime a adus astfel de mlădițe; îngerul s-a bucurat foarte mult de aceștia; și aceștia au fost așezați deoparte. **17.** Alții au adus mlădițele lor verzi și cu lăstari; și aceștia au fost așezați deoparte; și de aceștia a fost foarte vesel îngerul. **18.** Alții au adus mlădițele lor verzi și cu lăstari, dar lăstarii aveau ca un fel de rod; și erau foarte veseli bărbații aceia, ale căror mlădițe au fost găsite așa. Și îngerul se bucura de aceștia; împreună cu el era și păstorul foarte vesel de aceștia.

68 (2)

1. Îngerul Domnului a poruncit să i se aducă cununi. Au fost aduse cununi făcute ca din ramuri de finic; și a încununat pe bărbații care aduseseră mlădițele care aveau lăstari și rod și i-a trimis în turn. **2.** A trimis în turn și pe ceilalți, care aduseseră mlădițele cu lăstari, dar nu aveau rod, dîndu-le lor pecete [107]. **3.** Toți care mergeau în turn aveau aceeași îmbrăcăminte albă ca zăpada. **4.** I-a trimis în turn și pe cei care dăduseră mlădițele verzi, așa cum le primiseră, după ce le-a dat îmbrăcăminte albă și pecete. **5.** După ce îngerul a terminat acestea, a zis păstorului:

— Eu plec; dar tu du-i pe aceștia înăuntru zidurilor, după cum este vrednic fiecare să locuiască acolo. Cercetează cu grijă mlădițele lor și așa du-i înăuntru; cercetează-le, însă, cu grijă. Vezi să nu-ți scape cineva, mi-a spus el; dar dacă îți va scăpa cineva, eu îl voi proba la altar.

6. Îngerul a plecat, după ce a spus acestea păstorului. După plecarea îngerului, păstorul mi-a spus:

— Să luăm de la toți mlădițele și să le sădim; să vedem dacă unele din ele vor putea trăi.

I-am spus lui:

— Domnule, cum pot să trăiască acestea, dacă sînt uscate?

7. Răspunzîndu-mi, mi-a zis:

107. În creștinismul primitiv prin *pecete* se înțelegea botezul. Aici, însă, *pecetea* nu mai este botezul, ci un semn distinctiv pentru mărturisitori și drepți. În 72 (6), 3, cuvîntul pecete este folosit de două ori, cu două sensuri: prima dată (*«cei ce au crezut au primit pecetea»)* înseamnă botez; a doua oară (*«să-și cunoască faptele lor și să se pocăiască, luînd de la tine pecetea»)* nu mai înseamnă botez, ci pocăință, sau cu alte cuvinte: pecetea botezului reparată prin pocăință (la: *A. Lelong,* Op. cit., p. 206, n. 6, 3).

— Copacul acesta este salcie şi de felul lui e plin de viaţă; dacă se sădesc, deci, mlădiţele şi primesc puţină umezeală, multe din ele vor trăi; voi încerca apoi să le dau şi apă. Dacă vreuna din ele va putea trăi, mă voi bucura împreună cu ele; dar dacă nu vor trăi, nu eu voi fi găsit leneş.

8. Păstorul mi-a poruncit să-i chem, aşa cum erau aranjaţi. Au venit cete-cete şi au dat păstorului mlădiţele. Păstorul a luat mlădiţele, le-a sădit în ordinea cetelor; după ce le-a sădit, a turnat pe ele multă apă, încît de apă nu se vedeau mlădiţele. **9.** După ce a udat mlădiţele, mi-a spus:

— Să mergem şi după cîteva zile să ne întoarcem, să cercetăm toate aceste mlădiţe; că Cel care a făcut copacul acesta vrea să trăiască toţi[108] cîţi au luat din el ramuri. Nădăjduiesc şi eu că cea mai mare parte din mlădiţele acestea, primind umezeală şi fiind udate cu apă, vor trăi.

69 (3)

1. Şi i-am spus păstorului:

— Fă-mi cunoscut, Domnule, ce înseamnă copacul acesta; sînt nedumerit cu privire la el; s-au tăiat din el atîtea ramuri şi copacul a rămas întreg şi nu se vede deloc că s-ar fi tăiat ceva din el. De aceea sînt nedumerit.

— **2.** Ascultă! mi-a răspuns el. Copacul acesta mare, care acoperă cîmpiile şi munţii şi tot pămîntul, este legea lui Dumnezeu, care a fost dată în întreaga lume. Iar legea aceasta este Fiul lui Dumnezeu; ea a fost predicată pînă la marginile pămîntului; popoarele de sub acoperişul salciei sînt cei care au auzit predica şi au crezut în El. **3.** Îngerul cel mare şi slăvit este Mihail, cel care are stăpînire peste acest popor şi-l conduce; el este cel ce dă legea în inimile credincioşilor; îi cercetează pe cei cărora le-a dat legea, să vadă dacă au păzit-o. **4.** Uită-te la mlădiţele fiecăruia; că mlădiţele sînt legea. Vezi că multe din mlădiţe sînt de neîntrebuinţat; după ele vei cunoaşte pe toţi cîţi n-au păzit legea şi vei vedea locuinţa fiecăruia.

— **5.** Domnule, l-am întrebat eu, pentru ce pe unii i-a trimis în turn, iar pe alţii ţi i-a lăsat ţie?

— Toţi cîţi au călcat legea, pe care au primit-o de la el, mi-a răspuns păstorul, mi i-a lăsat în stăpînirea mea, ca să se pocăiască; iar

108. *1 Tim.* 2, 4.

pe toți cei cărora le-a plăcut legea și au păzit-o, îi are în stăpînirea lui.

— 6. Cine sînt, Domnule, l-am întrebat, cei încununați, care au intrat în turn?

Răspunzîndu-mi, mi-a zis:

— Cei încununați sînt cei care au luptat cu diavolul și l-au biruit; aceștia sînt cei care au pătimit pentru lege. 7. Ceilalți, care au dat înapoi mlădițele lor verzi și cu lăstari, dar fără rod, sînt cei ce au avut necazuri pentru lege; n-au pătimit, dar nici n-au tăgăduit legea lor. 8. Cei care au dat înapoi verzi mlădițele, pe care le-au primit, sînt sfinții, drepții, care au fost mereu cu inima curată și au păzit poruncile Domnului[109]. Celelalte mlădițe le vei cunoaște, cînd voi cerceta mlădițele acelea, pe care le-am sădit și le-am udat.

70(4)

1. După puține zile am venit tot în acel loc și păstorul a stat în locul îngerului celui mare, iar eu m-am așezat lîngă el. Și mi-a zis:

— Încinge-te cu șorț și slujește-mi!

M-am încins cu un șorț curat, făcut din sac. 2. Văzîndu-mă încins și gata să-i slujesc, mi-a zis:

— Cheamă pe bărbații ale căror mlădițe au fost sădite, în ordinea cetelor, în care fiecare a dat mlădița.

M-am dus în cîmpie și i-am chemat pe toți; și s-au strîns toate cetele.

3. Păstorul le-a zis:

— Fiecare să-și scoată mlădița lui și să mi-o aducă mie.

4. Mai întîi au adus mlădițele cei care le avuseseră uscate și ciupite; și au fost găsite mlădițele tot uscate și ciupite; și le-a poruncit acelora să stea deoparte. 5. Apoi au adus mlădițele cei care le avuseseră uscate, dar nu erau ciupite; unii din ei au adus verzi mlădițele, iar alții uscate și ciupite ca de carii. Păstorul a poruncit ca acei care le-au adus verzi să stea deoparte, iar celor care le-au adus uscate și ciupite le-a poruncit să stea cu cei dintîi. 6. Apoi au adus mlădițele cei care le avuseseră pe jumătate uscate și cu crăpături; mulți dintre ei le-au adus verzi și fără crăpături, iar unii le-au adus verzi și cu lăstari, iar în lăstari roade, așa cum le aveau cei care au mers în turn încununați; unii le-au adus uscate și roase, alții uscate și neroase, iar

109. *Eccl.* 12, 13; *Mt.* 19, 17.

alții așa cum erau, pe jumătate uscate și cu crăpături. Păstorul le-a poruncit ca fiecare din ei să se așeze deosebit, unii în cetele lor, iar alții deoparte.

71 (5)

1. Apoi le-au adus cei care avuseseră mlădițele verzi, dar cu crăpături; toți aceștia le-au adus verzi și s-au așezat în ceata lor. S-a bucurat păstorul de aceștia, că toți s-au schimbat și au îndepărtat crăpăturile lor. **2.** Le-au adus și cei care avuseseră mlădițele pe jumătate verzi și pe jumătate uscate; mlădițele unora au fost găsite complet verzi, ale altora pe jumătate uscate, ale altora uscate și roase, ale altora verzi și cu lăstari; toți aceștia au plecat fiecare la ceata lui. **3.** Apoi le-au adus cei care avuseseră mlădițele două părți verzi și a treia parte uscată. Mulți din ei le-au adus verzi, mulți pe jumătate uscate, iar alții uscate și roase; toți aceștia au fost trimiși fiecare la ceata lui. **4.** Alții au adus mlădițele lor două părți uscate, iar a treia parte verde; mulți din ei le-au adus pe jumătate uscate; unii uscate și roase; unii pe jumătate uscate și cu crăpături; foarte puțini le-au adus verzi. Toți aceștia s-au așezat în ceata lor. **5.** Au adus și cei care avuseseră mlădițele lor verzi, dar foarte puțin uscate și cu crăpături; dintre aceștia unii le-au adus verzi, iar alții verzi și cu lăstari; au plecat și aceștia la ceata lor. **6.** Apoi le-au adus cei care avuseseră mlădițele foarte puțin verzi, iar cealaltă parte uscată; mlădițele acestora au fost găsite în cea mai mare parte verzi cu lăstari și cu rod în lăstari; iar altele în întregime verzi. De aceste mlădițe s-a bucurat mult păstorul că au fost găsite așa. Au plecat și aceștia fiecare la ceata sa.

72 (6)

1. După ce păstorul a cercetat mlădițele tuturora, mi-a zis:

— Ți-am spus că acest copac este plin de viață? Vezi cîți s-au pocăit și s-au mîntuit?

— Văd, Domnule, i-am răspuns eu.

— Să vezi din asta, mi-a spus el, că milostivirea Domnului este mare și slăvită și că a dat Duh celor vrednici de pocăință.

— **2.** De ce nu s-au pocăit toți, Domnule? l-am întrebat eu.

— Domnul, mi-a răspuns el, a dat pocăință celor pe care i-a văzut că au să fie cu inimă curată și au să-I slujească Lui din toată inima; dar celor la care a văzut viclenia și răutatea și a văzut că au să se pocăiască fățarnic, acelora nu le-a dat pocăință, ca nu cumva să hulească din nou legea Lui.

3. Şi i-am spus:

— Domnule, tîlcuieşte-mi acum cine sînt cei care au adus mlădiţele şi care este locuinţa lor, pentru ca, auzind tîlcuirea, cei ce au crezut şi au primit pecetea, dar au sfărîmat-o şi n-au păstrat-o întreagă, să-şi cunoască faptele lor şi să se pocăiască, luînd de la tine pecetea şi astfel să slăvească pe Domnul, că s-a milostivit de ei şi te-a trimis pe tine să reînnoieşti duhurile lor.

— **4.** Ascultă! mi-a spus el. Cei ale căror mlădiţe s-au găsit uscate şi mîncate de carii sînt apostaţii, trădătorii Bisericii şi cei care au hulit cu păcatele lor pe Domnul, ba încă le-a şi fost ruşine de numele Domnului invocat peste ei [110]. Aceştia au murit complet pentru Dumnezeu. Iată nici unul din ei nu s-a pocăit, deşi au auzit cuvintele pe care le-ai grăit lor, pe care ţi le-am poruncit ţie; de la aceştia viaţa s-a depărtat. **5.** Cei care au adus mlădiţele uscate şi neputrezite sînt şi ei aproape de aceştia; că erau făţarnici, introduceau învăţături străine, întorceau de la credinţă pe robii lui Dumnezeu, mai ales pe cei cu păcate, nelăsîndu-i să se pocăiască, ci convingîndu-i cu învăţăturile lor nebuneşti. Aceştia au nădejde de pocăinţă. **6.** Iată mulţi dintre ei s-au pocăit, cînd le-ai spus poruncile mele şi se vor mai pocăi şi alţii. Toţi cîţi nu se vor pocăi, şi-au pierdut viaţa lor; dar toţi dintre ei cîţi s-au pocăit au ajuns mai buni şi locuinţa lor este înăuntru zidurilor celor dintîi; iar unii s-au urcat chiar în turn. Vezi, dar, mi-a spus el, că pocăinţa aduce viaţă celor păcătoşi, iar nepocăinţa, moarte.

73 (7)

1. Ascultă şi despre cei care au adus mlădiţele pe jumătate uscate şi cu crăpături în ele. Toţi cîţi au avut mlădiţele pe jumătate uscate sînt cei care au îndoieli; ei nu sînt nici vii, nici morţi. **2.** Cei care aveau mlădiţele pe jumătate uscate şi cu crăpături în ele sînt cei care au îndoieli şi sînt bîrfitori; aceştia n-au niciodată pace cu ei înşişi [111], ci totdeauna sînt în ceartă cu cineva. Şi aceştia, a adăugat el, se mai pot pocăi. Vezi, mi-a spus el, că unii din ei au şi făcut pocăinţă; şi mai au încă nădejde de mîntuire. **3.** Cîţi dintre ei s-au pocăit au locuinţă în turn; cîţi dintre ei se vor pocăi mai tîrziu, vor locui înăuntru zidurilor; dar cîţi nu se vor pocăi, ci vor stărui în faptele lor, cu moarte vor muri. **4.** Cei care au adus mlădiţele lor verzi dar cu crăpături, au fost totdeauna credincioşi şi buni, dar au avut oarecare gelozie între ei pentru locurile cele dintîi şi pentru slavă; dar toţi aceştia sînt ne-

110. *Fapte* 15, 17; *Iac.* 2, 7.
111. *1 Tes.* 3, 11.

buni, de vreme ce se pizmuiesc unii pe alţii pentru locurile cele dintîi. **5.** Şi aceştia, însă, după ce au auzit poruncile mele, au ajuns buni, s-au curăţit pe ei înşişi şi s-au pocăit iute. Şi li s-a dat locuinţă în turn. Dar dacă cineva dintre ei va începe iarăşi să se certe, va fi izgonit din turn şi-şi va pierde viaţa lui. **6.** Viaţa aparţine tuturor celor care păzesc poruncile Domnului[112]; iar în porunci nu este vorba de locurile cele dintîi sau de vreo slavă oarecare, ci de îndelungă răbdare şi de smerenia bărbatului. În nişte oameni ca aceştia este viaţa Domnului; în cei care se ceartă şi în cei nelegiuiţi, moarte.

74(8)

1. Cei care au adus mlădiţele lor pe jumătate verzi şi pe jumătate uscate sînt cei care sînt încurcaţi în afaceri, care nu s-au lipit de sfinţi; de aceea viaţa lor e pe jumătate vie, pe jumătate moartă. **2.** Dar mulţi, după ce au ascultat poruncile mele, s-au pocăit; şi cîţi s-au pocăit îşi au locuinţa în turn. Unii din ei s-au îndepărtat complet; aceştia nu mai au pocăinţă, că din pricina afacerilor lor au hulit pe Domnul şi L-au tăgăduit; şi-au pierdut viaţa lor din pricina răutăţii, pe care au săvîrşit-o. **3.** Mulţi dintre aceştia s-au îndoit. Aceştia încă au mîntuire, dacă se vor pocăi iute; şi va fi locuinţa lor în turn; dar dacă se vor pocăi mai tîrziu, vor locui înăuntru zidurilor; dacă, însă, nu se vor pocăi, şi-au pierdut viaţa lor. **4.** Cei care au adus mlădiţele lor două părţi verzi, iar a treia uscată, sînt cei care L-au tăgăduit pe Domnul cu felurite tăgăduiri[113]. **5.** Mulţi dintre ei s-au pocăit şi s-au dus să locuiască în turn; dar mulţi s-au depărtat cu totul de Dumnezeu; aceştia şi-au pierdut complet viaţa. Unii dintre ei s-au îndoit şi şi-au pus întrebări asupra credinţei; aceştia mai au încă pocăinţă, dacă se pocăiesc iute şi nu stăruie în plăcerile lor; dar dacă stăruie în faptele lor şi ei îşi aduc loruşi moarte.

75(9)

1. Cei care au adus mlădiţele lor, două părţi uscate, iar a treia verde, au fost credincioşi; dar după ce s-au îmbogăţit, au ajuns slăviţi printre păgîni; s-au îmbrăcat cu mare mîndrie, au ajuns trufaşi şi au părăsit adevărul; nu s-au lipit de cei drepţi, ci au trăit împreună cu păgînii şi calea aceasta le-a fost mai dragă; de Dumnezeu nu s-au depărtat, au rămas credincioşi, dar faptele credinţei nu le-au săvîrşit

112. *Eccl.* 12, 13; *Mt.* 19, 17.
113. Tăgăduiri uşoare, nu tăgăduirea Domnului înaintea tribunalelor.

2. Mulți dintre ei s-au pocăit și au avut locuința lor în turn. **3.** Alții, trăind complet cu păgînii și prinși de deșertăciunile păgînilor, s-au depărtat de Dumnezeu și au săvîrșit faptele păgînilor. Aceștia, dar, au fost socotiți împreună cu păgînii. **4.** Alții dintre ei s-au îndoit și n-au mai nădăjduit că se pot mîntui din pricina faptelor pe care le-au făcut; alții s-au îndoit și au făcut dezbinări între ei. Pentru aceștia, dar, și pentru cei care s-au îndoit din pricina faptelor lor mai este încă pocăință; dar pocăința lor trebuie să fie făcută degrabă, pentru a le fi locuința lor în turn; iar pentru cei care nu se pocăiesc, ci stăruiesc în plăcerile lor, moartea este aproape.

76(10)

1. Cei care au adus mlădițele verzi, dar cu vîrfurile uscate și cu crăpături, au fost totdeauna buni, credincioși și slăviți în fața lui Dumnezeu, dar au păcătuit foarte puțin din pricina micilor lor pofte și din pricină că au avut ceva unii împotriva altora; dar, după ce au auzit cuvintele mele, cea mai mare parte din ei s-a pocăit iute și li s-a dat locuință în turn. **2.** Unii dintre aceștia s-au îndoit, iar alții din pricina îndoielilor lor au făcut mai mari dezbinări. Pentru aceștia mai este încă nădejde de pocăință, că au fost totdeauna buni; cu greu va muri vreunul din ei. **3.** Cei care au adus mlădițele lor uscate, dar foarte puțin verzi, sînt cei care au crezut numai, dar au săvîrșit fărădelegi; nu s-au depărtat, însă, niciodată de Dumnezeu și au purtat cu plăcere numele lui Dumnezeu și cu plăcere au primit în casele lor pe robii lui Dumnezeu; dar după ce au auzit de această pocăință, s-au pocăit fără să mai stea pe gînduri și săvîrșesc orice faptă de dreptate[114]. **4.** Unii dintre ei chiar sufăr și îndură cu plăcere necazuri, recunoscîndu-și faptele, pe care le-au săvîrșit. Locuința tuturor acestora va fi în turn.

77(11)

1. Și după ce păstorul a terminat tîlcuirea tuturor mlădițelor, mi-a zis:

— Du-te și spune tuturora să se pocăiască și să trăiască în Dumnezeu; că Domnul s-a milostivit și m-a trimis să dau tuturor pocăință[115], deși unii nu sînt vrednici să se mîntuie din pricina faptelor lor; dar îndelung milostiv fiind, Domnul vrea să mîntuie pe cei chemați[116] prin Fiul Său.

114. *Evr.* 11, 33.
115. 2 *Pt.* 3, 9.
116. Textual: *să mîntuie chemarea făcută prin Fiul Său.*

2. Eu i-am spus:

— Nădăjduiesc, Domnule, că toţi se vor mîntui cînd vor auzi cuvintele acestea; că sînt convins că fiecare, cunoscîndu-şi faptele sale şi temîndu-se de Dumnezeu, se va pocăi.

3. Răspunzîndu-mi, mi-a zis:

— Toţi cîţi se vor pocăi din toată inima lor, mi-a spus el, şi se vor curăţi de răutăţile lor, de care am vorbit mai înainte, şi nu vor mai adăuga nimic la păcatele lor, vor primi de la Domnul vindecarea păcatelor lor de mai înainte, dacă nu se vor îndoi de poruncile acestea şi vor trăi în Dumnezeu; dar toţi cîţi vor adăuga alte păcate la păcatele lor şi vor umbla în poftele veacului acestuia, singuri se vor osîndi la moarte. **4.** Tu umblă în poruncile mele şi vei trăi în Dumnezeu; şi oricine va umbla în ele şi va lucra drept, va trăi în Dumnezeu

5. După ce mi-a arătat acestea şi mi-a grăit toate, mi-a zis:

— Celelalte ţi le voi arăta după puţine zile.

PILDA IX

78(1)

1. După ce am scris poruncile şi pildele păstorului, îngerul pocăinţei, păstorul, a venit la mine şi mi-a zis:

— Vrei să-ţi arăt toate cîte ţi-a arătat Duhul cel Sfînt, Care a grăit cu tine în chipul Bisericii; că Duhul Acela este Fiul lui Dumnezeu. **2.** Pentru că erai mai slab cu trupul, nu ţi s-a descoperit prin înger; dar cînd ai fost întărit de Duhul şi te-ai întărit prin tăria ta, încît să poţi vedea şi înger, atunci ţi s-a arătat prin Biserică zidirea turnului; şi, ca printr-o fecioară, ai văzut pe toate într-un chip frumos şi sfînt; iar acum, prin înger le vezi prin acelaşi Duh. **3.** Dar mai cu de-amănuntul trebuie să le vezi pe toate de la mine. Că pentru asta am fost dat de îngerul cel slăvit să locuiesc în casa ta, ca să le poţi vedea cu curaj pe toate, nu cu teamă ca mai înainte. **4.** Şi m-a dus în Arcadia [117], pe un munte rotund; m-a aşezat pe vîrful muntelui şi mi-a arătat o cîm-

---

117. Arcadia, regiune în Grecia antică, în partea centrală a Peloponezului, din care poeţii vechi făcuseră ţinut al fericirii. *Zahn* găseşte ciudat că Herma îşi plasează pilda aceasta atît de departe de Roma, în Arcadia; de aceea conjecturează că Herma n-a scris *Arcadia*, ci *Arikia*, un loc din apropierea Romei, care, dintr-o greşeală de copist, a ajuns Arcadia. Conjectura lui Zahn nu stă, însă, în faţa mărturiilor tuturor manuscriselor greceşti, latineşti şi etiopiene, care au lectura Arcadia. Că Arcadia este departe de Roma n-are vreo importanţă, pentru că Herma a fost dus acolo, prin aer, de îngerul pocăinţei. Asemănările dintre descrierile făcute de Herma locului în care a fost dus şi situaţia topografică a Arcadiei, au făcut pe unii să conchidă că Arcadia este patria lui Herma (la: *A. Lelong*, Op. cit., p. 223, n. 1, 4). *R. Joly* (Op. cit., p. 289, n. 6), însă, socoate o astfel de părere «pură fantezie».

pie mare, iar de jur împrejurul cîmpiei doisprezece munţi; fiecare munte avea altă înfăţişare. **5.** Cel dintîi era negru, ca funinginea. Al doilea pleşuv, fără ierburi. Al treilea plin de spini şi de ciulini. **6.** Al patrulea avea ierburi pe jumătate uscate; partea de sus a ierburilor era verde, iar spre rădăcină uscată; unele ierburi se uscau cînd ardea soarele. **7.** Al cincilea munte era foarte stîncos, dar avea ierburi verzi. Al şaselea munte era tot plin de crăpături, unele mari, altele mici; crăpăturile aveau şi ierburi, dar ierburile nu erau înfloritoare, ci mai degrabă ca veştejite. **8.** Muntele al şaptelea avea ierburi care înveseleau; şi tot muntele era plin de flori; pe muntele acela se hrăneau tot felul de animale şi de păsări; şi cu cît animalele şi păsările mîncau mai mult, cu atît mai mult şi mai mult creşteau ierburile muntelui aceluia. Al optulea munte era plin de izvoare şi se adăpau din izvoarele muntelui aceluia tot felul de făpturi ale Domnului. **9.** Cel de al nouălea munte nu avea deloc apă şi era cu totul pustiu; avea în el fiare şi tîrîtoare, care vatămă de moarte pe oameni. Cel de al zecelea munte avea copaci foarte mari şi tot muntele era umbrit; iar sub frunzişul copacilor se odihneau şi rumegau oile. **10.** Cel de al unsprezecelea munte era plin de pomi, iar pomii aceia erau încărcaţi de roade şi împodobiţi cu alte şi alte fructe, ca văzîndu-le cineva să poftească a mînca din roadele pomilor. Cel de al doisprezecelea munte era cu totul alb; vederea lui îţi făcea mare bucurie şi muntele era prin el însuşi foarte frumos.

79(2)

1. În mijlocul cîmpiei mi-a arătat o stîncă mare, albă, ieşită din cîmpie. Stînca era mai înaltă decît munţii, cu patru laturi, încît să poată cuprinde întreaga lume. **2.** Şi stînca aceea era veche şi o poartă era săpată în ea; mi s-a părut că săpătura porţii fusese făcută de curînd. Iar poarta strălucea mai mult decît soarele, că mă minunam de strălucirea porţii. **3.** În jurul porţii stăteau douăsprezece fecioare. Patru din ele, cele care stăteau la colţuri, mi se păreau a fi mai slăvite; dar şi celelalte erau slăvite; ele stăteau pe cele patru laturi ale porţii, cîte două fecioare în mijlocul celorlalte. **4.** Erau îmbrăcate cu haine de in şi încinse la mijloc cu centuri frumoase; aveau umerii drepţi dezgoliţi, ca şi cum aveau să poarte o povară. Aşa că erau gata; erau foarte vesele şi cu dor de lucru. **5.** După ce am văzut acestea, mă miram în mine însumi, că lucruri mari şi slăvite vedeam. Şi iarăşi eram nedumerit cu privire la fecioare, că erau atît de gingaşe şi totuşi stăteau cu atîta bărbăţie, ca şi cum aveau să poarte pe umerii lor întreg cerul.

6. Și mi-a spus păstorul:

— La ce te gîndești în tine însuți și ești nedumerit și trist? Toate cîte nu le poți înțelege, nu căuta să le înțelegi; ca și cum ai fi înțelept, ci roagă-L pe Domnul, ca, primind pricepere, să le înțelegi. 7. Cele din spatele tău nu le poți vedea, ci le vezi pe cele dinaintea ta. Nu te mai chinui, dar, pentru cele pe care nu le poți vedea, ci stăpînește pe cele pe care le vezi și de celelalte nu te interesa. Eu îți voi tîlcui pe toate cîte ți le voi arăta. Uită-te, dar, la cele ce vor urma.

80 (3)

1. Am văzut venind șase bărbați înalți, slăviți și asemeni la chip unii cu alții; ei au chemat mulțime de bărbați, și bărbații aceia care au venit erau înalți, frumoși și puternici. Cei șase bărbați le-au poruncit acelora să zidească pe stîncă un turn. Bărbații aceia care veniseră să zidească turnul făceau mare zgomot, alergînd ici și colo în jurul porții. 2. Fecioarele, care stăteau în jurul porții, spuneau bărbaților să se grăbească să zidească turnul; fecioarele au întins mîinile, ca și cum ar fi avut de primit ceva de la bărbați. 3. Cei șase bărbați au poruncit să se ridice pietre din adînc de ape și să vină pentru zidirea turnului. Și s-au ridicat zece pietre pătrate, frumoase și necioplite. 4. Cei șase bărbați au chemat fecioarele și le-au poruncit să care toate pietrele, care aveau să vină pentru zidirea turnului; să le treacă prin poartă și să le dea bărbaților, care aveau să zidească turnul. 5. Fecioarele se ajutară între ele și au dus împreună, piatră cu piatră, cele zece pietre, care se ridicaseră dintîi din adîncul de ape.

81 (4)

1. Fecioarele purtau pietrele așa cum erau așezate în jurul porții; cele care păreau a fi puternice s-au așezat la colțurile pietrei, iar celelalte s-au așezat pe laturile pietrei; și așa au dus toate pietrele, le-au trecut prin poartă, după cum li se poruncise și le-au dat bărbaților în turn; iar aceia, luînd pietrele, zideau. 2. Turnul a fost zidit pe stînca cea mare și deasupra porții. Cele zece pietre s-au potrivit unele cu altele și au acoperit toată stînca; ele au fost temelia clădirii turnului, iar stînca și poarta susțineau tot turnul. 3. După cele zece pietre, s-au ridicat din adînc de ape alte douăzeci și cinci de pietre; și acestea s-au potrivit la zidirea turnului; au fost purtate de fecioare ca și cele de mai înainte. După acestea s-au ridicat treizeci și cinci de pietre; și acestea la fel s-au potrivit la turn. După acestea s-au ridicat

alte patruzeci de pietre; și acestea toate au fost puse la zidirea turnului. Au fost așezate, deci, patru rînduri de pietre la temelia turnului. 4. Și au încetat pietrele de a se mai ridica din adînc de ape; și s-au oprit puțin din lucru și cei ce zideau. Și iarăși cei șase bărbați au poruncit mulțimei de popor să aducă din munți pietre pentru zidirea turnului. 5. Au fost aduse, dar, de bărbați, din toți munții pietre cioplite, de felurite culori și au fost date fecioarelor; iar fecioarele le treceau prin poartă și le dădeau pentru zidirea turnului. Și cînd pietrele cele de culori felurite au fost puse la zidire, au ajuns la fel de albe și și-au schimbat culorile de mai înainte. 6. Unele pietre erau date de bărbați ca să fie zidite, dar nu se făceau strălucitoare, ci cum au fost puse așa și rămîneau, că nu erau date de fecioare și nici nu fuseseră aduse prin poartă. Aceste pietre, dar, nu erau potrivite pentru zidirea turnului. 7. Cei șase bărbați au văzut pietrele acestea nepotrivite la zidire și au poruncit să fie scoase și să fie aruncate jos, în același loc de unde fuseseră ridicate. 8. Și au spus bărbaților, care au adus pietrele: «Să nu mai dați voi deloc pietre la zidire; puneți-le lîngă turn, ca fecioarele să le treacă prin poartă și să le dea la zidit. Că dacă pietrele nu trec prin poartă duse de mîinile acestor fecioare, culorile lor nu pot să se schimbe. Nu vă osteniți, dar, în zadar!» au spus ei.

82 (5)

1. Și a încetat în ziua aceea zidirea, dar zidirea turnului nu s-a terminat; că avea să se continue zidirea; a fost numai o întrerupere a zidirii. Cei șase bărbați au poruncit zidarilor să plece puțină vreme toți, ca să se odihnească; fecioarelor, însă, le-au poruncit să nu plece din turn. Mie mi se părea că fecioarele au fost lăsate pentru a păzi turnul. 2. După ce au plecat toți ca să se odihnească, i-am spus păstorului:

— Pentru ce, Domnule, nu s-a terminat zidirea turnului?

— Nu poate fi încă terminat turnul, mi-a răspuns el, pînă ce nu vine Domnul lui, ca să cerceteze clădirea aceasta; pentru ca, dacă unele pietre vor fi găsite sfărîmicioase, să le schimbe; că după voința Aceluia se zidește turnul.

— 3. Aș vrea, Domnule, i-am spus eu, să știu ce înseamnă această zidire a turnului. Aș vrea să știu despre stîncă, despre poartă, despre munți, despre fecioare, despre pietrele care s-au ridicat din adînc de ape necioplite, dar au fost puse așa la zidire. 4. Pentru ce s-au pus la temelie mai întîi zece pietre, apoi douăzeci și cinci, apoi treizeci și

cinci, apoi patruzeci; aş vrea să mai ştiu şi despre pietrele, care au fost puse la zidire, dar au fost scoase şi aşezate la locul lor. Despre toate acestea potoleşte-mi, Domnule, sufletul meu, şi fă-mi-le cunoscute!

— **5.** Ai să le afli pe toate, mi-a zis el, dacă n-ai să urmăreşti lucruri deşarte. După cîteva zile, vom veni iar aici şi vei vedea şi celelalte lucruri, care vor fi cu turnul acesta şi vei cunoaşte exact toate pildele.

6. După cîteva zile am venit în locul, în care stătusem, şi mi-a zis păstorul:

— Să mergem la turn, că vine Stăpînul turnului să-l cerceteze.

Şi ne-am dus la turn. Acolo nu era nimeni decît numai fecioarele. **7.** Şi a întrebat păstorul pe fecioare, dacă a venit Stăpînul turnului. Ele au răspuns că are să vină să cerceteze zidirea.

83 (6)

1. Şi iată, după puţină vreme, văd că vine un grup de mulţi bărbaţi, iar în mijloc un bărbat înalt de statură, că întrecea în înălţime turnul[118]. **2.** Iar cei şase bărbaţi de la zidirea turnului mergeau împreună cu El, stînd de-a dreapta şi de-a stînga; şi erau cu El toţi cei care lucraseră la zidirea turnului şi alţi mulţi bărbaţi slăviţi în jurul Lui; iar fecioarele, care păzeau turnul, alergînd la El, L-au sărutat şi au început să meargă alături de El în jurul turnului. **3.** Bărbatul acela cerceta cu de-amănuntul clădirea şi pipăia pietrele una cîte una. Ţinînd un toiag în mînă, lovea fiecare piatră din cele zidite. **4.** Şi cînd le lovea, unele din ele se făceau negre ca funinginea, altele se sfărîmau, altele se crăpau, altele se ciunteau, altele se făceau nici albe, nici negre, altele colţuroase, că nu se potriveau cu celelalte pietre, altele aveau multe pete. Aceasta era felurimea pietrelor, care au fost găsite rele în clădire. **5.** Stăpînul a poruncit ca toate aceste pietre să fie scoase din turn şi să fie puse lîngă turn; să fie aduse alte pietre, ca să fie puse în locul acelora. **6.** Zidarii l-au întrebat din ce munte vrea să fie scoase pietrele, care să fie puse în locul celorlalte. N-a poruncit să fie scoase din munţi, ci a poruncit să fie scoase dintr-o cîmpie apropiată. **7.** Şi a fost săpată cîmpia şi s-au găsit pietre în patru colţuri

118. În secolul II şi III Hristos a fost înfăţişat ca un uriaş (*Evanghelia lui Petru, 40; Actele sfintelor Perpetua şi Felicitas, 4; V Ezdra*, II, 43). În cimitirul Sfîntului Calist din apropierea Romei se află o pictură, în care Hristos este reprezentat cu mult mai înalt decît personajele din jur, iar elchezaiţii (cf. *Hipolit*, Philosophoumena, IX, 13 şi Sfîntul *Epifanie*, Panarion, 30, 3) fac din Hristos un uriaş monstruos, înalt de 96 mile şi lat de 25 mile (la: *A. Lelong*, Op. cit., p. 236, n. 6, 1).

strălucitoare, iar unele şi rotunde. Şi au fost aduse toate pietrele cîte erau în cîmpia aceea; şi au fost duse prin poartă de fecioare. **8.** Pietrele cele în patru colţuri au fost cioplite şi puse în locul celor scoase; cele rotunde, însă, n-au fost puse la zidire, că erau tari; şi ca să le mai cioplească, se făcea tîrziu; au fost aşezate, însă, lîngă turn, că aveau să fie cioplite şi ele şi apoi aşezate în zidire; că erau foarte strălucitoare.

84(7)

1. Aşadar, terminînd acestea, bărbatul cel slăvit şi Domnul întregului turn a chemat pe păstor şi i-a dat lui toate pietrele aşezate lîngă turn, cele scoase din zidire, şi i-a spus: **2.** «Curăţă cu grijă pietrele acestea şi pune în zidul turnului pe cele care se pot potrivi cu celelalte; iar pe cele care nu se potrivesc, aruncă-le departe de turn». **3.** După ce a poruncit acestea păstorului, a plecat de la turn, cu toţi cei cu care venise; iar fecioarele au rămas în jurul turnului, ca să-l păzească.

Eu l-am întrebat pe păstor:

— **4.** Cum mai pot fi puse pietrele acestea în turn, odată ce au fost înlăturate?

Răspunzîndu-mi, mi-a zis:

— Vezi pietrele acestea?

— Le văd, Domnule, i-am spus.

— Eu, mi-a zis el, voi ciopli cea mai mare parte din pietrele acestea, le voi pune la zidire şi se vor potrivi cu celelalte pietre.

— **5.** Dar cum pot, Domnule, l-am întrebat eu, să umple acelaşi loc, odată ce au fost cioplite de jur împrejur?

Răspunzîndu-mi, mi-a zis:

— Toate pietrele cîte vor fi găsite mici vor fi puse în mijlocul zidăriei, iar cele mai mari vor fi puse mai în afară şi vor ţine pe celelalte.

6. După ce mi-a grăit acestea, mi-a zis:

— Să plecăm şi după două zile să venim, ca să curăţim pietrele acestea şi să le punem în zidărie; că trebuie să fie curăţite toate din jurul turnului, ca nu cumva venind Stăpînul pe neaşteptate să găsească murdare pe cele din jurul turnului şi să se supere că pietrele acestea nu vor mai merge la zidirea turnului, iar eu să par trîndav înaintea Stăpînului.

7. După două zile, am venit la turn şi păstorul mi-a zis:

— Să cercetăm toate pietrele şi să vedem pe cele care pot fi întrebuinţate la zidire.

Eu i-am spus :

— Să le cercetăm, Domnule !

85 (8)

1. Şi am început să cercetăm mai întîi pietrele negre. Şi le-am găsit aşa cum au fost scoase din zidărie. Şi a poruncit păstorul să fie scoase din turn şi puse deoparte. **2.** Apoi am cercetat pe cele sfărîmicioase ; luîndu-le, pe multe dintre ele le-a cioplit şi a poruncit fecioarelor să le ia şi să le pună în zidărie. Fecioarele le-au luat şi le-au pus în mijlocul zidăriei turnului. Păstorul a poruncit apoi ca pe cele rămase să le pună împreună cu cele negre ; că şi acestea au fost găsite negre. **3.** Apoi a cercetat pe cele cu crăpături ; şi dintre acestea, pe multe le-a cioplit şi a poruncit să fie puse de fecioare în zidărie ; dar au fost puse mai în afară, că au fost găsite mai tari. Cele rămase, din pricina mulţimii crăpăturilor, n-au putut fi cioplite ; de aceea au fost îndepărtate de la zidirea turnului. **4.** Apoi a cercetat pietrele cele ciuntite ; şi între acestea, multe au fost găsite negre, iar unele făcuseră mari crăpături ; păstorul a poruncit ca şi acestea să fie puse împreună cu cele îndepărtate. Pe cele dintre ele care mai rămăseseră, le-a curăţit, le-a cioplit şi a poruncit să le pună în zidărie. Fecioarele le-au luat şi le-au potrivit în mijlocul zidăriei turnului, că erau mai slabe. **5.** Apoi a cercetat pietrele pe jumătate albe şi pe jumătate negre ; multe din ele au fost găsite negre. Păstorul a poruncit ca şi acestea să fie puse cu cele aruncate. Toate celelalte au fost ridicate de fecioare; pentru că erau albe au fost potrivite chiar de fecioare în zidărie ; au fost puse mai în afară, pentru că au fost găsite tari, ca să poată ţine pietrele aşezate la mijloc ; că nimic din ele nu fusese ciuntit. **6.** Păstorul a cercetat apoi pietrele colţuroase şi aspre ; puţine din ele au fost aruncate, pentru că n-au putut fi cioplite, fiind găsite foarte tari ; celelalte au fost cioplite ; au fost ridicate de fecioare şi s-au potrivit în mijlocul zidăriei turnului, că erau mai slabe. **7.** Apoi a cercetat pietrele, care aveau pete ; dintre acestea foarte puţine s-au înnegrit şi au fost aruncate lîngă celelalte ; cele care au rămas au mai fost găsite strălucitoare şi bune ; iar acestea au fost potrivite de fecioare în zidărie ; şi din pricină că erau tari, au fost puse mai în afară.

86 (9)

1. Apoi s-a dus să cerceteze pietrele albe și rotunde și mi-a zis :

— Ce să facem cu aceste pietre ?

— Ce știu eu, Domnule ? i-am răspuns.

— N-ai nici o idee cu privire la ele ?

— **2.** Eu, Domnule, i-am spus, nu știu această meserie, nici nu sînt cioplitor și nici nu pot să am vreo idee.

— Nu le vezi, mi-a zis, că sînt foarte rotunde ? Dacă aș vrea să le fac pătrate, ar trebui să tai mult din ele ; dar trebuie neapărat ca pe unele din ele să le pun în zidărie.

— **3.** Dacă trebuie neapărat, Domnule, i-am zis, de ce te mai chinuiești și nu alegi pentru zidire pietrele pe care le vrei și potrivește-le în zid ?

Păstorul a ales din ele pe cele mai mari și mai strălucitoare și le-a cioplit ; iar fecioarele le-au luat și le-au potrivit în părțile din afară ale zidului. **4.** Celelalte, care au rămas, au fost ridicate și duse în cîmpia de unde au fost luate. N-au fost, însă, lepădate, că spunea păstorul :

— Mai este încă puțin de zidit la turn ; Stăpînul turnului vrea negreșit să potrivească pietrele acestea la zidire, că sînt foarte strălucitoare.

5. Au fost chemate douăsprezece femei, foarte frumoase la chip, îmbrăcate în negru, încinse, cu umerii goi și cu părul despletit. Mie mi s-a părut că femeile acestea erau sălbatice. Păstorul le-a poruncit să ridice toate pietrele date la o parte de la zidire și să le ducă în munții de unde au și fost luate. **6.** Ele au ridicat vesele pietrele, le-au dus pe toate și le-au pus acolo, de unde fuseseră luate.

Și după ce au fost ridicate toate pietrele și nu s-a mai aflat nici una în jurul turnului, păstorul mi-a zis :

— Să înconjurăm turnul, să vedem dacă mai are vreun cusur.

Și am înconjurat turnul împreună cu el. **7.** Păstorul, văzînd că turnul este bine făcut, s-a bucurat foarte mult de clădire ; că turnul era așa zidit, încît văzîndu-l doream să locuiesc în el ; era în așa chip zidit, că părea a fi făcut dintr-o singură piatră, fără să aibă vreo țesătură în el ; iar piatra arăta ca tăiată din stîncă ; mi se părea un monolit.

87 (10)

1. Eu, plimbîndu-mă cu păstorul, eram vesel, văzînd niște bunătăți ca acelea.

Şi mi-a spus păstorul :

— Du-te şi adă var şi sfărîmături mici de hîrburi, ca să astup golurile pietrelor scoase şi ale celor puse în zidărie ; că trebuie să fie netedă toată faţa turnului.

2. Am făcut precum mi-a poruncit şi i-am adus totul.

— Ajută-mă, mi-a zis el, şi lucrul va fi iute terminat.

A astupat, dar, găurile pietrelor, care fuseseră scoase din zidărie şi a poruncit să se mături în jurul turnului, ca să fie curat. **3.** Fecioarele, luînd mături, au măturat, au ridicat toate gunoaiele de la turn, au stropit cu apă şi a ajuns locul turnului vesel şi foarte frumos.

— **4.** Toate sînt curate, mi-a spus păstorul. Dacă va veni Domnul să cerceteze turnul, nu va putea să ne facă vreo dojană.

5. După ce a spus aceste cuvinte, a voit să plece. Eu, însă, l-am apucat de traistă şi am început să-l jur pe Domnul, să-mi tîlcuiască ceea ce mi-a arătat.

El mi-a spus :

— Am acum puţină treabă, dar, îţi voi tîlcui totul. Aşteaptă-mă aici, pînă vin !

— **6.** Ce-am să fac, Domnule, aici singur ? l-am întrebat eu.

— Nu eşti singur, mi-a răspuns. Fecioarele acestea sînt cu tine !

— Prezintă-mă lor ! i-am spus eu.

Păstorul le-a chemat şi le-a spus :

— Vă încredinţez pe acesta pînă mă întorc.

7. Şi a plecat. Eu eram singur cu fecioarele ; iar ele erau mai vesele şi se purtau bine cu mine, dar mai cu seamă cele patru, care erau mai slăvite între ele.

88 (11)

1. Fecioarele mi-au spus :

— Păstorul nu vine aici astăzi.

— Ce voi face, dar, eu ? le-am întrebat.

— Aşteaptă-l pînă deseară, mi-au spus ele : Dacă vine, va vorbi cu tine ; iar dacă nu vine, vei rămîne cu noi pînă vine.

2. Eu le-am spus lor :

— Îl voi aştepta pînă deseară ; iar dacă nu vine, mă voi duce acasă şi mă voi întoarce mîine dimineaţă.

Ele, răspunzînd, mi-au zis :

— Ne-ai fost încredinţat nouă ! Nu poţi pleca de la noi.

— **3.** Unde să rămîn ? le-am întrebat.

— Vei dormi cu noi ca frate, mi-au spus ele, şi nu ca bărbat; că eşti fratele nostru, iar de acum înainte vom locui cu tine, că te iubim foarte mult.

Mie îmi era ruşine să rămîn cu ele.

4. Iar fecioara, care părea a fi cea dintîi dintre ele, a început să mă sărute şi să mă îmbrăţişeze. Cînd celelalte au văzut că aceea mă îmbrăţişează, au început şi ele să mă sărute, să mă ducă în jurul turnului şi să se joace cu mine. **5.** Iar eu, ca şi cum aş fi întinerit, am început să mă joc cu ele; unele făceau cor, altele dansau, iar altele cîntau; iar eu tăcînd, mă plimbam împreună cu ele în jurul turnului şi eram vesel cu ele. **6.** Cînd s-a făcut seară, am vrut să mă duc acasă; dar ele nu m-au lăsat, ci m-au oprit. Şi am rămas noaptea cu ele; am dormit lîngă turn. **7.** Fecioarele au aşternut hainele lor de in pe jos şi m-au culcat pe mine în mijlocul lor; nu făceau nimic altceva decît că se rugau; iar eu mă rugam împreună cu ele neîntrerupt, nu mai puţin decît ele. Şi se bucurau fecioarele că mă rugam aşa. Şi am rămas acolo cu fecioarele pînă a doua zi pe la ceasul al doilea[119]. **8.** Apoi a venit păstorul şi a zis fecioarelor:

— Nu cumva i-aţi făcut vreo ocară?

— Întreabă-l pe el, au zis ele.

Şi eu i-am zis lui:

— M-am bucurat, Domnule, că am rămas cu ele.

— Ce ai mîncat aseară?

— Am mîncat, Domnule, i-am răspuns eu, cuvintele Domnului toată noaptea.

— Te-au primit bine? m-a întrebat.

— Da, Domnule! i-am răspuns.

— **9.** Acum, ce vrei să auzi mai întîi? m-a întrebat el.

— Aşa cum mi le-ai arătat de la început, Domnule, i-am spus eu. Te rog, Domnule, să mi le tălmăceşti aşa cum te voi întreba.

— Precum vrei, mi-a spus el, aşa ţi le voi tîlcui şi nimic nu-ţi voi ascunde.

89 (12)

— **1.** Mai întîi de toate, Domnule, i-am spus eu, tîlcuieşte-mi aceasta: cine este stînca şi poarta.

---

119. Pe la 8 dimineaţa.

— Stînca aceasta și poarta, mi-a spus el, sînt Fiul lui Dumnezeu.

— Cum, Domnule, l-am întrebat eu, că stînca este veche, iar poarta nouă.

— Ascultă și înțelege, nepriceputule, mi-a zis el. **2.** Fiul lui Dumnezeu este născut mai înainte de întreaga creație, ca El să fie Tatălui sfetnic pentru creația Lui [120]; pentru asta este veche stînca.

— Dar poarta, pentru ce este nouă, Domnule? l-am întrebat.

— Pentru că s-a arătat în zilele cele mai de pe urmă ale împlinirii; poarta este nouă, pentru ca să intre prin ea în împărăția lui Dumnezeu cei ce au să se mîntuiască [121]. **4.** Ai văzut, mi-a spus el, că au fost puse la zidirea turnului pietrele care au fost duse prin ușă, iar cele care n-au fost duse prin ușă au fost aruncate iarăși la locul lor?

— Am văzut, Domnule, i-am răspuns.

— Așa! mi-a spus el. Nimeni nu va intra în împărăția lui Dumnezeu [122] dacă nu va primi numele cel sfînt al Lui. **5.** Dacă ai vrea să intri într-o cetate și cetatea aceea este înconjurată de jur împrejur cu zid și are o singură poartă, nu-i așa că nu vei putea intra în cetatea aceea decît prin poarta, pe care o are?

— Cum s-ar putea altfel, Domnule! i-am răspuns eu.

— Așadar, dacă în cetate nu poți intra decît prin poarta aceea, tot așa, mi-a spus el, și în împărăția lui Dumnezeu nu poate intra un om decît prin numele Fiului Lui, cel iubit de El. **6.** Ai văzut, m-a întrebat el, mulțimea care zidea turnul?

— Am văzut-o, Domnule, i-am răspuns.

— Toți aceia, mi-a spus el, sînt îngeri slăviți. De aceștia este înconjurat Domnul ca de un zid; iar poarta este Fiul lui Dumnezeu. Aceasta este singura intrare la Domnul. De altfel nimeni nu va intra la El decît prin Fiul Lui. **7.** Ai văzut, mi-a spus el mai departe, pe cei șase bărbați, iar în mijlocul lor pe un bărbat mare și slăvit, care se plimba împrejurul turnului și arunca din zidărie pietrele?

— I-am văzut, Domnule, i-am spus.

— **8.** Bărbatul cel slăvit este Fiul lui Dumnezeu, iar cei șase bărbați sînt slăviții îngeri, care stau în dreapta și în stînga Lui. Nici unul din acești îngeri slăviți nu va intra fără El la Dumnezeu. Cel care nu va primi numele Lui, nu va intra în împărăția lui Dumnezeu [123].

---

120. *Pilde*, 8, 27—30.
121. *In.* 3, 5.
122. *In.* 3, 5.
123. *In.* 3, 5.

90(13)

— **1.** Dar turnul ce înfățișează? l-am întrebat eu.

— Turnul acesta este Biserica, mi-a răspuns.

— **2.** Dar fecioarele acestea ce înfățișează?

— Acestea, mi-a răspuns, sînt duhuri sfinte. De altfel, nici un om nu se află în împărăția lui Dumnezeu, dacă nu-l îmbracă fecioarele acestea cu haina lor. Dacă primești numai numele, dar nu primești de la ele haina, n-ai nici un folos; că fecioarele acestea sînt puteri ale Fiului lui Dumnezeu. Dacă porți numele, dar nu porți puterea Lui, în zadar vei purta numele Lui. **3.** Pietrele, pe care le-ai văzut aruncate din zidărie, înfățișează pe cei care au purtat numele, dar n-au îmbrăcat haina fecioarelor.

— Ce fel este haina lor, Domnule? l-am întrebat eu.

— Însuși numele lor este haina lor, mi-a răspuns el. Cel care poartă numele Fiului lui Dumnezeu, trebuie să poarte și numele acestora, că Însuși Fiul poartă numele acestor fecioare. **4.** Pietrele, pe care le-ai văzut puse în zidăria turnului, aduse de mînile fecioarelor și rămase în zid, înfățișează pe cei îmbrăcați cu puterea acestor fecioare. **5.** De aceea vezi că turnul împreună cu stînca are înfățișarea unui monolit; tot așa și cei care au crezut în Domnul prin Fiul Lui [124] și s-au îmbrăcat cu aceste duhuri, vor fi un singur duh, un singur trup [125]; și una va fi culoarea hainelor lor. Niște oameni ca aceștia, care poartă numele fecioarelor își au locuința în turn.

— **6.** Dar pietrele, care au fost aruncate, pentru ce au fost aruncate, Domnule? l-am întrebat. Au trecut doar prin poartă și au fost puse de mîinile fecioarelor în zidirea turnului.

— Pentru că te interesezi de toate și cercetezi totul cu de-amănuntul, ascultă și despre pietrele aruncate!

— **7.** Toți acești oameni au primit numele Fiului lui Dumnezeu și au primit și puterea acestor fecioare. Primind, dar, duhurile acestea, au ajuns puternici și erau cu robii lui Dumnezeu; aveau un duh, un trup [126] și o haină; că gîndeau la fel și lucrau dreptatea [127]. **8.** Dar după cîtăva vreme au fost atrași de femeile, pe care le-ai văzut îmbrăcate în haine negre, care aveau umerii dezgoliți, părul despletit și frumoase la chip; văzîndu-le pe acestea le-au poftit, s-au îmbrăcat cu puterea lor și au dezbrăcat haina și puterea fecioarelor. **9.** Aceștia au

124. *In.* 1, 7.
125. *Efes.* 4, 4.
126. *Efes.* 4, 4.
127. *Fil.* 2, 2; 3, 16; 4, 2; *Ps.* 14, 2; *Fapte* 10, 35; *Evr.* 11, 33.

fost aruncaţi din casa lui Dumnezeu şi daţi femeilor acelora; dar cei care n-au fost înşelaţi de frumuseţea femeilor acelora au rămas în casa lui Dumnezeu. Ai deci, a terminat el, tîlcuirea pietrelor, care au fost aruncate.

91 (14)

— **1.** Ce, Domnule? l-am întrebat eu. Dacă aceşti oameni, care sînt aşa, se pocăiesc, îndepărtează de la ei poftele de aceste femei şi se întorc la fecioare şi umblă în puterea şi faptele fecioarelor, nu vor intra oare în casa lui Dumnezeu?

— **2.** Vor intra, mi-a răspuns el, dacă vor arunca de la ei faptele acestor femei şi vor lua puterea fecioarelor şi vor umbla în faptele lor; că de asta s-a oprit şi zidirea, ca şi ei să intre în zidirea turnului, dacă se vor pocăi; dar dacă nu se vor pocăi, atunci vor intra alţii, iar aceia vor fi aruncaţi pentru totdeauna.

3. Am mulţumit Domnului pentru toate acestea, că s-a milostivit de toţi cei care cheamă numele Lui [128], că a trimis pe îngerul pocăinţei la noi, care am păcătuit înaintea Lui, că a înnoit duhul nostru şi că ne-a înnoit viaţa noastră, deşi eram stricaţi şi nu mai aveam nădejde de viaţă.

— **4.** Lămureşte-mă, acum, Domnule, l-am întrebat eu, pentru ce nu s-a zidit turnul pe pămînt, ci pe stîncă şi pe poartă?

— Eşti încă fără minte şi nepriceput? mi-a zis el.

— Trebuie neapărat, Domnule, să te întreb toate, i-am spus, că eu nu pot înţelege nimic; că toate sînt mari şi slăvite şi greu de priceput de oameni.

— **5.** Ascultă, mi-a zis el. Numele Fiului lui Dumnezeu este mare şi necuprins; el ţine toată lumea. Aşadar, dacă toată creaţia este ţinută de Fiul lui Dumnezeu, ce gîndeşti de cei chemaţi de El, de cei care poartă numele Fiului lui Dumnezeu şi umblă în poruncile Lui? **6.** Vezi, dar, pe cine ţine? Pe cei care, cu toată inima, poartă numele Lui. El s-a făcut lor temelie şi-i ţine cu plăcere, că aceia nu se ruşinează să poarte numele Lui.

92 (15)

— **1.** Spune-mi, Domnule, i-am zis eu, numele fecioarelor şi ale femeilor îmbrăcate în haine negre.

— Ascultă, mi-a răspuns el, numele fecioarelor celor mai puternice, care stăteau la cele patru colţuri. **2.** Prima este credinţa, a doua înfrî-

128. *Is.* 43, 7.

narea, a treia puterea, a patra îndelunga-răbdare; iar celelalte fecioare, care stăteau între ele, au numele acestea: nevinovăţia, nerăutatea, curăţia, veselia, adevărul, priceperea, înţelegerea, dragostea. Cel care poartă numele acestea şi numele Fiului lui Dumnezeu va putea intra în împărăţia lui Dumnezeu[129]. **3.** Ascultă, mi-a spus el mai departe, şi numele femeilor îmbrăcate în haine negre. Patru din ele sînt mai puternice: prima este necredinţa, a doua neînfrînarea, a treia neascultarea, a patra înşelăciunea. Cele ce urmează acestora se numesc: tristeţea, răutatea, desfrînarea, mînia, minciuna, lipsa de judecată, vorbirea de rău, ura. Robul lui Dumnezeu, care poartă numele acestea, va vedea împărăţia lui Dumnezeu, dar nu va intra în ea.

— **4.** Cine sînt, Domnule, l-am întrebat, pietrele aduse din adînc de ape, care s-au potrivit la zidire?

— Cele dintîi, mi-a spue el, cele zece, care s-au pus la temelie, sînt prima generaţie; cele douăzeci şi cinci sînt a doua generaţie de bărbaţi drepţi; cele treizeci şi cinci sînt profeţii lui Dumnezeu şi slujitorii Lui; cele patruzeci sînt apostolii şi învăţătorii predicii Fiului lui Dumnezeu.

— **5.** Dar pentru ce, Domnule, l-am întrebat, fecioarele au trecut prin poartă şi aceste pietre pe care le-au adus la zidirea turnului?

— **6.** Aceste pietre, a spus el, sînt cei dintîi oameni, care au purtat aceste duhuri; şi nu s-au despărţit, nici duhurile de oameni, nici oamenii de duhuri, ci au rămas duhurile în ei pînă la adormirea lor. Dacă n-ar fi avut aceste duhuri cu ei, n-ar fi fost buni la zidirea turnului acestuia.

93 (16)

— **1.** Mai lămureşte-mi, încă ceva, Domnule, l-am rugat eu.

— Ce ceri? m-a întrebat.

— Pentru ce, Domnule, i-am spus, pietrele s-au urcat din adînc de ape şi au fost puse în zidirea turnului, purtînd aceste duhuri?

— **2.** Trebuia neapărat să se urce prin apă, mi-a spus, ca să primească viaţă; n-ar fi putut intra altfel în împărăţia lui Dumnezeu[130], dacă nu aruncau moartea, care stăpînea viaţa lor de mai înainte. **3.** Aceşti morţi[131] au primit pecetea Fiului lui Dumnezeu şi au intrat în împărăţia lui Dumnezeu[132]; că omul este mort înainte de a purta

129. *In.* 3, 5.
130. *In.* 3, 5.
131. Textual: *aceşti adormiţi.*
132. *In.* 3, 5.

numele Fiului lui Dumnezeu; dar cînd primeşte pecetea, leapădă moartea şi primeşte viaţă. 4. Pecetea, dar, este apa[133]; morţi se coboară în apă şi se ridică vii; acelora, dar li s-a propovăduit pecetea aceasta şi s-au folosit de ea, ca să intre în împărăţia lui Dumnezeu[134].

— 5. Dar pentru ce, Domnule, l-am întrebat, s-au ridicat din adînc de ape cu ele şi cele patruzeci de pietre, care aveau deja pecetea?

— Pentru că acestea sînt apostolii şi învăţătorii, cei care au predicat numele Fiului lui Dumnezeu; aceştia, adormind în puterea şi credinţa Fiului lui Dumnezeu au predicat şi celor mai înainte adormiţi şi le-au dat lor pecetea predicii. **6.** S-au pogorît, aşadar, cu ei în apă şi iarăşi s-au ridicat; dar aceştia s-au pogorît vii şi vii s-au ridicat; ceilalţi, însă, cei mai înainte adormiţi, morţi s-au pogorît şi vii s-au ridicat. **7.** Prin aceştia, dar, au dobîndit viaţă şi au cunoscut numele Fiului lui Dumnezeu; de aceea s-au şi ridicat împreună cu ei şi s-au potrivit în zidăria turnului şi s-au zidit împreună, fără să mai fie cioplіţi, că adormiseră în dreptate şi în mare curăţie; atît numai că nu aveau pecetea aceasta. Ai, aşadar, şi tîlcul acestor pietre.

— Îl am, Domnule, i-am răspuns.

94(17)

— **1.** Dă-mi acum, Domnule, lămuriri şi despre munţi, i-am spus eu. Pentru ce munţii au deosebite înfăţişări şi sînt feluriţi?

— Ascultă! mi-a spus el. Aceşti doisprezece munţi sînt cele douăsprezece seminţii, care locuiesc în întreaga lume; prin apostoli le-a fost propovăduit Fiul lui Dumnezeu.

— **2.** Dar, lămureşte-mă, Domnule, pentru ce munţii sînt feluriţi şi de ce au înfăţişări deosebite?

— Ascultă! mi-a răspuns el. Aceste douăsprezece seminţii, care locuiesc în întreaga lume, sînt douăsprezece neamuri; ele sînt deosebite la cuget şi la minte; pe cît de feluriţi ai văzut munţii, pe atît de felurit este şi cugetul şi mintea acestor neamuri. Îţi voi arăta şi lucrarea fiecăruia din ele.

— **3.** Mai întîi lămureşte-mi lucrul acesta: pentru ce, cu toate că munţii sînt aşa de feluriţi, pietrele luate din ei, cînd au fost puse în zidărie, au ajuns strălucitoare, de o singură culoare, ca şi pietrele care s-au ridicat din adînc de ape?

— **4.** Pentru că toate neamurile care locuiesc sub cer, după ce au auzit predica şi au crezut, au fost numite cu numele Fiului lui Dum-

133. *este apa*, adică: *botezul*.
134. *In.* 3, 5.

nezeu. Primind pecetea [135], au dobîndit un singur cuget și o singură minte [136], au ajuns să aibă o singură credință, o singură dragoste și, împreună cu numele, au purtat și numele fecioarelor. De aceea zidul turnului a ajuns de o singură culoare, strălucitor ca soarele. **5.** Dar după ce au intrat în același loc și au ajuns un trup, unii din ei s-au întinat și au fost scoși afară din neamul drepților ; și iarăși au ajuns cum au fost mai înainte ; dar, mai bine spus, chiar mai răi.

95 (18)

— **1.** Cum, Domnule, l-am întrebat eu, cum au ajuns mai răi, odată ce au cunoscut pe Dumnezeu ?

— Cel care nu cunoaște pe Dumnezeu și este rău, mi-a răspuns el, primește oarecare pedeapsă de la Dumnezeu pentru răutatea lui ; dar cel care cunoaște pe Dumnezeu nu trebuie să mai facă rău, ci să facă bine. **2.** Așadar, dacă cel care trebuie să facă bine face rău, nu ți se pare că acela face mai mare rău decît cel care nu cunoaște pe Dumnezeu ? De aceea cei care n-au cunoscut pe Dumnezeu și au făcut rău sînt osîndiți la moarte ; pe cînd cei care au cunoscut pe Dumnezeu și au văzut mărețiile Lui, dar au făcut rău, vor fi pedepsiți îndoit și vor muri pe vecie. Așa se va curăți Biserica lui Dumnezeu. **3.** Ai văzut, doar, că pietrele scoase din turn au fost date duhurilor celor rele și de acolo aruncate ; iar cei curați vor fi un trup, precum și turnul a ajuns ca dintr-o singură piatră, după ce a fost curățit. Tot așa va fi și Biserica lui Dumnezeu, după ce va fi curățită și după ce vor fi scoși din ea răii, fățarnicii, hulitorii, îndoielnicii și cei care au făcut fel de fel de răutăți. **4.** După ce vor fi izgoniți aceștia, Biserica lui Dumnezeu va fi un trup, un cuget, o minte, o credință și o dragoste. Atunci Fiul lui Dumnezeu se va bucura și se va veseli în mijlocul lor, că a primit curat poporul său.

— **5.** Toate sînt, Domnule, i-am răspuns eu, mărețe și slăvite. Arată-mi încă, Domnule, i-am grăit mai departe, puterea și lucrările fiecărui munte, pentru ca tot sufletul, care crede în Domnul, auzindu-le, să preamărească marele, minunatul și slăvitul Lui neam [137].

— Ascultă acum despre felurimea munților și a celor douăsprezece neamuri, mi-a spus el.

135. *pecetea*, adică : *botezul*.
136. *Efes*. 4, 4.
137. *Ps*. 8, 2 ; 85, 8 ; 98, 3.

96 (19)

1. Credincioșii din cel dintîi munte, cel negru, sînt așa: apostați și hulitori ai Domnului și vînzători ai robilor lui Dumnezeu. Pentru unii ca aceștia nu este pocăință, ci moarte; de aceea sînt negri, că nelegiuit este neamul lor. **2.** Credincioșii din cel de al doilea munte, cel pleșuv, sînt așa: fățarnici și dascăli ai răutății. Și aceștia sînt asemenea celor dintîi, pentru că n-au rod de dreptate [138]. Că după cum muntele lor este fără rod, tot așa și oamenii de acest fel au numele, dar sînt goi de credință și nici un rod al adevărului nu este în ei. Pentru unii ca aceștia este pocăință, dacă se vor pocăi iute; dar dacă întîrzie, partea lor va fi moartea, ca și pentru cei de mai înainte.

— **3.** Pentru ce, Domnule, am întrebat, este pentru aceștia pocăință, iar pentru cei de mai înainte nu? Fără ceva, faptele lor sînt la fel.

— Este pocăință pentru aceștia, mi-a răspuns, pentru că n-au hulit pe Domnul lor și nici n-au vîndut pe robii lui Dumnezeu; dar din dorința de cîștig au fost fățarnici și fiecare a dat învățături după poftele oamenilor păcătoși. Dar vor suferi pedeapsă. Aceștia se mai pot pocăi, pentru că n-au fost hulitori, nici vînzători.

97 (20)

1. Credincioșii din cel de al treilea munte, cel cu spini și ciulini, sînt așa: unii din ei sînt bogați, iar alții amestecați în multe afaceri [139]. Ciulinii sînt bogații, iar spinii sînt cei amestecați în felurite afaceri. **2.** Așadar, aceștia, cei care sînt amestecați în multe și felurite afaceri, nu se lipesc de robii lui Dumnezeu, ci se rătăcesc, fiind înăbușiți de faptele lor; iar bogații cu greu se lipesc de robii lui Dumnezeu, de teamă ca nu cumva să ceară ceva de la ei; unii ca aceștia cu greu vor intra în împărăția lui Dumnezeu [140]. **3.** După cum este greu să mergi cu picioarele goale prin ciulini, tot așa și unora ca aceștia le este greu să intre în împărăția lui Dumnezeu [141]. **4.** Toți care sînt ca aceștia se pot mîntui, dar să o facă iute, pentru a face ceea ce n-au făcut în anii de mai înainte, să alerge acum, în aceste zile, ca să facă ceva bun. Dacă se pocăiesc și fac ceva bun, vor trăi în Dumnezeu; dar dacă stăruie în faptele lor, vor fi dați femeilor acelora,care îi vor omorî.

---

138. *Fil.* 1, 11; *Evr.* 12, 11; *Iac.* 3, 18; *Pilde* 3, 9; 11, 30.
139. *Mt.* 13, 28; *Mc.* 4, 18—19.
140. *Mt.* 19, 23; *Mc.* 10, 23; *Lc.* 18, 24.
141. *Mt.* 19, 23; *Mc.* 10, 23; *Lc.* 18, 24.

98 (21)

1. Credincioşii din cel de al patrulea munte, cel cu ierburi multe, cu părţile de sus ale ierburilor verzi, iar cu cele dinspre rădăcină uscate, iar unele ierburi uscate şi de soare, sînt aşa : unii se îndoiesc, iar alţii Îl au pe Domnul pe buze, dar nu-L au în inimă. 2. De aceea, temeliile lor sînt uscate şi nu au putere ; numai cuvintele lor sînt vii, dar faptele lor moarte. Unii ca aceştia nici nu trăiesc, nici nu mor ; sînt ca cei ce se îndoiesc ; că şi cei ce se îndoiesc nu sînt nici verzi nici uscaţi ; nici nu trăiesc, nici nu mor. 3. După cum ierburile acestea s-au uscat cînd le-a văzut soarele, tot aşa şi cei care stau la îndoială, cînd aud de prigoană, de frică se închină la idoli şi se ruşinează de numele Domnului lor. 4. Unii ca aceştia nici nu trăiesc, nici nu mor. Dar şi aceştia, dacă se pocăiesc iute, vor putea trăi ; dar dacă nu se pocăiesc, sînt daţi femeilor acelora, care le iau viaţa.

99 (22)

1. Credincioşii din cel de al cincilea munte, cel cu ierburi verzi, dar stîncos, sînt aşa : sînt credincioşi, dar neascultători, obraznici şi încîntaţi de ei înşişi ; vor să ştie totul, dar nu ştiu nimic. 2. Din pricina acestei obrăznicii s-a dus de la ei priceperea şi a intrat în ei o nepricepere nebună. Se laudă singuri că sînt pricepuţi şi vreau, nebunii de ei, să fie altora învăţători. 3. Din pricina acestei îngîmfări, mulţi s-au golit, înălţîndu-se ; că mare demon este obrăznicia şi încrederea oarbă; din pricina acestora mulţi au fost aruncaţi ; unii, însă, s-au pocăit, au crezut şi s-au supus celor care au pricepere, recunoscîndu-şi nebunia lor. 4. Şi cei care sînt ca aceştia se pot pocăi ; că n-au ajuns răi, ci au fost mai mult nebuni şi nepricepuţi. Aceştia, dar, dacă se pocăiesc, vor trăi în Dumnezeu ; iar dacă nu se vor pocăi, vor locui cu femeile acelea, care le vor face rău.

100 (23)

1. Credincioşii din cel de al şaselea munte, cel cu crăpături mari şi mici, iar în crăpături buruieni vestejite, sînt aşa : 2. Cei care au crăpături mici sînt cei care au cîte ceva unii împotriva altora ; din pricina clevetirilor lor sînt veşteji în credinţă ; mulţi din ei s-au pocăit, dar şi ceilalţi se vor pocăi, cînd vor auzi poruncile mele ; că sînt mici clevetirile lor şi se vor pocăi iute. 3. Dar cei care au crăpături mari, aceia stăruiesc în clevetirile lor, ajung ranchiunoşi, urîndu-se unii pe alţii. Aceştia au fost aruncaţi departe de turn şi au fost socotiţi ne-

vrednici de a fi zidiţi în turn. Unii ca aceştia cu greu vor trăi. **4.** Dacă Dumnezul şi Domnul nostru, Cel ce stăpîneşte toate şi are putere peste toată creaţia Lui, nu poartă ranchiună celor care-şi mărturisesc păcatele lor, ci este milostiv, cum oare omul, care este stricăcios şi plin de păcate, poartă ranchiună omului, ca şi cînd ar putea să-l piardă sau să-l mîntuiască? **5.** Vă spun eu, îngerul pocăinţei; toţi cîţi aveţi această părere greşită, lepădaţi-o şi pocăiţi-vă; iar Domnul vă va ierta păcatele voastre de mai înainte, dacă vă veţi curăţi de acest demon; iar dacă nu, veţi fi daţi lui spre moarte.

101 (24)

1. Credincioşii din cel de al şaptelea munte, în care erau ierburi verzi şi vesele şi tot muntele era plin de flori şi tot felul de animale şi păsări ale cerului se hrăneau pe muntele acela, iar ierburile, care se mîncau, se făceau mai înfloritoare, sînt aşa: **2.** Au fost totdeauna nevinovaţi, fără răutate şi fericiţi; nu aveau nimic unii împotriva altora, ci totdeauna se veseleau de robii lui Dumnezeu; sînt îmbrăcaţi cu Duhul cel Sfînt al acestor fecioare şi totdeauna sînt milostivi cu orice om; iar din munca lor au dat oricărui om, fără să ocărască şi fără să se vaiete. **3.** Aşadar, Domnul, văzînd nevinovăţia lor, sufletul de copil, i-a îndestulat din ostenelele mîinilor lor şi i-a umplut de har în orice faptă a lor. **4.** Vă spun vouă, unora ca aceştia, eu, îngerul pocăinţei: Rămîneţi aşa şi nu se va stinge sămînţa voastră în veac! Că v-a pus la încercare Domnul şi v-a scris în numărul nostru; şi toată sămînţa voastră va locui cu Fiul lui Dumnezeu; că din Duhul Lui aţi primit.

102 (25)

1. Credincioşii din cel de al optulea munte, unde erau multe izvoare şi se adăpa din izvoare toată creaţia Domnului, sînt aşa: **2.** Apostolii şi învăţătorii, cei care au predicat în toată lumea şi au învăţat sfînt şi curat cuvîntul Domnului, care n-au fost amăgiţi deloc de vreo poftă rea, ci totdeauna au umblat în dreptate şi adevăr, potrivit Duhului Sfînt, pe care Îl primiseră. Drumul unora ca aceştia este cu îngerii.

103 (26)

1. Credincioşii din cel de al nouălea munte, cel pustiu, care avea pe el tîrîtoare şi fiare, care vătămau pe oameni, sînt aşa: **2.** Unii au pete; aceştia sînt diaconii, care şi-au îndeplinit rău slujba, care au

răpit mijloacele de trai ale văduvelor şi ale orfanilor şi s-au îmbogăţit de pe urma slujbei, pe care au primit s-o facă; dacă stăruie în pofta lor, au *murit şi nu mai au nici o nădejde de viaţă*; dar dacă se întorc şi-şi împlinesc curat slujirea lor, vor putea să trăiască. **3.** Alţii sînt rîioşi; aceştia sînt cei care s-au lepădat de Domnul lor şi nu s-au întors la El, ci s-au sălbăticit şi au ajuns pustii; nu se lipesc de robii lui Dumnezeu, ci, rămînînd singuri, îşi pierd sufletele lor[142]. **4.** După cum o vie, părăsită înăuntru unei îngrădiri, se strică, pentru că nu-i îngrijită şi-i acoperită de buruieni, iar cu timpul se sălbăticeşte şi nu *mai este de folos stăpînului ei, tot aşa şi nişte oameni ca aceştia* nu se mai recunosc şi, sălbăticindu-se, ajung nefolositori Domnului lor. **5.** Aceştia se pot mîntui, dacă sînt găsiţi că nu s-au lepădat din inimă de Domnul; dar dacă este găsit cineva că s-a lepădat din inimă de Domnul, nu ştiu dacă mai poate trăi. **6.** Nu spun să se pocăiască cel care s-a lepădat de Domnul zilele acestea, că este cu neputinţă să se mîntuiască cel care se leapădă acum de Domnul său, ci se pare, că se pot pocăi cei care s-au lepădat în trecut de Domnul. Aşadar, aceia, dacă vor să se pocăiască, să o facă iute, înainte de a se fi terminat turnul; iar dacă nu, vor fi daţi morţii de femeile acelea. **7.** Alţii sînt ciunţi; aceştia sînt vicleni şi hulitori; ei sînt fiarele, pe care le-ai văzut în munte. Că după cum fiarele vatămă cu veninul lor pe om şi-l pierd, tot aşa şi cuvintele unor oameni ca aceştia strică pe om şi-l pierd. **8.** Aceştia, dar, sînt ciunţi în credinţa lor, din pricina faptelor, pe care le săvîrşesc; unii din ei s-au pocăit şi s-au mîntuit. Şi ceilalţi, care sînt la fel cu ei, pot să se mîntuie, dacă se vor pocăi; dar dacă nu se vor pocăi, vor fi ucişi de femeile acelea, care au această putere.

104(27)

1. Credincioşii din cel de al zecelea munte, în care copacii acopereau oile, sînt aşa: **2.** Episcopii şi iubitorii de străini, care totdeauna au primit fără făţărie în casele lor pe robii lui Dumnezeu. Episcopii, prin slujirea lor, au ocrotit neîncetat şi totdeauna pe cei lipsiţi şi pe văduve şi au trăit totdeauna în curăţie. **3.** Aceştia, dar, vor fi neîncetat ocrotiţi de Domnul. Cei care au săvîrşit acestea sînt slăviţi la Dumnezeu, iar locul lor este deja cu îngerii, dacă stăruiesc pînă la sfîrşit să slujească Domnului.

142. *Mt.* 10, 39; *Lc.* 9, 24; 17, 33; *In.* 12, 25.

105 (28)

1. Credincioşii din cel de al unsprezecelea munte, în care erau pomi plini de roade şi pomi împodobiţi cu alte şi alte roade, sînt aşa: **2.** Cei care au pătimit pentru numele Fiului lui Dumnezeu, cei care au pătimit cu drag din toată inima lor şi *«şi-au dat sufletul lor»* [143].

— **3.** Dar, pentru ce, Domnule, l-am întrebat, toţi pomii au roade, dar unii din ei au roade mai frumoase?

— Ascultă, mi-a răspuns. Toţi cei care au suferit pentru nume sînt slăviţi de Dumnezeu şi li s-au iertat toate păcatele lor, că au suferit pentru numele Fiului lui Dumnezeu. Dar pentru ce roadele lor sînt felurite, iar unele mai frumoase, ascultă! **4.** Toţi cei care au fost duşi în faţa stăpînirii şi au fost cercetaţi şi nu s-au lepădat, ci au suferit cu drag, aceştia sînt mai slăviţi înaintea Domnului; rodul lor este mai bogat; toţi cei care au fost fricoşi şi au şovăit şi au socotit în inimile lor ce să facă: să se lepede sau să mărturisească, dar au pătimit, roadele lor sînt mai mici, pentru că s-a suit în inima lor gîndul acesta. Că rău este gîndul acesta, ca un rob să se lepede de Domnul său. **5.** Vedeţi, dar, voi, care gîndiţi acestea, să nu rămînă nicicînd gîndul acesta în inimile voastre, ca să fiţi morţi pentru Dumnezeu. Iar voi, care pătimiţi din pricina numelui, se cuvine să slăviţi pe Dumnezeu [144], că Dumnezeu v-a socotit vrednici să purtaţi acest nume, ca să vi se ierte toate păcatele voastre. **6.** Aşadar, fericiţi-vă şi socotiţi că aţi făcut o faptă mare, dacă cineva dintre voi a pătimit pentru Dumnezeu. Domnul vă dăruieşte viaţă şi voi nu înţelegeţi; păcatele voastre s-au îngreunat; şi dacă n-aţi fi pătimit pentru numele Domnului, aţi fi fost morţi pentru Dumnezeu din pricina păcatelor voastre. **7.** Acestea le spun pentru cei ce şovăie, dacă să se lepede sau să mărturisească. Mărturisiţi, că aveţi un Domn, ca nu cumva, lepădîndu-vă de El, să fiţi aruncaţi în închisoare. **8.** Dacă păgînii pedepsesc pe robii lor, dacă robul se leapădă de stăpînul lui, ce socotiţi că va face Domnul vostru, Care are stăpînire peste toate? Scoateţi gîndurile acestea din inimile voastre, ca să trăiţi veşnic în Dumnezeu.

106 (29)

1. Credincioşii din cel de al doisprezecelea munte, cel alb, sînt aşa: sînt ca pruncii, în inima cărora nu se suie nici o răutate, nici n-au ştiut ce-i răutatea, ci totdeauna au rămas ca pruncii. **2.** Unii ca aceştia vor

143. *Fapte* 15, 26.
144. *1 Pt.* 4, 13. 15. 16.

locui negreşit în împărăţia lui Dumnezeu, că n-au pîngărit poruncile lui Dumnezeu cu nici una din faptele lor, ci au rămas ca pruncii, cu acelaşi cuget, în toate zilele vieţii lor. **3.** Toţi cîţi veţi rămîne aşa, a continuat păstorul, şi veţi fi ca pruncii, neavînd răutate, veţi fi mai slăviţi decît toţi cei de mai înainte; că toţi pruncii sînt slăviţi la Dumnezeu şi sînt cei dintîi la El. Fericiţi veţi fi, dar, voi toţi cîţi veţi îndepărta de la voi răutatea şi veţi îmbrăca nerăutatea; dintre toţi voi veţi trăi cei dintîi în Dumnezeu.

4. După ce păstorul a terminat pildele munţilor, i-am spus:

— Lămureşte-mă, acum, Domnule, despre pietrele scoase din cîmpie şi aşezate în zidărie în locul pietrelor scoase din turn, despre pietrele rotunde aşezate în zidărie şi despre cele care mai sînt încă rotunde.

107 (30)

— **1.** Ascultă, mi-a spus el, şi despre toate acestea. Pietrele scoase din cîmpie şi aşezate în zidul turnului în locul celor înlăturate sînt rădăcinile muntelui acestuia alb. **2.** Aşadar, pentru că toţi cei care au crezut din muntele cel alb au fost găsiţi fără răutate, Domnul turnului a poruncit, ca aceştia din rădăcinile muntelui acestuia să fie aşezaţi în zidul turnului; că ştia Domnul că dacă pietrele acestea vor fi puse în zidul turnului, vor rămîne strălucitoare şi nici una din ele nu se va înnegri [145]. **3.** Dacă ar fi adus pietre din ceilalţi munţi, ar fi trebuit neapărat să cerceteze iarăşi turnul şi să-l curețe. Dar toate pietrele acestea au fost găsite strălucitoare, atît cei care au crezut [146] cît şi cei ce aveau să creadă; că sînt de acelaşi neam. Fericit este neamul acesta, că este fără răutate. **4.** Ascultă acum şi despre pietrele rotunde şi strălucitoare. Şi acestea toate sînt din muntele cel alb. Ascultă, însă, pentru ce au fost găsite rotunde. Bogăţiile lor le-au acoperit foarte puţin adevărul şi i-au întunecat, dar nu s-au îndepărtat de Dumnezeu şi nici un cuvînt rău n-a ieşit din gura lor [147], ci numai dreptatea şi adevărul. **5.** Pentru că Domnul a văzut cugetul lor, că ei pot păzi adevărul şi pot rămîne buni, a poruncit să se taie din bogăţia lor, dar să nu li se ia toată, ca să poată face vreun bine cu ceea

145. Cu aceste cuvinte: «se *va înnegri*» se sfîrşeşte manuscrisul grec; ultimele capitole ale Păstorului s-au păstrat în traducere latină.
146. Textul: «*atît cei care au crezut... sînt din muntele cel alb*» este editat de *R. Joly* (*Op.* cit., p. 350—352) în greceşte, după textul transmis de *Amherst Papyri*.
147. *Efes.* 4, 29.

ce le-a mai rămas şi să trăiască în Dumnezeu, pentru că sînt de bun neam. De aceea, după ce pietrele au fost tăiate puţin, au fost puse în zidul acestui turn.

108(31)

1. Celelalte pietre, care au rămas încă rotunde şi nu s-au potrivit în zidul acela, au fost puse la locul lor, pentru că nu primiseră pecetea; că au fost găsite foarte rotunde. **2.** Că trebuie să se taie de veacul acesta şi de deşertăciunile bogăţiilor lor şi după aceea vor intra în împărăţia lui Dumnezeu; că ei trebuie neapărat să intre în împărăţia lui Dumnezeu[148], deoarece Domnul a binecuvîntat neamul acesta nevinovat. Aşadar, din neamul acesta nu va muri nimeni. Se poate ca vreunul din ei, ispitit de vicleanul diavol, să greşească cu ceva, dar acela va alerga repede la Domnul său. **3.** Eu, îngerul pocăinţei, vă socotesc pe voi toţi fericiţi, pentru că sînteţi nevinovaţi ca pruncii şi pentru că partea voastră este bună şi cinstită la Dumnezeu. **4.** Vă spun, însă, vouă tuturor celor care aţi primit această pecete: fiţi nevinovaţi, nu ţineţi minte ocările, nu stăruiţi în răutatea voastră sau în aducerea aminte a amărăciunii ocărilor; aveţi un singur duh; tămăduiţi şi îndepărtaţi de la voi aceste dezbinări rele, pentru ca Domnul oilor să se bucure de voi. **5.** Şi se va bucura[149], dacă le va găsi pe toate sănătoase şi pe nici una din ele rătăcită; dar dacă va găsi pe vreuna din ele rătăcită, va fi vai de păstori. **6.** Dar dacă vor fi găsiţi rătăciţi şi păstorii, ce vor spune Stăpînului turmei? Că au fost duşi în rătăcire de oi? Nu vor fi crezuţi! Că e lucru de necrezut ca un păstor să păţească aşa ceva de la oi; şi vor fi pedepsiţi şi mai mult pentru minciuna lor. Şi eu sînt păstor şi trebuie să dau socoteală de voi.

109(32)

1. Tămăduiţi-vă, dar, atîta timp cît se zideşte turnul. **2.** Dumnezeu locuieşte în oamenii care iubesc pacea; că Lui Îi este scumpă pacea şi stă departe de cei care se ceartă şi sînt pierduţi de răutatea lor. Daţi-I, dar, lui Dumnezeu întreg duhul, aşa cum l-aţi primit. **3.** Dacă dai unui piuar o haină nouă întreagă, apoi vrei s-o primeşti înapoi tot întreagă; dar dacă piuarul ţi-o dă sfîşiată, o vei primi? Oare nu te superi îndată şi-l cerţi, spunîndu-i: «Ţi-am dat întreagă haina! Pentru ce ai rupt-o şi mi-ai făcut-o nefolositoare? Că din pricina rup-

---

148. *In.* 3, 5.

149. Textul: «*Şi se va bucura... pentru minciuna lor*» este editat de *R. Joly* (Op. cit., 354) în greceşte, folosind textul de *Antioh monahul*.

turii, pe care i-ai făcut-o, n-o mai pot întrebuința». Nu vei spune oare piuarului toate aceste cuvinte, pentru ruptura, pe care a făcut-o în haina ta? **4.** Dacă te doare inima din pricina hainei tale și te plîngi, că n-ai primit-o întreagă, ce gîndești că-ți va face Domnul, Care ți-a dat întreg duhul, dar tu I l-ai înapoiat cu totul nefolositor, că nu mai poate fi întrebuințat la nimic de Domnul tău? Că a ajuns nefolositor, de vreme ce tu l-ai stricat. Oare Domnul duhului aceluia nu te va da morții pentru această faptă a ta?

— **5.** Negreșit, i-am spus eu, îi va da morții pe toți cei pe care-i va găsi că stăruie în a-și aduce aminte de ocările suferite.

— Nu călcați în picioare mila Sa, a spus păstorul, ci mai degrabă cinstiți-L, că este atît de răbdător față de păcatele voastre și nu este ca voi. Faceți pocăința, care vă este de folos.

110(33)

1. Acestea toate care au fost scrise mai sus, le-am arătat și le-am grăit eu, îngerul pocăinței, slujitorilor lui Dumnezeu. Dacă, deci, credeți și ascultați cuvintele mele, dacă veți umbla în ele și vă îndreptați căile voastre, veți putea trăi. Dar dacă veți rămîne în răutatea voastră și vă veți aduce aminte de ocări, nici unul din voi nu va trăi în Dumnezeu. Toate cîte trebuia să vi le spun, vi le-am spus.

2. Și păstorul mi-a zis:

— M-ai întrebat toate?

— Da, Domnule, am răspuns.

— De ce nu m-ai întrebat despre urma pietrelor așezate în zid și că am umplut acele urme?

— Am uitat, Domnule, i-am spus.

— **3.** Ascultă acum despre acele urme. Ele sînt aceia care au auzit acum poruncile mele și au făcut pocăință din toată inima lor. Cînd Domnul a văzut că pocăința lor e bună și curată și că pot rămîne în ea, a poruncit să le fie iertate păcatele lor de mai înainte. Că urmele acestea erau păcatele lor; și au fost umplute urmele, ca să nu se mai vadă.

PILDA X

111(1)

1. După ce am scris cartea aceasta, îngerul acela, care m-a încredințat păstorului, a venit în casa în care eram și s-a așezat pe pat, iar la dreapta s-a așezat păstorul. Apoi m-a chemat și mi-a zis acestea:

— **2.** Te-am încredinţat, pe tine şi casa ta, acestui păstor, ca să poţi fi apărat de el.

— Da, Domnule, i-am spus eu.

— Deci, dacă vrei să te aperi de orice necaz şi supărare, dacă vrei să reuşeşti în orice faptă şi cuvînt bun şi să ai toată virtutea dreptăţii, umblă în poruncile lui, în acelea pe care ţi le-a dat, şi vei putea birui orice răutate. **3.** Dacă vei păzi poruncile lui, vei putea călca în picioare orice poftă şi dulceaţă a veacului acestuia şi te va urma în adevăr reuşita în toate faptele bune. Însuşeşte-ţi desăvîrşirea şi smerenia acestuia şi spune tuturora că el este în mare cinste şi dregătorie la Domnul şi că, în slujirea sa, este tare şi puternic. Numai lui îi este încredinţată, în toată lumea, puterea pocăinţei. Nu ţi se pare oare că este puternic? Dar voi dispreţuiţi desăvîrşirea lui şi smerenia, pe care o are faţă de voi!

112 (2)

1. Eu i-am zis:

— Întreabă-l pe el, Domnule, dacă, de cînd este în casa mea, am făcut ceva fără rînduială sau dacă l-am supărat!

— **2.** Şi eu ştiu, mi-a spus el, că n-ai făcut nimic fără rînduială şi nici n-ai să faci. Şi de aceea îţi grăiesc acestea, ca să stărui în ele. Că mi-a vorbit bine de tine. Tu, însă, spune celorlalţi cuvintele acestea, ca şi cei care au făcut sau vor face pocăinţă, să simtă ca şi tine, ca el să-mi vorbească bine de ei, iar eu Domnului.

— **3.** Eu, Domnule, i-am spus eu, vestesc fiecărui om măreţiile Domnului. Nădăjduiesc, însă, că toţi cîţi au păcătuit mai înainte, dacă vor auzi acestea, vor face cu rîvnă pocăinţă, ca să redobîndească viaţa.

— **4.** Stăruie, deci, în această slujire, mi-a spus el, şi du-o la bun sfîrşit! Toţi cîţi vor împlini poruncile lui, vor avea viaţă, iar la Domnul mare cinste; iar cei care nu vor păzi poruncile lui, fug de viaţă şi-l dispreţuiesc pe păstor; el, însă, are cinstea sa înaintea lui Dumnezeu. Deci, toţi cîţi îl dispreţuiesc şi nu păzesc poruncile lui, se dau singuri morţii şi fiecare din ei va da socoteală de propriul său sînge. Îţi spun, dar, să păzeşti aceste porunci şi vei avea iertare de păcate.

113 (3)

1. Ţi-am trimis, dar, aceste fecioare, ca să locuiască cu tine; că am văzut că sînt prietenoase cu tine. Le ai deci ajutătoare, ca să poţi păzi mai bine poruncile lui; că nu este cu putinţă să păzească cineva

poruncile acestea fără aceste fecioare. Şi văd că stau cu plăcere cu tine; iar eu le voi porunci să nu se depărteze nicidecum de casa ta. 2. Tu, însă, curăţă-ţi bine casa ta, că lor le place să locuiască în casă curată; că sînt curate, caste şi harnice şi toate au har înaintea Domnului. Aşadar, dacă vor avea casa ta curată, vor rămîne cu tine; dar dacă se va găsi cea mai mică murdărie, vor părăsi îndată casa ta, că acestor fecioare nu le place nici o murdărie.

3. Eu i-am spus:

— Nădăjduiesc, Domnule, că am să le plac lor, ca să locuiască totdeauna cu drag la mine. Şi după cum păstorul[150], căruia m-ai încredinţat, nu m-a vorbit de rău, tot aşa şi ele n-au să mă grăiască de rău.

4. Îngerul a spus păstorului:

— Ştiu că robul lui Dumnezeu vrea să trăiască şi să păzească poruncile acestea şi că fecioarele vor locui într-o casă curată.

5. După ce a spus acestea, m-a încredinţat iarăşi păstorului şi chemînd pe fecioare... le-a spus:

— Pentru că văd că veţi locui cu drag în casa acestuia, vi-l dau în grijă, pe el şi casa lui şi să nu vă depărtaţi deloc de casa lui.

Fecioarele acelea au ascultat cu plăcere cuvintele acestea.

114(4)

1. Apoi mi-a zis:

— Poartă-te bărbăteşte în această slujire! Arată-i fiecărui om măreţiile Domnului şi vei avea har în această slujire. Aşadar, cel ce va umbla în aceste porunci, va trăi şi va fi fericit în viaţa sa. Cine nu se va îngriji de ele, nu va trăi şi va fi nefericit în viaţa sa. **2.** Spune tuturor celor ce pot face binele, să nu înceteze de a-l face; le este de folos a săvîrşi fapte bune. Spun, însă, că orice om trebuie scos din nevoi, că cel care duce lipsă şi îndură greutăţi în viaţa cea de toate zilele, este în mare chin şi strîmtorare. **3.** Aşadar, cel care scoate din nevoi sufletul unuia ca acesta, dobîndeşte mare bucurie; că cel care este chinuit de necazuri de acest fel, suferă aceleaşi chinuri ca şi cel pus în lanţuri. Mulţi, din pricina unor chinuri ca acestea, se omoară, din pricină că nu le pot suferi. Aşadar, cel care ştie de chinul unui om ca acesta şi nu-l ajută, săvîrşeşte mare păcat şi este vinovat de sîngele acestuia. **4.** Faceţi, dar, fapte bune voi, care aţi primit po-

150. Textul: *«Şi după cum păstorul... le-a spus»* este editat în greceşte de *R. Joly* (Op. cit., p. 362), după textul transmis de *Papyri Oxyrinchi*.

runca aceasta de la Domnul, ca nu cumva întîrziind a le face, să **se** termine de zidit turnul. Că pentru voi s-a întrerupt lucrul zidirii lui. Așadar, dacă nu vă grăbiți să faceți bine, se va termina de zidit turnul și veți rămîne pe dinafară.

5. După ce mi-a spus acestea, s-a ridicat de pe pat și, luînd la sine pe păstor și pe fecioare, a plecat, zicîndu-mi, însă, că are să trimită pe păstor și pe fecioare în casa mea.

INDICE SCRIPTURISTIC

INDICE REAL ȘI ONOMASTIC

A

B

C

D

J

L

M

N

O

P

Z

EPISTOLA
CĂTRE DIOGNET

INTRODUCERE

Epistola către Diognet, această perlă a literaturii creştine din primele trei secole creştine, cum a fost numită, este necunoscută atît scriitorilor creştini din epoca patristică cît şi celor din epoca medievală. A fost editată pentru prima dată la Paris în 1592 de Henri Estienne, după singurul şi unicul manuscris care a transmis textul, codicele Argentoratensis 9, din secolul XIII—XIV, care reproducea un text probabil din secolul VII. Manuscrisul, intrat între 1793 şi 1795 în Biblioteca municipală din Strasbourg, a fost distrus la 24 august 1870 în incendiul provocat de bombardamentul artileriei prusace. În acest manuscris Epistola lui Diognet se găsea aşezată îndată după scrierile Sfîntului Iustin Martirul şi era introdusă cu cuvintele: «a aceluiaşi», adică a Sfîntului Iustin. Astfel a fost editată ca operă a Sfîntului Iustin. Vreme de un secol nimeni n-a pus la îndoială această atribuire. În 1649, Tillemont demonstrează că Sfîntul Iustin nu poate fi autorul ei, pentru următoarele motive: a) este mare deosebire de stil între stilul epistolei şi stilul scrierilor autentice ale lui Iustin; b) Iustin îşi întemeiază ideile sale cu texte din Scriptură, citate textual, pe cînd în această epistolă textele scripturistice sînt citate liber; c) nici un scriitor vechi bisericesc nu dă mărturie că epistola este a Sfîntului Iustin Martirul. Rămînînd fără autor, au fost propuşi alţii. Henri Irénée Marrou dă lista lor: Apollos, Clement al Romei, Quadratus, Marcion, Aristide, Apelles marcionitul, Ambrozie apologetul, Teofil al Antiohiei, Ipolit al Romei, un ucenic al lui Clement, Clement Alexandrinul (propus de Marrou), Lucian al Antiohiei, Ierotei, ucenic al apostolilor şi episcop al Atenei, un teolog bizantin Nichifor Calist; iar un cercetător englez, Donaldson, a propus pe un emigrant grec din secolul XV sau chiar pe primul editor, Henri Estienne. Toate aceste ipoteze, oricît de ingenioase ar fi şi oricît de multă erudiţie ar vădi, rămîn simple ipoteze, care nu vor găsi niciodată consimţămîntul unanim al cri-

ticilor. Autorul epistolei va rămîne mai departe un necunoscut, ca și Diognet, cel căruia necunoscutul autor îi adresează epistola, deși a fost identificat cu filozoful stoic Diognet, unul din preceptorii împăratului Marc Aureliu, cu împăratul Adrian sau cu procuratorul din Alexandria Claudios Diognetos, identificarea cea mai aproape de adevăr poate, făcută de ultimul editor al Epistolei, H. I. Marrou, ipoteză care pare a fi confirmată și de locul și data Epistolei : Alexandria, în jurul anului 200.

Textul editat de Henri Estienne, ca și cele 65 de ediții apărute pînă acum, are 12 capitole, dintre care numai primele 10 capitole sînt ale epistolei ; capitolele 11 și 12 sînt sfîrșitul unei alte lucrări. Lipsește deci sfîrșitul Epistolei către Diognet și corpul celei de a doua scrieri. Datorită neatenției copiștilor s-a petrecut cu Epistola către Diognet același fenomen ca și cu manuscrisele care au transmis Epistola Sfîntului Policarp și Epistola zisă a lui Barnaba. Dealtfel, copistul manuscrisului Argentoratensis 9 a observat discontinuitatea textului, pentru că a scris pe margine, în dreptul sfîrșitului capitolului 10 și începutul capitolului 11 : ὧδε ἐγκοπὴν εἶχε τὸ αντίγραφον.

Autorul necunoscut răspunde, în epistola sa, celor trei întrebări puse de Diognet și prin el de toți filosofii păgîni ai secolului al doilea — vreau să spun cu aceste cuvinte că se poate ca Diognet să nu fie o persoană istorică ,ci un simbol, o ficțiune — :

1. Ce este religia creștinilor și pentru ce creștinii nu cinstesc pe zeii grecilor și nici nu primesc credința iudeilor ?

2. De ce natură este dragostea, pe care o au creștinii între ei ?

3. Pentru ce această religie s-a arătat acum și nu mai înainte ? (I).

La prima întrebare, autorul arată superioritatea creștinismului față de păgînism și iudaism. Cultul dat de păgîni lui Dumnezeu este o insultă adusă adevăratului Dumnezeu, Care nu-i nici piatră, nici lemn, nici fier, nici vreo altă materie. Cultul dat de iudei lui Dumnezeu nu se deosebește nici el întru nimic de cultul păgînilor, pentru că, deși cinstesc pe unul și singurul Dumnezeu, îi aduc un cult material : jertfe de carne și grăsime, sîmbete, posturi, tăierea împrejur și alte obiceiuri nevrednice de Dumnezeu (II—IV).

La întrebarea a doua, autorul descrie viața curată și minunată a creștinilor (V—VI) și prezintă în linii mari învățătura creștină (VII—VIII).

Cu privire la apariţia atît de tîrzie a creştinismului, răspunsul autorului epistolei este altul decît al apologeţilor creştini: Creştinismul a apărut atunci cînd omenirea a ajuns la conştiinţa neputinţei ei şi la conştiinţa nevoii de mîntuire (IX).

În capitolul X, Diognet este îndemnat să îmbrăţişeze noua învăţătură, pentru a putea cunoaşte, prin propria sa trăire, adevărata bucurie şi a ferici pe cei care au suferit focul acesta de pe pămînt, adică pe mucenici.

Capitolele XI şi XII nu aparţin epistolei; se deosebesc de ea şi prin stil şi prin gîndire; iar scriitorii creştini propuşi ca autori — Meliton de Sardes, Panten, Metodie al Olimpului — sînt simple ipoteze.

LITERATURA

E d i ţ i i: Să se vadă la Părinţii Apostolici. Ediţii separate: *E. Buonaiuti,* Lettera a Diogneto, Testo, traduzione, note Roma, 1921. — *J. Geffcken,* Der Brief an Diognetos, Heidelberg, 1928. — *E. H. Blankeney,* The Epistle to Diognetus, London, 1943. — *E. H. Meecham,* The Epistle to Diognetus. The Greek text with introd., translation and notes, Manchester, 1949. — *H. I. Marrou,* A Diognète, édition critique, traduction et commentaire, 2-e édition revue et augmentée, Paris, 1965 (Sources chrétiennes, 33 bis).

T r a d u c e r i: Să se vadă la Părinţii Apostolici şi la ediţiile separate. — Traduceri separate: a) *în engleză: L. B. Radford,* The Epistle to Diognetus, London, 1908; b) *în germană: H. Kihn,* Der Ursprung des Briefes an Diognet, Freiburg i. Br., 1882, 155—168. — *J. Geffcken,* în: E. Hennecke, Neutestamentliche Apokryphen, ed. 2, Tübingen, 1924, 619 sq. — *W. Heinzelmann,* Der Brief an Diognet, Erfurt, 1896; c) *în româneşte:* Al Petrescu, Epistola către Diognet, Bucureşci, 1902, p. 56—68.

S t u d i i: *L. Alfonsi,* Il «Protrettico» di Clemente Alessandrino e l'Epistola a Diogneto, în: Aev, 20 (1946), p. 110—114. — *P. Andriessen,* L'apologie de Quadratus conservée sous le titre d'Epître à Diognète, în: RTAM, 13 (1946), p. 5—39, 125—149, 237—260; 14 (1947), p. 121—156. — *Acelaşi,* The Authorship of the Epistula ad Diognetum, VC, 1(1947), p. 129—136. — *Acelaşi,* L'Epilogue de l'Epître à Diognète, în: RTAM, 14 (1947), p. 121—156. — *G. Bardy,* Lettre à Diognète, în: C, III, col. 855. — *Acelaşi,* La vie spirituelle d'après les Pères des trois premiers siècles, Paris, 1935, p. 88—93. — *Beck,* Die Sittenlehre des Briefes an Diognet, în: PhJB, 17 (1904), p. 438—445. — *B. Billet,* Les lacunes de l'à Diognète, în: RSR, 45 (1957), p. 409—418. — *E. H. Blakeney,* A note on the Epistle to Diognetus, X, 1, în: JThSt, 42 (1941), p. 193—195. — *N. Bowetsch,* Der Autor der Schlusskapitel des Briefes an Diognet, în: NGWG, Phil. hist. Klasse, (1902), p. 621—634. — *R. H. Connolly,* The Date and Authorship of the Epistle to Diognetus, în: JThSt, 36 (1935), p. 347—353. — *Acelaşi,* Ad Diognetum XI—XII, în: JThSt, 37 (1936), p. 2—15. — *J. Donaldson,* A critical history of the Christian Literature and doctrine from the death of the Apostles to the Nicene Council 2, London, 1866, p. 126—142. — *H. Doulcet,* L'Apologie d'Aristide et l'Epître de Diognète, în: RQH, 28 (1880), p. 601—612. — *J. Dräseke,* Der Brief an Diognetos, Leipzig, 1881. — *M. Fermi,* L'Apologia di Aristide e la lettera a Diogneto, în: RR, (1925), 541 sq. — *F. X. Funk,* Das Schlusskapitel des Diognetenbriefes, în: ThQ, 85 (1903), p. 638—639. — *J. Geffcken,* Der Brief an Diognetos, Heidelberg, 1928. — *P. Godet,* Epître à Diognète, în :DThC, IV, 2, col. 1366—

1369. — *A. E. Housman,* On the Letter in Diognetus, VII, 2, în: HThR, 45 (1952), p. 1. — *P. C. Hristu,* 'Επιστολὴ πρὸς Διόγνητον, în: ThEE, IV, col. 1237—1239. — *E. J. Karpathios,* Συμπλήρωσις τοῦ Χάσματος τῆς πρὸς Διόγνητον επιστολῆς, Tesalonic, 1925. — *H. Kihn,* Zum Briefe an Diognet c. 10, 3—6, în: ThQ, 84 (1902), 495—498. — *Acelaşi,* Der Ursprung des Briefes an Diognet, Freiburg i. Br., 1882. — *G. Krüger,* Aristides als Verfasser des Briefes an Diognet, în: Zeitschrift für wissenschaftliche Theologie, 37 (1894), p. 206—223. — *Henri Irénée Marrou,* Epître, ou mieux Discours à Diognète, în: DSp, III, 993—995. — *H. G. Meecham,* The Epistle to Diognetus, Manchester, 1949. — *Acelaşi,* The Theology of the Epistle to Diognetus, în: ExpT, 54 (1942), p. 97—101. — *E. Molland,* Die literatur- und dogmengeschichtliche Stellung des Diognetbriefes, în: ZNW, 33 (1934), p. 289—312. — *P. Nautin,* Le dossier d'Hippolyte et de Méliton, Paris, 1953, p. 124—126, — *A. D. Nock,* A note on ep. ad Diognetum X, 31, în: JThSt, 29 (1927), p. 40. — *F. Ogara,* Aristidis et epistolae ad Diognetum cum Theophilo Antiocheno cognatio, în: Greg (1944), p. 74—102. — *J. G. O'Neill,* The Epistle to Diognetus, în: Irish. Eccles. Record, 85 (1956), p. 92—106. — *F. Overbeck,* Ueber den pseudo-justinischen Brief an Diognet, Basel, 1872. — *A. di Pauli,* Die Schlusskapitel des Diognetbriefes, în: ThQ, 88 (1906), p. 28—36. — *Al. Petrescu,* Epistola către Diognet, Bucuresci, 1902. — *L. Radford,* The Epistle of Diognetus, London, 1908. — *P. Roasenda,* Epistola ad Diognetum II, 1; II, 3, în: Aev, (1934), p. 522—523. — *Acelaşi,* In epistolae ad Diognetum XI—XII capita adnotatio, în: Aev, (1935), p. 248—253. — *Acelaşi,* Il pensiero paolino nell'Epistola a Diogneto în: Aev, (1935), p. 468—473. — *E. Skard,* Eine Bemerkung zum Diognetbrief, în: SO, 29 (1952), p. 92. — *J. Tixeront,* Epître à Diognète, în: DPCR, II, col. 874—875. — *P. Thomsen,* în: PhW (1930), p. 561—563, (1932), IIIsq. — *C. La Vespa,* La lettera a Diogneto, Catania, 1947.

EPISTOLA CĂTRE DIOGNET

CAPITOLUL I

1. Pentru că văd, prea puternice Diognet, că te străduieşti mult să cunoşti religia creştinilor şi că te interesezi, cu multă pricepere şi cu mare grijă de creştini, ca să afli: în care Dumnezeu cred, cum se închină Lui şi cum se face că toţi creştinii nesocotesc lumea şi dispreţuiesc moartea, că nici nu socotesc dumnezei pe cei socotiţi de elini dumnezei şi nici nu ţin superstiţiile iudeilor; şi, în sfîrşit, pentru că vrei să ştii ce este dragostea pe care o au unii faţă de alţii şi pentru ce acest neam nou de oameni sau acest fel nou de viaţă s-a ivit acum în lume şi nu mai înainte, 2. de aceea laud rîvna ta şi cer de la Dumnezeu — Cel care ne dă puterea de a grăi şi de a asculta — să-mi dea mie puterea de a grăi aşa ca ascultîndu-mă, să ajungi mai bun, iar ţie să-ţi dea puterea de a asculta aşa, încît să nu mîhneşti pe cel care-ţi grăieşte.

CAPITOLUL II

1. Ei bine, curăţeşte-te de toate gîndurile, care ţi-au stăpînit mai înainte mintea; înlătură obişnuinţa, care te-a rătăcit; fii om nou [1], ca dintru început, pentru că ai să asculţi o învăţătură nouă, aşa precum chiar tu însuţi ai mărturisit.

Priveşte nu numai cu ochii, ci şi cu mintea, din ce sînt făcuţi şi ce chip au aceia, pe care voi îi numiţi şi-i socotiţi dumnezei! 2. Nu este unul piatră, la fel cu aceea pe care o călcăm în picioare? [2] Nu este altul aramă, cu nimic mai bun decît vasele de aramă, de care ne folosim? [3] Nu este altul lemn, aproape putred, altul argint, care are nevoie de un om ca să-l păzească spre a nu fi furat [4], altul fier, mîncat de rugină [5], altul lut, întru nimic deosebit de vasul făcut spre cea mai

1. *Efes.* 4, 22—24; *Col.* 3, 10.
2. *Deut.* 4, 28; *Is.* 44, 9—20; *Ier.* 10, 3—5; *Înţ. Sol.* 13, 16; 15, 7.
3. *Ep. Ier.* 58.
4. *Ep. Ier.* 17, 56.
5. *Ep. Ier.* 11, 19.

de necinste trebuință?[6] **3.** Nu sînt toți aceștia dintr-o materie stricăcioasă? Nu sînt făuriți din fier și foc? Nu i-a făcut pe unul pietrarul, pe altul fierarul, pe altul argintarul, iar pe altul olarul?[7] Nu se putea oare, ca înainte de a se da prin arta meșterilor acestor materiale chipurile zeilor, să se dea fiecărui material altă formă? Și nu se pot oare și acum schimba chipurile zeilor în alte chipuri?[8] Nu se pot face și acum din vase de același material, dacă se găsesc aceiași meșteri, chipuri de zei la fel cu aceia? **4.** Și iarăși, nu pot face oare oamenii din zeii la care voi vă închinați acum, vase la fel cu celelalte? Nu-s toate surde, nu-s oarbe, nu-s neînsuflețite, nu-s nesimțitoare, nu-s nemișcătoare? Nu-s toate supuse putreziciunii, nu-s toate stricăcioase? **5.** Pe acestea le numiți dumnezei, acestora slujiți, acestora vă închinați! Vă asemănați desăvîrșit cu ei. **6.** De asta uriți pe creștini, că nu-i socotesc dumnezei. **7.** Nu-i disprețuiți, oare, cu mult mai mult decît creștinii, voi care-i socotiți și-i credeți dumnezei? Nu-i batjocoriți, oare, și nu-i ocărîți mai mult, cînd pe zeii de piatră și de lut îi cinstiți, dar îi lăsați fără pază, iar pe zeii de argint și de aur îi închideți noaptea, iar ziua le puneți paznici, ca să nu vi-i fure?[9] **8.** Prin cinstirea, pe care credeți că le-o aduceți zeilor, voi mai mult îi pedepsiți, dacă ei într-adevăr ar avea simțire. Dar n-au simțire! Și aceasta o arătați prin aceea că vă închinați lor cu jertfe de sînge și de grăsime. **9.** Cine dintre voi ar îndura acestea, cine ar suferi să i se aducă o astfel de închinăciune? Nici un om n-ar îndura de bună voie această pedeapsă, că omul are simțire și judecată; piatra, însă, îndură, că n-are simțire. Așadar, voi înșivă faceți dovada că zeul n-are simțire. **10.** Aș mai putea spune și altele multe pentru care pricini creștinii nu slujesc unor dumnezei ca aceștia; dar dacă nu ți se par îndestulătoare cele ce am spus, socotesc de prisos să mai spun altceva mai mult.

CAPITOLUL III

1. Socotesc, apoi, că dorești să auzi mai ales pentru ce creștinii nu cinstesc pe Dumnezeu la fel cu iudeii. **2.** Într-adevăr, iudeii, chiar dacă se depărtează de slujirea lui Dumnezeu, de care am vorbit mai înainte, și pretind că ei cred într-un singur Dumnezeu și-L cinstesc cu înțelepciune ca pe un Stăpîn al tuturora, totuși greșesc cînd Îi aduc

---

6. *Înț. Sol.* 13, 11.
7. *Ier.* 10, 3—5; *Avac.* 2, 18—19; *Ep. Ier.* 7—29; 44—58.
8. *Rom.* 9, 21; 2 *Tim.* 2, 20.
9. *Ep. Ier.* 17.

Lui acelaşi cult ca şi păgînii, de care am vorbit. **3.** Păgînii dau pildă de lipsă de judecată, atunci cînd aduc jertfe unor zei nesimţitori şi surzi; iudeii, însă, cînd aduc acele jertfe, socotind că Dumnezeu are nevoie de ele, jertfele lor pot fi socotite mai degrabă nebunie şi nu cinstire de Dumnezeu. **4.** Că «*Cel care a făcut cerul şi pămîntul şi toate cîte sînt în ele*» [10] şi ne dă nouă pe toate cele de care avem nevoie, nu are nevoie de nimic din acelea, pe care le dă celor ce socotesc că I le dau Lui [11]. **5.** Iar cei care-I aduc jertfe de sînge, de grăsime şi olocauste şi socot că prin aceste ceremonii Îl cinstesc, mi se pare că nu se deosebesc întru nimic de cei care arată aceeaşi cinstire zeilor surzi, care nu pot lua parte la această cinstire. Ei socot că dau ceva Celui ce n-are nevoie de nimic.

CAPTIOLUL IV

1. Iar despre frica lor cu privire la mîncări, la superstiţia lor cu privire la sîmbete, la mîndria tăierii împrejur, la batjocorirea postului şi a zilei celei dintîi a lunii, nu socot că trebuie să le afli de la mine, că toate sînt de rîs şi nu merită să vorbesc de ele. **2.** Cum este oare îngăduit, ca pe unele din făpturile lui Dumnezeu, create spre trebuinţa oamenilor, să le primeşti, ca fiind bine făcute, iar pe altele să le arunci, ca nefolositoare şi de prisos? **3.** Nu este oare o lipsă de credinţă să învinuieşti pe Dumnezeu că împiedică să se facă bine în ziua sîmbetei? [12] **4.** Nu merită oare să-ţi baţi joc de cel care se mîndreşte cu ciuntirea trupului, ca de o mărturie de alegere şi că din pricina asta este iubit în chip deosebit de Dumnezeu? **5.** Cine ar socoti o dovadă de cinstire a lui Dumnezeu şi nu mai degrabă o nebunie observarea mersului stelelor şi lunii, pentru a ţine lunile şi zilele [13], ca şi împărţirea planurilor lui Dumnezeu şi schimbările timpurilor după poftele lor, spre a socoti unele zile, zile de sărbătoare, iar pe altele zile de jale? **6.** Socot că ţi-am arătat îndeajuns că pe bună dreptate se îndepărtează creştinii de nesocotinţa, rătăcirea, curiozităţile şi mîndria iudeilor. Să nu te aştepţi că poţi afla de la vreun om taina religiei lor.

CAPITOLUL V

1. Creştinii nu se deosebesc de ceilalţi oameni nici prin pămîntul pe care trăiesc, nici prin limbă, nici prin îmbrăcăminte. **2.** Nu locuiesc

10. *Ps.* 145, 6; *Fapte* 4, 24; *Ieş.* 20, 11.
11. *Fapte* 17, 24—25; *Ps.* 49, 8—14.
12. *Lc.* 6, 9; 13, 14—16; 14, 3—5.
13. *Gal.* 4, 10.

în orașe ale lor, nici nu se folosesc de o limbă deosebită, nici nu duc o viață străină. **3.** Învățătura lor nu-i descoperită de gîndirea și cugetarea unor oameni, care cercetează cu nesocotință; nici nu o arată, ca unii, ca pe învățătură omenească. **4.** Locuiesc în orașe grecești și barbare, cum le-a venit soarta fiecăruia; urmează obiceiurile băștinașilor și în îmbrăcăminte și în hrană și în celălalt fel de viață, dar arată o viețuire minunată și recunoscută de toți ca nemaivăzută. **5.** Locuiesc în țările în care s-au născut, dar ca străinii; iau parte la toate ca cetățeni, dar pe toate le rabdă ca străini; orice țară străină le e patrie, și orice patrie le e țară străină [14]. **6.** Se căsătoresc ca toți oamenii și nasc copii, dar nu aruncă pe cei născuți. **7.** Întind masă comună, dar nu și patul. **8.** Sînt în trup, dar nu trăiesc după trup [15]. **9.** Locuiesc pe pămînt, dar sînt cetățeni ai cerului [16]. **10.** Se supun legilor rînduite de stat [17], dar, prin felul lor de viață, biruiesc legile. **11.** Iubesc pe toți, dar de toți sînt prigoniți. **12.** Nu-i cunoaște nimeni, dar sînt osîndiți; sînt omorîți, dar dobîndesc viața. **13.** Sînt săraci, dar îmbogățesc pe mulți sînt lipsiți de toate, dar în toate au de prisos [18]. **14.** Sînt înjosiți, dar sînt slăviți cu aceste înjosiri; sînt huliți, dar sînt îndreptățiți. **15.** Sînt ocărîți, dar binecuvîntează [19]; sînt insultați, dar cinstesc. **16.** Fac bine, dar sînt pedepsiți ca răi; sînt pedepsiți, dar se bucură [20], ca și cum li s-ar da viață. **17.** Iudeii le poartă război ca unora de alt neam, elenii îi prigonesc; dar cei care-i urăsc nu pot spune pricina dușmăniei lor.

CAPITOLUL VI

1. Ca să spun pe scurt, ce este sufletul în trup, aceea sînt creștinii în lume. **2.** Sufletul este răspîndit în toate mădularele trupului, iar creștinii în toate orașele lumii. **3.** Sufletul locuiește în trup, dar nu este din trup; creștinii locuiesc în lume, dar nu sînt din lume [21]. **4.** Sufletul nevăzut este închis în trupul văzut; și creștinii sînt văzuți, pentru că sînt în lume, dar credința lor în Dumnezeu rămîne nevăzută. **5.** Trupul urăște sufletul și-i poartă război [22], fără să-i fi făcut vreun rău, pentru că-l împiedică să se dedea plăcerilor; și lumea

14. *Efes.* 2, 19; *Fil.* 3, 20; *Evr.* 11, 13—16; 13, 14; 2 *Pt.* 2, 11.
15. *Rom.* 8, 12—13; 2 *Cor.* 10, 3.
16. *Fil.* 3, 20; *Evr.* 13, 14.
17. *Rom.* 13, 1; *Tit* 3, 1; *1 Pt.* 2, 13.
18. 2 *Cor.* 6, 9—10.
19. *Mt.* 5, 44; *1 Cor.* 4, 12—13.
20. 2 *Cor.* 6, 9—10.
21. *In.* 15, 19; 17, 11—16.
22. *Gal.* 5, 17.

urăşte pe creştini [23], fără să-i fi făcut vreun rău, pentru că se împotrivesc plăcerilor ei. **6.** Sufletul iubeşte trupul, deşi trupul urăşte sufletul; sufletul iubeşte şi mădularele; şi creştinii iubesc pe duşmanii lor [24]. **7.** Sufletul este închis în trup, dar el ţine trupul; şi creştinii sînt închişi în lume, ca într-o închisoare, dar ei ţin lumea. **8.** Sufletul nemuritor locuieşte în cort muritor [25]; şi creştinii locuiesc vremelnic în cele stricăcioase, dar aşteaptă în ceruri nestricăciunea. **9.** Sufletul chinuit cu puţină mîncare şi băutură se face mai bun; şi creştinii, pedepsiţi în fiecare zi, se înmulţesc mai mult. **10.** Într-o atît de mare ceată i-a rînduit Dumnezeu, că nu le este îngăduit s-o părăsească.

CAPITOLUL VII

1. După cum am spun mai înainte, nu li s-a dat creştinilor învăţătura lor ca o născocire pămîntească, nici creştinii nu pretind că păzesc cu atîta grijă o învăţătură trecătoare, nici nu li s-a încredinţat rînduiala unor taine omeneşti, **2.** ci, cu adevărat, Însuşi Atotputernicul, Atoateziditorul şi nevăzutul Dumnezeu, El Însuşi, din ceruri, a aşezat în oameni şi a întărit în inimile lor adevărul şi cuvîntul cel Sfînt şi mai presus de înţelegere. N-a trimis oamenilor, cum şi-ar închipui cineva, un slujitor sau un înger sau o căpetenie sau pe cineva din cei care cîrmuiesc cele pămînteşti sau pe cineva din cei cărora li s-a încredinţat conducerea celor cereşti, ci pe Însuşi Meşterul şi Creatorul universului, prin Care a creat cerurile, prin Care a închis marea în hotarele ei [26], ale Cărui taine le păstrează cu credincioşie toate stihiile lumii, de la Care soarele a primit porunca să păzească măsurile drumurilor zilei, de a Cărui poruncă ascultă luna, ca să lumineze noaptea, Căruia i se supun stelele, care urmează drumul lunii, prin Care toate au fost rînduite şi hotărîte, Căruia i se supun cerurile şi cele din ceruri, pămîntul şi cele de pe pămînt, marea şi cele din mare, focul, aerul, adîncul, cele din înălţimi, cele din adîncuri, cele de la mijloc. Pe Acesta L-a trimis oamenilor. **3.** L-a trimis, oare, cum ar putea gîndi unul din oameni, spre a împila, spre a înspăimînta, spre a îngrozi? **4.** Nicidecum! L-a trimis cu bunătate şi blîndeţe, cum trimite un rege pe fiul său, L-a trimis ca Dumnezeu, L-a trimis ca la oameni, L-a trimis ca să mîntuie, ca să convingă, nu să silească; că Dumnezeu nu sileşte. **5.** L-a trimis ca să cheme, nu ca să alunge; L-a trimis ca să

23. *In.* 15, 18—19; *1 In.* 3, 13.
24. *Mt.* 5, 44; *Lc.* 6, 27.
25. *2 Cor.* 5, 1; *2 Pt.* 1, 13.
26. *Ps.* 103, 10; *Pilde* 8, 27—29; *Iov* 26, 10; 38, 8—11.

iubească, nu ca să judece [27]. **6.** Îl va trimite şi Judecător şi cine va suferi atunci venirea Lui? [28] ... [29]. **7.** Nu vezi că sînt daţi creştinii la fiare, ca să se lepede de Domnul şi nu sînt învinşi? **8.** Nu vezi că, cu cît sînt pedepsiţi mai mulţi cu atît numărul lor se înmulţeşte? **9.** Acestea nu par a fi fapte de om, ci puterea lui Dumnezeu. Acestea sînt dovezi ale venirii Lui în lume.

CAPITOLUL VIII

1. Cine dintre oameni a ştiut ce este Dumnezeu, înainte de venirea Lui? **2.** Sau poţi primi cuvintele deşarte şi prosteşti ale acelor filozofi, pe cuvîntul cărora se pune atîta preţ? Unii din ei au spus că Dumnezeu este foc [30] — au numit focul Dumnezeu, că în foc au să meargă! —; alţii au spus că este apa [31], iar alţii alta din stihiile create de Dumnezeu. **3.** Dacă ar fi primite aceste învăţături, s-ar putea spune la fel că fiecare din celelalte creaturi este Dumnezeu. **4.** Dar acestea sînt basme şi înşelăciuni de şarlatani. **5.** Pe Dumnezeu nici unul din oameni nu L-a văzut, nici nu L-a cunoscut, ci El s-a arătat pe Sine Însuşi [32]. **6.** S-a arătat prin credinţă, singura prin care se poate vedea Dumnezeu. **7.** Că Dumnezeu, Stăpînul şi Creatorul universului, Cel ce a făcut toate şi le-a pus în ordine, a fost nu numai iubitor de oameni, ci şi îndelung răbdător [33]. **8.** El a fost totdeauna aşa şi este şi va fi: blînd, bun, nemînios, adevărat, singurul care este bun [34]. **9.** Gîndind un plan mare şi mai presus de cuvînt, l-a împărtăşit numai Fiului. **10.** Atîta vreme cît ţinea în taină planul Său şi păstra în tăcere hotărîrea Lui cea înţeleaptă, se părea că ne trece cu vederea şi că nu se mai îngrijeşte de noi. 11. Dar cînd, prin iubitul Său Fiu [35], a descoperit şi făcut cunoscute cele gătite dintru început [36], atunci pe toate ni le-a dat nouă [37], ca să participăm la binefacerile Lui, ca să le vedem şi să le pricepem. Cine s-ar fi aşteptat vreodată la acestea?

27. *In.* 3, 17.
28. *Mal.* 3, 2.
29. Lacună, comentată de o notă marginală astfel: «Am găsit o tăietură în manuscrisul de pe care cópii; manuscrisul este foarte vechi» (la: *H. I. Marrou*, op. cit., p. 69, n. 9).
30. Heraclid, filozof grec din şcoala ionіană (540—480 înainte de Hristos).
31. Tales din Milet, matematician şi filozof grec din şcoala ionіană (sfîrşitul secolului VII — începutul secolului VI, înainte de Hristos).
32. *In* 1, 18; *Lc.* 10, 22.
33. *Rom.* 2, 4.
34. *Mt.* 19, 7; *Mc.* 10, 18; *Lc.* 18, 19.
35. *Mt.* 3, 17; 17, 5; *1 Pt.* 1, 17.
36. *Efes.* 3, 9.
37. *Rom.* 8, 32.

CAPITOLUL IX

1. Aşadar, după ce Dumnezeu a rînduit pe toate împreună cu Fiul Său, ne-a lăsat, pînă în vremile din urmă, să fim purtaţi de porniri destrăbălate, aşa precum voiam, duşi de plăceri şi de pofte [38], fără ca Dumnezeu să se bucure negreşit de păcatele noastre, ci răbdîndu-le, şi fără să încuviinţeze acel timp de nedreptate, ci pregătind timpul de acum de dreptate, ca să fim vrednici acum de bunătatea lui Dumnezeu, noi, care în vremea de atunci am fost nevrednici de viaţă din pricina faptelor noastre, arătînd noi înşine că nu puteam intra în împărăţia lui Dumnezeu [39]; acum, însă, prin puterea lui Dumnezeu, am ajuns puternici. **2.** Deci cînd s-a umplut nedreptatea noastră şi s-a arătat desăvîrşit că plata nedreptăţii este osîndă şi moarte, atunci a venit timpul [40], pe care-l hotărîse Dumnezeu de mai înainte spre a-şi arăta bunătatea şi puterea Lui [41]. Ce covîrşitoare este iubirea de oameni şi dragostea lui Dumnezeu! Nu ne-a urît, nici nu ne-a îndepărtat şi nici n-a ţinut minte răul, ci ne-a răbdat îndelung, ne-a suportat. Miluindu-ne, a luat asupra Sa păcatele noastre [42]. El şi-a dat pe Fiul Său răscumpărare pentru noi [43]; pe Cel Sfînt pentru cei nelegiuiţi, pe Cel fără de răutate pentru cei răi, pe Cel drept pentru cei nedrepţi [44], pe Cel nestricăcios pentru cei stricăcioşi, pe Cel nemuritor pentru cei muritori. **3.** Ce altceva decît dreptatea Aceluia putea acoperi păcatele noastre? [45]. **4.** În cine altul, decît numai în Fiul lui Dumnezeu, era cu putinţă să ne îndreptăm noi nelegiuiţii şi necredincioşii? **5.** Ce schimbare dulce, ce lucrare a cărei urmă nu se poate găsi [46], ce binefaceri neaşteptate! Nelegiuirea multora se acopere cu dreptatea unuia singur, iar dreptatea unuia singur îndreaptă pe mulţi nelegiuiţi. **6.** Aşadar, arătînd că în vremile de mai înainte era cu neputinţă firii noastre să dobîndească viaţa, a arătat acum că Mîntuitorul poate mîntui şi face cele cu neputinţă; prin acestea două a voit să credem în bunătatea Lui, să-L socotim hrănitor, tată, învăţător, sfătuitor, doctor, minte, lumină, cinste, slavă, putere şi viaţă şi să nu ne îngrijim de îmbrăcăminte şi hrană [47].

---

38. *Tit* 3, 3.
39. *In* 3, 5.
40. *Gal.* 4, 4.
41. *Tit* 3, 4.
42. *Is.* 53, 4.11.
43. *Mt.* 20, 28; *Mc.* 10, 45; *In.* 3, 16; *Rom.* 8, 32; *1 Tim.* 2, 6.
44. *1 Pt.* 3, 18.
45. *Ps.* 84, 2.
46. *Rom.* 11, 33; Efes. 3, 8.
47. *Mt.* 6, 31; *Lc.* 12, 29.

CAPITOLUL X

1. Şi tu, dacă vei dori şi vei primi această credinţă, vei cunoaşte mai întîi pe Tatăl. **2.** Dumnezeu a iubit pe oameni [48]; pentru ei a creat lumea, lor le-a supus toate cele de pe pămînt [49], lor le-a dat grai, lor le-a dat minte, numai lor le-a îngăduit să privească sus spre cer; pe ei i-a plăsmuit după chipul Său [50], la ei a trimis pe Fiul Lui Cel Unul-Născut [51], lor le-a făgăduit împărăţia cerurilor şi o va da celor ce-L vor iubi pe El.

3. Iar, după ce-L vei cunoaşte pe Tatăl, de ce bucurie crezi că vei fi cuprins? Sau cum vei iubi pe Cel Care mai înainte de a-L iubi tu, te-a iubit atît? [52]. **4.** Dacă-L vei iubi, vei fi imitator al bunătăţii Lui. Să nu te minunezi, dacă un om poate fi imitator al lui Dumnezeu! Poate, dacă voieşte. **5.** Nu poţi fi fericit, dacă împilezi pe aproapele tău, nici dacă vrei să fii mai presus decît cei mai slabi, nici dacă te îmbogăţeşti şi asupreşti pe cei sărmani, nici nu poţi imita pe Dumnezeu cu aceste fapte, pentru că ele sînt străine măreţiei lui Dumnezeu. **6.** Dar cel care poartă sarcina semenului său [53], cel care, avînd o stare mai bună, vrea să facă bine altuia mai nevoiaş, cel care dă celor lipsiţi cele pe care le-a primit de la Dumnezeu, acela este Dumnezeu pentru cei care le primesc, acela este imitator al lui Dumnezeu. **7.** Atunci, vei vedea, deşi eşti pe pămînt, că Dumnezeu locuieşte în ceruri, atunci vei începe să grăieşti tainele lui Dumnezeu, atunci vei iubi şi vei admira pe cei chinuiţi, pentru că n-au voit să se lepede de Dumnezeu, atunci vei osîndi rătăcirea şi înşelăciunea lumii, atunci, cînd vei cunoaşte cu adevărat vieţuirea cea din ceruri, cînd vei dispreţui moartea aparentă de aici de pe pămînt, cînd te vei teme de adevărata moarte, care îi aşteaptă pe cei osîndiţi la focul cel veşnic, care va chinui veşnic pe cei daţi lui. **8.** Atunci vei admira şi vei ferici pe cei care au suferit pentru dreptate focul acesta de pe pămînt, cînd vei cunoaşte focul acela... [54].

CAPITOLUL XI

1. Nu spun lucruri străine, nici nu caut să grăiesc lucruri fără temei; sînt învăţător al păgînilor, fiind ucenic al Apostolilor; slujesc

48. *In.* 3, 16.
49. *Fac.* 1, 26—30.
50. *Fac.* 1, 26.
51. *In.* 3, 16.
52. *1 In.* 4, 19.
53. *Gal.* 6, 2.
54. La această lacună copistul a scris: «Aici este o tăietură în manuscrisul de pe care copii» (la: *H. I. Marrou*, op. cit., p. 78, n. 5).

cu vrednicie celor predate ucenicilor Adevărului. **2.** Care om, care a primit învăţătura cea dreaptă şi a fost născut prin Cuvîntul cel iubitor, nu caută să cunoască bine acelea pe care Cuvîntul i-a învăţat lămurit pe ucenici? Lor le-a descoperit Cuvîntul la arătarea Sa, lor le-a grăit pe faţă. Cuvîntul n-a fost înţeles de necredincioşi; dar grăindu-le ucenicilor, pe care i-a socotit credincioşi, ucenicii au cunoscut tainele Tatălui. **3.** Pentru aceasta Tatăl a trimis Cuvîntul, ca să se arate în lume; Cuvîntul a fost batjocorit, de poporul iudeu, a fost propoveduit de apostoli şi a fost crezut de păgîni[55]. **4.** Cuvîntul era dintru început; s-a arătat nou, deşi era vechi; dar se naşte totdeauna nou în inimile sfinţilor. **5.** Cuvîntul Cel veşnic este astăzi ştiut Fiu; prin El se îmbogăţeşte Biserica; harul răspîndit se înmulţeşte în sfinţi, le dă pricepere, le descoperă tainele, vesteşte timpurile, se bucură de cei credincioşi, se dăruieşte celor care-L caută, celor care nu sfărîmă hotărîrile credinţei, nici nu depăşesc hotarele părinţilor[56]. În sfîrşit, frica de lege este lăudată, harul profeţilor este cunoscut, credinţa Evangheliilor întărită, tradiţia Apostolilor păzită, iar harul Bisericii saltă de bucurie. **7.** Dacă nu întristezi harul, vei cunoaşte acelea pe care le grăieşte Cuvîntul, prin cine voieşte şi cînd voieşte. **8.** Am fost îndemnat să vă spun cu osteneală toate cîte mi-a poruncit voinţa Cuvîntului; iar din dragoste de cele descoperite, v-am făcut şi pe voi părtaşi acestora.

CAPITOLUL XII

1. Citind şi ascultînd cu rîvnă acestea, veţi cunoaşte toate cîte dă Dumnezeu celor ce-L iubesc drept pe El. Aceia ajung paradis al desfătării, pom atoateroditor şi înfloritor; cresc în ei înşişi şi sînt împodobiţi cu fel de fel de fructe. **2.** În acest pămînt a fost sădit pomul cunoştinţei şi pomul vieţii; că nu cunoştinţa omoară, ci neascultarea omoară. **3.** Nici nu sînt fără noimă cele scrise în Scriptură. Că Dumnezeu a sădit la început în mijlocul paradisului pomul cunoştinţei şi pomul vieţii[57], tocmai pentru a arăta prin cunoştinţă viaţa. Cei dintîi oameni pentru că nu s-au folosit bine de cunoştinţă, prin înşelăciunea şarpelui, s-au văzut goi[58]. **4.** Că nu este nici viaţă fără cunoştinţă, nici cunoştinţă dreaptă fără viaţă adevărată. De aceea au fost sădiţi cei doi pomi unul lîngă altul. **5.** Apostolul, văzînd ce putere are cunoştinţa

---

55. *1 Tim.* 3, 16.
56. *Pilde* 22, 28.
57. *Fac.* 2, 9.
58. *Fac.* 3, 4—11.

care se aplică în viaţă fără porunca adevărului, o defaimă, zicînd: *«Cunoştinţa semeţeşte, dar dragostea zideşte»*[59]. **6.** Cel care socoteşte că ştie ceva fără o cunoştinţă adevărată şi mărturisită de viaţă, acela nu ştie nimic; este înşelat de şarpe, pentru că nu iubeşte viaţa. Cel care are cunoştinţă însoţită de frică şi caută viaţa, acela sădeşte cu nădejde şi aşteaptă rod. **7.** Să-ţi fie inima cunoştinţă, iar Cuvîntul adevărat viaţă! **8.** Dacă porţi în tine pomul cunoştinţei şi ţi-i drag rodul lui, vei culege totdeauna cele pe care doreşti să le primeşti de la Dumnezeu; de acestea şarpele nu se atinge, nici înşelăciunea nu se apropie şi nici Eva nu se strică, ci rămîne fecioară. **9.** Mîntuirea se arată, Apostolii se înţelepţesc, Paştile Domnului premerge, vremile se adună; Cuvîntul, prin Care este slăvit Tatăl, se uneşte cu lumea şi, învăţînd pe sfinţi, se bucură, Căruia slava în veci, Amin.

INDICE SCRIPTURISTIC

59. *1 Cor.* 8, 1.

INDICE REAL ŞI ONOMASTIC

Redactor : ION CIUTACU
Tehnoredactor : VALENTIN BOGDAN

Dat la cules 19 aprilie 1979. Bun de tipar 24 septembrie 1979. Apărut 1979. Format 16/70×100. Legat 1/1. Comanda nr. 138.

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE